XXVI
B
14

XXVI
C
14

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXVI
C
14
NAPOLI

BIBLIOTECA NAZ.E
XXVI
C
14
NAPOLI

JOANNIS AVENARI L.

ELOQVENTIÆ IN ALMA WITtebergenſi Academiâ Profeſsoris publici

NOMICO-POLITICARUM QVÆSTIONUM SESQVICENTURIA,

Cui adjuncta eſt appendix continens

tractationem quæſtionis:

An Legatum adverſus Principem vel Rempub. ad quam miſſus eſt, delinquentem, ſalvo jure gentium, capere ac punire liceat?

WITTEBERGÆ,

Ex Typographéo Auguſti Borecks, impenſis hæredum Samuelis Selfiſchij.

ANNO cIↄ Iↄ CXIX.

Google

Reverendiſſimi Proto-Synedrii Eccleſiaſtici Electoratus Saxonici

PRAESIDI Nobiliſſimo atq; Eminentiſſimo:

Et

Cæteris Adſeſſoribus,

VIRIS

Admodùm Reverendis, Magnificis, Ampliſſimis & Conſultiſſimis,

Dominis ac Patronis meis omni reverentiæ & obſervantiæ cultu perpetuùm proſequendis

Perennem à ſalutis auctore ſalutem & felicitatem precor.

OMnium diſciplinarum, quæ prodeſſe maximè, delectareq; ſolent, *Viri Nobiliſſimi, Reverendi admodùm, Magnifici, Ampliſſimi, et Clariſſimi*, nulla jucundior, nulla utilior, nulla præſtantior eſt *Politicâ ſcientiâ*: quæ

 publi-

publicæ rei, communisq́; vitæ magiſtra: quæq́; tamquam ex ſublimi ſpeculâ, & velut ex Pharo illuſtre lumen ad totius gubernationis curſum felicisſimè inſtituendum præbet, ita quidem ut faciliùs obſcurisſimô cælô absq; verſoriâ magiſter navis ſcopulum evitare, Syrtes effugere, & ad portum prorâ incolumi pervenire, quàm ſine civilis prudentiæ oculo adminiſtrationis clavum gubernator Reipub. rectè tenere posſit. Id quod tam ex præclarorum virorum ſcriptis, quàm uſu rerum compertisſimum habemus. Proinde non immeritò à Philoſophorum Coryphæo *Prudentia Politica* inter ſcientias & facultates humanas, quæ in agendo verſantur, κυριωτάτη καὶ μάλιστα ἀρχιτεκτονικὴ nuncupatur: quia univerſum gerendæ Reipub.

pub. curſum eò dirigit, ut cives à naufragio tuti, optatum beatitudinis civilis portum adſequantur, in eoq́; ſalvi atq; incolumes diu perſiſtant. Ecquis negat, omnem noſtram vivendi rationem in politicâ prudentiâ maximè ſitam eſſe? quippe quæ præſentia ordinat, ventura providet, ante-facta recordatur; quæ ſibi, quæq́; aliis conducant, perſpicit. Ea propter quo major atq; illuſtrior eſt *politicæ* ſeu *civilis doctrinæ* utilitas & dignitas, eò plus laboris atque induſtriæ in hoc ſtudii genus impendatur oportet. Contrà verò, omnes omnium Imperiorum ac regnorum clades & calamitates, earum ſi fontem & fomitem æquâ judicii lance expenderimus, ab imperitiâ diſciplinæ Politicæ ortas eſſe, nunquam non fatebimur. Quod cùm

multi egregij viri exemplis & uſu rerum non mediocri edocti verum eſſe cognoſcerent, illud ſapientiæ genus probarunt, quod in Reipub. adminiſtratione verſatur, & ratione judicioq́; , non falſâ opinione, caſûve, aut fortunâ res cunctas moderatur. Qua in re è penetralibus civilis prudentiæ eruenda, impenſiùs ſibi elaborandum putarunt, ut omnes propemodùm Philoſophorum ac Juriſconſultorum arculas evolverent, nihilq́; adferrent, quod non ſapientum Legumlatorum pigmenta redoleret. Unde tot eximia monumenta Politica in lucem edita hodiè reperiuntur, quorum adminiculô Politiarum fulcra ſtabiliora & firmiora efficiuntur. Cùm autem *ex rebus humanis nihil ſit præclarius aut præſtantius, quàm de Repub. benè mereri;* certè

certè non minori ſucceſſu ac progreſſu, quàm probabili atq; laudabili conatu in bene conſtitutis Academijs & publicis & privatis diſputationibus eo fine *Politicum ſtudium* exercetur & excolitur. Hæc cùm ita mecum conſiderarem, nec non diſcentium bono inſervire cuperem; horis ſubciſivis per amœniſsimos civilis ſapientiæ hortulos exſpaciatus, quædam communi ſtudiorũ utilitati haud infrugifera, quibus ut plurimùm Oratores ac Politici ſe delectare cõſueverunt, collegi: collecta diſpoſui: diſpoſita publici juris feci. Rectène hoc à me factum fuerit, an ſecùs, aliorum judicium erit. Non laudi hîc velificari meæ, ſed quorumdam Studioſorum Politices amore flagrantium habere rationem animus fuit: qui, quòd hunc meum laborem ſibi utilem fore

exiſtimarunt, feſtinandam editio-
nem putavére. Eâ in re ſi quid
forſitan opinionem meam feſellit:
tamen hoſce conatus meos, cujuſ-
modi tandem fuerint, atq; experi-
undi voluntatem nemo, opinor,
improbabit. Cæterùm, cùm mo-
ris ſit antiquitùs recepti, ut littera-
rum cultores ſuis ingenii fœtibus,
ſi quos in ſolem producunt, patro-
nos ac defenſores conſtituant, quo-
rum auctoritate ac præſidiô tecti,
argutulorum hominum cenſuras
declinent, & Zoilorum frangant
injurias. Quòd ſi ullo tempore
hiſce defenſoribus rei litterariæ o-
pus fuit: hoc profectò, in quo jam
vivimus, maximè opus eſt, ut non
modò ſuperiorum diſciplinarum
ac facultatum dignitas, ſed & to-
tius humanioris litteraturæ ſalus,
in virorum eruditionis & auctori-
tatis

tatis laude illuſtrium protectione conſtituta eſſe videatur. Quid enim dici aut proferri poteſt, quod naſutorum quorumdam judicia præmatura effugere queat? qui ſi nihil, quod carpant in rebus ipſis, habent; vel vocabula quædam minuta, quæ exagitent, decerpunt; vel rem non illo modo & ordine, qui ipſis arridet, tractatam eſſe, cavillantur. Hæc & alia non vulgari, quod ajunt, trutinâ, ſed aurificis ſtaterâ examinanti, & de Meçœnatibus atq; ſtudiorum patronis, quibus *hæc ζητήματα Nomico-politica* inſcriberem, ſedulò cogitanti & diſpicienti, Veſtra auctoritas magnifica mihi occurrit, quæ rationum momenta haud exigua mihi ſuppeditavit, ut hoc laboris, quidquid ſit, patrocinio & tutelæ veſtræ officiosè commendarem.

Quare à Vobis, *Viri admodum, Reverendi Nobiliſſ. Magnifici, Ampliſſimi & Conſultiſſimi*, eâ, quâ par eſt, animi ſubmiſſione peto, ut hoc μνημόσυνον chartaceum, ceu perpetuum grati animi ſymbolum, & debitæ obſervantiæ monimentum, animis benevolis accipere, benignis oculis intueri, à venenatis malevolorum & vitilitigantium morſibus vindicare, & me meaque ſtudia veſtræ benevolentiæ & favoris aurâ proſequi dignemini. Sic enim me & maximum ex hoc meo ſtudio fructum tuliſſe putabo, & ad majores etiam res, quas in manibus jam habeo, perficiendas vehementiùs incitabor. Valete proſperè, *Viri Eminentiſſimi & Præclariſſimi, Patroni atque Fautores optimi.* VVittebergæ Kalend.

lend. Mart. Annô æræ Chriſtia-
næ cIɔ Iɔ CXIX.

Rev.rum V.rum D.tum
N.tam M.rum &
Ampl.num

obſervantiſſimus

JOANNES AVENARIUS L.

IN-

Digitized by Google

INDEX QVÆSTIONUM IN hac Seſqui-centuriâ pertractatarum.

I. An Politica in artem redigi poſſit?
II. An eadem ſit virtus viri boni, & civis boni?
III. An homo natus ad ſocietatem civilem?
IV. An vita ſolitaria toleranda?
V. Num civitas prior domô?
VI. An ſuburbia ſint partes urbis?
VII. Num tria Rerumpubl. genera?
IIX. An detur mixta Respubl.?
IX. An Monarchia ſit optimus Reip. ſtatus?
X. Utrùm ſtatus Imperij Romano-Germanici ſit Monarchicus, an Ariſtocraticus?
XI. Utrùm hoc Imperium noſtrum etiamnum Romanum, an potiùs Germanicum dicendum?
XII. Utrùm vi ſolius electionis Cæſari competat jurisdictio; an verò tum demum, ſi ſubſequuta fuerit Papalis coronatio?
XIII. An Imperator rectè dicatur totius mundi Dominus?
XIV. An jus cudendi monetam ſit proprium Romanorum Imperatoris?
XV. Num ſummus Roman. Princeps ſine conſenſu procerum vel populi jure poteſtatis monetam legitimam mutare ſeu abrogare queat?

XVI.

XVI. *Num Imperator jus cudendæ monetæ privato alicui concedere poſſit?*

XVII. *An Princeps ſit ſolutus Legibus?*

XIIX. *An ſucceſſio in Regno vel Principatu ſit præferenda electioni?*

XIX. *An electio ſui naturâ conſtituat Ariſtocraticum vel mixtum ſtatum?*

XX. *An conſuetudo valeat, quâ primogenitus reliquos fratres excludit à regni & Principatûs ſucceſſione?*

XXI. *Ex duobus regis filiis, quorum alter ante, alter poſt regnum à patre adeptum natus eſt, uter in jure primogenituræ præferendus?*

XXII. *Rege vel Principe mortuô, cujus nepos ex primogenitô ejus filiô defunctô, & alter ejusdem filius exſiſtunt; uter in ſucceſſione præferendus?*

XXIII. *Utrùm in civitate imperium legibus potiùs, an homini permittendum?*

XXIV. *An peregrino deferendum imperium?*

XXV. *An imperium hominis in hominem ſit naturale?*

XXVI. *Num Principi litterarum ſtudijs ſit opera navanda?*

XXVII. *An Princeps judicium præſens exercere, & lites audire debeat?*

XXIIX. *An Rex ſive Princeps ſubditos invitos alienare queat?*

XXIX. *Num liceat Principi vendere Magiſtratus?*

XXX. *An Princeps contractum ab anteceſſore ſuo initum ſervare teneatur?*

XXXI.

XXXI. *An ab imperij majeſtate arcendæ ſint fœminæ?*
XXXII. *Utrùm amari, quàm metui Principem, præſtet?*
XXXIII. *Præſtàtne, Principem eſſe verſutum & callidum, an verò ſimplicem?*
XXXIV. *Pluſne detrimenti in nimiâ lenitate Principis, an in ſeveritate?*
XXXV. *Utrùm Reſpublica melior, in quâ Princeps malus eſt, & Conſiliàrij boni; quam ea, in quâ bonus Princeps, & Conſiliarij mali?*
XXXVI. *An Princeps datam hoſti fidem ſervare teneatur?*
XXXVII. *An Principes aliiq; ſuperiores ſubditis ſuis venationis uſum jure licito interdixerint, ſibiq; uſurpàrint?*
XXXIIX. *An ſubditi Magiſtratu ſint priores?*
XXXIX. *An ſorte Magiſtratus eligendus?*
XL. *An Magiſtratus invito deferendus?*
XLI. *An forma dignitas in Magiſtratu ſpectanda?*
XLII. *Num pauperibus Magiſtratus ſint committendi?*
XLIII. *Utrùm præſtet, annuos ſeu ambulatorios eſſe Magiſtratus, an verò perpetuos?*
XLIV. *Vtrùm meliùs ſit, ſubitò pervenire ad honores, dignitates & Magiſtratus magnos; an verò ſenſim atq; gradatim?*
XLV. *An filius in Magiſtratu conſtitutus patri privato præferendus?*
XLVI. *Num Magiſtratui liceat bona uſibus ſacris legata& deſtinata, in uſus profanos trãsferre?*
XLVII.

XLVII. An Princeps non niſi à ſe uno utile conſilium capere poßit?

XLIIX. An juvenes in numerum Conſiliariorum recipiendi?

XLIX. An in Conſiliario Philoſophiæ cognitio requiratur?

L. An Conſiliarij nimium acuti eſſe debeant?

LI. An Conſiliarius etiam non requiſitus monere atq; conſulere debeat?

LII. An Conſiliario in Senatum veniendum, quando ſcit, conſilium aliquod tractatum iri, cui ſalvâ conſcientiâ adſentiri nequeat?

LIII. Conſilium ex multis conflatum an unius conſilio præſtet?

LIV. Conſilia feſtinata an præferenda tardis?

LV. An conſilia ex eventu æſtimanda?

LVI. An conſilij ſeu ſententiæ mutatio in Conſiliario & viro prudente abſolutè ſit reprehendenda?

LVII. Utrùm Princeps novus Anteceſſoris ſui Conſiliarios mutare ac dimittere debeat?

LIIX. An uni multa officia ſint demandanda?

LIX. An Legatus munera accipere poßit?

LX. Vtrùm Legatus munera ſibi oblata retinere poßit, an Domino ſuo reſtituere teneatur?

LXI. An Legato liceat transgredi mandati fines?

LXII. Num Legatus, ſi durante legatione alicubi deliquerit, puniri poßit ac debeat?

LXIII. Suntne Legati ſpeculandi cauſâ mißi, à violatione immunes?

LXIV.

Digitized by Google

LXIV. An Leges civiles in Republ. neceßariæ & probandæ?

LXV. Num forenſes Leges Moſaicæ neceßariò in Chriſtianorum politijs obſervandæ?

LXVI. An Chriſtianis Ethnicorum legibus uti liceat?

LXVII. An leges humanæ violatæ obligent in conſcientiâ?

LXIIX. An Leges majorum ſint mutandæ?

LXIX. Num lex talionis in Repub. benè conſtitutâ ſit toleranda?

LXX. An leges veſtiariæ ſint ferendæ?

LXXI. An omnes leges omnibus civitatibus conveniant?

LXXII. An æquitas ſtricto juri ſit præferenda?

LXXIII. An conſuetudo obtineat vim legis?

LXXIV. An quis ſibi ipſi poßit injuriam inferre?

LXXV. An Chriſtianis licitum exercere judicia?

LXXVI. Num judex ſemper ſecundùm leges judicare debeat?

LXXVII. An juris quoq; & legum imperitis judicandi munus mandari queat?

LXXIIX. Utrùm judex ſecundùm acta & probata, an verò ſecundum conſcientiam judicare debeat?

LXXIX. Num cæcus judicis officiō fungi queat?

LXXX. An judici liceat munera accipere?

LXXXI. An liceat exigere & præſtare juramentum?

LXXXII. An juramentum per idola præſtitum, Chriſtianus admittere poßit?

LXXXIII.

XXXIII. *Utrùm juramentum ſecundùm mentem & ſenſum jurantis, an illius, qui jurationem accipit, interpretandum ſit?*

XXXIV. *An juramentum latroni præſtitum, propoſitâ ei aliquâ pecuniæ ſummâ pro vitâ redimendâ, ſit ſervandum?*

LXXXV. *An ei deferendum jusjurandum, qui perjurij ſuſpectus eſt, & magnis conjecturis pejeraturus eximatur?*

LXXXVI. *An patroni atq; parentes ſint liberi & immunes à juramentô calumniæ in cauſſis, quas cum libertis & liberis ſuis habent?*

LXXXVII. *Num judex ſceleratis ſupplicia remittere poſſit?*

LXXXIIX. *An Nobiles mitiùs puniendi, quàm ignobiles?*

LXXXIX. *An Magiſtratus Chriſtianus hæreticos capitali ſuppliciô adficere debeat?*

XC. *An fures capitali ſuppliciô ſint adficiendi?*

XCI. *An is furti crimine ſeſe obſtringat, qui eo animo ditiori aliquid ſubripit, ut id ipſum pauperi largiatur?*

XCII. *An mitiùs puniendi, qui per ebrietatem peccant, quàm qui ſobrij?*

XCIII. *An αὐτοχειρία ſit licita?*

XCIV. *Utrùm punienda mitiùs mulier adultera quàm vir?*

XCV. *An ſagarum per aquam frigidam probatio licita?*

XCVI. *An patri poteſtas vitæ & necis in filium committenda?*

XCVII. Vtrùm tragica iſta J. Bruti aſperitas erga filios ſit juſta?

XCIIX. An tortura ſit conſentanea Chriſtianæ profeſſioni.

XCIX. An ſanguis ex occiſi vulnere promanans, ſufficiens ad torturam indicium contra deſignatum præbeat?

C. An nemine adcuſante Magiſtratui nihilominùs inquiſitio ſit conceſſa?

CI. An Magiſtratui Chriſtiano liceat bellum gerere?

CII. An infidelitas ſit juſta belli cauſſa?

CIII. Num juſtum atq; licitum ſit, regni fines bellò dilatare?

CIV. Utrùm peregrini, an domeſtici milites potiùs legendi?

CV. Poteſtne Princeps Chriſtianus illæsâ conſcientiâ conſcribere milites ex turbâ & populò infideli, veluti Turcis, Judæis, Sarracenis?

CVI. Vtrùm Princeps per ſe, an per legatos bellum gerere debeat?

CVII. An ſtratagemata ſint licita?

CIIX. Eſtne equitum, an peditum major uſus in bellò?

CIX. Vtrùm hoſtem domi exſpectare præſtet, an verò ei obviam prodire, & extra fines imperij bellum gerere expediat?

CX. An μονομαχία ſeu duellum ſit licitum?

CXI. Præſtatne propugnaculis & mœnibus civitates in regno vel Principatu munitas habere, quàm ijs vacare?

CXII.

II. An conſultum ſit, in munitionibus quandoq; Academias & Vniverſitates erigere?

XIII. An pecunia ſit nervus belli?

XIV. Num permiſſum ſit ſubditis, religionis cauſſâ adverſus Principem arma ſumere?

XV. An cum infidelibus fœdus pangendum?

XVI. Num repreſaliæ in Republ. ſint tolerandæ?

CXVII. An conjugium ſit præferendum cœlibatui?

CXIIX. An polygamia ſit licita?

CXIX. An nuptiæ inter homines diverſæ religionis ſint prohibitæ?

CXX. An virgo potiùs ducenda, quàm vidua?

CXXI. An mulieres lege naturæ teneantur, ſuos infantulos proprio nutrire lacte?

CXXII. Vtrùm publica inſtitutio adoleſcẽtum privatæ ſit anteferenda?

CXXIII. An, niſi quis indolem maturè oſtendat, à ſtudijs removendus?

CXXIV. An Heroum filij noxæ?

CXXV. Vtrùm cùm alijs, tum verò maximè Studioſis proſit peregrinatio?

CXXVI. Vtrùm dignior locus tribuendus JCtis, quàm Medicis?

CXXVII. An DoctoresBullati privilegijs & inſignibꝰ Doctorũ ſolẽniter promotorũ gaudere poſſint?

CXXIIX. An opes & divitiæ ſint nobilitatis cauſſa?

CXXIX. Nobilis à plebejo adoptatus an nobilitatem amittat?

CXXX. Num Clerici debeant eſſe ſubjecti poteſtati civili?

CXXXI An duarum diſtinctarum civitatum ſimul quis civis eſſe poſſit?

CXXXII. *An Mercatores inter cives numerandi?*
CXXXIII. *An magnatibus & nobilibus permiſſum ſit negociari?*
CXXXIV. *An uſuram exercere ſit juſtum ac licitum?*
CXXXV. *An monopolia in Rebuspublicis ſint toleranda?*
CXXXVI. *An Poëtis locus in civitate dandus?*
CXXXVII. *An peregrini jure civitatis ſint donandi?*
CXXXIIX. *An Judæi in noſtris Rebuspublicis ferẽdi?*
CXXXIX. *Num ſpurij ſint infames, & è civitate excludendi?*
CXL. *Num choreæ Chriſtianis ſint conceſſæ?*
CXLI. *An ludi ſcenici in bene conſtitutis Rebuſp. ſint ferendi?*
CXLII. *Num in bene inſtitutis Rebuspubl. lupanaria toleranda?*
CXLIII. *Num ludô amiſſa repeti queant?*
CXLIV. *An religionis diverſitas in Repub. benè conſtitutâ ſit ferenda?*
CXLV. *An in Republ. bene inſtitutâ ſit toleranda rerum communio?*
CXLVI. *Utrùm in urbe, an verò extra urbem ſepulturæ inſtituendæ?*
CXLVII. *An etiamnum hodie templa Chriſtianorum conſtituantur aſyla?*
CXLIIX. *An delatores in Republicâ conſtituendi?*
CXLIX. *An ſideribus Rerumpublicarum converſiones adſcribendæ?*

CL.

. An numeris Platonicis Rerumpublicarum mutationes tribuendæ?

SESQVICENTURIAE

huic adjecta eſt appendix,
continens
tractationem quæſtionis:

An Legatum adverſus Principem vel Rempublicam, ad quam miſſus eſt, delinquentem, ſalvo jure gentium, capere ac punire liceat?

Syllabus
Autorum, qui in hiſce Quæſtionibus diſperſim citantur.

A.

Accurſius.
AElianus.
AEschylus.
Alber. de Roſate.
Andreas Alciatus.
Jacobus Alemannus.
Alexãder ab Alexãdrô
Joannes Althuſius.
D. Ambroſius.
Anti - Machiavellus.
Apollodorus.
Lucius Apulejus.
Apulejus.
Ioannes Aquila.
Thomas Aquinas.
Henningus Arniſæus.
Laurentius Arnoldus.
Dominicus Arumæus.
D. Auguſtinus.
Aurea Bulla Caroli IV. Imper.
Decius Auſonius.
Autor de jure Magiſtratûs.
Autor de jure principatûs.
Balthaſar Ayala.
Jacobus Ayrerus.

B.

Baldus.
Bartolus.
Ioannes Georgius Bechtius.
Robertus Bellarminus.
Nicolaus Bellus.
Jacobus Benius.

Jo-

Iohan. Berberius.
D. Bernhardus.
Philippus Beroaldus.
Chriſtoph. Beſoldus.
Ioan. Iacobus Beurerus.
Ioachimus à Beuſt.
Theodorus Beza.
Biblia Sacra.
Henricus Bocerus.
Ioannes Bodinus.
Nicolaus Boerius.
Boëtius.
Ioannes Bohemus.
Ioannes Bolognetus.
Ioannes Borchold.
Iacob. Bornitius.
Ioannes Brentius.
Guilhelmus Budæus.
Renerus Budelius.
Everhard. Bronchorſt.
Paulus Buſius.
Gerlacus Buxtorffius.

C.

Vincentius Cabotius.
C. Jul. Cæſar.
Cæſar Baronius.
Hieronymus Cagnolus.
Ioannes Calvinus.
Philippus Camerarius.
Ioannes Carion.
Otho Caſmannus.
Caſſiodorus.
Dion Caſſius.
Vincentius Caſtellanus.
Paulus Caſtrenſis.
Ioannes Caſus
Bartholom. Chaſſanæo.
Martinus Chemnitius.
Ioannes à Chokier.
D. Chryſoſtomus.
M. T. Cicero.
Arnoldus Clapmarius.
Iulius Clarus.
Claudianus
Ioachimus Clutenius.
Antonius Colerus.
Matthias Colerus.
L. Moderatus Columella.
Philippus Cominæus.
Franciſcus Connanus.
Cõſtitutio criminalis Caroli V.
Conſtitutio Electoris Auguſti.
Ioannes Coraſius.
Ant. Corſetus.
Petrus Coſtalius.
Erneſtus Cothmanus.

b 4 *D da*

Didacus Covarruvias.
Jacobus Cujacius.
Q. Curtius.
Paulus Cypræus.

D.

Jodoc9 Damhouderi9.
Lambertus Danæus.
Philippus Decius.
Richardus Dieterus.
Hugo Donellus.
Franciſcus Duarenus.
Durus de Pascolo.

E.

Eberhardus à Weihe.
Georgi9 Acaci9 Enéckel.
L. Baro Hohêeccig &c.
Ennius.
Deſiderius Eraſmus.
Evagrius.
Euſebius.
Eutropius.

F.

Joannes Faber.
Andreas Fachineus.
Caſpar Facius.
Henricus Farneſius.
Felinus.
Joannes Ferrarius.
Ortolphus Fomannus.
Valentinus Fôrſterus.
Val. Gvilh. Fôrſterus.
VVolfg. Frantzius.
Thomas Freigius.
Petrus Fritzius.
Fulgentius.
Fulmen brutum.
Furius Ceriolanus.
Fürſtliche Tiſchreden.

G.

Andreas Gaillius.
Galenus.
A. Gellius.
Albericus Gentilis.
Andreas Gerhardi.
Joannes Gerhardi.
Petrus Gilkenius.
Hubertus Giphanius.
Philippus Glaſerus.
Rudolphus Goclenius.
Joannes Gœddæus.
Ioh. Georgi9 Gœdelm.
Melchior Goldaſtus.
Theophilus Golius.
Antonius Gomezius.

Dio-

Dionyſiꝰ Gothofredus.
Petrus Gregorius.
Laurentius Grimalius.
Joannes Gryphiander.
Stephanus Guazzus.
Antonius de Guevara.
Ludovicꝰ Guicciard.
Guido Papæ.

H.

Matthias Hafenreffer.
Dionyſiꝰ Halicarnaſſæꝰ
Anton. Hanfmann.
Joannes Harpprechtꝰ.
Wolfg. Heiderus.
Petrus Heigius.
Cyriacus Herdeſinus.
Antonius Heringius.
Herodotus.
Tileman. Heshuſius.
Heſiodus.
D. Hieronymus.
Oſvaldus Hilliger.
Hippocrates.
Hippolytꝰ à Collibus.
Philippus Henricus Hœnonius.
Homerus.
Q. Horatius.
Franciſcus Hotomanꝰ.
Helfricus Ulricus Hunnius.
Leonhartus Hûtterus.

I.

Iacobus de Canibus.
Iacobus magnæ Britāniæ Rex.
Ianotius.
Ioſephus.
Iſidorus.
Iſocrates.
Melchior Iunius.
Ius Canonicum.
Ius Civile.
Ius Saxonicum.
Iuſtinus.
Jun. Iuvenalis.

K.

Bartholomæus Keckermannus.
Hermannus Kirchnerꝰ.
Andreas Knichen.
Chilian. König.
Ioannes Kornmann.
Quirinus Kubach.

L.

Laberius.
Firmianus Lactantius.
Diogenes Laertius.
Conrad. Lagus.
Aelius Lampridius.
Ioannes Langius.
Ianus Langlæus.
Martinus Laudenſis.
Levinus Lemnius.
Ioãnes Baptiſta Lēcciꝰ.
Leo Imperator.
Libanius.
Andreas Libavius.
Güntherus Ligurinus.
Iuſtus Lipſius.
Titus Livius.
Georgius Lorichius.
Reinhardus Lorichius.
Georg. Loyſius.
M. Auneus Lucanus.
Martinus Lutherus.

M.

Nicolaus Machiavellꝰ.
Aurelius Macrobius.
Baptiſta Mantuanus.
Paullus Manutius.
Ioannes Marnixius.
Iacobus Martini.
Petrus Martyr.
Antonius Matthæi.
Chriſtianus Matthias.
Balthaſar Meiſnerus.
Philippꝰ Melanchthon.
Otho Melander.
Iacobus Menochius.
Iacobus Middendorpiꝰ.
Carolus Molinæus.
Ludov. de Molina.
Daniel Mollerus.
Ioachimus Mynſingerꝰ à Frundeck.

N.

Martinus Neapolitanꝰ.
Nicephorus.
Ioannes Niellius.
Martinus Nigrinus.

O.

Georgius Obrechtus.
Ioannes Oldendorpius.
Ordinatio Cameræ Imperialis.
Paullus Oroſius.
Lucas Oſiander.
Hieronymus Oſorius.
Daniel Otto.
Ovidius.

P.

P.

Iulius Pacius.
Gabriel Palæottus.
Marcellus Palingenius.
Panormitanus.
aliàs Nicolaus Siculus.
Caſpar Panſa.
Franciſcus Patricius.
Tobias Paurmeiſter.
Petrus Pellitarius.
Marcus Antonius Peregrinus.
Guilielmus Perkinſus.
Caſpar Peucerus.
Franciſcus Piccolomineus.
Hartman Piſtoris.
Modeſtinus Piſtoris.
Ioan. de Platea.
Plato.
Accius Plautus.
Plinius.
Plinius Secundus.
Plutarchus.
Polybius.
Pomponius Lætus.
Jovianus Pontanus.
Petrus Premus.
Procopius.
Fridericus Pruckmann.
Pythagoras.

Q.

M. Fabius Quintilianus.

R.

Andreas Rauchbar.
Reformation Keyſer Friderichen III.
Reichs Abſchied.
Reinerus Reineccius.
Henningus Renneman.
Elias Reuſnerus.
Nicolaus Reuſnerus.
Cælius Rhodiginus.
Gregorius Richterus.
Antonius Riccobonus.
Franciſcus Ripa.
Cunradus Rittershuſius.
Ioannes Robertus.
Elias Roberus.
Rolandus à Valle.
Ioannes Emericus à Roſbach.
Henricus Roſenthal.
Ioannes Roſinus.
Iohannes Rudingerus.
Iacobus Ruffinus.
Rutgerus Rulandus.

S

S.

Thomas Sagittarius.
Marius Salamonius.
C. Criſpus Salluſtius.
Henricus Salmuth.
Salvianus *Epiſcopus*.
Saxo *Grammaticus*.
Georgius Schônborn.
Ioannes Schrôter.
Iacobus Schultetus.
Hieronymꝰ Schurffius.
Adolph. Scribonius.
L. Ann. Seneca.
Ieremias Setſerus.
Adam Theodorus Siberus.
Sigebertus.
Carolus Sigonius.
Iacobus Simanca.
Simon Simonius.
Hieronymus Sirturus.
Regnerus Sixtinus.
Ioannes Sleidanus.
Socrates.
Sophocles.
Dominicus Soto.
Sozomenus.
Eberhard. Speckhan.
Ioan. Philippus Steinhauſen.
Stephanus Iunius Brutus.
Matthias Stephani.
Stobæus.
Benevenutus Stracha.
AEgidius Strauchius.
Chriſtophorꝰ Sturciꝰ.
Svetonius.
Petrus Surdus.
Aurelius Symmachus.
Syneſius.

T.

Cornelius Tacitus.
Ioannes Tarnovius.
P. Terentius.
Tertullianus.
Theodoretus.
Theodoricus hiſtoricꝰ
Cunradus Theodoricꝰ.
Petrus Theodóricus.
Iacobus Thomingius.
Iacobus Auguſtus Thuanus.
Thucydides.
Tibullus.
Clemens Timplerus.
Andreas Tiraquellus.
Hieronymus Treutlerꝰ.
Matthæus Tympius.

Vale-

V.

Valerius Maximu
Franciſcus Valeſius.
Marcꝰ Terentiꝰ Varro.
Fernandus Vasquius.
Petrus Ubaldus.
Fl. Vegetius.
Vellejus Paterculus.
Henricus Velſtenius.
Polydorus Vergilius.
Michael Verinus.
Virgilius. 1
Ludovicus Vives. 2
Flavius Vopiſcus.

VV.

Mihaël Wendlandus.
Matthæus Weſenbeciꝰ.
Hermānꝰ Witechindꝰ.
Adamus wittichius.

X.

Xenophon.

Z.

Joannes Zangerus.
Udalricus Zaſius.
Lælius Zechius.
Guilielmus Zepperus.
Franciſcus Zoannetus.

Ad

Ad Virum Clariſſimum,

Dn. Joannem *A*venarium

J. U. Licent. & Eloquentiæ Profeſſorem Academicum,

Dn. Collegam, amicum, & affinem ſuum percarum.

Legibus imperium totum regnatur, & armis
Ut Imperator inſit,
Eſt etiam ut ſtatum benè perpendas Politiæ
Qualis ſit intus, extra.
Hoc age, Avenari *doctiſſime, perq́; polite,*
Amice Singularis,
Exculto, & nitido, tractas utrumq;, libello
Præſente-quæſtionum.
Ergo tibi laudes meritas, meritumq́; brabeum
Themiſta noſtra ſolvet.

Valentinus Guil. Forſterus U. J. D.
& Profeſſor publ.

In

In Quæſtiones Iuridico-*politicas*

V I R I

CL.mi Conſultiſſimi & Excell.mi

Dn. IOHANNIS AVENARII. J. U. L. & Eloquentiæ Prof. Publici,

Fautoris & Amici mei cum paucis comparandi.

*Q*Vem decus ingenij clarat, præclaraq; virtus,
Et collatus honor Jure in utroq; probat.
Quem decorat candor, celebranda modeſtia morum,
Largaq; quem fandi copia nobilitat.
Hunc meritò ante alios decet, ut, Reſpublica, *monſtret*,
Quâ ratione diu tuta vigere queat.
Talem te quia, AVENARI Clariſsime, *præſtas*,
Optantur valdè ſcripta polita *tua*
Ergò ades huc Sophiam Civilem *noſcere anhelans*;
Hicce liber cultus civica jura dabit.

Raptim f.
Johannes Strauchius.
J. V. D.

Xeno-

Xenoph. in memorabilib.

Generoſum, omniq; favore dignum eſſe ingenium, Socrates judicabat, cui diſciplinæ Politicæ ſunt cordi.

C. Plin. Secund.

Nonnunquam de Repub. eſt loquendum: cujus materiæ quantò rarior occaſio, tantò minus omittenda eſt.

QVÆ-

QVÆSTIONVM NOMICO-POLITICARUM SESQUICENTURIA.

I.

An Politica in artem redigi poſsit?

ID fieri non poſſe, hoc modo adſtrui videtur: Quia Politica eſt tantummodò rerum contingentium & probabilium, quę ſunt τὰ καλὰ, καὶ τὰ ...ια, & in univerſum τὰ πρακτά. Quorum ...ium propter circumſtantias ac diverſa ho...um judicia tanta eſt varietas atq; incertitu... ut videantur quibuſdam ſolùm conſuetudi... hominum opinione, non autem ſuâ natu... lia eſſe: Ariſt. 1. *Ethic. cap. 3.* Omnis au... diſciplina ex præceptis certis, & perpe...a ſe habentibus eſt conſtituenda. Acce... quòd mutatis Rerumpubl. formis, & omnia

quæ in illis ſunt, mutantur: atqui non rarò illas mutari, teſtis eſt experientia. Ergò & illa quæ in illis fuerunt, commutabuntur. At verò quæ mutabilia ſunt, illorum ars certa conſtitui non poteſt. Adde quòd prudentia politica potius comparanda videtur ab uſu, qui efficaciſsimus omnium rerum magiſter, ut ait Plinius; imò omnium magiſtrorum præcepta ſuperat, Cic. *de Orat.*

Ver non una dies, non una reducit hirundo;
Sic neq; ſollertes brevis experientia rerum
Fert animus, vigilans prudentia ſurgit ab uſu. Mantuan.

Hæc & ſimilia quantumvis ita ſeſe habeant; adfirmativa tamen ſententia verior: iſta ſiquidem mutatio atq; varietas tanta non eſt, ut prudentia Politica ad certas regulas: certaque præcepta reduci nequeat. Et quidem ob ſequentes rationes. I. Quemadmodum Jurisprudentia legitimis & inter ſe cohærentibus præceptis poteſt deſcribi, quod egregiè à multis factitatum & comprobatum eſt: ita & Politica, quia in illâ major quàm in hâc actionum occurrit varietas. II. Ubicunq; haberi poſſunt præcepta certa, vera & ordine diſpoſita, ibi & ars haberi poteſt. Atqui ejuſmodi præcepta in Politicis haberi poſſunt. Ergò &c. III. Si non eſt ars, erit confuſio: nullum autem datur tertium. Sed poſterius non eſt dicendum: Ergò

ergò &c. IV. Tota Philoſophia certis artium
præceptis includitur. Igitur & Politica, quæ
ars Philoſophiæ vel maximè princeps, ac uti-
liſsima. Nec uſum hîc excludimus: ut enim
præcepta uſum dirigunt, ita uſus præcepta con-
firmat: atque hîc Horatianum illud locum ob-
tinet:

———————————*alterius ſic*
Altera poſcit opem res, & conjurat amicè.

Keckerman, *diſp.29.curſ. Phil. probl.1.* Schön-
born, *lib.1. Polit. cap. 1.* Bornit. *de prudent. polit.*
compar. Cæterùm pro quæſtionis hujus de-
ciſione notandum, quòd hîc ſint conſideran-
da vel præcepta ipſa, vel eorum applicatio.
Si præcepta, utique Politica in artem reduci
poteſt: quia præcepta ſunt finita, certa, &
in legitimum ordinem redacta. Si præce-
ptorum applicatio, tùm nihil facilius, quàm
ibi, errare, decipi: ubi enim nihil eſt cer-
tum, ibi errori ac deceptioni locus eſſe po-
teſt. Quotus quiſque enim eſt, qui in hac
vita omnium iſtorum caſuum poſsit habere
experientiam, quoniam negocia infinita
ſint, *argum. l. 2. D. de jur. & fact. ignor.*
Schönborn. *d. lib.1. Polit. cap.2.* Hœnon. *diſput.*
Polit. 1. th. 2. lit. A. Velſten. *dec. 1. quæſt. Po-*
l. 8.

II.

An eadem ſit virtus viri boni, & civis boni?

Hæc duo, nempe vir bonus & civis bonus, ſeparata eſſe poſſunt: quemadmodum Ariſtoteles apertè 5. *Eth. cap.* 2. adfirmat, inquiens: ὀ γδ ἴσως τ' ἀυτὸν ἀνδρὶ τ' ἀγαθῷ εἶναι, ϰαὶ πολίτῃ παντί. Idipſum quoque *lib.3.Pol.cap.* 4. eleganter & abundè comprobat. Idem & Cicero teſtatur *in Epiſt. ad Lent*: ego poſtulavi à Republ. ut me, quem bonum civem ſemper habuiſſet, etiam bonum virum pateretur. Et *ad Atticum* ſcribit: gaudeo, te & viri boni, & civis boni verbis eſſe delectatum. Namque virtus viri boni eſt ἡ καλοκαγαθία, id eſt, omnis probitas ac honeſtas: &, ut idem Cicero *lib.3. Offic.* ait, viri boni nomen innumerabilibus officijs continetur. Virtus autem boni civis ea dicitur, quæ adcommodata eſt Reip. formæ, in qua vivit, hoc eſt, poſſe vitam, mores & omnes ſuas actiones adcommodare legibus ac inſtitutis ſuæ civitatis. Sicut enim eorum, qui ſimul navigant, communis cura eſſe debet ſecundus navigationis curſus: ita etiam civium communis cura eſſe debet ſalus & conſervatio civitatis. Piccol. *grad* 10. *Philoſ. moral. cap.* 2. Johan. Ferrar. *de Repub. benè inſtit. lib.* 1. *cap.* 4. Joan. Caſ. *lib.3. Sph. civit. cap.* 3. *q.*1. Lipſ. *cent.* 1. *epiſt.* 37. *in fin.* Freig. *lib.3. quæſt. pol. cap.* 3. Giphan.

han. *in lib.3. Polit. Ariſt. cap.3.pag.307.* Quam-
is in optima Republ. eadem viri boni, quæ bo-
i civis, virtus eſſe debeat: tamen Politica non
nmediatè, ſed diſciplinarum aliarum admini-
ulô reddit civem verè bonum. Beſold. *lib.*
Polit. cap. 1. pag. 22. Aliud videtur Arniſæo,
tract. de Repub. in proœmio. n. 13. & Danæo. *lib.*
Polit. Chriſt. cap. 5.

III.

An homo natus ad ſocietatem civilem?

Ariſtoteles *1. Polit. cap. 2.* adſerit, hominem
turâ eſſe animal Politicum: quod duobus
gumentis probat. Primum eſt à contrario.
um qui non naturaliter amans eſt civilis ſo-
tatis, is revera neque homo ſimpliciter, neq;
rs civitatis dici poteſt: Sed eſt aut præſtantior
mine, tanquam Deus aliquis; aut deterior
mine, & inſtar beluæ alicujus, quæ ſolitudi-
m amat. Talis apud Græcos nominatur ἄ-
λις, hoc eſt, carens civitate. Homines ſi-
idem hominum cauſsâ generati ſunt, ut ipſi
er ſe alij alijs prodeſſe poſsint, teſte M. Tul.
Alterum argumentum ſumitur à proprio
minis, hoc eſt, à ſermone, qui præcipuè
n in uſum hominibus datus eſt, ut poſsint
nutuò juvare, animiq; ſenſa ſibi invicem
icare, & explicare, quid bonum, vel malum:

 quid

quid honeſtum, vel turpe: quid expetendum, vel fugiendum in vitâ hac ſit: & ſic inter ſe ſocietatem conſtituere atque conſervare: quod niſi eſſet, videretur ſermo homini fruſtrà à naturâ tributus. Unde à Cicerone *lib. 1. de Legib.* ſermo dicitur interpres mentis. Qua de re idem eleganter *lib. 1. Offic.* ſic ſcribit: Vinculum communitatis & ſocietatis humanæ eſt Ratio & Oratio: quæ docendo, diſcendo, communicando, diſceptando, judicando conciliat inter ſe homines, conjungitquè naturali quâdam ſocietate: neque ullà alia re longius abſumus à natura ferarum, quæ ſunt rationis & orationis expertes. Petr. Gregor. *lib. 1. de Repub. cap. 2. num. 6.* Bodin. *lib. 3. de Repub. cap. 6.* Franc. Patric. *lib. 1. de inſt. Reipub. tit. 3.* Ferrar. *d. lib. 1. de Rep. benè inſt. cap. 1. pag. 4.* Caſ. *lib. 1. Sph. civit. cap. 2. qu. 2.* Dn. Joan. Gerh. *dec. 1. qu. Pol.* 2. Dn. Colleg. Jacob. Martin. *cent. 1. qu. ill. dec. 4. quæſt.* 10. Heider. *in diſp. de prudent. Polit. thes. 78. & ſeqq.* Zech. *1. Polit. 1.* Guaz. *lib. 1. de converſ. civ. pag. 12. & ſeqq.* Henning. Arniſæ. *lib. 1. de Rep. cap. 1. ſect. 1. nu. 3.* Kecker. *in præcog. Syſtem. polit. pag. 9.*

IV.

An vita ſolitaria toleranda?

Cum Ariſtotele reſpondemus, tria eſſe genera ſolitariorum; quidam tales ſunt vel ex nimiâ aſperitate fortunæ; vel ex pravitate mo-

um; vel ex ardenti ſtudio ſapientiæ & pietate
nimi, ut qui contemptis rebus mortalibus,
totos conſecrant rebus divinis. Primi tolea
ndi; ſecundi ad cruces damnandi; ultimi
iam præmijs invitandi. Caſ. *d. cap.2.qu.3.* Dn.
erhar. *d. dec.1.qu.3.* Hîc verò accuſi rerum ge-
ndarum nervi primos non tàm accuſant,
iàm quòd excuſant, quippe qui facilè aliquem
ſolitudinem damnare queant. Dein diſtin-
ere hîc etiam placet inter cujuſque officia.
blica enim illa ſunt, vel privata. Publica ſine
nverſatione vix expediri poſſunt. Privata
ſſunt quidem, ſed non ſine omni. Requiritur
gò & hîc quædam cum alijs, ijsq; paucioribus
melioribus converſatio. Nam verè dictum:
litudo eſt ſollicitudo. Hinc Seneca, *Epiſt.*
rectè ait: Omnia nobis mala ſolitudo perſua-
t. Nemo eſt cui non ſanctius ſit cum quolibet
ſe quàm ſecum. Nec diſplicet quod idem Se-
eca dicit *lib. de tranquill. animi cap. ult.* Miſcen-
iſta vel alternanda ſunt ſolitudo & frequen-
a. Illa nobis hominum faciet deſiderium; hæc
oſtri: & erit altera alterius remedium. Odium
rbæ ſanabit ſolitudo; tœdium ſolitudinis tur-
. Thom. Sagittar. *diſp. de converſ. civ. priv. th.1. &*
qq. & exercit. Eth.10.th.1. Melch. Jun. *tō.2. orat.*
g.1301. & ſeqq. Danę. *lib.2. polit. Chriſt. c.3.* Tim-
er. *lib.1. Polit. c.3. q.6.* Chriſt. Matth. *lib.3. Syſt.*
th. Exercit.6. diſquiſ.2. pag.232. Vide ſatis pro-
tè differentē Steph. Guazzū *d. l.1. de converſ. civ.*

V.

Num civitas prior domo?

In quæſtione hac duo conſiderantur. 1. Ordo generationis, & ſic partes civitatis ſunt priores ipsâ civitate. Bodin. *lib. 1. de Repub. cap. 6.* 2. Ordo perfectionis & intentionis naturæ, & ſic civitas eſt prior ſuis partibus, nempe domo & pagis, ſiquidem omne totum ratione ſui finis & perfectionis prius ac præſtantius eſt naturæ ordine quàm ejus partes: licèt quoad compoſitionem ſit poſterius ſuis partibus. Etenim ſublato toto, omnes quoque partes ſimul intereunt, & nomen ſuum unà cum facultate, quam habebant ad proprium munus ſuum perficiendum, amittunt. Hinc Ariſtoteles *lib. 1. de cœlo* ſcribit: perfectum prius eſt imperfecto τῇ φύσει. *Et lib. 8. Phys. & 1. Metaph.* quod ortu poſterius eſt, id naturâ prius. Joan. Caſ *lib. 1. Sph. civit. cap. 2. qu. 2.* Dn. Gerhar. *dec. 1. quæſt. Polit.* 4. Henr. Velſt. *dec. 4. quæſt. Pol.* 4. Golius *lib. 1. Polit. cap. 2.*

VI.

An ſuburbia ſint partes urbis?

Bodin. *lib. 5. de Repub. cap. 6.* aſſerit, urbem ipſam mœnium & ſuburbiorum ambitu contineri, nec urbem à ſuburbijs & continentibus ædificijs ſejungendam eſſe. Verùm huic opinioni

oni refragatur juris auctoritas *in leg.2. D. de rb. ſing.* ubi Paulus ICtus ita inquit: Urbis ap-llatio muris; Romæ autem continentibus æ-ficijs finitur. Cui congruit *l.* Ut Alfenus ait, *D. eod.* Idcirco etiam urbem dictam pu-it ab urbo, vel urvo, hoc eſt curvaturâ aratri, o ambitus urbium olim ſolebant definire, *l. pillus. 239. §. Urbs. 6. D. d. tit.* Varro *lib. 4. de . Lat.* Cœlius Rhodig. *lib. 14. cap. 5.* Petr. egor. *lib. 2. de Repub. cap. 1. num. 3.* Gœdd. *ad 2. nu. 16. & ſeq.* Timpl. *lib. 1. Polit. cap. 6. qu. 10.* terùm pro deciſione hujus quæſtionis ſcien-n eſt, quòd ſuburbia propriâ & ſtrictâ qui-i appellatione non ſint partes urbis, ſed po-ipſiꝰ appēdices: nihilominùs tamē vocabulô is latius acceptô ſimul & ſuburbia includān. Vid. Chriſt. Matth. *lib. 1. Syſt. pol. pag. 178.*

VII.

Num tria Rerumpubl. genera?

Si ſemotis præjudicijs, rei veritatem preſ-intueamur, nō poſſunt niſi tria Rerumpubl. era conſtitui, teſte Ariſtotele *3. Polit. c. 8. Eth. 10.* Quod & Cicero *2. de Divi-* teſtatur, ubi ſcribit: à Platone Philo-iſquè ſe didiciſſe, Reſpublicas tum à Prin-ous teneri, tum à populis, aliquando à ſin-i. Idem *lib. 3. de Republ.* illud ipſum probat. Et Seneca ait *Epiſt. 19.* Interdum

populus eſt, quem timere debeamus; interdum, ſi ea civitatis diſciplina eſt, ut plurima per Senatum tranſigantur, gratioſi in ea timeantur viri; interdum ſinguli, quibus poteſtas populi & in populum data eſt. Conciſiùs Tacitus *lib. 3. Annal.* cunctas nationes & urbes, *inquit*, populus, aut primores aut ſinguli regunt. Græci quoq; conſentiunt, niſi quòd in nominibus interdum diſſentiant, uti videre eſt apud Arniſæum *lib. 2. de Rep. c. 1. ſect. 5.* Inter recentes auctores Politicos agnoſcunt haſce tres Rerumpub. ſpecies, Petr. Gregor. *lib. 5. de Rep. cap. 1.* Bodin. *lib. 2. de Repub. c. 1.* Fr. Patric. *lib. 1. de inſtit. Reipub. tit. 4. & lib. 1. de Regn. & Reg. inſtit. tit. 3.* Lipſ. 2. *Polit. 2.* Melch. Jun. *part. 1. qu. Pol. 1.* Hippol. à Collib. *in princip. c. 1.* Lamb. Danæ. *lib. 1. Pol. Chriſt. cap. 6.* Zech. *lib. 1. de principat. adm. cap. 4.* & alij. Unde triplex ſtatus bonæ Reip. perhibetur: videlicet Monarchia, id eſt, unius Principatus; Ariſtocratia, id eſt, potentia paucorum; Democratia, hoc eſt, multitudinis gubernatio. Tot etiam vitioſæ Reſp. dantur, vel potiùs παρεκβάσεις Rerumpublicarum: Monarchiæ, παρέκβασις Tyrannis: Ariſtocratiæ Oligarchia: Democratiæ Ochlocratia. Ariſt. 4. *Polit. 2. & 8. Eth. 10.*

VIII.

An detur mixta Reſpubl?

Nullam

Nullam unquam Rempubl. ex duabus,
ultò minùs ex tribus ſpeciebus conſtitui poſ-
, aſſerit Bodin. *lib.2.de Repub.cap 1.* Cum quo
nſentire videntur Petr. Gregor. *lib.5.de Repub.*
.1. Jun. *part.1. Polit.qu.2.* Bornit. *de majeſt. c.*
& ſeq. Hœnon. *diſp.Pol.9. th. 2.* Dan. Otto. *in*
an mixtus detur Reip.ſtatus. Sed contrarium
uunt Ariſt. *4.Polit.9.* Vincent. Cabot. *de ju*
ubl. & privat.lib.2.cap.4. Machiavel. *lib.1.de*
ub. c.2. Joan. Caſ. *lib.4. Sph. civit.cap.7.* Pic-
grad.10.Phil. moral.c.9. Lamb. Danæ. *lib. 1.*
Chr. cap. 6. pag. 49. & ſeq. Grimal. *lib. 1. de*
Senat.pag.32. Kecker. *lib.2. Syſtem.Pol. cap.*
& 6. Arniſ. *lib.1. Polit.cap 8. & lib. 2. de Re-*
capit. 6. ſect. 1. Beſold. *lib. 1. Politic.*
t. 8. ubi ad argumenta contra ſuccinctè
eruditè reſpondet. Nulli enim Reges
ıcipes, quorum poteſtas in capitibus
eſtatis, ordinibus, aut Senatui communis
dici queunt ſtatum purum tueri. Quando-
dem inde fit, quòd in exactionibus exigen-
de jure monetæ, Legibus aut ſtatutis con-
dis, ejusq; generis cæteris à Principe ipſo
umque Senatus auctoritas requiratur. Idq;
nplorum inductione probatur: Lacedæmo-
um enim Reſpubl. ex Monarchia, Ariſto-
a, & Democratia mixta fuit. In veteri
ublica Rom. regia poteſtas emicuit in
ſulibus; Ariſtocratia in Senatoribus;
Demo-

Democratia in populi comitijs. Dionys. Gothofr. *lib. 2. hiſt. antiq.* Sic mixtio eſt in regno Poloniæ & Daniæ. In quibus principis quidem eſt adminiſtratio Reipub. una cum Magiſtratibus, ab ipſo & Senatu conſtitutis. : Sed ſtatuendi de legibus vel adverſus eas, nihil juris habet ſine Senatus conſenſu. Cluten. *in faſcic. paradox. Bodin. num. 14.*

IX.

An Monarchia ſit optimus Reipub. ſtatus?

Dubium nullum eſt, quin Monarchia per ſe & ſuâ naturâ conſiderata reliquis ſpeciebus melior & utilior exiſtimetur, ut affatim probatur à Petr. Greg. *de Repub. lib. 5. cap. 3. & ſeq.* Beroald. *de opt. ſt. Reipub.* Bodino *lib. 6. de Rep. cap. 4. & in Meth. hiſt. cap. 6. pag. 385. & ſeqq.* Franc. Patric. *lib. 1. de Reg. inſtit. tit. 13.* Vinc. Caſtell. *lib. 1. de offic. Reg. cap. 1.* Melch. Jun. *part. 1. Pol. q. 4.* Caſ. *3. Sph. civ. cap. 7.* Lipſ. 2. *Pol.* 2. Althus. *cap. 39. num. 30. Polit.* Arniſæ. 1. *Pol. 10.* Schônborn. *lib. 5. Pol. cap. 1.* Keckerm. 1. *Syſt. Pol. 7. pag. 37. & diſp. 29. curs. Phil. Probl. 6.* Ant. Matth. *in diſp. de Rerumpub. form.* VVitich. *in epit. Polit. cap. 18.* Caſm. *cap. 62. vit. Pol.* Nam ſi principia humanæ ſocietatis conſideraverimus, hiſtoriarumq;

mq; monimenta revolverimus; inveniemus
rtè, gentium imperia penes Reges ac Princi-
s exſtitiſſe. Uni ſiquidem viro juſtè ac legi-
nè imperanti parére, æquius eſſe videtur,
àm compluribus. Adde, quòd plurium
ncipatus non poteſt eſſe ſine factionibus &
itionibus. Dum enim unus alijs præponi
iderat; vel apertè, ſi prævaleat: vel clam ſo-
s & optimates, & qui ejuſdem gradûs ſunt,
greditur. Unius principatus à bellis disſi-
sq; ſolutus ac liber eſſe ſolet. Richt. *axiom.*
lit. 58. & ſeq. Hanc ſententiam confirmat
toritas Homeri *Iliad.* β.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεύς.

Id quod exemplum Cæſaris & Pompeji
ulenter nobis commonſtrat. Hinc illud
ani, *lib 1. de bell. Civ.*

Nulla fides regni ſocijs, omnisq; poteſtas
Impatiens conſortis erit.

Accedit præterea imitatio naturæ: ut,
madmodum DEUM unum conditorem re-
n omnium, ac motorem cernimus, cujus im-
iô omnia reguntur; ſic nobis æquum eſſe vi-
tur, dicto unius excellentiſsimi Principis au-
ntes eſſe. Dici præſidem unicum Solem eſſe,
tis autem lunam, quam quidem inter ſidera
ellas regnare adſpicimus. Sed ut minora con-
plemur; nonne bruta quædam animalia
ſunt,

ſunt, quæ unius imperio obtemperant, munera imperata non detrectant? Inter quadrupedes dominatur leo: inter aves principatum tenet aquila: gruum volatus longiores non ſunt ſine duce: regem ſuum apes habere quis ambigit? Plin. *lib.11.* Virgil. *lib.4.Georg.* Ad hæc ſtatus hic Monarchicus reliquis eſt antiquior: Sicuti prolixè docet Arniſæ. *lib. 1. Polit. cap. 9. & lib. 2. de Rep.cap.5.ſect.1.* Quin imò hac formâ DEUS in populi ſui gubernatione uſus legitur, Numer. *cap. 11. & 16.* Exod. *cap. 18. & cap. 20.* Deuter. *c. 17.in fin.* Joſ. *cap.1.* Alth. *d. cap.39.* Verùm ratione ſalutis civium eam eſſe cuiq; populo vel genti optimam, ac præcipuè diligendam Reipub. formam, exiſtimat Lambertus Danæus; quæ maximè illius gentis aut populi moribus, ingenio, loco, commercijs, cæterisq; circumſtantijs accommodata ſit, *lib.1. Polit. Chriſt.cap.6.in fine.*

X.

Utrùm Status Imperij Romano-Germanici ſit Monarchicus, an Ariſtocraticus?

Hodierni Imperij Romani ſtatum eſſe Ariſtocraticum, rationem ſatis firmam nullam dari poſſe exiſtimamus: Erit g. Monarchicus, non tamen abſq; illâ, inter ipſum Imperij ſtatum, & ejus adminiſtrandi modum, diſtinctione; quæ eſt Bodini *lib.2. de Rep. c. 2. n. 189.* Quam & recipiunt

it Kirchner. *diſp.3.de Repub.th.7. lit.E.*Georg. brecht. *de Regal. tit.12.nu.542. & ſeqq.* & alij. ametſi eam rejiciat Alth. *d.c.9.39.pol.nu.3.*Imperium hoc Monarchicum ſimpliciter agnoſcunt veteres rerum hiſtoricarum ac politicarum criptores,& hodie plerique ex Germanis: inter ios P. Heigius. *part. 1. qu. 2. nu.* 17. Knich. *de r. Saxon.non Prov. verb. Ducum Saxon. cap. 1.* 1. Arumæ. *in diſcurſ. 2. de jure publ.* Kirchn. *rt. 1. Orat.16.*Diſſentiunt primò, qui ex Ariſtocratiâ & Monarchiâ temperatum ſtatum eſſe nſentiunt ſunt Arnold. Clapm. *lib. 5. de arcan. rump. c. 20.* Arniſ. *1. Pol. 8. pag. 180.* Philip. el. *lib.5. Chron. in pr.* Nil autem repugnarent, dſererent, præponderare Monarchiam, à a & denominationem habet: quod ex eo pa- , quòd Imperator pleraque ſumma majeſtatis a ſibi ſoli reſervaverit: qualis eſt extrema ap- latio, inveſtitura Principalis, regale ſolium, ona, pallium, ſceptrum, pomum quod orbis ram repræſentat, & reliqua. Schönborn.*lib. ol.cap. 16.* Cluten. *in ſyllog. rer. quotid. th. 16.* Colleg.Jacob.Mart. *Cent. 1. illuſt. qq. diſp. 7. 10.* Anton. Coler.*diſp. de jure imperij German. 30.* El. Reuſn.*cor. Politico-hiſt. flor. 16.p.61. & 7.*Deinde non deſunt, qui Ariſtocratiam eſſe nātū ; ut eſt interGermanos Tob.Paurmeiſt. *2. de juriſdict.c.2.n.9.*Omnium verò acerrimè lin.*in meth. hiſt.c. 6. & paſſim in lib. de Repub. cipue verò lib.2.cap. 6.*

XI. Utrùm

XI.

Utrum hoc Imperium noſtrum etiamnum Romanum, an potiùs Germanicum dicendum?

Si rem ad veritatis lancem appendamus, etiamnum hoc præſens Imperium jure Romanum appellandum eſſe, omninò fateamur oportet. I. Quia Romani Imperij ſede ab urbe Roma translatâ Conſtantinopolim, Romanum tum nihilominùs ſemper fuit imperium: Zoanaet. *in tract. de Imper. Rom. nu.* 248. Et ipſi Byzantini Principes Romanô titulô ſe non abdicârunt, ut in eorum reſcriptis & epiſtolis apparet. *l. Si quando.* 35. *C. de inoff. teſtam.* II. Imperium hoc præſens aut adhuc eſt Romanorum, aut prophetia Danielis *c. 2. & 7.* eſt falſa. Poſterius non eſt dicendum, P. Gregor. *lib. 6, de Repub.* 13, *n.* 24. Prius itaque concedendum erit. III. Quia Romanum imperium non includitur aut circumſcribitur loco, ſed univerſum orbem pervagatur: Mart. Neapolit. *p. 1. cap. 21. n. 17. de juriſdict.* IV. Sicut cognominis ſimilitudo inducit præſumptionem agnationis, *l. Cũ precum. C. de liberàl. cauſ.* ita etiam inſignium identitas oſtendit, ejus eſſe rem, qui inſignia

ſignia illa habet, *l. 1. C. de his. qua pœn. nom. in*
ſ. l. 1. C. Vt nemo priv. tit. Nam uti nomina
ıponuntur & recepta ſunt ad cognoſcendos
omines. *l. 10. C. de ingen. manumiſ. §. Si qui-*
m 29. Inſt. de legat. ita etiam inſignia adin-
nta ad cognoſcendas familias & ſucceſsio-
s veras; per ſignum enim cognoſcitur ſigna-
m, *l. Quod ſi neq; §. fin. D. de peric. & com-*
d. rei vend. l. Stigmata. 3. ibid. Ioan. de Plat.
de fabricenſibus. Atqui Imperator noſter ea-
m inſignia, quæ veterum Imperatorum Ro-
anorum fuerunt, geſtat, nempe Aquilam.
linquitur itaq;, Imperatorem noſtrum pro-
er ſignum, id eſt Aquilam, aut ſignatum,
c eſt, imperiũ habere, aut injuſtè ſignum iſtud
æ ſe ferre: hoc verò qui dixerit, nemo adhuc
ſtitit: Ergò neceſſariò illud admittendum
t. V. Quia Imperatores ſuis in mandatis
litteris ſe Imperatores Romanorum ap-
llant: Wir Friederich von GOTTES
naden Römiſcher König etc. Reformation/
eyſer Friederichen des Dritten zu Franckfurt
Meyen/ Anno 1442. auffgerichtet. Item
ir Carol der Fünffte/ von GOTTES
naden/erwehlter Römiſcher Keyſer etc. Reichs
ſchied Anno 1521. Quin imò in confeſſo eſt,
òd Imperator noſter tam Chriſtianorum
perator, quàm infidelium litteris ſalutetur
manorum imperator: Sic Turcarum Impe-

B rator,

rator hoc titulo eum compellat. Nic. Reus *lib.10.Epiſt. Turc.* Sic Reges alij eum non inviti ſuis in litteris condecorant. Quare cùm Imperator ſit Romanorum, ut & imperium Romanum ſit & dicatur, conſequens eſt. Zoann. *in d. tract. de Imper. Rom. n. 142.* Dn. Arumæ. *diſcurſ. jur. publ. 2.* Heig. *part. 1. qu. 2. nu. 28. & ſeq.* Schönborn. *5. Polit. 4. circa fin.* Dan. Ott. *cap. 5. de jur. publ. pag. 107. & ſeqq.* Buxtorff. *in diſſert. ad A. B. concluſ. 2. b.*

XII.

Utrùm vi ſolius electionis Cæſari competat jurisdictio; an verò tum demum, ſi ſubſequuta fuerit Papalis coronatio?

Solam electionem ſufficere, apertè confirmat aurea bulla Caroli IV. *tit. 2. §. ult.* Namque ſtatim peractâ electione, Regem Romanorum tum alia Imperij negotia adminiſtrare, tum privilegia quoque largiri & concedere poſſe teſtatur Tob. Paurmeiſt. *lib. 2. de jurisdict. cap. 4. nu. 5.* Multi Teutonici Impp. Papalem coronationem etiam oblatam reſpuerunt, & nihilominùs veri Imperatores ſalutati ſunt. Wendland. *in diſſertat. Cathol. p. 133.* Sic & glorioſiſſimos laudatiſſimosq; heroës Rudolphum I. Maximilian. I. & II. Ferdinandum, Rudolphum II. & jam imperantem Divum Matthiam ſtatim electione legitimè expeditâ,

expeditâ, plenum jus obtinuiſſe notorium eſt: Schönborn. *lib. 5. Polit. cap. 8.* Utrùm autem Impp. Rom. ante Carolum M. ſuſcipere ſoliti ſint coronam Pontificiam, & quomodo; apud majores noſtros dubitatū mi eſſe videmus, maximè quia apud *γνησίως* hiſtoricos id non benè expreſſum eſt. Cùm tamen, quæ notabiliter fiunt, ſpeciali indigeant teſtimonio, *arg. l. 15. §. 26. D. de injur.* Ecquis negat, electionem electo tribuere dem jus, quod ſucceſsionem ſucceſſori? Aſt ei, ui ad regnandū natus eſt, eveniente ſucceſsionis caſu debetur regis nomen, antequam coronetur. Nam, Regum coronationes nihil aliud int, quàm externæ ceremoniæ, quibus probe-r, eos legitimè ſuccedere, proq; Regibus legiis agnoſcendos & habendos eſſe. Electo igi-r per electionem ſimiliter nomen Imperatoris betur, etiamſi Papalis coronatio ſubſequuta n fuerit. Atq; ita coronatio non eſt cauſſa peratoris: Sed ſaltem electi, deſignati, facti creati teſtimonium. D. Arumæ. *diſcurſ. 2. ad B. th. 20. & diſc. jur. publ. 3.* Aut. *de jure princi- th. 12.* Buxtorf. *diſp. ad A. B. th. 28.* Anton. Co- *diſp. de jure Imper. German. th. 6.* wendland. *d.* Ott. Dan. *de jure publ. c. 10. pag. 290. & ſeqq. &* *ſput. hac de re peculiari.*

XIII.

An Imperator rectè dicatur totius mundi Dominus?

Adfirmandum videtur propter *l. Deprecatio. 9. D. ad L. Rhod. de jact. l. Benè à Zenone. 3. C. de quadr. præſcript. l. cùm multa. 7. c. de bon. quæ liber. Nov. 150. cap. 2. c. Convenior. 23. quæſt. 8.* Herm. Kirchner. *in politiſſimo ſuo Legato, lib. 1. cap. 8. num. 20. & ſeqq.* Non quòd omnes populos omnesq; gentes ſub poteſtate ſua habuerit, Chaſſan. *part. 5. de glor. mund. conſid. 28.* ſed per Synecdochen totius pro parte: Tob. Paurmeiſt. *lib. 2. part. 1. cap. 1. num. 51. & ſeqq.* Henning. Arnilæ. *de jure Majeſt. lib. 1. cap. 2.* Dan. Otto *cap. 6. de jur. publ. pag. 116. & ſeqq.* Eſt igitur Imperator orbis Dominus, non quoad directum dominium & proprietatem rerum ſingularium, ſed quoad jurisdictionem & protectionem: Hotom. *ill. quæſt. 1.* Cujac. *15 obſerv. 30.* Damhoud. *prax. crim. cap. 82. num. 78.* Eleganter Seneca *lib. 7. de benefic. c. 4.* ad reges (*inquit*) poteſtas omnium pertinet, ad ſingulos proprietas. *Et cap. ſeq:* Omnia Rex imperiò poſſidet, ſinguli dominiò. Aliud ſtatuit ac ſentit Chriſtoph. Beſoldus in *tract. de Appellat. cap. 2. §. 7.*

XIV.

An jus cudendi monetam ſit proprium Romanorum Imperatoris?

Adf. *per l. 2. ibi; In monetis tantummodò noſtris cudendæ pecuniæ ſtudium frequentari volumus.*

lumus. C. de falſ. mon. & *l.* 1. *ibi: ſolidos veterum Principum veneratione formatos. C. de vet. num. pot.* Idem quoq; arguit auctoritas ſacræ Scripturæ *Matth.* 22. *v.* 21. Dein hoc probatur ab exemplo Romanorum, apud quos lege 12. tabb. ſolis Tribunis monetam ſignandi poteſtas auctoritate publicâ fuit collata. *Illius* verba ita ſe habent: Tribuni æs, aurum, argentum publice ſignanto. Cic. *lib.* 3. *de legit.* Dehinc conſtituti ſunt Triumviri monetales, æris, argenti, auri flatores. Liv. *lib.* 3. *dec.* 3. Pomponius *in l.* 2. §. *eodem tempore,* 30. *D. de O. I.* Poſtea *I*mperatores ipſi collegia monetariorum inſtituerunt. *tot. tit. C. de murileg.* Coras. *lib.* 3. *Miſcel. cap.* 13. *nu.* 1. Proinde quemadmodum ſtante Repub. Rom. nonniſi penes Principem & Senatum facultas cudendæ monetæ fuit: ita & German. imperio jus cudendi monetam Principis eſt proprium. Qua de re nominatim cautum legitur in receſſu Spirenſi anno 1570. ibi: Als dann auch die Müntz gerechtigkeit kein Mercantz/ ſondern vnſer Keyſerlich Regal: ſo die Müntzſtände aus vnſern ſondern vertrawen/ nicht zu jhrem Vrtheil/ ſondern wie wir ſelbſt/ dem H. Röm. Reich zu ehren vnd wolfarth brauchen ſollen. Accedit, quòd ab *I*mperatore Friderico jus monetæ inter regalia recenſetur. *in tit. Quæ ſint regalia. ibi. Monetæ.* 2. *F.* 56. Budel. *in tract. de re nummar.*

 lib. 1.

*lib.*1.*c.*4.Bodin. *lib.*1. *de Rep.c.ult.n.*167.*lit.C.& li.* 6.*deRep.c.*3.P.Gregor.*lib.* 9.*deRepubl.c.*1.*n.*31.Sixtin.*deRegal.c.*9.*n.*17.*& ſeqq.*Obrecht.*deRegal.tit.* 8.*n.*222.Dn.Arumæ.*diſc.*5.*ad A.B.th* 9.Arniſæ.*de jur. Mai. lib.*2.*c.*7.*n.*4. Ruding.*cent.*3.*obs.*71.Arnold.Clapm.*dearcan. Rerũpubl. lib.*1.*c.*16.Kirchn. *diſp.* 20. *de Repub. th.*1.*ſub lit. A.*Neq; hîc cum ijs ſentiẽdum,qui ſtatuunt,quòd Principes Imperatore inferiores etiam jure monetæ gaudeant,ex eo tantùm quòd Principes ſunt,atq; Principatus poſsident: ſicuti voluêre Anton. Peregrin.*lib.* 1. *de jure fiſc.c.*2.*nu.* 17. Gail. *lib.*2.*obſ.*5?. *num.*7. *& lib.* 1. *de pace publ. c.* 6. *num.* 15. Roland. à Valle *cons.*86.*num.*20. *& ſeq. vol.*1. *& conſil.* 91. *num.* 17. *vol.*2.aſſerentes: quòd Princeps quilibet tantum poteſtatis inPrincipatu ſuo habeat,quantũ habet Imperator in univerſo ImperioRomano.Quorũ opinio jure ac meritò reijcitur,uti videre eſt apud Borchold.*de feud. cap.*5.*nu.*37 *in fin.* Roſenthal. *in tract.feud.cap.*5.*concluſ.*13.*num.*4.5.*&* 6.Mynſing.*cent.*4.*obſerv.*24.Bocer. *de jure monet.cap.*3. *num.*23.*& ſeqq.* Verùm qua ratione jus cudendi monetam ut & cætera regalia,ſine majeſtatis decremento concedi poſsint, & conceſſa rectè in Imperio ſint, non modò Regibus ac Electoribus;verùm etiam alijs Principibus,tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus, adeoq; etiam Abbatibus & Abbatiſsis nonnullis, nec non Comitibus& Civitatibus non tantùm liberis imperialibus,

bus, ſed etiam municipalibus quibusdam; quæ vel conceſsione, vel præſcriptione immemoriali jus adquiſitum habent, oſtendit Kirch. *de Rep. diſp. 2. th. 4. ſub lit. A.* Verùm *anne etiam hi ſuis in terris valorem augere vel minuere poſſunt?* Et quamvis ad ſolum Principem hoc ſpectet, *arg. l. 1. & 2. C. de vet. numiſm. pot.* paſsim tamen ab inferioribus quoque id fieri videmus: proq; eâ ſententiâ reſpondit Erneſt. Coth. *conſil. 36. nu. 176. & ſeqq. lib. 1.* cum ejus ſit monetæ valorem præſtituere, cujus eſt cudere. Budel. *lib. 2. de re numm. cap. 17. num. 10. & ſeq.* Buxtorf. *diſſertat. hiſtorico-polit. in 17. priora A. B. capita. th. 92. lit. E.*

XV.

Num ſummus Roman. Princeps ſine conſenſu procerum vel populi, jure poteſtatis monetam legitimam mutare ſeu abrogare queat?

Id negant Politici & ICti, eò quòd Princeps in juſtitiam impingat; cùm monetas legitimas, in quibus ſalus Reip. & facultates ſubditorũ conſiſtunt, temerè mutare velit. Bodin. *de Rep. lib. 6. cap. 2. in princ.* Covarr. *de vet. num. collat. c. 7. n. fin.* Sixtin. *de Regal. c. 9.* Budel. *de re numm. lib. 1. cap. 15.* Obrecht. *de Regal. d. tit. 8. num. 256.* Cauſsâ tamen graviſsimâ urgente, Principem

monetam mutare poſſe, ipſa ratio dictitat. Si enim nummus à lege eſt ſalutis publicæ & ſingulorum gratiâ inventus, conſectarium eſt, eundem quoq; ab eo, qui legis poteſtatem habet, id eſt à principe mutari ac tolli poſſe: *arg. l. Nihil. 35. D de R. I.* Ariſtot. *5. Eth. 5. & 1. Polit. 6. l. Creditor. 102. ibiq;* Paull. de Caſtr. *D. de ſolut. c. Quantò. 18. de jurejur. arg. c. Magnæ. 7. de vot.* Quoniam verò Princeps nihil contra æquum & bonũ, quia fons juſtitiæ & lex animata in terris eſt, facere præſumitur: idcirco exigente tantùm neceſsitate, & juſtâ exſiſtente cauſſâ, ad mutationem vel obrogationẽ monetæ progredi convenit. In rebus enim novis conſtituendis evidens utilitas eſſe debet, ut recedatur ab eo jure, quod diu æquum viſum eſt. *l. 2. D. de conſtit. Princ.* Iuſta autem cauſſa præcipuè triplex. I. ſi moneta eſt falſa ſeu adulterina. II. Si ex communi hominum uſu æſtimatio ſuperat materiam monetæ, ut hodiè multis in provincijs Germaniæ fieri ſolet. III. Si publica utilitas & neceſsitas id exigit: *G.* Obrecht. *d. tit. 8. num. 259.* Bocer. *de jur. monet. d. c. 3. nu. 12. & ſeqq.* Henning. Arniſæ. *lib. 2. de jure majeſt. d. c. 7. num. 5.* Bornit. *de nummis lib. 2. c. 9.* Ruding. *d. cent. 3. obſervat. 71.* Aleman. *Conſult. 8. de monet. p. 836. & ſeqq.* Cæteroquin verò non parùm dubitatur: *Utrùm valoris variatio ſolâ Principis ſanctione, an*

ne, an populi uſu fieri queat? Illud innuit Menoch. *Conſil.* 258. *num.* 15. auctoritate Ioan. Fabri *in Auth. Hoc niſi debitor. C. de ſolut.* Boerij *quæſt.* 327. *num.* 6. Hoc contendit Molin. *de uſura num.* 747. & 797. per rationes ſequentes. I. Quòd etiam ſacræ literæ ex commerciorum ac populi uſu monetam æſtiment, *Gen.* 23. *Num.* 16. II. Quia numorum valor eſt juris gentiũ: *arg. l.* 1. *D. de contract. empt.* III. Quoniã etiam in proverbium abijt, verba & nummos uſu valere. IV. Quia quod in alijs rebus precium eſt, id in nummo valor, *arg. l.* 2. *C. de vet. num. poteſt.* At rerum precia ex communi uſu & æſtimatione pendère conſtat ex *l. Si ſervum.* 33. *D. ad L. Aquil. l. Precia rerum* 63. §. 2. *D. ad L. Falcid.* V. Teſtimoniô Budæi *lib.* 3. & 5. *de aſſe*; qui multis exemplis oſtendit, publicum populi conſensum Principum ſanctionibus hac in re longè ſemper prævaluiſſe. Adde Cothm. *conſil.* 36. *num.* 176. Molinæi ſententia eatenus eſt recipienda, quatenus novus ejusmodi valor vel longâ conſuetudine receptus ac confirmatus eſt, *l. De quibus* 32. *D. de legibus* & *l.* 1. *C. quæ ſit long. conſuet.* vel aliâ quavis ratione tacito Principis conſensu adprobatus. *Is* autem ex eo maximè colligitur, ſi ipſemet Princeps nummos in novo ejusmodi valore recipiat atq; exponat. Cothm. *d. nu.* 176. & *ſeqq.* In cæteris autem caſibus pri-

or ſententia verior cenſetur juxta notata Sixtini *de Regal.d.c.9. num. 28.*

XVI.

Num Imperator jus cudendæ monetæ privatò alicui concedere poſſit?

Neg. per *l.ult.C.de fals.monet.* & *l. Creditor.102. in princ.ibi, qua illa Reſpub.utebatur D. de ſolut.* Accedit, quòd monetæ forma publica eſſe jubetur, *l.1. in princ.D.de contrah.empt.* Nulli autem privato, quæ juris publici ſunt, competunt, *l.2.§.Si quis. 16. C. Ne quid in loc. publ.l. Quicunq;.2. C.de fund. limitroph.* Unde etiã character materiei impreſſus nihil conduceret, niſi publica auctoritate impreſſus eſſet: quia hic character eſt τῦ ποσῦ σημεῖον, ut Ariſtot. loquitur *in Polit.*Ex quo Princeps jus cudendi monetam privato tribuere nequit: adeò ut, ſi id faciat, conceſsio ſit nullius momenti: quia ſi privatus vigore hujus conceſsionis monetam percutit: ſemper character monetæ non publicâ, ſed privatâ auctoritate imprimitur.

Adhæc receſsibus imperij interdictum eſt à Principibus, alijsq; dominis ac ſtatibus monetalibus,ne jus ſuum monetæ cum alijs quovis modò communicent; Reichs Abſchcid/ de anno 1551.§.So haben wir uns auch etc.de Anno 1557. §.ferner als ſich.&Anno1570,§,als dem auch etc.

P. H. D.

P. H. O. Caroli V. *art. 111. in fin.* Adde quòd in privatis eſt ſubjectum inhabile, quod in dignitatem & præeminentiam jurium regiorum cadere nequit: quippe cùm ad ſupremam poteſtatem imperantium, & ad Reipubl. ſalutem cedant. Knich. *de jure orig. c. 1. n. 32.* Deniq; hanc concluſionem defendunt glos. fin. Bart. Bald. & alij *in d. l. ult. C. de fals. monet.* Joan. Aquil. *in tract. de monet. poteſt. c. 1. vers. Fallit ſupra dicta regula.* Bocer. *de jure monet. c. 3. n. 30. & in tract. de Regal. c. 2. n. 227.* Dn. Arumæ. *diſc. 5. ad cap. 10. A. B. th. 9.* Kecker. *lib. 1. Syſtem. Polit. cap. 21.* Hœnon *diſput. Polit. 5 th. 78. lit. B. An hac adſertio etiam ſit extendenda ad civitates mediatas?* Adf. quia reſpectu Reipubl. Rom. *l. 16. D. de V. S.* & Statuum Imperij pro privatis habentur. Mynſing. *cent. 5. obs. 1.* Gaill. *1. obs. 1. n. 18.* Ruding. *in pr. obſerv. Cam. lib. 1. tit. 16.* Hanſm. *diſp. de re monet. th. 11. lit. G.*

XVII.

An Princeps ſit ſolutus Legibus?

Sacratiſsimus Imperator Juſtinianus, DEUM Principi ipſas leges ſubjeciſſe, adſirmavit. *Nov. 105. cap. 2. § fin.* Et Ulpianus, eundem legib9 ſolutum eſſe, dixit, *l. Princeps. 31. D. de legibus.* Verùm quibus legibus ſit ſolutus, nō omnium eadem eſt opinio. Et quidē primò tenendū eſt, Principem minimè ſolutum eſſe legibus divinis. Quis enim facilè dixerit, eū hiſce exemptū eſſe? quippe cum

cum hîc nullus princeps ſit, ſed omnes DEO ſubditi ſint. Unde manifeſtum evadit; etiam ſummum Principem obligatum eſſe, ut juxta leges primæ & ſecundæ tabulæ à DEO opt.Max. ſummo Legis latore promulgatas vivere debeat: Obrecht.*de Regalib.tit. 12.nu.561. & ſeqq.* Nec illis aſſentiendum reor, qui exiſtimant, ratione probabili interveniente, poſſe Principem contra divinas leges aliquid ſtatuere. Deinde nec eſt ſolutus lege naturæ & rectæ rationis: quam non accepimus, ſed ex ipſa natura arripuimus, hauſimus, expreſsimus: ad quam non docti, ſed facti: non inſtituti, ſed imbuti ſumus. Cic.*pro Mil.* Immutabilia enim ſunt jura naturalia. *§. Sed naturalia, 11. Inſt.de I. N. G. & C.* Quò pertinet illud, quod ex M. Tull. *lib.3.de Repub.* citat Lactant. *lib. 6. divin. inſt. cap. 8* Eſt quidem vera lex, recta ratio naturæ congruens, diffuſa in omnes, conſtans, ſempiterna; quæ vocet ad officium jubendo, vetando à fraude deterreat: quæ tamen neq; probos fruſtrà jubet, aut vetat, nec improbos jubendo aut vetando movet. Huic legi neque ſubrogari fas eſt, neque derogari ex hac aliquid licet, neq; tota abrogari poteſt: nec verò aut per Senatum, aut per populum ſolvi hac lege poſſumus. Obrecht. *d.loc.* Tertiò legibus, à quibus Princeps ſolutus eſt, minimè includuntur conventiones; quia alia ratio eſt legum, alia conventionum. Nam leges à ſola

Principis

Principis poteſtate dependent; at verò conventiones mutuam obligationem habent. Petr. Greg. *lib. 7. de Repub. cap. 20. n. 28. & ſeqq.* Obrecht. *d. tit. 12. nu. 570. & ſeqq.* Atq; ita Princeps etiam ijs conventionibus, quas cum ſubditis inivit, ſtare tenetur. Bodin. *lib. 1. de Republ. cap. 8.* Dom. Arumæ. *diſp. 1. Pand. th. 9.* Dan. Otto, *cap. 8. de jure publ. pag. 199.* Deniq; excipiuntur leges Imperij fundamentales. Cùm enim hæ leges cum majeſtate conjunctæ ſint, ijs abolitis & ipſe Reipub. ſtatus neceſſariò evertitur. Anti-Machiav. *lib. de regn. adm. theor. 1. pag. 70.* Bodin. *lib. 1. de Repub. c. 8. & lib. 4. cap. 3. nu. 426.* Zoannet. *de Imp. Rom. nu. 171. 184. & ſeqq.* Obrecht. *d. tit. 12. nu. 559. & ſeq.* Hiſce remotis, ponitur, Principem eximi Legibus tantùm civilibus ſeu poſitivis. Huc itaque pertinet illud Plinij *in Panegyr. c. 65.* leges Principi nemo ſcribit & *cap. 6.* illud in Principatu beatiſsimum, quod nihil cogitur. Ex quo poſteriore loco ſimuleruitur diſtinctio illa, quâ utitur Dominicus Soto *lib. 1. de juſt. & jur. qu. 6. tit. 7. concl. 1.* videlicet inter vim legis directivam & coactivam. Quoad utramque vim ſubjectus eſt Legi omnis homo, qui non eſt Monarcha; Princeps autem ſive Monarcha ſubjectus eſt legibus quoad vim directivam: id eſt, leges ſunt normæ atque regulæ, quibus etiam voluntas Monarchæ regitur. Unde laudatiſsimi Impp. Theod. & Valentinian.

Valentinian. inquiunt: Digna eſt vox majeſtate regnantis, legibus alligatum ſe Principem profiteri. Adeò de auctoritate juris noſtra pendet auctoritas: & revera majus imperiô eſt, ſubmittere legibus Principatum *l.4. C.de legib.* Quod verſibus expersſit Germanus ille vates Guntherus Ligur. *lib.8. de reb.geſt. Friderici:*

Nam nihil, ut verũ fatear, magis eſſe decorum
Aut regale puto, quàm legis jure ſolutum;
Sponte tamen legi ſeſe ſupponere Regem.

Et hoc eſt, quod Claudianus ad Theodoſium Imp. verſibus hiſce προτρεπτικῶς deſcribit:

Tu civem patremq; geras: tu conſule cunctis,
Nec tibi: nec tua te moveant, ſed publica vota.
In commune jubes ſi quid, cenſesq; tenendum,
Primus juſſa ſubi: tunc obſervantior æqui
Fit populus, nec ferre vetat, cùm viderit ipſum
Autorem parére ſibi. Componitur orbis
Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.
Mobile mutatur ſemper cum Principe vulgus.

Sed quoad vim coactivam Princeps ſive Monarcha legibus non eſt ſubjectus. Keckerm. *lib.1. Syſt. Polit. c.3. pag.82. & ſeqq. & diſp.29. curſ. Phil. qu.12.* Arniſ. 1. *Polit. c.11.* Schônborn. *lib.3. Polit. c.5. An & hæc ſint extendenda ad noſtrum Imperatorem, ut legibus ſolutus dici queat?* A. cum D. Arum. *diſcurs.7. de jur. publ.* Dan. Ott. *cap. 8. de jur. publ. p.189. & ſeqq. An & Auguſta ſit legibus ſoluta?*

ſoluta? Quamvis Princeps eadem illi privilegia tribuit, quæ ipſe habet, *d.l. Princeps. D.de legib.* non tamen par jus eſt uſquequaq; Principis & Auguſtæ, alioqui legem quoq; ea condere poſſet, quod in jure noſtro abſurdum eſt. Jul. Pac. *cet.1. ἐναντ.qu.13.*Coras.*2.Miſcell.c.25.n.6.*Dieter. *de ſumm.Sum.Imp pot.th.72.* Dan. Otto.*d.c.8. p.188.*

XIIX.

An ſucceßio in Regno vel Principatu ſit præferenda electioni?

Quamvis pro utraq; parte ſatis firmæ ac validæ exſiſtunt rationes,ita ut vix reperire queam, utri ſententiæ inſiſtendum ſit; attamen pro ſucceſsione pronunciandum & propugnandum eſſe cenſeo. Siquidem nihil ipſi naturæ & divinæ inſtitutioni magis conſentaneum, nihil legibus & conſuetudinibus benè introductis cõvenientius;quàm eũ in regno & imperio per ſucceſsionem ſubſtitui, qui ab ipsâ naturâ & DEô electus eſſe videatur,qui in ipsâ purpurâ ac inſignibus imperij natus, & in ſolij ſplendore regniq; majeſtate educatus,qui laudatiſsimarum rerum ſtudijs à teneris quaſi unguiculis imbutus,& ad õnis gloriæ cupiditatem inſtitutus, faſces atq; faſcias regias ex avitâ & patriâ manu in manum acceperit, cui naturæ benignitatis & fidelis educationis cura animũ atq; ſpiritũ regnãdi celſsimũ indiderit, ſanguinem regium infuderit, vires heroicas ac

generoſam

generoſam indolem contulerit, & in ipſo regiæ dignitatis ſolio collocârit. Adhæc etiam fiet; ut Rex, qui nôrit filium ſuum regnô potiturum, illud ſit ornaturus hominum, opum & honorum adjectione; leges ſanctiſsimas juſtiſſimasq; conditurus; mores populi ad obedientiam pacemq; formaturus; nullum non deniq; lapidem moturus, ut omnia in civitate tanquam propria filiò ſuo tradat. Contrà verò qui nec diuturnum imperium fore, necad ſuos perventurum eſſe intelligit; ille raró admodùm ſollicitus erit de eo fideliter ac diligenter adminiſtrando. Accedit & hoc, quòd libentiùs & faciliùs obtemperat populus conſueto Domino; id eſt, tali, qui natus eſt ex familiâ conſuetâ & receptâ: uti prudenter atque erudite P. Gregor. diſſerit *lib. 7. de Repub. cap. 4.* Atque ita verum eſt, quod Tacitus *lib. 2. hiſtor.* ait; minore diſcrimine ſumi Principem, quàm quæri. Adde, quòd hac ratione cohibentur etiam pravæ aliorum ſpes, ſi ſucceſſor non ſit in incerto, & minus inſidiarum extimeſcendum. Vitabitur porrò hoc pacto Interregnum: quo propter anarchiam, quam habet, nulla capitalior Reip. peſtis eſſe poteſt: præſertim cùm veniendum eſt ad novam electionem, ubi certatur diverſis ſententijs ac votis, & facilè arripitur imperium ab eo, cui non debeatur: quandoquidem natura mortalium imperij avida eſt, ùt inquit Salluſt. *in*

Jugurt.

Jugurth. Declinabuntur præterea factiones & bella civilia, quæ electionem comitari ſolent: cujus argumenti teſtimonium capit Bodin. *lib. 6. de Rep. c. 5. in princ.* ex imperio Germanico, & ſeditionibus Romæ excitatis: quibus duos & viginti Pontifices cæſos memorat, præter eos, qui ſede Pontificali deturbati ſunt, aut venenô perierunt. Tum hoc etiam Regibus populi ſuffragiô creatis commune eſſe aſſerit Bodin. *d. loc.* quòd adepto Principatu intumeſcere ſoleat, & ex humili obſcuroq; loco ad altiſsima dignitatum faſtigia evecti, tyrannidem crudeliter exerceant, juxta illud Claudiani: *Aſperius nihil eſt humili, cùm ſurgit in altum.* Tandem (ut plura incommoda, quæ ex electione naſci ſolent, omittam) nova tributa ſubditis imponuntur, nec non variæ mutationes inſtituuntur, ſi regnum ſit electitium. P. Gregor. *d. c. 4.* Bodin. *d. c. 5. & in Method. hiſt cap. 6.* Caſ. *lib. 3. Sph. civ. cap. 11. qu. 2.* Jacob. Middendorp. *quæſt. Theolog. Polit. 71.* Lipſ. *2. Polit. 4.* Zech. *lib. 1. de Princip. c. 3. nu. 2.* Schônb. *2. Polit. 3.* Dn. Gerh. *dec. 2. qu. Pol. 2.* Hœnon. *diſp. Polit. 9. th. 25. lit. D.* Vitich. *in epit. Polit. cap. 20.* Velſten. *dec. 7. qu. Pol. 9.* Hieron. Sittur. *in compend. polit. pag. 42. & ſeq.* Diſſent. latiſsime Arniſæ. *1. Pol. 9. pag. 205. & ſeqq. & in tract. nov. de Repub. lib. 2. cap. 2. ſect. 4.* Machiav. *lib. 1. diſp. cap. 10.* Kirchn. *diſput. de Repub. 4. th. 2. lit. A.* Keckerm. autem *lib. 1. Syſt. Pol. cap. 4.* di-

C ſtinguit

ſtinguit inter Monarchiam ſimplicem, in qua merè abſolutum eſt imperium; & inter Monarchiam imperfectam, in qua non eſt imperium merè abſolutum. Priori caſu ſucceſsionem eſſe præferendam ait, poſteriori electionem.

XIX.

An electio ſui naturâ conſtituat Ariſtocraticum vel mixtum ſtatum?

Cum communi ſcholâ Politicorum hoc negatur. Quia ejuſmodi regno, quod ab electione dependet, eadem poteſtas, idem jus, eadem auctoritas & majeſtas eſt, quæ cæteris Regibus. Lex ſanè regia, de qua habetur in *l.1.D. de conſtitut. princip.* de Principatu electivo eſt ſcripta, & nihilominùs conſtituebat regnum plenum. Hoc etiam intuitu apud Sozomenum, *hiſtor. Eccleſ. 6. ca. 6.* Imperator Valentinianus dicit, me ad imperandum deligere, ô milites, penes vos erat; ſed cum à vobis delectus ſim, vos, qui meo jam imperio ſubjecti eſtis, conquieſcere; me autem, ut pote Imperatorem, quid agendum ſit, conſiderare decet. Paul. Buſ. *diſquiſ. Polit. 16. th. 26.* Beſold. *lib. 1. Polit. cap. 5. §. 6. num. 28.* D. Arumæ. *diſcurs. 1. de jur. publ. pag. 15.* Aliud ſtatuere videtur Henning. Arniſæ. *lib. 2. Polit. cap. 2. ſect. 4. num. 40. & 45.*

XX. *An*

XX.

An conſuetudo valeat, qua primogenitus reliquos fratres excludit à Regni & Principatûs ſucceſſione?

Primâ quidem fronte dicendum videtur, hanc conſuetudinem magnam redolere iniquitatem. Nihil enim æquitati magis contrarium, quàm inæqualiter tractari eos, quos ipſa natura fecit æquales, qui communes habent parentes & commune domicilium. *l. 1. C. Unde lib. Nov. 22. cap. ult. l. penult. in fin. C. comm. divid. l. Inter filios. 11. C. famil. erciſc.* Deinde præcidenda eſt omnis via, ex qua naſci poſſunt inter fratres diſcordiæ: nihil enim fraternâ diſcordiâ tetrius. Id quod non tantùm teſtatur experientia; verùm etiam tam ſacrarum, quàm profanarum hiſtoriarum exempla docent. Jam verò iſta inæqualitas eſt præceps & lubrica inter fratres germanos contentionum occaſio; quoniam, ut ait Ariſtoteles *lib. 5. Eth. cap. 3.* cùm aut æquales inæqualia, aut inæquales æqualia habent & accipiunt, tum pugnæ & concertationes oriuntur. Verùm enimverò conſuetudinem hanc, qua primogenitus in ſucceſsione regni reliquis præfertur, non jure gentium dumtaxat, ſed & jure divino eſſe receptam, eleganter & abundanter atteſtantur

 Tiraquell

Tiraquell. *de jure primogen. qu. 4.* P. Gregor. *lib. 7. de Rep. cap. 5.* Bodin. *lib. 6. de Rep. cap. 5.* Arnis. *1. Polit. 9. & in tract. de Rep. lib. 2. c. 2. ſect. 7. & ſeq.* Zoannett. *de primatu prioris geniti cap. 1.* Bocer. *de ſucceſ. feud. cap. 3. qu. 47.* Althus. *cap. 19. Pol. nu. 83.* Schönborn. 2. *Pol. c. 11.* Setſer. apud D. Arumæ: *diſc. 20. de jure publ. th. 58. & ſeqq.* Beſold. *lib. 1. Polit. cap. 6. §. 3. nu. 23.* Ant. Coler. *de jur. Imper. German. th. 50.* Keckerm. *lib. 1. Syſtem. Pol. cap. 4. pag. 115.* Timpler. *lib. 2. Pol. cap. 3. q. 1.* Quapropter hujusmodi conſuetudo iniquitatis non facilè argui debet, inprimis quando commodâ fulcitur ratione: quoniam veriſimile eſt, natu majorem, indole, uſu, prudentiâ & virtute minores antecedere; quantumvis hoc non ſit perpetuum. Heider. *in lect. Polit. cap. 6.* Deinde accedit & publica utilitas: expedit enim Reipub. conſervari honorem familiarum. Quod utique fit, ſi ſucceſsio penes unum ſit, opes & dignitas conjunctæ maneant: atque ita virtus unita eſt fortior in ſe ipſa, quàm ſparſa atque diffuſa. Certum namque eſt, attenuari patrimonia per filiorum diviſiones: quod ne fiat, publicè utile eſt. Timpl. *lib. 2. Polit. cap. 3. qu. 1.* Ad hæc etiam ſubditorum intereſt, ne multos habeant dominos: quandoquidem pax populi & unitas atque tranquillitas Reipub. per unum Principem magis alitur atque retinetur, quàm per plures, *c. In opibus. 7. qu. 1. l. 2. §. Noviſsimè. 11. D.*

11.*D.de O. J.* uti ſuprà *quæſt*, 9. dictum. Interim verò reliqui fratres honorificè ſuſtentari debent. Caſm. *pit.Polit. c. 6.in fin.* Si quidem ex bonis paternis etiam lege naturæ filijs debentur alimenta, quæ dignitati perſonæ reſpondere debent. *Quid ſi primogenitus ſit naturalis, & matre poſtea in matrimonium ductâ, legitimatus, ex qua eadem alius poſt contractum matrimonium natus ſit filius, uter præferendus in jure primogenituræ?* Is, qui ex juſto matrimonio poſteriùs natus eſt: nam legitimatio per ſubſequens matrimonium contingens, in præjudicium alterius retrahi non debet. *Nov.74.cap.2.c. Quamvis. 8. de reſcript. in 6.* Valent. Förſter. *lib. 6. de ſucceſ.cap.24.* Tiraq. *d. tr. de jure primogen. cap. 34.* Gaill. *2.obſerv. 141.nu.3.* Arniſæ. *lib.2.de Rep.cap. 2.ſect. 8. nu. 47.*

XXI.

Ex duobus Regis filijs, quorum alter ante, alter poſt regnum à patre adeptum natus eſt, uter in jure primogenituræ præferendus?

Hanc veterem & inter Hiſtoricos nobilitatam quæſtionem Zaſius quidem, auctoritate Accurſij & Baldi, ita decidit, ut putet, eum, qui in ſtatu regiæ dignitatis natus ſit, alteri, qui ante

regnum à patre adquiſitum genitus, præferendum eſſe, *parte* 8 *de Feud.nu.66.* Bald. *in l.* 23. §. *His illud. C.de nupt.* Verùm pro alterâ ſententiâ defendendâ firmiſsimum poſitum eſt fundamentum *in l. Senatoris.* 5. *D. de Senatorib.* ubi Ulpianus inquit; Senatoris filium non ſolùm accipiendum eſſe eum, qui naturalis eſt, verùm adoptivum quoque; nec referre, in ſenatoriâ dignitate conſtitutus] eum ſuſceperit, an ante dignitatem ſenatoriam. Quod idem *in l.2.* §.2. *D. de Decurion.* reſpondet. Quò non parùm conferunt *l.Filij.22.*§.*Senatores.6.D.ad municipal.l.2.*§.*1.D.de decur.l.9.*§.*Sedutrum.14.D.de pœn. l. Cùm advocatio.* 8. *C. de advocat. div. jud.* Si ante adeptam dignitatem filius eſt filius, non poterit prohiberi, quò minus utatur jure filij. Et licèt dignitas non numeretur inter bona, tamen ſucceſsioni annexa eſt; ſicuti patet *ex d. l. Senatoris.D.de Senator.* Nec diſtinguendum eſt hôc locô inter Regis filium, & primogenitum Regis: quaſi ante dignitatem natus, poſsit quidem vocari Regis filius: prout diſtinguit Hotoman. *ill.quæſt.2.* & Jul. Pacius inter filium Senatoris, & filium ex Senatore. Quem ob id reprehendit Bocer.*de Regal. cap. 2. nu. 10.* Nam quis eſt primogenitus, niſi primus filius? Qui igitur filius Regis jure dicitur, ſi ſit in filiorum ordine primus, meritò quoque primogenitus Regis dicitur. Plura de hac quæſtione vide

apud

apud Hotom. *d. qu.2.* Fôrſt. *lib. 4. de ſucceſ. cap. 24. nu. 28. & ſeqq.* Petr. Gregor, *lib. 7. de Repub. cap. 9. Arniſæ lib. 1. Pol. c. 9. pag. 232. & lib. 2. releEt. Pol. cap. 2. ſect. 11.* Harp. *ad princ. tit. Inſt. de hæred. quæ ab inteſt. defer. n. 106. & ſeqq.* Beſold. *lib. 1. Polit. cap. 6. §. 5. nu. 29.* Non idem ſtatuendum eſt de filiô plebei natô antequam pater per Principem nobilitetur. Is enim non efficitur nobilis, niſi ipſi etiam nobilitas expreſsè confeRatur. Molin. *ad conſuetud. Paris. §. 13. gl. 1. ad fin.* Coſtal. *ad d. l. 5. D. de Senat. Dd. ad l. ult. C. de decur. lib. 10.* Covarr. *lib. 2. var. reſol. c. 8. n. 5.*

XXII.

Rege vel Principe mortuo, cujus nepos ex primogenito ejus filio defuncto, & alter ejusdem filius exſiſtunt, uter in ſucceßione ſit præferendus?

Magna & ardua eſt quæſtio, largamquè diſputandi materiã & ICtis & Hiſtoricis præbuit. Cujus deciſio olim etiam duello commiſſa eſt, imperante Othone I. cùm in comitijs Imperij componi nequiviſſet; eo eventu, ut vinceret pars ea, quæ Nepotem admittebat, & inter filios computabat, teſte VVitekindo Saxone, *lib. 2. hiſt.* & Sigberto *in Chronic. ſub anno 942.* Quos & Hotom

 allegat.

allegat. *in diſp. feud. c. ult. & ill. quæſt. 3.* Non igitur mirum, calamis quoque de quæſtione hac certatum fuiſſe, cùm & armis fuerit pugnatum. Et Bart. quidem *in Auth. poſt fratres, C. de legit. hæred.* ut & Petr. Surd. *conſ. 403. nu. 34. & ſeqq. lib. 3.* patruum præferendum putant fratris primogeniti filio. Quam ſententiam Cujacius quoque ſecutus eſt *lib. 2. feud. tit. 11.* Alij verò pro nepote pugnant his potiſsimùm rationibus. I. Quia naturâ pater & filius pro eâdem penè perſonâ reputantur, *l. ult. C. de impub. & al. ſubſtit.* Unde vox patris tamquam vox filij eſt, *§. Si quis alij, 4. in fin. Inſt. de inutil. ſtipul.* & una caro intelliguntur pater & filius, *c. Contradicimus. 35. qu. 3.* II. Quia nepos in locum ſui patris ſuccedit, *l. 7. D. de collat. l. 1. §. Si filius. 4. D. de ſuis & legit. hæred. l. Scripto. 7. D. Si tab. teſt. null. extab. Nov. 118. c. 1.* Jam verò is, qui in locum alterius ſuccedit, eodem jure utitur, quo auctor illius uti potuit, *l. Invitus 156. §. plerumq; 3. D. de R. I.* Et ſurrogatum ſapit naturam ſurrogati, participatq; de omnibus illius privilegijs, cui ſurrogatur. III. Quoniam filius primogenitus, vivo quoque patre jus ſuum primogenituræ perfectè adquiſitum habet: quippe cùm illud fratri ſuo, etiam vivente patre, vendere ac cedere poſsit, ut jus divinum & canonicum teſtantur: *Gen. 25. v. 31. c. Quàm periculoſum. 8. cauſ. 7. qu. 1.* Quod autem perfectè cujuſque eſt, id ad ſuos

quoque

quoque tranſmittit hæredes, ut qui in omne jus defundi ſuccedunt: *l. Hæredem. 59. & l. Hæreditas, 62. D. de R. J.* Quocirca primogenitus filius jus ſuum primogenituræ ad propriam ſuam ſubolem tranſmittit: præſertim cùm illud (ut modò dictum) alij cedere poſsit: & id, quod eſt ceſsibile ſeu alienabile, eſt etiam tranſmiſsibile ad hæredes, *arg. l. Ex pluribus, 42. ubi Bart. nu. 1. & alij D. de adminiſtr. & peric. tut. l. 1. D. de fund. dot.* inprimis per repræſentationem, quæ multò faciliùs inducitur, quàm tranſmiſsio, *l. Emancipati. 4. C. qui admitti ad bon. poſs. poſſunt. l. 3. C. de ſuis & legit.* Forſt. *lib. 4. de ſucceſs. c. 21. nu. 10.* IV. Quia jura magis ſubveniunt certanti de damno vitando, quàm lucrum captanti, *l. Proculus. 26. D. de damn. inf. l. 2. § 5. D. de aq. & aq. pluv. arc.* Atqui nepos in noſtrâ ſpecie de damno vitando certat: quoniam ſpem ſuccedendi in patre ſuo radicatam habet, quæ jam ad ipſum tranſmiſſa eſt. Patruus autem de lucro captando laborat: quia, quod petit, numquam habuit: ita ut, ſi id conſequeretur, tamquam merum lucrum ipſi obtingeret. V. Hæc ſententia etiam ſtabiliri poteſt auctoritate aureæ Bullæ Caroli IV. *cap. 7.* quæ in dignitate Electoratûs apertè patruo præfert primogeniti filium. Ergò & in regali ſucceſsione idem ſtatuendum erit, eò quòd Electoralis dignitas regiæ æquiparetur. Dan. Moller. *lib. 1. Semeſtr. cap. 40. nu. 1.*

Atque his alijsq; pluribus argumentis & fundamentis hanc concluſionem firmant Tiraquell. *in tr. de jure primogen. quæſt.* 40. Petr. Gregor. *d. lib. 7. de Rep. c.* 10. Arniſæ. *d. lib. 2. de Repub. c. 2. ſect.* 10. Fôrſt. *lib. 2. de ſucceſſ. c.* 18. *nu.* 15. Fachin. *lib. 6. controv. cap.* 2. Moll. *d. cap.* 40. Bocer. *de ſucceſ. feud. cap 3. qu.* 48. Timpler. 2. *Polit. c. 3. qu.* 4. Schônborn. *lib. 2. Polit. c.* 11. Verùm pro alterâ parte defendendâ non planè exilia rationum momenta hiſtoriarumq; monimenta adferri videntur, ſicuti cernere licet apud Bartol. Cujac. Petr. Surd. *alleg. locis*, Bald. *in l.* 1. *& l. Ut inteſtato.* 3. *C. de ſuis & legit.* Goldaſt. *in diſcurſ. de jure repræſent: in primogen. nu.* 9. *& ſeqq.*

XXIII.

Utrùm in civitate imperium legibus potiùs, an homini permittendum?

Utrinq; eſt inſtituta acies; alijs pro homine ſive Rege, alijs pro legibus militantibus. Pro Rege qui ſtant, his utuntur telis: quorum primum eſt à defectu legis, quia leges ſaltem generatim ac univerſaliter præcipiunt de rebus faciendis vel omittendis. Rex autem poteſt ſigillatim de ſingularibus rebus aliquid certi judicare & ſtatuere, conſideratis atq; perpenſis omnibus circumſtantijs; quas leges neq; prævidere, neq; etiam verbis exprimere queunt. Ariſtot. *3. Polit. cap.* 11. Alterum eſt à Simili: Ut enim

nim Medicus non eſt ita juratus in ſingula præcepta artis, quin aliquando pro ſuâ prudentiâ agat: ita moderator Reipub. non eſt ita adſtrictus legibus, quin ſæpè pro ſuo arbitrio ac diſcretione in civitate regat. Quippe ut ars Medica, ita lex Politica ſolummodò univerſa præcepta tradit; Caſ. *lib. 3 Sph. civ. cap. 11. qu. 1.* Pro legibus qui pugnant, hiſce armis inſtructi ſunt. I. Sine qua re neq; Rex, neq; ullus alius Magiſtratus rectè imperare poteſt, ei quoque rei jure debet concedi imperium: Atqui ſine legibus neq; Rex, neq; ullus aliꝰ Magiſtratꝰ rectè imperare poteſt. Ergò legibus concedendum eſt imperium. II. Quidquid adfectibus caret, melius civitatem regit, quàm illud, quod affectibus agitatur. At verò leges carent adfectibus. Gol. *li. 5. Eth. c. 6.* Patric. *li. 1. de inſt. Reipub. tit. 5.* Ergò leges meliùs civitatem regunt; & conſequenter legibus potiùs debetur imperium, quàm Regi, qui non eſt vacuus adfectibus. III. Principes legum ſolùm miniſtri ac cuſtodes ab Ariſtotele *3. Polit. 12.* dicuntur. Idcircò in adminiſtratione civitatis principatum legibus dediſſe videtur. Ecquid in hoc conflictu ſtatuendum? Placet ſententia Ariſtotelis *d. lib. 3. Polit. c. 11.* aſſerentis; utriſq; & Regi ſeu hominibus, & legibus imperium eſſe concedendum. Legibus quidem in ijs rebus & negocijs, in quibus manifeſtè & certò aliquid definiunt: Regi verò ſive hominibus in ijs negotijs,

in

in quibus leges deficiunt & nihil certi determinant. Atque hujus deciſionis tres ab eo adferuntur rationes. I. Quia Rex prudens atque diſcretus particularia poteſt obſervare& dijudicare,& hoc modo ea legibus adcommodare novit. II. Quia Rex eſt legis corrector atque interpres: quatenus ſequitur æquitatem, neque urget ſummum jus, quod ſæpè eſt ſumma injuria. III. Quoniam Rex eſt cuſtos ac defenſor legis, ſi modò ſit juſta, Piccol. *grad.10. Philos. moral. cap.19.* P. Gregor. *lib.7. de Repub. cap. 20.* Timpl. *lib. 4. Polit. cap. 4. qu. 2.* Velſten. *dec. 5. quaſt. Polit. 8.*

XXIV.
An peregrino deferrendum imperium?

In ea opinione quidam verſantur, etiam exteros eſſe admittendos ad capeſſenda gubernacula Reipub. tùm quòd hoc modo inter cives videatur tolli æmulationis ſtudium; tùm quòd vires illius Reipub. ad quam gubernandam alienigena ſuam adjungit potentiam, augeri poſsint: tùm denique quòd illuſtria hujus rei paſsim exempla exſtent.

Sed veriſsimè ac rectiſsimè ſtatuendum puto, indigenas peregrinis eſſe anteponendos: quod ſequentibus rationibus ſatis clarè evincitur. I. DEUS ipſe mandat, ut, ſi eligendus Magiſtra-

Magiſtratus, è numero fratrum eligatur; neq; Rex conſtituatur, qui alterius gentis ſit. Devt. 17. v. 15.

II. Caput Reipub. eſt (inquit Cic. 2. *de Orat.*) perſpectos habere civium mores. Qua in re Imperator Probus laudatur, quòd omnium hominum, quibus imperaturus erat, mores perdiderat. At verò peregrino hoc denegatum eſt.

III. Numquam alienigena tantam præſumitur curam habere Reipublicæ, atque indigena; quem patriæ amor ad diligentiam majorem admonebit, & quòd in Repub. ſuos ſit relicturus hæredes. IV. Hinc leges Spartanorum, de arcendo omni peregrino homine: Venetorum, de excluſione peregrini à Magiſtratu: itemq; Germanorum, de non transferendo ad exteros imperio. Elect. Mogunt. apud Sleidan. *lib.* 1. *Comment, anno* 1519. P. Heig. *part.* 1. *qu.* 5. Matt. Steph. *lib.* 2. *de jurisdict. part.* 1. *c. nu.* 84. *& ſeqq.* D. Arumæ. *diſcurs. jur. publ.* 6. *& diſcurs.* 2. *ad A. B. th.* 3. *& ſeq.* Althus. *c.* 19. *nu.* 76. *Polit.* Kirchn. *diſp.* 4. *de Repub. th.* 3. *lit.* C. Arnold. Clapmar. *lib.* 6. *de arcan. Rerumpub. cap.* 19. Diſs. P. Gregor. *lib.* 7. *de Repub. cap.* 15. *nu.* 18. V. Quia propter morum diſsimilitudinem facilè diſſenſionum occaſiones exoriuntur. Siquidem Princeps alienigena juxta id, quod honeſtum videtur & erat apud ſuos, civium novorum mores conformare volet: ſicquè Rempub. non emendabit, ſed perdet. P.

Digitized by Google

det. P. Gregor. *d.lib.7.cap.4. nu. 13.* VI. Quia ſubditi ſunt longè faciliores ac proniores ad obtemperandum Magiſtratui conterraneo, quàm extero. VII. Quia Rex domeſticus impenſiùs colitur, quàm peregrinus. Sax. Grammat, *lib.5.hiſt.Dan. in Oratione Erici ad Gotharum Norvagiæ Regem.* IIX. In contemptum & præjudicium gentis cedit, ſi exterum Principem quærat; quaſi ita novercam habeat patriam, ut neminem producat tàm excellenti virtute præditum, qui dignus ſit, qui ad gubernacula patriæ admoveatur. IX. Nec poterit peregrinus Princeps à periculis tutus eſſe, niſi validiſsimô præſidiô, ſeipſum inprimis, poſtmodùm etiam arces muniverit, Bodin. *lib. 6. de Republ. cap.5.* Illa verò externa præſidia multum incommodi ſecum trahunt. Fr. Patric.*lib.3. de inſt. Reipub. tit. 2.* Anti-Mach. *lib. 1. de regn. adminiſtr. theor. ult.* Arniſæ. *lib. 1. Polit. cap. 13. pag. 278. & ſeqq.* Jun.*part.1. qu. Polit. 15. membr. 1.*Schônborn.*lib.2. Polit. cap.5.* Keckerm, *lib. 1. Syſtem. Polit. cap. 2. pag. 46. & ſeq. & diſput. 29. curſ. Philoſ. Probl. 8.* Clapmar. *lib. 2. de arc. Rerumpubl. cap. 23.* Chriſt, Matth, *lib. 3. Syſt. Polit. pag. 279. & ſeqq. Lenc. obſervat. Polit. 173.* Velſten.*dec. 9. qu. Polit.3.* Verùm pro quæſtionis hujus determinatione notandum eſt, quòd hæc jam dicta ita procedant, ut propterea non omninò exteri & peregrini

grini ſint excludendi, maximè cùm circumſtantiæ quædam ſingulares, & incomparabilis virtus, aut conditio atque neceſsitas regni alienigenæ cujuſdam præſidium& ſceptrum requirat. Jun. *d.qu.15.membr.2.* Keckerm. *d. loc.* Otho. Caſman. *cap.5. vit. Polit. pag. 25.* Chriſt. Matth. *d. loc.*

XXV.

An imperium hominis in hominem ſit naturale?

Nihil tam aptum eſſe cenſetur ad jus conditionemquè naturæ, quàm imperium: ſine quô nec domus ulla, nec civitas, nec gens, nec hominum univerſum genus ſtare, nec rerum natura omnis, nec mundus ipſe poteſt. Cic. *lib.3.de legib.* Imperare enim & parere ſunt ex genere neceſſariorum: Ariſtoteles *1. Polit.5.* Sed natura non deficit in neceſſarijs: Thom. *1.2.qu.5.art.5.* Hæc imperandi parendiq; diverſitas apud omnes gentes peræq; cuſtoditur, eamquè in omnibus mundi partibus deprehendere licet: Beſold. *lib.1.Pol.cap.1.§.n.24.* Annon beſtiæ ſecundùm legem naturæ parent homini? Anima imperat corpori? Ratio reliquis animæ potentijs? Annon Sol inter omnes planetas& ſtellas principatum obtinet? Unde Cicero *lib. 2. natur. deor.* ita ſcribit: Omnem naturam neceſſe

ceſſe eſt, quæ non ſolitaria ſit, neque ſimplex, ſed cum alio conjuncta atque connexa, habere aliquem in ſe principatum; ut in homine mentem, in beluâ quiddam ſimile mentis, unde oriantur rerum appetitus. In arborum autem, & earum rerum, quæ gignuntur è terrâ, radicibus ineſſe principatus putatur. Gerh. *dec. 2. Polit. quæſt. ult.* Velſten. *dec. 8. quæſt. Polit. 1.* Quirin. Kubach. *cent. 1. quæſt. ill. dec. 5. qu. 9.*

XXVI.

Num Principi literarum ſtudiis ſit opera navanda?

Litteras Principibus magis neceſſarias eſſe, quàm vulgaris conditionis hominibus, quis eſt qui facile ad inficias eat? cum ex illorum ingenijs & inſtitutione totius patriæ fortuna dependeat, ex horum verò non item. Rectè igitur Vegetius: Nullus eſt, *inquit*, quem oporteat vel plura vel meliora ſcire, quàm Principem, cujus doctrina omnibus ſubjectis profutura eſt, *in proœm. lib. 1. de re milit.* Cujus magnum ac difficile munus, cura ingens, & quæ magnis auctoribus eget. Plato, *lib. 2. & 7. de Repub.* Vell. Patercul. *lib. 2.* Unde Romani, cùm Imperator aliquando eligeretur; quis, acclamârunt, meliùs quàm litteratus imperat, ut habet Vopiſcus *in Tacito.* Nec ad conſultandum

dunta-

am dumtaxat neceſſariæ ſunt litteræ, conſi-
iq; utilia ad Rempubl. capeſſendam ſuppedi-
nt, Philipp. Comin. *lib. 10. Comment*, Verùm
iam ad vitam rectè inſtituendam condu-
int, & virtuti multum ſerviunt; magnum
l in parandâ eâ adjumentum, vel paratâ orna-
entum. Lips. *cent. 1. Ep. 16.* Plutarch. *in Co-
ylan.* Contrà verò inſcitia omnium in Repub.
lamitatum ac miſeriarum cauſſa eſt, teſte
atone *lib. 5. de Repub.* Plura vide apud Pon-
n. *de Princip.* & *lib. 5. obedient.* Caſtell. *lib.
de off. Reg. cap. 12.* Lips. *1. Polit. c. ult*, & *in
t. ad d. c. ult.* Richt. *axiom. pol. 87.* Heid.
b. de prudent. civ. Probl. 2. Melch. Iun. *part.
Pol. qu. 18.* Dn. Coll. Iacob. Mart. *cent. 1.
qv. diſp. 1. qv. 10.* Reinh. Lorich. *de inſtit.
incip. c. 4.* Keckerm. *lib. 1. Syſt. Polit. cap. 2.
q. 62.* & *ſeqq.* Caſm. *cap. 5. vit. Polit.* Guic-
rd. *de recreat. pag. 205.* Politici diligenter
ſervandum monent, Reipub. clavum olim
ctaturis ita literas eſſe diſcendas, ut non
olæ, ſed vitæ diſcant. Quod Seneca præ-
it in fine *Epiſt. 106.* Timpl. *lib. 3. Polit. c. 1.*
An & Muſica Principem deceat? Negat Vin-
it. Caſtellan. *lib. 1. de off. Reg. cap. 24.* Con.
Patric. *lib. 2. de Rege tit. 15.* Quibus autem
dijs Principem potiſsimum deditum eſſe o-
rteat, vid. Dn. Gerhar. *dec. 3. qv. Pol. 6.*
inh. Lorich. *de inſtit Princip. cap 5.* Hieron.
tur. *in compend. polit. pag. 34.* & *ſeqq.*

D XXVII.

in Fulm. brut. Nec hujus donationis Hiſtorici fide digni ullam faciunt mentionem. Euſebius, qui libris 5. vitam Conſtantini deſcripſit, Socrates, Theodoricus, Evagrius, Ruffinus, Oroſius, Eutropius, Nicephorus & alij: quos omnes vel ignorâſſe vel præterire potuiſſe rem tanti momenti, vero ſimile non videtur. Cùm aliâs, quæ notabiliter fiunt, niſi ſpecialiter notentur, videantur quaſi neglecta. *l. Item. 15. §. Hoc. 26. D. de injur.* Quinimò, eam haudquaquam factam eſſe, non pauci ex ipſis Pontificijs atteſtantur, uti videre eſt apud Aut. *in d. Fulm. brut. pag. 98. cum 2 ſeqq.* Sleidan. *lib. 2. de 4 ſummis imper.* Henning. Arniſæ. *de exer. Cleric, cap. 6.* Anton. Matth. *in diſp. de donatione Conſtantini Magni, quam Sylveſtro Papæ feciſſe fingitur.* Ant. Coler. *de jure Imperij Germã. th. 4.* quamvis Cardinal. Cæſar Baronius *tom. 3. annal. Eccleſiaſt.* nullo rerum pondere fultus, nec certis hiſtoricorum experimentis innixus, contrarium aſſerere & tueri auſit.

XXIX.

Num liceat Principi vendere Magiſtratus?

Reipub. malè conſtitutæ argumentum eſt, cùm Magiſtratus venales ſint. Efficit enim ambitio donorum, ut multos inveniat

ëmtores;

mtores; avaros quidem, ſed indignos: utq; najore in honore atq; preciô ſint divitiæ, quàm virtus: atq; ita anſa præbeatur avaritiæ, & immoderato pecuniæ ſtudio. Plato *lib. 8. de Repub.* quo nihil tetrius, præſertim in Principibus & Rempubl. gubernantibus. Habere enim quæſtui Rempub. non modò turpe eſt, ſed ſceleratum etiam, & nefarium: Cic. *2. Off.* Multa collegit in hanc ſententiam Imp. Iuſtinian. *Nov. 8.* quâ voluit Magiſtratus dari gratuitos: ùm veriſſimè adfirmet & confirmet, honorum venditiones eſſe principium ac finem improbitatum omnium, & Magiſtratuum avaritiam omniũ malorum matrem exſiſtere. Quòd ſi quis objiciat, Principem cum precio etiam capacem requirere emptorem, & ideo eum, qui emerit, ſubjicere probationi & examinationi curiarum: admitto hunc prætextum quoq; cupiditatis ſervire excuſationi: Sed remanot primum indiſſolutus nodus: quòd idonei vel magis idonei pecunijs ut plerumq; carent: & idcirco Reſpubl. illorum utilitate privatur: item quòd deterrentur à ſtudijs utilibus Reipub. qui ciant, ea ſibi non profutura ſine pecunijs: & potiùs ſe transferunt ad negociationem & artes lucroſas, quàm ad virtutem, Greg. Richt. *ax. Pol. 28.* Severus Imper. tales nundinationes prohibuit; neceſſe eſt, dicens, ut, qui emit, vendat: Lamprid. *in Severo.* Quapropter etiam

allegat. *in diſp.feud.c.ult. & ill.quæſt. 3.* Non igitur mirum, calamis quoque de quæſtione hac certatum fuiſſe, cùm & armis fuerit pugnatum. Et Bart. quidem *in Auth.poſt fratres. C. de legit. hæred.* ut & Petr.Surd. *conſ. 403. nu. 34. & ſeqq. lib.3.* patruum præferendum putant fratris primogeniti filio. Quam ſententiam Cujacius quoque ſecutus eſt *lib.2.feud.tit.11.* Alij verò pro nepote pugnant his potiſsimùm rationibus. I. Quia naturâ pater & filius pro eâdem penè perſonâ reputantur, *l.ult. C.de impub. & al. ſubſtit.* Unde vox patris tamquam vox filij eſt, §. *Si quis alij.4. in fin. Inſt.de inutil. ſtipul.* & una caro intelliguntur pater & filius, *c.Contradicimus. 35.qu.3.* II. Quia nepos in locum ſui patris ſuccedit, *l. 7. D.de collat.l.1.§.Si filius. 4.D.de ſuis & legit. hæred. l. Scripto.7.D. Si tab. teſt. null. extab.Nov.118. c.1.* Jam verò is, qui in locum alterius ſuccedit, eodem jure utitur, quo auctor illius uti potuit, *l.Invitus 156.§.plerumq; 3. D.de R.I.* Et ſurrogatum ſapit naturam ſurrogati, participatq; de omnibus illius privilegijs, cui ſurrogatur. III. Quoniam filius primogenitus, vivo quoque patre jus ſuum primogenituræ perfectè adquiſitum habet: quippe cùm illud fratri ſuo, etiam vivente patre, vendere ac cedere poſsit, ut jus divinum & canonicum teſtantur: Gen. *25.v.31. c.Quàm periculoſum.8.cauſ.7.qu.1.* Quod autem perfectè cujuſque eſt, id ad ſuos

quoque

ioque tranſmittit hæredes, ut qui in omne jus
fundi ſuccedunt: *l.Hæredem.59.* & *l. Hæredi-*
s, 62. D. de R. J. Quocirca primogenitus filius
s ſuum primogenituræ ad propriam ſuam
bolem tranſmittit: præſertim cùm illud (ut
odò dictum) alij cedere poſſit: & id, quod
ceſsibile ſeu alienabile, eſt etiam tranſmis-
ile ad hæredes, *arg.l. Ex pluribus, 42.ubi Bart.*
.1.& alij D. de adminiſtr. & peric.tut.l.1. D.de
nd.dot, inprimis per repræſentationem, quæ
ultò faciliùs inducitur, quàm tranſmiſsio, *l.*
nancipati.4. C.qui admitti ad bon. poſs.poſſunt.
. C.de ſuis & legit. Forſt. *lib. 4. de ſucceſs. c. 21.*
.10. IV. Quia jura magis ſubveniunt certanti
damno vitando, quàm lucrum captanti, *l.*
oculus.26.D.de damn.inf. l. 2. §. 5. D. de aq. &
. pluv. arc. Atqui nepos in noſtrâ ſpecie de
mno vitando certat: quoniam ſpem ſucce-
ndi in patre ſuo radicatam habet, quæ jam ad
ſum tranſmiſſa eſt. Patruus autem de lucro ca-
ando laborat: quia, quod petit, numquam
buit: ita ut, ſi id conſequeretur, tamquam
erum lucrum ipſi obtingeret. V. Hæc ſenten-
etiam ſtabiliri poteſt auctoritate aureæ Bul-
Caroli IV. *cap.7.* quæ in dignitate Electora-
s apertè patruo præfert primogeniti filium.
gò & in regali ſucceſsione idem ſtatuendum
it, eò quòd Electoralis dignitas regiæ æqui-
retur. Dan. Moller. *lib.1. Semeſtr. cap.40.nu.1.*

Atque his alijsq; pluribus argumentis & fundamentis hanc concluſionem firmant Tiraquell. *in tr. de jure primogen. quæſt.* 40. Petr. Gregor. *d. lib. 7. de Rep. c.* 10. Arniſæ. *d. lib. 2. de Repub. c. 2. ſect.* 10. Förſt. *lib. 2. de ſucceſſ. c. 18. nu.* 15. Fachin. *lib. 6. controv. cap.* 2. Moll. *d. cap.* 40. Bocer. *de ſucceſ. feud. cap 3. qu.* 48. Timpler. 2. *Polit. c. 3. qu.* 4. Schönborn. *lib. 2. Polit. c.* 11. Verùm pro alterâ parte defendendâ non planè exilia rationum momenta hiſtoriarumq; monimenta adferri videntur, ſicuti cernere licet apud Bartol. Cujac. Petr. Surd. *alleg. locis*, Bald. *in l. 1. & l. Ut inteſtato. 3. C. de ſuis & legit.* Goldaſt. *in diſcurſ. de jure repræſent: in primogen. nu. 9. & ſeqq.*

XXIII.

Utrùm in civitate imperium legibus potiùs, an homini permittendum?

Utrinq; eſt inſtituta acies; alijs pro homine ſive Rege, alijs pro legibus militantibus. Pro Rege qui ſtant, his utuntur telis: quorum primum eſt à defectu legis, quia leges ſaltem generatim ac univerſaliter præcipiunt de rebus faciendis vel omittendis. Rex autem poteſt ſigillatim de ſingularibus rebus aliquid certi judicare & ſtatuere, conſideratis atq; perpenſis omnibus circumſtantijs; quas leges neq; prævidere, neq; etiam verbis exprimere queunt. Ariſtot. *3. Polit. cap.* 11. Alterum eſt à Simili: Ut enim

im Medicus non eſt ita juratus in ſingula præ-
ƚpta artis, quin aliquando pro ſuâ prudentiâ
ȝat: ita moderator Reipub. non eſt ita adſtri-
us legibus, quin ſæpè pro ſuo arbitrio ac diſ-
etione in civitate regat. Quippe ut ars Medi-
i, ita lex Politica ſolummodò univerſa præce-
a tradit: Caſ. *lib. 3 Sph. civ. cap. 11. qu. 1.* Pro le-
bus qui pugnant, hiſce armis inſtructi ſunt. I.
ne qua re neq; Rex, neq; ullus alius Magiſtra-
s rectè imperare poteſt, ei quoque rei jure de-
et concedi imperium: Atqui ſine legibus neq;
ex, neq; ullus alius Magiſtratus rectè imperare po-
ſt. Ergò legibus concedendum eſt imperium.
. Quidquid adfectibus caret, melius civitatem
git, quàm illud, quod affectibus agitatur. At
rò leges carent adfectibus. Gol *li. 5. Eth. c. 6.*
tric. *li. 1. de inſt. Reipub. tit. 5.* Ergò leges meliùs
vitatem regunt: & conſequenter legibus po-
is debetur imperium, quàm Regi, qui non eſt
cuus adfectibus. III. Principes legum ſolùm
iniſtri ac cuſtodes ab Ariſtotele *3. Polit. 12.* di-
tur: Idcircò in adminiſtratione civitatis prin-
patum legibus dediſſe videtur. Ecquid in hoc
nflictu ſtatuendum? Placet ſententia Ariſto-
lis *d. lib. 3. Polit. c. 11.* aſſerentis; utriſq;, & Regi
, hominibus, & legibus imperium eſſe conce-
ndum. Legibus quidem in ijs rebus & nego-
s, in quibus manifeſtè & certò aliquid de-
iunt; Regi verò ſive hominibus in ijs negotijs,

in

in quibus leges deficiunt & nihil certi determinant. Atque hujus deciſionis tres ab eo adferuntur rationes. I. Quia Rex prudens atque diſcretus particularia poteſt obſervare& dijudicare, & hoc modo ea legibus adcommodare novit. II. Quia Rex eſt legis corrector atque interpres: quatenus ſequitur æquitatem, neque urget ſummum jus, quod ſæpè eſt ſumma injuria. III. Quoniam Rex eſt cuſtos ac defenſor legis, ſi modò ſit juſta. Piccol. *grad.10. Philos. moral. cap.19.* P. Gregor. *lib.7. de Repub. cap. 20.* Timpl. *lib. 4. Polit. cap. 4. qu. 2.* Velſten. *dec. 5. quæſt. Polit. 8.*

XXIV.

An peregrino deferrendum imperium?

In ea opinione quidam verſantur, etiam exteros eſſe admittendos ad capeſſenda gubernacula Reipub. tùm quòd hoc modo inter cives videatur tolli æmulationis ſtudium; tùm quòd vires illius Reipub. ad quam gubernandam alienigena ſuam adjungit potentiam, augeri poſsint: tùm denique quòd illuſtria hujus rei paſsim exempla exſtent.

Sed veriſsimè ac rectiſsimè ſtatuendum puto, indigenas peregrinis eſſe anteponendos: quod ſequentibus rationibus ſatis clarè evincitur. I. DEUS ipſe mandat, ut, ſi eligendus

Magiſtra-

Magiſtratus, è numero fratrum eligatur; neq; Rex conſtituatur, qui alterius gentis ſit. Devt. 17. v. 15.

II. Caput Reipub. eſt (inquit Cic. 2. *de Orat.*) perſpectos habere civium mores. Qua in re Imperator Probus laudatur, quòd omnium hominum, quibus imperaturus erat, mores perdidierat. At verò peregrino hoc denegatum eſt.

III. Numquam alienigena tantam præſumitur curam habere Reipublicæ, atque indigena; quem patriæ amor ad diligentiam majorem admonebit, & quòd in Repub. ſuos ſit relicturus hæredes. IV. Hinc leges Spartanorum, de arcendo omni peregrino homine: Venetorum, de exclusione peregrini à Magiſtratu: itemq; Germanorum, de non transferendo ad exteros imperio. Elect. Mogunt. apud Sleidan. *lib. 1. Comment. anno 1519.* P. Heig. *part. 1. qu. 5.* Matt. Steph. *l. 2. de jurisdict. part. 1. c. nu. 84. & ſeqq.* D. Arumæ. *diſcurs. jur. publ. 6. & diſcurs. 2. ad A. B. th. 3. ſeq.* Althus. *c. 19. nu. 76. Polit.* Kirchn. *diſp. 4. de Repub. th. 3. lit. C.* Arnold. Clapmar. *lib. 6. de Arcan. Rerumpub. cap. 19.* Diſs. P. Gregor. *lib. 7. de Repub. cap. 15. nu. 18.* V. Quia propter morum diſsimilitudinem facilè diſſenſionum occaſiones exoriuntur. Siquidem Princeps alienigena putat id, quod honeſtum videtur & erat apud ſuos, civium novorum mores conformare vouet: ſicquè Rempub. non emendabit, ſed perdet. P.

det. P. Gregor. *d.lib.7. cap.4. nu. 13.* VI. Quia ſubditi ſunt longè faciliores ac proniores ad obtemperandum Magiſtratui conterraneo, quàm extero. VII. Quia Rex domeſticus impenſiùs colitur, quàm peregrinus. Sax. Grammat, *lib. 5. hiſt. Dan. in Oratione Erici ad Gotharum Norvagiæ Regem.* IIX. In contemptum & præjudicium gentis cedit, ſi exterum Principem quærat; quaſi ita novercam habeat patriam, ut neminem producat tàm excellenti virtute præditum, qui dignus ſit, qui ad gubernacula patriæ admoveatur. IX. Nec poterit peregrinus Princeps à periculis tutus eſſe, niſi validiſſimô præſidiô, ſeipſum inprimis, poſtmodùm etiam arces muniverit, Bodin. *lib. 6. de Republ. cap. 5.* Illa verò externa præſidia multum incommodi ſecum trahunt. Fr. Patric. *lib. 3. de inſt. Reipub. tit. 2.* Anti-Mach. *lib. 1. de regn. adminiſtr. theor. ult.* Arniſæ. *lib. 1. Polit. cap. 13. pag. 278. & ſeqq.* Jun. *part. 1. qu. Polit. 15. membr. 1.* Schönborn. *lib. 2. Polit. cap. 5.* Keckerm. *lib. 1. Syſtem. Polit. cap. 2. pag. 46. & ſeq. & diſput. 29. curſ. Philoſ. Probl. 8.* Clapmar. *lib. 2. de arc. Rerumpubl. cap. 23.* Chriſt. Matth. *lib. 3. Syſt. Polit. pag. 279. & ſeqq.* Lenc. *obſervat. Polit. 173.* Velſten. *dec. 9. qu. Polit. 3.* Verùm pro quæſtionis hujus determinatione notandum eſt, quòd hæc jam dicta ita procedant, ut propterea non omninò exteri & peregrini

grini ſint excludendi, maximè cùm circumſtantiæ quædam ſingulares, & incomparabilis virtus, aut conditio atque neceſsitas regni alienigenæ cujuſdam præſidium& ſceptrum requirat. Jun. *d.qu.15,membr.2.* Keckerm. *d. loc.* Otho. Calman. *cap.5. vit. Polit. pag. 25.* Chriſt. Matth. *d. loc.*

XXV.

An imperium hominis in hominem ſit naturale?

Nihil tam aptum eſſe cenſetur ad jus conditionemque naturæ, quàm imperium: ſine quò nec domus ulla, nec civitas, nec gens, nec hominum univerſum genus ſtare, nec rerum natura omnis, nec mundus ipſe poſt. Cic. *lib.3.de legib.* Imperare enim & pare ſunt ex genere neceſſariorum: Ariſtoteles *1. Po.5.* Sed natura non deficit in neceſſarijs: Thom. *q.qu.5,art.5.* Hæc imperandi parendiq; diverſas apud omnes gentes peræq; cuſtoditur; eam è in omnibus mundi partibus deprehendere et: Beſold. *lib.1.Pol.cap 1.§.n 24.* Annon beſtiæ undùm legem naturæ parent homini? Anima imperat corpori? Ratio reliquis animæ potentijs? Annon Sol inter omnes planetas & ſtellas principatum obtinet? Unde Cicero *lib. 2. natur. deor.* ita ſcribit: Omnem naturam neceſſe

ceſſe eſt, quæ non ſolitaria ſit, neque ſimplex, ſe cum alio conjuncta atque connexa, habere ali quem in ſe principatum; ut in homine mentem in beluâ quiddam ſimile mentis, unde oriantu rerum appetitus. In arborum autem, & earu rerum, quæ gignuntur è terrâ, radicibus ineſ principatus putatur. Gerh. *dec. 2. Polit. quæſt. ul.* Velſten. *dec. 8. quæſt. Polit. 1.* Quirin. Kubacl *cent. 1. quæſt. ill. dec. 5. qu. 9.*

XXVI.

Num Principi literarum ſtudiis ſit opera navanda?

Litteras Principibus magis neceſſaria eſſe, quàm vulgaris conditionis hominibus quis eſt qui facile ad infìcias eat? cum ex illo rum ingenijs & inſtitutione totius pa triæ fortuna dependeat, ex horum verò no item. Rectè igitur Vegetius: Nullus eſt, *inqui* quem oporteat vel plura vel meliora ſcire, quàn Principem, cujus doctrina omnibus ſubjecti profutura eſt, *in proœm. lib. 1. de re milit.* Cuju magnum ac difficile munus, cura ingens, & qu magnis auctoribus eget. Plato, *lib. 2. & 7. de Re pub.* Vell. Patercul. *lib. 2.* Unde Romani, cùn Imperator aliquando eligeretur; quis, acclamâ runt, meliùs quàm litteratus imperat, ut habe Vopiſcus *in Tacito.* Nec ad conſultandun

dunta-

dum dumtaxat neceſſariæ ſunt litteræ, conſiliaq; utilia ad Rempubl. capeſſendam ſuppeditant, Philipp. Comin. *lib. 10. Comment*. Verùm etiam ad vitam rectè inſtituendam conducunt, & virtuti multum ſerviunt; magnum vel in parandâ eâ adjumentum, vel paratâ ornamentum. Lips. *cent. 1. Ep. 16.* Plutarch. *in Coriolan.* Contrà verò inſcitia omnium in Repub. calamitatum ac miſeriarum cauſſa eſt, teſte Platone *lib. 5. de Repub.* Plura vide apud Pontan. *de Princip. & lib. 5. obedient.* Caſtell. *lib. 1. de off. Reg. cap. 12.* Lips. *1. Polit. c. ult. & in not. ad d. c. ult.* Richt. *axiom. pol. 87.* Heid. *diſp. de prudent. civ. Probl. 2.* Melch. Iun. *part. 1. Pol. qu. 18.* Dn. Coll. Iacob. Mart. *cent. 1. ill. qv. diſp. 1. qv. 10.* Reinh. Lorich. *de inſtit. Princip. c. 4.* Keckerm. *lib. 1. Syſt. Polit. cap. 2. pag. 62. & ſeqq.* Casm. *cap. 5. vit. Polit.* Guicciard. *de recreat. pag. 205.* Politici diligenter obſervandum monent, Reipub. clavum olim tractaturis ita literas eſſe diſcendas, ut non ſcholæ, ſed vitæ diſcant. Quod Seneca præcipit in fine *Epiſt. 106.* Timpl. *lib. 3. Polit. c. 1. q. 1.* *An & Muſica Principem deceat?* Negat Vincent. Caſtellan. *lib. 1. de off. Reg. cap. 24.* Confer Patric. *lib. 2. de Rege tit. 15.* Quibus autem ſtudijs Principem potiſsimum deditum eſſe oporteat, vid. Dn. Gerhar. *dec. 3. qv. Pol. 6.* Reinh. Lorich. *de inſtit Princip. cap. 5.* Hieron. Sirtur. *in compend. polit. pag. 34. & ſeqq.*

XXVII.

An Princeps judicium præſens exercere, & lites audire debeat?

Regis officium proprium eſſe ait Hieron: *in c. Regum. 13. qv. 5.* facere juſtitiam & judicium: ad quod natos putat reges Heſiodus. Qua de cauſa & Salomon petijt potiſſimùm ſibi à DEO Opt. Max. prudentiam ad judicandum. *1. Reg. 3. v. 6. & 7.* exemplô Davidis, *Pſalm. 7.* Qvis regnum illud, ac Regem quoq; ipſum in ſummâ felicitate non cenſeat conſtitutum, ſi Princeps judicandi munere ipſe per ſe fungatur? Nam majori cū diligentiâ, & fide & auctoritate peraguntur omnia, ſi ipſe aderit, loquetur & auſcultabit. Deinde maximū commodum accedit ex conſilio Principi; quòd eo per omnia fiat prudentior & ſapientior, quamvis antea fuiſſet rudis in tractandis adminiſtrationibus. Tum boni Conſiliarij eô præſente conabuntur fideliùs & diligentiùs negotia diſcutere. Panſa *diſp. 2. de conſil. qv. 1.* Sed propterea non tenetur Princeps omnium rerum judicijs intereſſe. Siquidem nōnulla interdum incidunt; quæ, tametsi ſunt æquiſſima, ſpeciem tamen ſummæ ſeveritatis habent. Ea Principem aliorum operâ, quàm per ſe, adminiſtrare ſatiùs eſt, qui de ejuſcemodi cauſſis ex juris ac legum præſcripto pro ratione criminum ſtatuant. Anti-Machiav. *lib. 3. de regn. adminiſtr. theor. 34.* Nihilominùs tamen juſtitiam ad

am adminiſtrat Princeps, ſi probos præficiat judices, eorumq; judicia regat; eò quòd ad ſe provocari patiatur, aut graviores cauſſas ipſe decidat, minores relinquat judicibus. Anti-Machiav. *d. lib.* 3. *theor.* 35. P. Gregor. *lib.* 6. *de Repub. cap.* 6. Arniſæ. *lib.* 1. *Polit. cap.* 16. Vid. Althus. *cap.* 29. *Pol. n.* 30. *& ſeqq.* Hiſce contradicit Bodinus, ſimpliciter adſerens, Principi haut convenire coràm judicium exercere, *lib.* 4. *de Rep. cap.* 6.

XXVIII.

An Rex ſive Princeps ſubditos invitos alienare queat?

Neg. *per c. Intellecto.* 33. *ubi Dd. de jurejur. c.* 1. §. *Ex eadem* 2. *F.* 34. Siquidem Princeps reſpicere debet Reipub. ſuſtentationem. §. *Ideoq. de nov. Cod. fac.* Id quod confirmatur per textum *l. Legatus.* 20. *D. de off. præs.* Hartm. Piſt. *part.* 1. *qv.* 15. *nu.* 14. Heig. *part.* 1. *qv.* 19. *n.* 14. Hotom. *ill. qv.* 1. Petr. Gregor. *de Rep. lib* 3. *cap.* 8. Vaſq. *lib.* 1. *ill. controv. cap.* 4. Althus. *cap.* 24. *Polit. nu.* 35. Bronch. *cent.* 4. *ἐναντ. aſſ.* 87. Arnold. Clapmar. *lib.* 5. *de arcā Rerumpub.* Schönborn. *lib.* 5. *Polit. cap.* 7. Nec diſtinguendum puto, an fiat in æqualem aut potentiorem alienatio. Treut *diſp.* 2. *th.* 3. *lit. F. vol.* 1. Huic diſquiſitioni occaſionem & anſam præbuit donatio Conſtantini Magni, qua Sylveſtro PapæRomā & Occidentale imperiū conceſſiſſe ſcribitur, *c. Conſtantinus diſt.* 96. Cujus nullitatem & falſitatem elegantur oſtendit Autor

in Fulm. brut. Nec hujus donationis Hiſtorici fide digni ullam faciunt mentionem. Euſebius, qui libris 5. vitam Conſtantini deſcripſit, Socrates, Theodoricus, Evagrius, Ruffinus, Oroſius, Eutropius, Nicephorus & alij: quos omnes vel ignoràſſe vel præterire potuiſſe rem tanti momenti, vero ſimile non videtur. Cùm aliâs, quæ notabiliter fiunt, niſi ſpecialiter notentur, videantur quaſi neglecta. *l. Item. 15. §. Hoc. 26. D. de injur.* Quinimò, eam haudquaquam factam eſſe, non pauci ex ipſis Pontificijs atteſtantur, uti videre eſt apud Aut. *in d. Fulm. brut. pag. 98. cum 2 ſeqq.* Sleidan. *lib. 2. de 4 ſummis imper.* Henning. Arniſæ. *de exer. Cleric, cap. 6.* Anton. Matth. *in diſp. de donatione Conſtantini Magni, quam Sylveſtro Papæ feciſſe fingitur.* Ant. Coler. *de jure Imperij Germã. th. 4.* quamvis Cardinal. Cæſar Baronius *tom. 3. annal. Eccleſiaſt.* nullo rerum pondere fultus, nec certis hiſtoricorum experimentis innixus, contrarium aſſerere & tueri auſit.

XXIX.

Num liceat Principi vendere Magiſtratus?

Reipub. malè conſtitutæ argumentum eſt, cùm Magiſtratus venales ſint. Efficit enim ambitio donorum, ut multos inveniat

emtores;

emtores; avaros quidem, ſed indignos: utq; majore in honore atq; preciô ſint divitiæ, quàm virtus: atq; ita anſa præbeatur avaritiæ, & immoderato pecuniæ ſtudio. Plato *lib. 8. de Repub.* quo nihil tetrius, præſertim in Principibus & Rempubl. gubernantibus. Habere enim quæſtui Rempub. non modò turpe eſt, ſed ſceleratum etiam, & nefarium: Cic. *2. Off.* Multa collegit in hanc ſententiam Imp. Iuſtinian. *Nov. 8.* quâ voluit Magiſtratus dari gratuitos: cùm veriſſimè adfirmet & confirmet, honorum venditiones eſſe principium ac finem improbitatum omnium, & Magiſtratuum avaritiam omniũ malorum matrem exſiſtere. Quòd ſi quis obijciat, Principem cum precio etiam capacem requirere emptorem, & ideo eum, qui emerit, ſubjicere probationi & examinationi curiarum: admitto hunc prætextum quoq; cupiditatis ſervire excuſationi: Sed remanet primum indiſſolutus nodus: quòd idonei vel magis idonei pecunijs ut plerumq; carent: & idcirco Reſpubl. illorum utilitate privatur: item quòd deterrentur à ſtudijs utilibus Reipub. qui ſciant, ea ſibi non profutura ſine pecunijs: & potiùs ſe transferunt ad negociationem & artes lucroſas, quàm ad virtutem, Greg. Richt. *ax. Pol. 28.* Severus Imper. tales nundinationes prohibuit; neceſſe eſt, dicens, ut, qui emit, vendat: Lamprid. *in Severo.* Quapropter etiam

tot leges de ambitu rogatæ fuerant apud Romanos: ut eſt lex Calphurnia, lex Tullia, lex Pompeja, lex Iulia, lex Favia, & lex Licinia; quibus non ſolùm largitionibus Magiſtratum inire interdictum erat, ſed etiam ne quis prandiô datô id faceret, aut etiam coitiones honorum adipiſcendorum cauſſâ haberet, vel operam ad corrumpenda ſuffragia interponeret. Ferrar. *lib. 2. de Repub. benè inſtit. cap. 5.* Unde & in jure civili ſancitur, ut, ſi quis contra legem Iuliam de ambitu in municipio Magiſtratum aut ſacerdotium petierit, centum aureis cum infamiâ puniatur. *l. un. D. ad L. Iul. de ambitu.* Caſtellan. *lib. 4. de Reg. cap. 3.* P. Gregor. *lib 4. de Rep. cap. 5.* Cas. *2. ſph. civit. 9.* Beſold. *lib. 2. Polit. cap. 3. n. 12.* Petr. Theodor. *disp. crim. 9. th. 6. per tot.* Iun. *part. 1. Polit. qv. 12.* El. Reusn. *cor. Flor. 3. hiſtorico. Polit. 13. pag. 349. & ſeqq.* Keckerm. *diſp. 31. curs. Philos. qv. 1.* Caſm. *cap. 4. vit. Polit.* Timpl. *lib. 2. Polit. c. 4. qv. 3.*

XXX.

An Princeps contractum ab anteceſſore ſuo initum ſervare teneatur?

Adf. *per l. Omnes. 2. & l. ult. C. de quadrien. præſcript.* ubi Impp. Zeno & Iuſtin. ſtatuunt, donationes alienationes contractus, tam de rebus fiſcalibus, quàm patrimonialib9, etiam aban-

ab anteceſſore celebratos, inviolabiliter ſervandos eſſe. In contractibus enim Princeps habetur pro privato; ſiquidem ſe ſubmittit juris communis diſpoſitioni, ſequendo formam à jure civili vel gentium præſcriptam. D. Arumæ. *diſp.* 1. *Pand. th.* 9. At verò contractus tranſmittuntur ad ſucceſſores contrahentium: *l.* 9. *C. de probat.* niſi pactum eſſet perſonale. *l. Qui.* 52. §. 1. *D. de pact.* Petr. Gregor. *l.* 7. *de Repub. cap.* 20. *nu.* 34. & *ſeqq.* Arniſæ. *cap.* 7. *nu.* 9. & *ult.* Matth. Steph. *de jurisdict. lib.* 2. *cap.* 1. *membr.* 1. *nu.* 68. & *ſeqq.* Dan. Otto. *de jure pub. cap.* 8. *pag.* 202.

XXXI.

An ab imperij majeſtate arcendæ ſint fœminæ?

Cùm omnium ætatum & hiſtoriarum exempla oſtendant, imperia muliebria infelicia eſſe, ac plerumq; regna & Reſpub. evertere; Richt. *axiom. Polit.* 75. Quapropter etiam, à Principatûs gubernatione eas regulariter ſubmovendas eſſe, non pauci inter ſaniores Politicos optimè ac ſaluberrimè judicârunt. I. Quia lex divina eas ſubeſſe, non imperare viris jubet, *Genes.* 3. *v.* 16. 1. *Petr.* 3. *v.* 5. 6. *Epheſ.* 5. *v.* 22. & *ſeq. Col.* 3. *v.* 18. 1. *Cor.* 11. II. Quia repugnat natura: ſiquidem mulieres ad parendum natæ ſunt non ad imperandũ. Ariſtot. 1. *Pol.* 8. *Bodin. lib.* 6. *de Repub. c.* 5. Lipſ. 2. *Polit. c.* 3. Quandoquidem natura

viris prudentiam, robur, animi magnitudinem, imperandi vim dedit; fœminis ademit. Et quoties DEUS Opt. Max. ſui nominis hoſtes acerbiſſimè ſe ulturum teſtatur, fœminarum imperijs ac legibus ſubditos fore minatur: *Eſa. 3.* quaſi malorum illud & calamitatum omnium extremum eſſet. III. Quia fœminæ ab omnibus officijs civilibus removentur *l. 2. D. de R. I. l. Maritus. 21. C. de procur.* Quantò magis removebuntur ab imperiô Politicô, quod longè ſuperat omnia ejusmodi officia civilia. IV. Quia honeſtas, pudor & verecundia naturalis prohibet fœminas cœtibus virorum immiſceri; *l. 1. §. 5. D. de poſtul. l. 1. D. ad SC. Vellejan.* Vnde Cato apud Livium *lib. 4.* Majores noſtri, *inquit*, nullam rem, ne privatam quidem, agere fœminas ſine auctore voluerunt, ideoq; in manu eſſe parentum, & fratrum, virorumq;. V. Firmamentum imperij eſt taciturnitas. Sed nota eſt garrulitas muliebris, proverbiô quoq; notata: Mulieri ne mortuæ quidem fidas, Eraſm. *in adag.* Notum etiam eſt in hiſtor. Rom. exemplum matris Papyrij Prætextati: de quo Agell. *lib. 1. cap. 23.* VI. Item nota eſt levitas hujus ſexûs, de qua Virgil. *lib. 4. Æneid.*

——————*Varium & mutabile ſemper*
Fœmina. VII. Quoniam prudentiæ & conſilij ſunt expertes. Quin imò conſilium earum adverſus propria commoda laborat, *l. Si pa-*

Si pater. 4. in fin. C. de ſponſal. Quam ob cauſſam olim in perpetuâ tutelâ conſtitutæ fuerunt: Cic. *in Orat. pro Muren.* Cujac. *lib. 7. obs. cap.* 11. Plura videantur apud Bodin. *d. cap. 5. Iun. part. 1. Pol. qv. 13.* Richt. *d. axiom. 75.* Arniſæ. *lib.* 1. *Polit. c. 9. pag.* 226. Keckerm. *lib. 1. Syſtem. Polit. cap. 2. & diſputat. 29. curs. Phil. Probl. 7.* Schônborn. *lib. 2. Polit. c. 12.* Hœnon. *diſp. pol. 9. th. 18.* Caſm. *in vit. Pol. c. 5.* Verùm enimverò nec rationes deſunt pro Gynæcocratiâ ſeu regimine fœminarum. Nam ſi primaria Principatûs fundamenta ſpectentur, virtus ſcilicet; multæ reperiuntur fœminæ maſculis inſtructæ virtutibus, & quæ virilibus curis fœminarum vitia exſuerunt. Tacit. *lib. 6. annal.* Nulli enim præcluſa virtus eſt, Omnes admittit: nec cenſum, nec ſexum eligit. Sen. *lib. 3. de benef. c. 18.* Natura quippe fœminam ſæpe ſollertem, induſtria litteratam, educatio piam, experientia ſapientem fecit. Quod & Plato *de Repub. & libris de legib.* probare nititur; aſſerens, fœminas ad eadem eſſe aptas & idoneas, ad quæ accommodati ſunt viri. Quid igitur obſtat, quò minùs fœminæ adminiſtrent Rempubl. Et pro hac opinione ſtabiliendâ multa adferunt. Cas. *lib.* 1. *Sph. civ. c.* 3. *quæſt.* 4. P. Greg. *lib. 7. de Repub. cap.* 11. Lamb. Danæ. *lib. 6. Polit. Chriſt. cap. 3. pag. 397. & ſeq. Lipſ. lib. 2. Polit. c.* 3. Cabot. *lib. 1. diſp. cap.* 15. Piccol. *gr. 6. Phil. mor. c. 10.* Bronch

miſc. controv. cent. 1. aſſ. 81. Timpl. 2. Polit. cap. 2. qv. 9. Cæterùm tota hæc controverſia determinatur hujusmodi limitatione; quòd videlicet fœminarum natura conſideretur vel ordinariè, vel extraordinariè. Si ordinariè conſideretur, quatenus hic ſexus maſculinô inferior; eatenus nullo modo fœminis imperium permittendum, propter rationes ſuperiùs adductas. Sin verò extraordinariè conſideremus fœminam, quatenus nimirum DEUS & Natura eam interdum maſculis inſtruit virtutibus; atq; adeò quodammodo ex fœmina marem facit, ſi non corpore, ſaltem animô & adfectibus: eatenus ſceptrum quoq; fœminis tradi poteſt, præſertim ſi ſpecialis conditio & neceſſitas regnorum accedat. Keckerm. *d. c. 2.* Alijs diſtinguere placet inter ſtatum Polyarchicũ & Monarchicum. A ſtatu Polyarchico prorſus excluſæ ſunt fœminæ. Quod verò ſtatum Monarchicum attinet, rurſus diſtinguendum eſt inter regnum electivum & ſucceſſivum. Quoad electivum, ſimpliciter negatur, ſceptrum mulieri committendum eſſe. Quando autem quæſtio eſt de regno ſucceſſivo, tum extraordinario quodam modo imperium deferri poteſt. Vide Chriſt. Matth. *lib. 3. Pol. pag. 287. & ſeqq.*

XXXII.

Utrùm amari, quàm metui Principem præſtet?

Prius

Prius magis neceſſarium ad ſalutem Reipub. eſſe videtur. Notiſſimum n. eſt ac veriſſimum illud Laberij: Neceſſe eſt multos timeat, quem multi timent. Nam qui metuunt, nec amant, hoc unum ſtudent, ut, quem metuunt, oderint. Unde Seneca *in Thebaid*:

Qui vult amari, langvidâ regnet manu;
Invisa nunquam imperia retinentur diu.

Præclarè Ennius: Quem metuunt, oderunt; quem quiſq; odit, perijſſe expetit. Quippe qui (ut Seneca inquit) tàm multis periculis petitur, quàm multis ipſe periculum eſt: nec illapſas manus, quibus ſe commiſit, ſecurus adſpicit. Nam (ùt Cicero ait) qui ſe metui volunt, à quibus metuuntur, eoſdem metuant neceſſe eſt: nullaq; adeò vis imperij eſt tanta, quæ premente metu poſſit eſſe diuturna. Quantò igitur ſatius eſt, id amplecti Principem, quod non ad incolumitatem ſolùm, ſed etiam ad opes & prudentiam valet plurimùm, ut metus abſit, charitas retineatur: quo ipſo facilimè, quæ volet, & privatis in rebus, & in Repub.. conſequetur. Quandoquidem, teſte Cicerone, rerum omnium nec aptius eſt quidquam ad opes tuendas ac tenendas, quàm diligi; nec alienius, quàm timeri. Ut enim metus periculoſus, ſic contrà Principis amor erga ſubditos eſt ſalutare propugnaculum: & ut ille fugiendus, ita omnibꝰ modis hic captãdꝰ. Plin. *in Pan. in Traj.*

Reinhard.

Reinhard. Lorich. *de inſtit. Princ. fol.* (*mihi*) 177. & *ſeq.* Anti-Mach. *lib. 3. de regn. admin. theor. 9.* Lipſ. 4. *Polit. c. 11.* Nicol. Reuſn. *claſ. 1. ſymb. Imper. 9.* Lenc. *obſervat. Pol. 6.*

XXXIII.
Præſtatné, Principem eſſe verſutum & callidum, an verò ſimplicem?

Inter ſimplicitatem & calliditatem quaſi media conſtituitur prudentia; adeò ut difficile ſit, talem reperiri Principem, qui medium hoc ſtrictè ſervet, & ad alterutrum extremorum non declinet: ita ut ſit vel nimis ſimplex, vel nimis verſutus & callidus. Quòd ſi abſolutè inſtituatur quæſtio, & optio detur; certum eſt, neutrum probandum atq; optandum, quia utrumq; in vitio eſſe conſtat. Sin verò comparatè quæratur, ac inter duo mala minꝰ eligatur; majus certè malum ſimplicitas videtur, quàm verſutia ſeu calliditas. Siquidem verſutia eſt malum emendabilius, quàm nimia ſimplicitas; quia ex callido & verſuto fieri poteſt ſimplex, ſi neceſſe ſit; at verò ex nimis ſimplici vafrum & verſutum fieri, nemo facilè dixerit. Nec à vero alienum eſt illud Ital. quod habet Guicciarrecd. *de recreat. pag. 229.* La troppa ſemplicità eſſere ſpecie di pazzia. Adde, quòd ſimplicitas

plicitas magis directè pugnat cum majeſtate imperij, quàm calliditas; quoniam illa extremum Principis contemtum inducit, hæc autem non item. Iam verò contemtus è diametro adverſatur majeſtati, quæ imperij ſalus & tutela eſt, Q. Curt. *lib.* 8. Conſentit Lud. Vives *Satell. 60.* qui callidum potius optat Principem, quàm ſimplicem. Unde proverbio majorum jactatum illud, quod tamen dextrè accipiendum; ex homine callido bonum Regem fieri. Bodin. *lib. 2. de Rep. cap.* 4. Neq; tamen hîc adſiſtimus ſententiæ Machiavelli, *lib. 1. de Repub. c. 42. & de Princip. cap. 18.* qui in Principe requirit, ut ſciat homines verſare, quò eos fraude circumveniat. D. Ioh. Gerh. *dec. 3. qv. Pol. 5.* Keckerm. *lib. 1. Syſt. Pol. cap. 3. & diſput. 29. curs. Phil. qv. 10.* Timpl. *lib. 3. Polit. cap. 1. qv. 12.* Chriſt. Matth. *lib. 3. Syſt. Pol. pag. 299. & ſeq.*

XXXIV.

Plusnè detrimenti in nimia lenitate Principis, an in ſeveritate?

Reſpond. ſeveritatem eſſe tolerabiliorem, & minùs habere mali, quàm lenitatem: quamvis neutra earum probanda. Nimiâ enim lenitate vileſcit Magiſtratûs auctoritas apud ſubditos, ac penitùs exoleſcit. Tum verò maximè

ximè periclitatur Reſpubl. ſi contemtus ſupe
Principes effundatur, *Pſalm.107.* Deinde ſubdi
laſcivire incipiunt, & nullis à flagitijs ſibi tem
perare ſtudent. Deteriores enim ſumus licenti
& maxima peccandi illecebra eſt ſpes impun
tatis: Terent. *in Heaut.* & Cic. *pro Milon.* Pra
tereà lenitas Principis eſt in cauſſâ, ut adulatorib
& furibus tota Reſpubl. prædæ ſit, negligantu
leges, tenuiores opprimantur: & ita pro un
tyranno innumeri propemodùm in Remp. gra
ſentur. Vnde plus ad ipſum Principem redu
dat odij, quàm ab aſperitate. Hinc nimia len
tas à Bodino omnium flagitiorum ac ſceleru
alumna dicitur, *lib. 2. de Repub. cap. 4.* cont
verò ſeveritas Regem decet, majeſtatem præſta
& dignitatem auget. Franc. patric. *de Regno li*
8. tit. 6. Et licet ſeveritas excesserit modum
atq; nonnihil odij ſibi conflaverit; tamen à c
temtu facilè ſuperiores vindicat. Bodin. *lib.*
de Repub. cap. 5. pag. 485. Heider. *diſp. de pr*
dent. civ. Probl. 9. Richt. *axiom. Oecon. 26.* Vi
Aut. *in diſp. de jure Princip. th. 62.* Dan. Ott.
diſſert. de jur. publ. c. 8. pag. 210.

XXXV.

Utrùm Reſpublica melior, in qua Princeps malus eſt, & Conſiliarij boni; quàm ea, in qua bonus Princeps, & Conſilirij mali?

Poſterius defendentes hac ratione utuntu
qu

quia Princeps eſt caput Reipubl. & Conſiliarij tantùm membra. Certè ſi caput ſit ægrum, non ſatis adparet, quomodo membra inferiora poſſint eſſe ſana. Sed ratione hac non obſtante; rem veritatis ſtatera trutinans, prius tuendum adripio. Quia unus aliquis malus à pluribus bonis corrigi poteſt; quod ex adverſo difficulter ſperandum. Lenc. *obſerv. Polit. 60.* Sunt enim boni Principes, quos inepti Conſiliari perdiderunt: ſunt mali Principes, quos Conſiliarij, ſi boni fuiſſent, ſervare potuiſſent. Quis, quæſo, ignorat, optimas leges atq; conſtitutiones à peſſimis Principibus promulgatas? Bodin. *lib. 3. de Republ. cap.* 1. quæ veluti anchoræ, Reipub. navim turbulentis malorum gubernatorum temporibus conſervârunt: quarum non ipſos Principes autores, ſed eorum conſiliarios atq; amicos exſtitiſſe manifeſtum eſt. Melch. Iun. *tom. 1. Orat. pag. 1167. ubi quinq; Orationibus hanc quæſtionem pertractavit.* Anti-Machiav. *lib 1. de regn. adm. theor. 1.* Althus. *in Polit. cap. 27. nu. 12. & 32.* Kirchn. *diſp. 9. de Repub. auct. 2.* Hœnon. *diſp. Pol. 4. th. 20.* Beſold. *de conſil. Pol. ax. 20.* Keckerm. *in diſcurſ. 2. de Conſiliar. Problem. 3.*

XXXVI.

An Princeps datam hoſti fidem ſervare teneatur?

Adf. *per c. Noli. 23. qv. 1.* Cic. *lib. 3. Off. & in Orat. pro Rabir.* Dion. *lib. 37. hiſt. Rom.* Salluſt. *in Catil.* Fidem enim pactorum ſervare lege naturæ

naturæ jubemur, *l. 1. in prin. D. de pact. l. ult. D. de legation. Cyn. in l. Digna vox. 4. n. 7. in ult. quæſt. verſ. Et naturalia jura ſuadent pacta: C. de legib.* qua nemo ſolutus eſt, §. 1. *& fin. Inſt. de I. N. G. & C.* Quippe fides juſtitiæ fundamentum eſt, teſte Cic. *1. Off.* Eâ enim ſublatâ, juſticiam quoq; tolli, omnemq; humanam ſocietatem abrogari neceſſum eſt; ſine quâ certè imperia atq; Reſpubl. conſiſtere nequeunt. Præterea fidei violatio usq; adeò exoſa eſt, præſertim jure Canonico, ut Canoniſtæ violatorem fidei perjurum dicant, Felin. *in c. Querelam. 10. n. 7. v. & quòd violator fidei ſit perjurus &c. de jurejur.* Hinc eſt, quod Livius alicubi inquit; fidei damna majora eſſe, quàm ut æſtimari poſſint. Crimen autem perjurij quāquam grave ſit in omni perſona, tamen in Principibus graviſſimum: Innocent. *in c. Ad Apoſtol. 2. col. 2. in verb. dejeravit. ibi; perjurium licèt omnibus ſit grave &c. de re judic. in 6.* Non itaq; poteſt Princeps fidem ſemel datam, etiam injuratam, fallere; quin omnia ſimul jura divina atq; humana pervertat, juſtitiam evertat, atq; ita prorſus à tramite recti deviet. Bodin. *lib. 5. de Republ. cap. 6.* P. Gregor. *lib. 8. de Republ. cap. 8. nu. 9. & ſeq.* Fr. Patric. *lib. 8. de Reg. inſt. tit. 20.* Lips. *lib. 4. Polit. cap. 14.* Iacob-Schult. *part. 2. quæſt. Pract. 70.* Petr. Prem. *in tract. de ſecurit. promiſſ. quæſt. 6. pag. 69. & ſeqq.* Schônborn.

born. *lib. 6. Polit. c. 18.* Ulr. Hunn. *in tr. de pact. cap. 2. qu. 5.* Keckerm. *lib. 1. Syſtem. Polit. c. 3. pag. 92.* Nicol. Bell. *lib. 4. fer. Polit. diſcurſ. 7.* El. Reuſn. *cor. flor. Politico-hiſt. 8. pag. 167. & ſeqq.* Dn. Coll. Jac. Mart. *cent. 2 qq. ill. diſp. 5. q. 7.* Dan. Ott. *c. 8. jur. publ. pag. 204. & ſeqq.* Wendl. *in diſſertat. Cathol. pag. 118. & ſeqq.* Diſſentit Machiav. *lib. 2. de Rep. c. 13. & lib. de Principe c. 8.* adſerens, Principi fidem fallere licere propter regni ſalutem. Sed immota & æterna eſt regula; Non eſſe facienda mala, ut eveniant bona: *Rom. 3. v. 8.* Et debent Principes veritatem ac fidem conſtanter colere, nec reſpicere eventum, ſed virtutis præſcriptum; ut egregiè diſputat Anti-Machiav. *lib. 3. de regn. adm. theor. 18.* Fürſtliche Tiſchreden *lib. 1. cap. 24.* *Idem & de hæreticis ſtatuendum eſt.* Quod hoc modo probatur. I. Si mendacium & perjurium prohibitum eſt, utiq; fides erit ſervanda: Atqui verum eſt prius, Ergò & poſterius. II. Si hoſti infenſo fides ſervatur, quidni etiam hæreticis? Aſt hoſtibus ſervatur fides, uti paulò antè probatum. E. & hæreticis. Velſté *dec. 9. quæſt. Eth. 5.* Cock. *lib. 2. Aphor. c. 14.*

XXXVII.

An Principes aliiq; ſuperiores ſubditis ſuis venationis uſum jure licito interdixerint, ſibiq; uſurpárint?

E Adſirma-

Adfirm. ſententiæ calculum adjicimus. I. Per expreſſum textum §.4.*vèrs. Nemo retia.* 2. *F.* 27. II. Propter pacem publicam & interdictum armorum uſum: *t. C. ut armor. uſ. inſc. Princ. interd.* III. Ne venationis ſtudiô homines avocentur ab agriculturâ, à qua agricolas non abduci publicitùs intereſt. Nam Reipubl. expedit, ne promiſcuis actibus rerum turbentur officia, *arg. l. Conſulta.* 23. *C. de teſtam.* néve alijs commiſſum alius ſubtrahat; ſed ut ſuum quisq; officium exſequatur, nec ſeſe alienis negotijs quis temerè immiſceat. IV. Hanc prohibitionem ſuadet conſervatio ſpecierum in animantibus. Si enim indifferenter venatio cuilibet permiſſa eſſet, tota ſpecies facilè devaſtari poſſet. V. Quia venatio eſt exercitium Principe dignum: Franc. Patric. *lib.* 3. *de regn. tit.* 6. Dn. Gerhard. *decad.* 6. *qu.* 9. Dn. Colleg. Jacob. Mart. *cent.* 6. *qq. ill. diſp.* 5. *qu.* 9. Keckerm. *lib.* 1. *Syſt. Pol. c.* 4. *pag.* 98. & *ſeq.* Erat enim antiquitùs omne venandi ſtudium heroicum, Xenoph. *de venat.* VI. Quia Principes locorum publicorum dominia non modò legum conceſsione, & jure quodam prææminentiæ; ſed longa etiam conſuetudine & uſurpatione ſibi adquiſiverunt, *arg. l. Littora.* 3. *D. ne quid in loc. publ. l.* 9. *D. ad L. Rhod. de jact.* Pruckm. *in* §. *venatio. cap.* 4. *de regal.* VVeſenbec. *in parat. D. de adquir. rer. dom. n.* 7. Heig. *quæſt-*

quæſt.15.part.1. Fach. *l.controv.1.* Bocer. *in tract. de Regal.c.1.nu.52.& ſeqq.* Gilken. *ad* §. *Feræ, 12. Inſt de rer.diviſ.nu.16.* Arniſæ. *lib.3.de jur.majeſt. cap.4.* Niell. *diſp.ult.feud.lib.3.lit.C.* Dn. Gerhard. *d.dec.6.qu.ult.* Sed de pœnâ (ut παρέργως quaſi aliquid ſubnectatur) quâ capientes feras contra expreſſa Principum mandata ſint adficiendi, inter ICtos non adeò expeditum eſt: Alijs enim pœna mortis, alijs alia placet. Verùm perquàm durum ac iniquũ videtur, non conſideratis circumſtantijs ſimpliciter eos ultimô adficere ſuppliciô. Namque ſemper & omnibus delicti & pœnæ proportionis eſt ratio habenda, Auth. *Omnes peregrini, C. commun. de ſucceſ.* Et noxæ par pœna eſto: *Cic. 3. de legib.* Unde eleganter Marcianus *in l. 11. D. de pœn.* reſpiciendum *inquit* eſt judicanti, ne quid duriùs aut remiſſiùs conſtituatur, quàm cauſſa depoſcit. Nec enim aut ſeveritatis aut clementiæ gloria adfectanda eſt: ſed perpensô judiciô, prout quæque res expoſtulat, ſtatuendum eſt. Planè in levioribus cauſsis proniores ad lenitatem judices eſſe debent, in gravioribus pœnis ſeveritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis ſubſequi. Arqui hæc cauſſa tanti momenti non eſt, ut delinquens ultimô ſuppliciô adfici debeat: Zoannet. *de venat. num. 36. & ſeqq.* Bocer. *de Regal.*

d.c.1.n.71. & ſeqq. Arniſæ. *d. cap. 4.nu.3.* Vide Velſtèn. *decad.8.qu. Polit.10.* Quir. Kubach. *cent. 2. quæſt. ill. dec. 3. qu. 3.* Ubi diſtinctiunculâ quâdam controverſiam hanc non incommodè expediunt.

XXXIIX.

An ſubditi Magiſtratu ſint priores?

Adfirmantium ſententiæ ſubſcribendum puto, ex eo fundamentô: Quia conſtituens prior eſt conſtitutô. Subditi autem Reges & Principes conſtituerunt. Ergò ſubditi priores ſunt Regibus ac Principibus. Adſumptio cùm per ſe ſatis manifeſta eſt, tùm ex omnium ferè nationum hiſtorijs confirmari poteſt. Teſtimonium illuſtre exſtat *Deut.17.14.15. & ſeqq.* ubi electio Regis tribuitur DEO, conſtitutio autem populo. Etſi DEUS ter Opt. Max. Saulem precibus populi elegiſſet, quem Samueli ſubſtitueret, *1.Sam.10.* voluit tamen, eum populi ſuffragijs in Regem & creari & ſuſcipi. Sic David tametſi Rex à DEO ipſo primùm electus eſſet, noluit tamen Regni adminiſtrationem ſuſcipere, niſi prius & ſuffragijs & libero tribuum Iſraëliticarum conſenſu confirmatus fuerit: *2. Sam.2. & 5.* Simili ratione factum eſt, ut poſteà etjam, quamvis regnum ex DEI conſtitutione fa-

ne familiæ Davidis eſſet addictum, is demùm tamen ex Davidis poſteris regnaret, quem populus adprobaſſet, & non alius; adeò ut hoc quidem regnum hæreditarium eſſet, ſi familiam ſpectes: verùm, ſi perſonam, electivum, id eſt ab electione populi dependens. Quod videre eſt ex hiſtorijs Salomonis, *1.Paral.29,22.* Roboami: *3.Reg.12.1.* Joæ. *4.Reg.11,12.* Oziæ *2. Paral. 26,1.* & Joachaz. *2.Paral.36,* 1. Unde & Abſolon occaſionem paterni regni uſurpandi captavit: *2.Sam.15.v.4.* Sic enim ei *2.Sam.16.v.18.* reſpōdit Chuſai Davidis amicus: Nequaquam: Sed quem elegerit Dominus, & omnis iſte populus, & univerſus Iſraël, illius ero, & cùm illo manebo. Profana etiam exempla permulta adduci poſſent, de quibus vide Steph. Jun. Brut. *in vind. contra tyran. qu.3.* Auth. *de jure Magiſtr. qu.5. pag.10. cum ſeq. & quæſt. 6. pag. 33.* Lamb. Danæ, *lib.1. Polit. Chriſtian. c.4. pag.38. & ſeqq.* Althuſ. *cap.19. Polit. nu.15. & ſeqq.* Timpler *lib.5. Pol. cap. 3. q.2.* Diſs. Keckerm. *lib.1. Syſtem. Polit. cap. 2. pag.30.*

XXXIX.

An ſorte Magiſtratus eligendus?

Quoſdam olim ſorte electos fuiſſe, exempla Darij Perſarum regis apud Herodot. *lib.3.* Gordij regis Phrygiæ apud Juſtinum *lib.11.* ipſius etiam populi Iſraëlitici teſtantur. Petr. Gregor.

lib. 7. de Repub. cap. 14. Verùm hæc ratio electioni conſideratæ haudquaquam præferenda videtur: Siquidem Magiſtratûs electio eſt res omnium maxima in civitate, & veluti Reipublicæ clavis: Ergò fortunæ temeritati committi non debet. Cœca enim eſt, nec cernit, quò ſe adplicet. Cic. *2. ad Herenn.* Deinde omnis Magiſtratus prudens & juſtus eſſe debet. At talis ſorte non adquiritur. Patric. *lib. 6. de inſtit. Reipub. tit. 6.* Nonnunquam enim in rebus adverſis ſorte ducitur aliquis vel ſenio confectus, vel qui Reipub. neutiquam ſatis eſſe poteſt, Idem *lib. 3. de inſt. Reipub. tit. 5.* Non igitur Magiſtratus ſorte eligendus eſt. Præterea illa ſolummodò ſunt exponenda ſorti, in quibus nec ratio, nec conſilium adhiberi poteſt: Sed in electione Magiſtratûs & ratio & conſilium adhiberi poſſunt. Nam tentare fortunam, ubi conſilio locus eſt, temerarium judicari debet, ſicuti Pontanus alicubi monet. Proinde electio Magiſtratûs per ſortem fieri non debet. Adhæc ſors cadit ſæpiùs in fatuos, quàm in prudentes, juxta illud tritum: Fortuna favet fatuis. Ergò periculoſum eſt, per ſortes Magiſtratum eligere. Item ſortitio multis fraudibus & impoſturis eſt obnoxia. Cujus rei exemplum eſt apud Apuleium, *lib. 3. Metam. de ſacerdotibus Iſidis.* Caſ. *lib. 4. Sph. civit. c. 15. qu. 2.* Arniſæ. *lib. 2. Polit. cap. 9. pag. 204.* Gerh. *dec. 2. qu. Pol. 3.* Keckerm. *lib. 1. Syſt. Pol. cap. 4. pag. 119.*

pag.119.cum ſeq.& diſp:29.curſ.Philoſ.qu.15. Cæterùm quamvis perrarò quidem, & non niſi ſummâ neceſsitate urgente, ad ſortitionem confugiendum: tamen ejus uſus aliqualis eſt, in Democratiâ ſcilicet, in quâ civium æqualitas attenditur: Ariſt.*6.Polit.2.* Locum etiam habere videtur hæc electionis forma, cùm virtute & alijs requiſitis pares Principatum ambiunt; ut hac ratione præcludatur contemptûs ſuſpicio: P. Gregor. *d.c.14.nu.8. & lib. 4. de Republ.cap.5. num. 40. & lib.34. Synt. jur. univerſ. cap. 5.* Schönborn.*lib.2.Pol.cap.2.* Keckerm. *d. loc.* Et, dubiam rem quamvis nullâ aliâ re evidentiorem fieri, niſi adhibitâ ſortione, tàm divinæ, quàm civiles leges teſtantur: Interim verò in ſortibus accuratâ diſcretione opus eſt, ne tales permittantur, per quas fraudibus ac technis reſignetur regnum, Velſten. *dec. 9. quæſt. Pol.8.*

XL.

An Magiſtratus invito deferendus?

Pro parte neg. hæ adferri ſolent rationes: I. Quia inviti carent ſtimulis ad res benè gerendas: Unde Plaut: ſtultitia, *inquit*, eſt, invitos canes venatum ducere. II. Quod eſt invitum,

non diuturnum eſſe ſolet, cùm invitum ſit quodammodò violentum. III. Quia ſervile ac illiberale videtur, cogi aliquem ad Magiſtratum gerendum. Qui ſi bonus exſtiterit; patriæ amans ultrò ei inſervire cupit: ſin malus, ne petendum quidem, ab illo, ut ad gubernacula Reipub. ſedeat. Pro adf. ſententia argumenta & rationes ſubſequentes militant: I. Quoniam publicum bonum carius eſſe cuique debet, quàm privatum. Nam commune bonum & excellentius eſt, & divinius privato: Ariſt. 1. *Eth.* 1. Quapropter boni viri ad capeſſendum Magiſtratum cogi debent. II. Hoc poſtulant dignitas virtutis, cui debetur honos; utilitas civitatis, quæ beata tum eſt, cùm viri boni regnent; ſalus civium, qui bonorum exemplô meliores facti, juſtorum imperio facilè obſequuntur: conſtitutio legum, quæ bonis ſemper virtutis inſignia concedi jubent. Joan. Caſ. *lib. 2. Sph. civ. cap. 7. qu. 5.* III. Idonei cives ad Reipubl. munia obeunda propterea coguntur, ne ea ad indignos recidant: Plato *in Polit.* IV. Hæc ſententia comprobatur etiam auctoritate Ulpiani, *in leg. 9.* & Calliſtrati, *in l. 14. §. 4. D. de mun. & honor.* & Paulli, *in l. Lucius. 21. D. ad municipal.* V. Si filius ad officia patri præſtanda cogi poteſt; multò magis poterit civis compelli, ut præſtet obſequium patriæ. Siquidem major charitas debetur patriæ, quàm parentibus, *l. 1. §. Et generaliter.*

liter.15. D.de ventre in poſſeſ.mit. & Cic. *1. Off.* unicuiq; noſtrûm (*inquit*) chari ſunt parentes, chari ſunt liberi & familiares; ſed omnium charitates una patria complexa eſt, pro quâ non dubitet quis mortem oppetere. Arniſæ. *1. Polit. 6.pag.138.*Keckerm.*diſp.22.curs.Philoſ.Probl.24.* Danæ,*lib. 2.Eth.Chr.cap.12.fol.172.*VI. Quia major fides ac diligentia eſt in ijs, qui à publicis muneribus abhorreat magis, quàm qui ultrò ea appetunt. Nam qui adfectant, rarò Principis, ſemper ſui commodi cauſsâ faciunt. Recteq; Dion. *in Pomp.* neſcio, quomodo majore plerumque fide & induſtriâ officiô defunguntur, qui tardè & quodammodo nolentes adeunt Magiſtratum, quàm qui ambitu & largitione eum emercantur. Beſold. *de conſil. Pol.axiom. 48.*P.Gregor. *lib. 4. de Republ.cap.5. num. 4.*Jun.*part. 1. Polit.qu.8.* Lenec. *obſervat. Polit.16.* Verùm, ne hæc ita ſimpliciter & indiſcriminatim accipiantur, hanc quæſtionem hoc modô determinandam puto: quòd ſi delectus haberi poſsit, & ſi plures exſiſtant excellentes & ad Principatum idonei, & denique ſi tempora Reipubl. ſint libera, & non expoſita extremis neceſsitatibus, utiq; non eſſe cuiquam invito obtrudendum Magiſtratum, ſed ſpontaneam propenſionem reſpiciendam eſſe: ſin verò delectus non detur, & ſi extrema Reipublicæ neceſſitas expoſcat, tum etiam invitos eſſe trahendos

dos ad Magiſtratûs gubernacula, Keckerm. *lib. 1. Syſt. Pol. cap. 2. pag. 58. & d. diſp. 22. curſ. Phil. qu. 9.* Velſter. *d. dec. 9. Pol. qu. 2.* Niſi vacatio conceſſa; aut talis adferatur excuſatio, quæ æquitate aut juris fundamentis nitatur; ut ætatis, profeſsionis, fortunæ, imbecillitatis corporis. Dn. Petr. Theod. *diſp. crim. 9. th. 6. lit. B.* Melch. Jun. *d. quæſt. 8.*

XLI.

An formæ dignitas in Magiſtratu ſpectanda?

Formæ dignitas non parùm auget Magiſtratûs auctoritatem, ut contrà deformitas minuit: Chokier. *lib. 2. Polit. aphoriſm. cap. 9. pag. 82. & 88.* Quia pulcritudo corporis plerumque arguit animi pulcritudinem, ſicut contrà corporis deformitas animi deformitatem. Hinc Pythagoras corporis ſtructuram judicabat ſimilem eſſe ſtructuræ animi, & diſtorta membra eſſe indicium animi pravis adfectibus diſtorti. Idcircò Scholæ ſuæ hanc adpoſuit inſcriptionem; ne quis eam ingrederetur, qui eſſet malè conſtructâ corporis compage & deformi vultu. Quò reſpexit etiam Virgilius, *lib. 5. Æneid:*

Gratior eſt pulchro veniens è corpore virtus.

Sic plurimis barbaris hominibus in corporum majeſtate veneratio eſt, qui magnorum facino-

facinorum non alios capaces putant, quàm quos natura eximiâ donavit ſpecie. Curt. *lib.6.de reb.geſt. Alexandri.M.* Si verò corporis præſtantia deſit, non idcirco indignus quis Magiſtratu judicandus, modò mens virtutibus egregijs ſit exornata. Seneca *Epiſt.67.* Nam ùt ſub ſordidâ veſte aliquando magna ſapientia, ita ſub illiberali corporis ſpecie magna vis mentis & virtutis lucet; cùm non in fronte, ſed in mente formoſę virtutes ſedeant. E.g. Nero formâ fuit pereleganti, & tamen peſsimus & inquinatiſsimus. Contrà verò Socrates, Apollinis oraculô ſapientiſsimus proclamatus, turpi formâ fuit. Quam ob cauſſam quidam Socratem adſpiciens, exclamavit: ô excellens anima, quàm deforme es hoſpitium nacta! In quam ſententiam etiam Ovidius ſe deformem conſolatur, quando canit:

Si mihi difficilis formam natura negavit,
Ingeniô formæ damna rependo mea.

Caſ. *lib. 3. Sph. civit. cap. 11. qu. 2.* Jun. *part. 1. qu. Pol. 21.* Dn. Joh. Gerh. *dec. 2. quæſt. Polit. 5.* Hœnon. *diſp. Pol. 3. th. 14. lit. A.* Timpler. *lib. 2. Polit. cap. 2. qu. 11.*

XLII. Num

XLII.
Num pauperibus Magiſtratus ſint committendi?

Inopes homines, niſi vita ſuperior continentiæ & integritatis ſpecimen ac documentum dederit, non tutum eſt ad honores evehere: præſertim cùm ſint, qui convenienter rei, & ſuæ fortunæ, & ſplendori publico poſsint creari. *l. 6. in princ. D. de muner. & hon.* I. Quia ſuſpecti eſſe videntur; cùm egeſtas & maleſuada fames obcæcare homines ſoleant, adeò ut adfectibus magis circumagi queant quàm divites. Joann. Caſ. *lib. 2. Sph. civ. cap. 7. qu. 2.* Hinc Ariſtot. *2. Polit.* Lacedæmoniorum inſtitutum damnavit, quòd Ephori, quorum ſumma poteſtas in Republicâ fuit, ex plebe crearentur: ex quibus nonnulli inopes pecuniâ empti, quantum in ipſis fuit, totam Rempubl. perdiderunt. II. Quia egeſtas plerumq; ad malum proclivis eſt: *Proverb. 30. v. 9. Eccleſiaſt. 27. v. 1.* Et hæ duæ (inquit Tullius) ſunt res, quæ homines ad turpe compendium commovere poſſunt, inopia & avaritia. Unde Plutarch. *in Lycurgo* ait, paupertatem eſſe magnum Reipubl. morbum. III. Quoniam contemptu paupertatis Magiſtratûs egeni auctoritas vileſcit. Nihil enim perniciosius Magiſtratui eſt, quàm contemni: Lipſ. *4. Polit. 9.* IV. Quia eò tutius divites quàm pauperes Reipublicæ præficiuntur, quò majores in

eâ

eâ facultates poſsident: cùm obſidis ac pignoris locô ſint, & magis propter eas Rempubl.amentq; ſalvamq; & incolumem diu conſiſtere optent. V. Divites rerum experientiâ meliùs inſtructi ſunt, quàm pauperes: quia illi non ita domi deliteſcunt, ut hi, ſed in luce vivunt. Ariſt. *2. Polit.* 7. VI. In Magiſtratu requiritur potentia: Ariſt. *5. Polit. 9.* At hæc maximè viget in divitijs: Ariſt. *1. Polit. 14.* VII. Quia pauperes rerum domeſticarum curâ impediti, negocia publica negligunt: Iſocrat. *in Nicocl.* Verùm enim verò cæteris paribus in Magiſtratibus conſtituendis divitiarum ratio habenda. Interea pauperes non prorſus excludendi ſunt ab honoribus & Magiſtratibus. I. Quia non facultas, ſed virtus; non adjumenta fortunæ, ſed ornamenta animi in Magiſtratûs electione ſpectanda ſunt. Ariſt. 3. *Polit. cap. 3.* II. Quia paupertas per ſe turpis non eſt, *arg. l. 7. C. de inceſt. & inutil. nupt.* Niſi ſit indicium ſocordiæ, intemperantiæ, prodigalitatis: Jun. *part. 1. Polit. qu. 17.* Goclen. *Ethico-Polit. quæſt. 8.* III. Quia nihil quidquam abſurdius ac pernicioſius, quàm dignitatem quæſtu, ordinem precijs metiri, cùm ſæpe aut furtis & rapinis, aut caſu quodam fortunæ dentur & eripiantur: Bodin. *lib. 3. de Republ. cap. 8.* IV. Sententia hæc probatur ab auctoritate atque teſtimonio Platonis & Plinij. Plato operam eſſe dandam monet,

ut,

ut, qui utiliter ac decenter Magiſtratu fungi debent, ſint divites bonis animi; juſtitiæ, ſapientiæ, pietatis aurô abundent. Et verò Plinius queritur, quòd cenſus equites & Magiſtratus faciat; cùm ſanctius & utilius ſit inquirere, non quale patrimonium habeat Magiſtratus, ſed cujus exiſtimationis ſit, & quomodo antectam vitam tranſegerit. V. Quia compendiaria eſt via ad Rempubl. citò perituram, in quâ major divitiarum, quàm virtutis habetur ratio. Sic enim cives avaritiæ, non virtuti ſtudebunt, & ad cumulandas opes totos ſe convertent; quæ illos effœminatos, fraudulentos, alienorum appetentes, luxurioſos, & õibus vitijs diffluentes efficient Grimal. *lib. 2. de opt. Senat. pag. 112.* Beſold. *de conſil. Pol. ax.* 40. VI. Quoniam nimiæ divitiæ excitant inſolentiam, ex inſolentiâ oriuntur intolerabiles injuriæ, ut inquit Ariſtot. *5. Pol. cap. 7.* ex injurijs verò & contumelijs oritur regnorum everſio. Idem *d. lib. 5. Pol. cap. 2. & in Rhetor. ad Theod.* Jun. *d. qu. 17.* Caſtell. *lib. 4. de Rege, cap. 5.* Piccol. *grad. 10. Philoſ. mor. cap. 20.* Arniſæ. *lib. 2. de Rep. cap. 1. ſect. 4. nu. 9. & ſeqq.* Timpl. 2. *Polit. cap. 2. qu. 12.* Keckerm. *lib. 1. Syſtem. Polit. c. 2. pag. 54. & ſeq.* Beſold. *lib. 2. Pol. cap. 3. pag. 635.* Hæc quidem ita in utramque partem à Politicis diſputantur: ſed diſtinguendum eſſe puto inter diverſos Rerumpubl. ſtatus. Sicuti videre eſt apud Keckerm. *alleg. loc.* Ex hiſce jam

præmiſsis

præmiſsis minimè colligendum eſt, quaſi in committendis Magiſtratibus etiam ad genus atq; familiam non ſit reſpiciendum: quia ſplendor atque auctoritas ſingularis inde Reipubl. accedit. Et officia magna magnis potiùs, quàm idoneis eſſe conferenda, operosè docet Joh. Marnixius *ſect.3.reſolut.3.* Interim tamen obſcurô locô nati, cætera ſi paria exſtiterint, non prorsùs excludẽdi ſunt: Jun. *part.1.quæſt.Pol.16.* Hœnon. *diſp.3.Polit th.30.& ſeq.* Beſold. *d.lib.2.Pol. c.3.§.1.nu.7.* Caſm. *in vit. Pol. cap.5.* Timpler. *d. cap.2.qu.15.* Matth. Timp. *part.3.them.orat.5.*

XLIII.

Utrùm præſtet, annuos ſeu ambulatorios eſſe Magiſtratus, an verò perpetuos?

Pro annuis & ambulatorijs Magiſtratibus pugnare videntur rationes atq; argumenta ſubſequentia. I. *l.18.D.ad municipal. L. Honor.14.§. Gerendorum 5.D.de muner. & hon.* II. Quia imperandi parendiq; viciſsitudo ac poteſtas, antequam corrumpat animum, relinquenda, reprimit ingenia faſtuoſa, nec inebriari nimiâ licétiâ ſinit, Dionys. Halicarn. *lib. 4.* Quandoquidem diuturna imperia multos ad faſtum & tentâdas res novas extollunt: mitiores verò efficiuntur, ſi privatim aliquando poſt geſtum Magiſtratum vixerint. Simanc. *lib. 8.de Republ.cap.36.* ex Dione *lib.52.*

ne *lib.52.* III. Quia nullâ aliâ re meliùs ac f
ciliùs præſtantes & quàm optimi cives evadun
quàm ſi virtutis præmia maxima, honores ſcil
cet, imperia, Magiſtratus, omnibus pro merit
ſuis tribuantur. Quod fieri non poſſe vid
detur, ſi Magiſtratus perpetui, non anni
ſunt. Bodin. *lib. 4. de Republ. cap. 4.* IV. Pace
atque concordiam inter cives nihil magis co
ſervat, ſeditionumq; ac discordiarum fibr
evellit quàm æqualitas, quæ in honoribus tr
buendis ſpectatur. Bodin. *d. cap. 4.* V. In quib
continuantur honores, nunquam ad ration
reddendas obligatos ſe exiſtimant. Quo nom
ne vituperat Ariſtot. *2. Polit. 7.* Lacedæmonio
rum Rempubl. quòd in eâ Senatores, qui perp
tuò dignitatem hanc obtinebant, immunes
rant à reddendis rationibus. VI. Quoniam pr
pter longiorem Reipubl. occupationem fit jactu
ra rei familiaris; Janot. *de Repub. Venet.* Jun. *par*
1. Pol. qu. ult. membr. 2. VII. Quia ob diuturna
adminiſtrationem gubernantis animus defat
gatur, vires corporis debilitantur & franguntu
adeò ut tractu temporis minùs commodè Re
publ. præeſſe valeat: Fr. Patric. *lib. 1. de inſtit. Re*
publ. tit. 6. Ceterùm Reipub. potiùs expedire, M
giſtratus eſſe perpetuos, quàm ambulatorios ſe
annuos, ex ſequentibus argumentis & rationib
patebit: I. Quia brevi tempore, annuô nimi
rum vel etiam paullò longiori ſpaciô, nihil rect

g

geri poteſt: prius enim imperium deponere neceſſe eſt, quàm quid gerendum ſit intelligatur, aut rebus perceptis aut planè cognitis, cùm operi manus admovere cœperis, repentè novus Magiſtratus aderit, qui manum de tabulâ; tum huic alius atq; alius identidem ſubſtituetur, novi omnes. Ita Reſp. Magiſtratibus rerum gerendarum uſu peritis ſemper caritura eſt. Bodin. *d. cap. 4. pag. 680.* II. Quia omnis in Repub. mutatio plerumq; ſolet eſſe periculoſa. Et ut in corpore victûs ratio mutata parùm prodeſt: ſic quoq; Magiſtratuum in Republ. mutatio nequaquam ei commodat, Ariſt. *2. Polit. 6.* III. Qui ijſdem negocijs perpetuò præſunt, etiamſi minùs ingenijs valeant, longâ tamen experientiâ cæteros præcellunt: Iſocrat. *in Symmach.* IV. Quia ſubditis ita meliùs conſulitur. Vnde Tiberius Imperator, cùm amici quererentur, illum poteſtates ac imperia perpetua feciſſe, reſpondit, hirudines, quæ multò ſanguine hauſtô rumpuntur, quieſcere; recentium morſus acerrimos eſſe: ſic novos Magiſtratus, quidquid ſanguinis eſt ac medullarum, ſummâ aviditate haurire. Vti veteri proverbiô dicitur: non parcit populis regnum breve: Bodin. *d. c.* 4. V. Quemadmodum cùm auctoritate ac majeſtate vix imperabit is, qui ſe brevi rurſum privatum evaſurum metuit: ita ſi poteſtas perpetua erit, & cum dignitate imperabitur & cum

cum obſequiô parebitur. Nec Magiſtratui hin metuendum erit, ne privatorum contumelia aliquando ferre cogatur: *Bodin. d. loc. VI.* Hâ ratione arcana Reipubl. arctiùs cuſtodiuntur rationes Reipubl. exactiùs cognitæ meliùs tra ctantur, fides & prudentia conſilijs major con ſtat. VII. Nullus Magiſtratus novus, qui no novi aliquid introducat, cui non aliquid e moribus anteceſſoris ſui diſpliceat; unde nov conſilia, novæ leges, novi mores, nova inſti tuta, nova edicta, nova judicia, novi ritus, novæ legis actiones, nova deniq; rerum omnium facies ad Rempub. permanare conſuevit. Bodin *ſæpè dict. cap. 4. pag. 683.* IIX. Deniq; & DEVS ipſe Rempubl. Iſraëliticâ ſic inſtituerat, ut ſicuti, qui rebus ſacris ac templo inſerviebant Sacerdotes ac Levitæ eſſent perpetui, & ex unâ dumtaxat Levi familiâ; ita & Reges quoq; perpetui eſſent, & ex ſolâ Davidis familiâ eligerentur. Danæ. *lib. 6. Pol. Chriſt. cap. 5.* Caſ. *lib. 2. Sph. civ. cap. 1. quæſt. 2.* Arniſæ. *lib. 1. Polit. cap. 14. pag. 341. & 2. ſeqq.* Beſold. *de conſil. Polit. axiom. 180.* Timpler. *2. Polit. cap. 2. qv. 22.* Richter. *axiomat. Pol. 325.* Pro deciſione notandum eſt, utramq; ſententiam poſſe conſiſtere, modò diſtinguatur primò inter diverſas Rerumpublicarum formas: deinde inter majores & minores Magiſtratus. Danæ. *d. loc.* Iun. *d. quæſt. ult. in fin.* Althus. *cap. 32. Polit.*

Beſold.

Beſold. *lib. 2. Polit. cap. 3. §. 2. num. 20.* Schönborn. *lib. 2. Pol. cap. 3.* Timpl. *d. qv. 22.* Diſſentit Kirchner. *diſp. 8. de Rep. th.* 3. indiſtinctè aſſerens, perpetuas Magiſtratuum adminiſtrationes conſultiores eſſe, quàm annuas.

XLIV.

Utrùm melius ſit, ſubitò pervenire ad honores, dignitates & Magiſtratus magnos; an verò ſenſim atq; gradatim?

Etſi illuſtrior ac ſplendidior ſit ille modus, quo celeriter & ſubitò inclareſcere licet; quia juxta Pindari ſententiam, operis præclarum initium conſtituendum eſt præclarum: tamen cum invidiâ & periculô haud exiguô conjunctus videtur. Hîc contrà, ùt obſcurior & tardior, ita tutior & diuturnior eſt, Plutarch. *in gerend. Reipub. præceptis.* Quod enim citò fit, citò quoq; perire ſolet. Accedit, quòd honores (juxta vulgatum dictum) mutant mores & animos hominum: P. Gregor. *lib. 4. de Repub. cap. 10. num. 10.* Cùm non omnes poſsint ſecundam fortunam moderatè ferre, quæ plerumq; reddit homines inſolentes, ſuperbos, aliorumq; contemptores. Ariſt. *5. Polit.* 8. Ad altiora qui adſcendunt

vertigine ſæpè corripiuntur, propter talem al titudinem nunquam viſam: Beſold. *de conſi Polit. ax.49.* Ad hæc non ſolùm leges civiles, ſe & canones jubent, ut honores gradatim deferan tur, & ut à minoribus ad majores perveniatur *l. Vt gradatim. 11. in princ. & l. Honor. 14. § Gerendorum. 5. D. de mun. & hon. l. 2. C. ut di gnit. ordo ſerv. l. 8. C. de advoc. divers. judicum c. un. de cler. per ſalt. prom. c. 2. & cap. ult. d eo qui fur. ord. ſuſc. c. 2. diſtinct. 59.* Matth. Ste ph. *de juris dict. lib. 3. part. 2. cap. 14. num. 8* Lencc. *obs. Pol. 17.* El. Reuſn. *cor. 3. Flor. Poli tico-hiſtor. 13. pag. 342. & ſeqq.* Neq; Romæ fa cilè licuit, tranſcenſis medijs honoribus, a conſulatum ſtatim contendere, niſi per Quæſtu ram, AEdilitatem, ac Præturam anteà geſtam ſibi aditum feciſſet ad petitionem hujus mu neris, Roſin. *lib. 7. antiq. Rom. cap. 9.* Carol Sigon. *lib. 2. de antiq. civ. Rom. c. 2.* Langl. *lib 7. Semeſtr. cap. 1.* Iun. *part. 1. qv. Pol. 10* P. Gre gor. *d. c. 10 nu. 3.* I. Caſ. *lib. 5. Sph. civit. c. 8. dub.* Hœnon *.diſp. pol. 3. coroll.* Timpl. *2. Polit. c. 2. qv. 19* Tymp *part. 3. th. Orat. 3.* Et hæc quidē ſententi de honoribus gradatim adipiſcendis, regulari ter quidem obtinet: cui tamen adeò pertina citer haut inhærendum, ut non interdum de e decedendum ſit: ſed perrarò, & tum demum cùm inſignem alicujus probitatem ac peritiam aut egregia merita evidens Reipubl. utilitas po

poſcerit.

poſcerit: tunc enim legum gratiam fieri, abſurdum non fuerit, Langl. *d. loc.*

XLV.

An filius in Magiſtratu conſtitutus patri privato præferendus?

Duplici modo filius ejuſmodi conſiderari poteſt: uno, ratione originis & abſolutè, quatenus eſt filius: altero modo, reſpectivè & ratione dignitatis, quatenus eſt Magiſtratus. Priori reſpectu conſideratur privatim, extra forum & officia publica conſtitutus; atq; ita ſemper eſt minor patre, eiq; poſtponendus, quippe cùm ab illo vitæ primordia & lucis hujus auſpicia ſit conſequutus. Poſteriori reſpectu conſideratur publicè, in foro videlicet & Reipubl. muneribus occupatus; atq; ita major eſt patre, eiq; præferendus: tunc enim non propriam, ſed totius civitatis gerit perſonam, ſicut Cicero *lib. 1. Off.* loquitur. Et ſic pater aſſurgit filio Magiſtratui in honorem Reipublicæ, cujus ille vices gerit & dignitatem repræſentat. Seponendus igitur eſt patri reſpectus perſonæ, quando Rempubl. venerari debet in filiô: tunc enim non filio, ſed Reipubl. cedit pater. Hoc eſt, quatenus filius eo in loco verſatur, eoq; actu, in quo vertitur dignitas ac poteſtas Reipublicæ, eatenus cedit pater: in cæteris verò

res redit ad ordinem naturæ. Quod docetur exemplô Sempronij Gracchi, conſulis Romani. Hic enim, ut dignitatem ſuam publicè tueretur, cùm obviam ei factus eſſet pater Q. Fab. Maximus Proconſul, equo inſidens, lictoribus ad eum miſſis, equô ut deſcenderet, imperavit. Pater dicto audiens, imperata promptè fecit; filiumq; collaudavit, quòd dignitatem populi Romani imperio convenientem tueri nôſſet. Valer. Max. *lib. 2 cap. 2.* Plutarch. *in Fab. Max.* Exſtat quoq; exemplum in Salomone, qui, etſi Rex eſſet potentiſsimus, nihilominùs tamen matri honoris & obſequij officia exhibuit: *1. Reg. 2. v. 19.* Itaq; cùm veniſſet Bathſeba ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adoniâ, aſſurgens Rex obviam ei incurvavit ſe, honorem habens ei, & ſedens in ſolio ſuo, adponi juſsit ſolium matri Regis, quæ ſedit ad dexteram ejus. Sed tamen in publicis negocijs regni, contra cujus utilitatem mater quid petebat, Salomon illi non ceſſit, neq; obedivit: *d. cap. 2. vers. 20. 21. & ſeqq.* Imò & JCti dederunt filio in parentem imperium & jurisdictionem, ſi in tali conſtitutus fuerit officiô. Ita Vlpianus *in l. Ille. 13. §. ult. D. ad SC. Trebell.* ſcripſit, patrem poſſe à filiô Magiſtratum gerente cogi. Et ex Hermogeniano, *l. Nam quod. 14. D. eod.* additur ratio. Nam, quod ad jus publicum attinet, non ſequitur jus poteſta-

poteſtatis: *junct. l. 9. D. de his, qui ſui vel al. jur. ſunt.* Ita & Africani verba ſunt *in l. 77. D. de judic.* In privatis negocijs pater filium, vel filius patrem judicem habere poteſt: cujus rationem ſubdit Paullus *in l. ſeq.* Quia judicare munus publicum eſt. Vnde Taurus Philoſophus apud Agellium *lib. 2. cap. 2.* inquit; in publicis locis atq; muneribus, atq; actionibus patrum jura, cum filiorum, qui in Magiſtratu ſunt, poteſtatibus collata, interquieſcere paululum & connivere. Verùm cùm extra Rempubl. in domeſticâ re atq; vitâ ſedeatur, ambuletur, in conviviô quoq; familiari diſcumbatur; tum inter filium Magiſtratum, & patrem privatum publicos honores ceſſare, naturales & genuinos exoriri. Nam in actibus privatis, ut in familiâ, ſolùm ordo naturæ inſpiciendus: Sed lege naturæ patres ſunt honorandi, *c. Eſt ordo. 33. qv. 5.* Petr. Martyr *in comm. cap. 12. Epiſt. ad Rom.* Lamb. Danæ. *lib. 2. Eth. Chriſt. cap. 12. pag. 168.* Dn. I. Gerh. *dec. 3. quæſt. Pol. 10.* Althus. *lib. 2. converſat. civ. c. 1.* Schönborn. *l. Pol. 7, pag. 50.* Velſten. *dec. 3. Pol. qv. 4.* Quirin. Kubach. *cent. 1. dec. 8. ill. quæſt. 7.*

XLVI.

Num Magiſtratui liceat bona uſibus ſacris legata & deſtinata, in uſus profanos transferre?

I. Quidquid DEO ſemel conſecratum eſt, illud extra commerciũ hominũ eſt cõſtitutum:

Levit. 27. *v.* 28. II. Qui CHRISTI bona fraudat aut intervertit, aut ipſi eripit, crimine ſacrilegij ſe obſtringit. *Nov.* 7. *cap.* 10. *c. Nulli liceat.* 12. *qv.* 2. *III.* Quia Magiſtratus ex officij ratione curare debet, ut bona Eccleſiaſtica non tantùm conſerventur & augeantur, ſed etiam ad rectum & debitum uſum convertantur. *I*d verò facere non poteſt, ſi ea à ſacris uſibus ad profanos transferat. IV. Patrum piorumq; virorum calculô damnantur omnes, qui bona Eccleſiæ DEI ſacroq; miniſterio & pauperibus deſtinata, vel uſurpant, vel in alios uſus transferunt, vel imminuũt, vel Eccleſiæ adimunt. UndePius I. PnotifexRomam, *Ep.* 2. reſpõdet, nefandum eſſe planeq; ſacrilegum, ſi quiſpiam bona hujuſmodi uſurpet, aut intervertat, aut in alios uſus traducat. Exſtat illius epiſtolæ pars *in can. Prædia.* 12. *qv.* 2. Hoc Pij reſponſũ poſteà confirmârunt Urbanus primus *Epiſt.* 2. Stephanus Pelagius, Symmachꝰ & alij: *can. Non. liceat.* 20. *d. qu.* 2. Lamb. Danæ. *lib.* 3. *Polit. Chriſt. cap.* 2. Timpler. *lib.* 4. *Pol. c.* 2. *qv.* 12. Quinimò ne res quidem ſacras in impios uſus erogatas, in patrimonium privatum convertere licet. Quantumvis enim ejusmodi res vel inſcitiâ, vel malitiâ hominum in malos aut impios uſus erogatæ ſint: tamen Magiſtratus non debet in proprium patrimonium, ſed in meliores & magis pios, DEOq; gratos uſus convertere

tere. §. 8. *Inſt. de rer. div. l. Inter.* 83. §. *Sacram. D. de V. O. c. Semel.* 51. *de R. I. in* 6. *l. Sancimus.* 20. *de ſacroſanct. Eccles.* Schurff. *cent.* 1. *conſil.* 48. Obrecht. *diſp.* 4. *Pand. th.* 87. Hœnon. *diſp.* 4. *Inſt. th.* 3. Velſten. *dec.* 7. *qv. Eth.* 9.

LXVII.

An Princeps non niſi à ſe uno utile conſilium capere poſſit?

Neg. ſententiam, repudiatâ opinione Machiavelli *c.* 23. *de Principe*, ſaniorum Politicorum calculô comprobatam acceptare lubet. Quòd ſi ſecùs ſtatueretur, neceſſum foret, ut cuncta & univerſa à ſolo Principe penderent: quod fieri vix poteſt. Nam Princeps, inquit Tacitus, non poteſt cuncta ſuâ ſcientiâ complecti: *lib.* 3. *annal.* Quia unius meus, ut idem refert, tantæ molis capax non eſt: *lib.* 1. *annal.* Principem ſanè non uſq; adeò cœcare debet propriæ ſententiæ opinio, ut alienam prorſùs aſpernetur. Hinc Titus Livius non minùs verè, quàm eleganter: eum, *inquit*, qui de ſuâ unius ſententiâ omnia gerit, ſuperbum judico magis, quàm ſapientem. Neq; illi tantùm aliena conſilia ſpernenda ſunt; verùm etiam danda eſt opera, ut omnia, depoſitâ pertinaciâ, proprio judicio diffiſus, aliorum ſententiæ, ubi opus erit, adquieſcat. Anti-Machiav. *lib.* 1.

 theor. 1.

theor.1.de reg.adminiſtr. Nec attendendum illud Alexandri, eos ad rerum gubernacula recipiendos dicentis, qui per ſe Rempub. gerere poſſint, non per aſſeſsores. Quod tamen nec ipſe fecit; *inf. quæſt.53.* nec alij præſtantisſimi Duces & Imperatores. Nam quò magis abundârunt ſapientiâ, eò minùs ſibi tribuentes, pluribus conſiliarijs uſi ſunt; Lamprid. *in vitâ Alexandri.* Nicol. Reuſn. *clas.1. Symb. Impp.* 18 Prudentiſsimus ideoq; Princeps alienâ ſapientiâ libenter uti, ſuam ſuſpectam habere debet. Vnde Petrus Aldobrandinus Cardinalis interrogatus, quid potiſſimùm cavere debeat Princeps? Ne præ nimiâ ſui fiduciâ conſilium alienum negligat, reſpondit. Henr. Farnes. *in apophth. Aldobrandin. tit.18.nu.1.* Hiſce accedit quòd nulla res ſit, quæ Principi majorem au-ctoritatem, fidem, prudentiam & exiſtimationem adferat, quàm ſi conſilium capit cum prudentioribus in rebus difficilioribus, nec velle ſibi ſoli credere præſumat. Aut. *in diſp. de jur. principat. th 8.* Beſold. *de conſil. Pol.ax.18.* Dan. Otto *in diſsertat. de jure publ. cap.8. pag.178 & ſeq.*

XLIIX.

An juvenes in numerum Conſiliariorum recipiendi?

Iuventus varijs cupiditatibꝰ obnoxia, iræ, deſiderio dominandi, ambitioni, intemperantiæ & vehe-

& vehemens eſt ejus impetus in utramq; partem. Synes. *de regn.* Adde, quòd juvenes ſapientiâ, rerum gerendarum uſu, & prudentiâ excellere non poſſint, nec auctoritate apud populum vel alios, quibus interdum aliquid perſuadendum, valeant: & dolis etiam haud difficulter capiantur. Hippol. à Collib. *de conſil. & conſiliar.* Ioan. Ferrar. *de Repub. benè inſtit. lib. 2. cap. 4.* Casm. *cap. 20. vit. Pol. pag. 81.* Nec poteſt prudentia, niſi per multam rerum experientiam comparari: Tiraq. *de jure primogen. præfat. nu. 91.* Beatam diuturnamq; fore Rempubl. ait Plutarchus, in quâ juvenum haſtæ, ſenum verò conſilia pollent. Pulcrum illud Euripidis *apud Stobæum*: Dictum eſt vetuſtum: Facta juvenum, cæterum magis valent conſilia ſenum. Cauſæ graviores per ſeniores faciliùs, quàm per juniores expediuntur. Cujus rei hanc reddunt rationem: quòd ſenes adfectibus cupiditatibusq; non ſic vincantur, ùt juniores ſanguine abundantes. Illorum cogitationes ſunt diſcretiores & moderatiores: ob vitam quoq; longiorem, ex auditu, viſu, longâq; experientiâ peritiores exſiſtunt. Iuxta illud vetus:

ὁ χρόνος δίδαγμα ποικιλώτατον,

Tempus multam & variam experientiam parit. Beſold. *de conſil.* Pol. *axiom. 101.* Sirtur. *in cõpend.* Polit. *pag. 62. & ſeq.* Quò pertinet tritum illud Ital. dictum: L' experienza ſaſſi col tempo

tempo. Elegans eſt quod habet Guicciard. *de recreat. pag.* 17. inquiens, che li giovani non poſſono eſſere prudenti; perche la prudent za, ſi fa con eſperienza. Neq; tamen decrepiti & capulares ſenes eligendi; labores enim & difficultates illis minuendæ: præterea difficiles ſunt, moroſi, oblivioſi, & prudētia in iis convertitur in obſtinationem. Beſold. *de conſil. Pol. ax.* 196. *&* 2. *ſeqq.* Media igitur ætas conſiliis maximè opportuna: media intelligitur ætas à trigeſimô ad ſexageſimum uſq; annum. Fur. Ceriolan. *de concil. & conſil. cap.* 3. *pag.* 85. *& ſeq.* Cæterùm non omnino quidem negatur, quin adhuc nonnulli reperiantur, quibus ingenium, & rerum prudentia velox ante pilos veniat, qui juvenes corpore, mente ſenes: & hi negligendi haud ſunt, Caſm. *d. loc.* Verùm enimverò quia hæc exempla rara ſunt, niſi evidenter appareat, perſonam huic provinciæ eſſe ſufficientem, major ætas eligenda eſt, ſi haberi poſſit, Grimal. *lib.* 2. *de opt. Senat.* Vincent. Caſtellan. *lib.* 1. *de off. reg. cap* 58. Neq; tamen improbandum eſt Principis inſtitutum vetuſto more receptum, qui tales juvenes ſenioribus adjungit, ut ex eorum factis atq; dictis diſcant inpoſterum ſimilia & dicere & conſulere. Quem veterum morem attigit & Virg. *lib.* 8. ubi Evand. ad Aeneam de filio Pallante,

Hunc tibi ———————

Pallanta adjungam: ſub te tolerare magiſtro

Militiam & grave Martis opus, tua cernere facta
Adſueſcat, primis & te miretur ab annis.
Expedit enim juxta annoſas arbores novas plãtas inſerere vel plantare, quæ poſt* interitum vetuſtarum in locum earundem ſuccedant, Petr. Greg. *lib. 24. de Rep. c. 6. num. 2.* Giphan. *proleg. in Ariſt. Pol.* Keckerm: *lib. 1. Syſt. Polit. cap. 7. pag. 160.* Beſold. *de conſil. Polit. ax. 51.*

XLIX

An in Conſiliario Philoſophiæ cognitio requiratur?

Philoſophiæ ſtudiô homines ad prudentiam acriores fieri, teſtatur Ariſtot. *2. Rhetor.* Ejuſdem quoq; cognitione Conſiliarius carere non poteſt, Cic. *de clar. Orat.* Grimal. *lib. 1. de opt. Senat. pag. 75.* Philoſophiam eam potiſſimùm hôc locô intelligo, quæ in actione conſiſtit, moralem ſcilicet, familiarem & civilem: cùm ea contineat virtutis & officij, & benè vivendi diſciplinam. Seneca explicatè: Hujus unum opus eſt, de divinis humaniſq; verum invenire: ab hâc numquam recedit juſtitia, pietas, religio & omnis alius comitatus virtutum conſertarum & inter ſe cohærentium. Idem *Ep. 16:* Innumerabilia accidunt ſingulis horis, quæ conſilium exigunt, quod ab hâc petendum eſt. Nec aliam Philoſophiam intelleriſſe videtur Plato, cum egregiam illam vocem ex oraculô

prodidit,

prodidit, dicens, tum demum beatas fore Reſpublicas, cùm aut regnarent Philoſophi, aut Reges philoſopharentur. Sint ergò Conſiliarij Philoſophiâ morali imbuti: quò & Eloquentia referenda eſt, quæ maximè neceſſaria Conſiliario. Nam cùm homines ratione & oratione à brutis animantibus differant; veriſimile eſt, prout quiſq; ipſis excellentior, ita gratiâ dicendi eum maximè valere: quare Conſiliarium eloquentiâ omninò excellere oportet. Fur. Ceriolan. *de Concil. & Conſiliar. cap. 2.* Annon & naturali, ſive etiam rationali? Non æquè, ſed leviter ſaltem tincti. Chokier. *l.3. theſ. Polit. aphor. c.7.* Ferrar. *lib.2. de Repub. cap.4.* Hippol. à Coll. *de concil. & conſiliar. Setſer. diſp. de conſil. th. 112. & ſeq.* Aliàs enim diſputare & ſermocinari magis, quàm conſulere poſſunt. Et tempus ſæpè terunt milium (quod dicitur) terebrando, & in lente unguentum quærendo, Calm. *d. c.20. vit. Polit.* Vix Philoſophorum nomine digni, qui in verbis & captiunculis hærent, atque ætatem totam in aditu Philoſophiæ conterunt, adyta ejus nunquam vident. Lips. *de conſtant.* Non qui multa, ſed qui neceſſaria didicit, eruditus habendus, juxta illud Æſchyli Poëtæ:

ὁ χρήσιμ' εἰδὼς, οὐχ ὁ πολλ' εἰδὼς, σοφός.

Philoſophiæ proxima eſt legalis ſcientia, quâ pariter inſtructus ſit Conſiliarius, neceſſe eſt.

eſt. Siquidem eâ facultate qui prædititi ſunt, non ut alij ſæpè, quod adfectuum impetus dictat, ſed quod religio, quod verum ipſum poſtulat, Principi ſuadent. *Iuſtitiam* namq; ipſi colunt, & boni & æqui notitiam profitentur, æquum ab iniquô ſeparantes, licitum ab illicitô diſcernentes, veram Philoſophiam, non ſimulatam adfectantes. *l. 1. D. de juſt. & jur.* Quid quòd in conſultationibus multa perſæpè occurrunt, quæ ſine horum operâ expediri nequaquam poſſunt? Quis meliùs civium ſeditiones componet, quis æquiùs Reipub. leges ſtatuet, quis legationes prudentiùs obibit, quàm juris legumq; peritus? Itaq; ——— *Hic erit optimus,*

Hic poterit cavere rectè, jura qui & leges tenet.

Plaut. *in Epid.* Quam ob cauſam juris civilis ſcientiam plurimi & maximi viri profeſſi ſunt, qui magnæ exiſtimationis ac dignitatis apud populum Romanum fuerunt, *l. 2. §. Iuris civilis.35. D. de O. I.* Vnde *I*Cti Amici vocabantur, & Patres Principis; *l. Divi fratres. 17. D. de jur. patronat. l. 4. C. de contrah. & comm. ſtipul. l. Quidquid. 5. & l. 14. C. de advoc. div. jud. l. 1. C. de adſeſſ. & domeſt.* Et paſſim in jure egregijs nominibus ac titulis, EXCELSI, GLORIOSI, MAGNIFICI, SPLENDIDISSIMI, CLARISSIMI, PRUDENTISSIMI, INCLYTAE RECORDATIO-

dationis, Optimae Memoriae, al ipſis Imperatoribus nancupantur, *l.2. C.de vet jur. enucl.* Lamprid. *in Alexand.*

L.

An Conſiliarij nimiùm acuti eſſe debeant?

Eſt quoddam genus hominum agile, callidum, igneum & ſubtile, qui naturali quapiam ſagacitate omnium mortalium cogitationes actiones & eventus rerū futurarum perrimar atq; perſentire ſtudent. His utplurimùm Rege ac Principes delectantur (inquit Lenccius) qu præclarum putant, ſi aut pervertere conſilia aliorum, aut verſutiâ ſuâ quempiam irretire poſſint. Quod quantâ cum pernicie Principun conjunctum ſit, vix dici poteſt. Etenim null alii homines magis falluntur & errant in con ſultando, quàm acres & ſubtiles illi; dum ple rumq; ea ſibi fingunt futura, quæ nec fact anteà ſunt, nec cogitata ab alijs. Certum eſ ægerrimè expediri, & non niſi magnâ cum difficultate ejuſmodi conſilia in rem deduc poſſe. Atq; veriſimile eſt, quòd nimis ſubtili iſta & ignea ingenia, quæ in aſſiduô motu ver ſantur, novandis, quàm gerendis rebus aptio ra ſint, Q. Curt. *lib.* 4. atq; adeò ut non omn negociorum generi idonea exſiſtant, neq; ſa

tis fe

tis feliciter ſeſe varijs hominum ingenijs ac ſtudijs adcommodent. Hinc verum eſt, quod Thucydides *lib.3.* docet; hebetiores, quàm acutiores ut plurimùm meliùs Rempubl. adminiſtrare. Hi enim volunt videri ſapientiores legibus, & vincere ea, quæ ab alijs dicuntur; quia ingenia in majori re oſtentare non poſſunt, ideò in multis negocijs civitates evertunt. Rudiores verò, diffidentes ingenijs, non volunt eſſe callidiores legibus; nec certare dicendo cum alijs, conſcij ſibi ſuæ infirmitatis: ideò ſæpiùs proſunt civitatibus. Lipſ. *lib.3. Polit. cap.4. & in not. ad illud cap.* Hippol. à Collib. *de conſil. pag. 248.* Lenct. *obſerv. Pol. 183. & 220.* Chokier. *d. lib. 3. theſaur. Polit. aphor. cap.1.* Beſold. *de conſil. Polit. axiom. 424. & ſeqq.* Sirtur. *in compend. Pol. pag. 63.* Ab hâc ſententiâ quodammodo divertere videtur Keckerman. *lib.1. Syſtem. Pol. cap.7. pag. 152.*

LI.

An Conſiliarius etiam non requiſitus monere atque conſulere debeat?

Omninò: quia Princeps etiam ſæpiùs de negocijs nil quidquam novit, neceſſariò quæ expedienda, niſi quantum ex miniſtris ſuis audit. Vanum ergò eſt ſemper exſpectare, donec

ipſe Princeps de rebus ſerijs ad Rempub. pertinentibus ſermonem injiciat. Idq; à Romanis etiam Senatoribus obſervatum fuiſſe, ut neceſſitate urgente ultrò poſtularent, quò ſibi de Repub. dicere liceret, dubium non eſt. A majoribus, inquit Tacitus *lib. 2. annal.* conceſſum, egredi aliquando relationem; &, quod in commune conduceret, loco ſententiæ promere. Sic Cato, cùm de alijs rebus conſuleretur in Senatu, cenſere ſe dicebat, delendam eſſe Carthaginem: Plutarch. *in Cat.* Poterit itaque Conſiliarius in rebus magni momenti etiam non rogatus de quibusdam monere, ne in cenſum adulatorum referatur: uterque enim reus eſt, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit. D. Auguſtinus.

Quod tamen tempeſtivè Conſiliarius facere debet, & re priùs exactè diligenterq; examinatâ, & adhibitis quibusdam cautelis, ut prudenter monet Hippol. à Collib. *de conſil. pag. 209. & ſeq.* Fürſtliche Tiſchreden *lib. 3. cap. 19.* Jerem. Setſ. *in diſp. de conſil. & conſiliar. th. 295. & ſeqq.* Dn. Joh. Gerhard. *dec. 4. qq. Pol. 4.* Anti-Machiav. *de regn. admin. lib. 1. theor. 2.* Beſold. *claſ. 2. diſp. Pol. 3. th. 47. & in tr. de conſil. Pol. ax. 304.* Dn. Coll. Jacob. Mart. *cent. 3. qq. ill. diſp. 6. qu. 10.* Diſſentit Machiavell. *de Princip. cap. 23.*

LII. An

LII.

An Conſiliario in Senatum ve- niendum, quando ſcit, conſilium aliquod tractatum iri, cui ſalvâ conſcientiâ adſentiri nequeat?

Si Conſiliarius non rogatus boni publici ergò conſilium dare Principi tenetur; quantò minùs ſalvâ fide occaſionem effugere poterit, ne rogetur. Hippol. à Collib. *de conſil. pag. 211. ſeqq.* Boni quippe Senatoris eſt, ſemper in Senatum venire, Cic. *pro domo.* Conſiliarius enim vocationem & officium ſuum pro regulâ habebit et, quia ad id vocatus eſt, ut ad conſultationes veniret, non quærenda ipſi effugia & diverticula. Non eſt militis nomine dignus, qui ob evidens periculum certamen detrectat & fugit, Hippol. *d. loc.* Nec conſcientia hîc prætendi poteſt. Si quid enim contra pietatem, contra honeſtatem proponatur, id fidelis conſiliarius allatis argumentis refellat: ſin verò etiam concludatur, moneat nihilominùs Principem, & pro Reſpubl. proteſtetur. Dn. Joan. Gerh. *d. dec.* 4. *q.* 5. Keckerm. *in diſcurſ. 3. de conſil. quæſt. 7. pag. 548.* Setſer. *d. diſp. de conſil. th. 316. & ſeqq.* Beſold. *de conſil. Pol. ax. 306.* Velſten. *dec.* 9. *quæſt.* 15. *Polit.* 8.

LIII.

Conſilium ex multis conflatum an unius conſilio præſtet?

Tametſi quidem in Monarchijs ſumma rerum ex uno pendeat; is tamen tantæ temeritatis eſſe non debet, ut conſiliô bonorum ſpretô, per ſe quid ſtatuere velit, aut etiam reſcribere, quod ad res gerendas aut exemplum multis proponendum pertinere poſsit. Ferrar. *lib.9.de Repub. cap.2.* Idcirco utile eſt, Principem multos habere Conſiliarios, quorum ſententias & judicia in conſultationibus audiat; quia nimirum in magnô numerô ſuadentium conſulentiumq́; tandem aliqua bona & utilis ſententia percipietur & audietur. Et ſi fortè quid ab uno vel altero peccatum eſt in ſententiâ, id tertius vel quartus &c. corriget & emendabit: quoniam plus vident oculi, quàm oculus, & faciliùs unus errat, quàm multi. Ariſtot. *3.Polit.11.* Quod etiam laudi datur Alexandro Severo Imperatori, qui nihil aliud unquam rei majoris decernere ſolitus fuit ſine 12, aut (ut quibusdam placet) 20. jurisperitis: Inter quos Fabius Sabinus, Domitius Ulpianus, Julius Paullus: qui vertices legum dicti: Pomponius legum peritiſsimus: Alphenus Florentinus, Africanus, Martianus, alijq́; juris profeſſores, diſcipuli

diſcipuli Papiniani: qui juris aſylum dictus eſt: ſine quibus nec legem ullam ſancivit: nec de ulla re graviore ſtatuit. Nic. Reuſner. *claſ. 1. ſymb. Impp. 18.* Richt. *axiom. Polit. 154.* Keckerm. *in diſcurſ. de conſil. qu.* 4. Nam fidere unius alteriusve ſententiæ valdè periculoſum eſt; cùm unus homo non ſapiat omnibus horis, & bonus quandoque dormitet Homerus. P. Gregor. *lib. 24. de Repl. c. 7. nu. 2. & in tract. de opt. ICtô lib. 2. cap. 8. nu. 6.* Et rectè à Phil. Cominæô dictum: à meridie ſæpè non ijdem, qui manè fuimus. Ut corporum, ſic animorum vices ſunt: ac ſapientiſsimi quique in abſurdas ineptasq; opiniones, nonnunquam imprudentes incidunt. Anti-Machiav. *lib. 1. theor. 2. pag. 149.* Ant. Guevar. *lib. 3. cap. 58. horol. Princip.* graviter monet, inquiens; Principem, qui multos regit, non decet unius tantùm audire conſilia; nec monſtroſius quidquam eſt, quàm Principem, qui omnibus imperat, pati ab uno ſibi imperari. Keckerm. *d. qu. 4.* Lipſ. *in not. ad cap. 8. lib. 3. Polit.* Beſold. *de conſil. Pol. axiom. 2. 6. & 96. & ſeq.* Diſſent. Machiav. *in lib. de Princip. cap. 23.* Eſt quoque notandum hîc; id, quod rectius, non ſemper ex multitudinis numerô colligendû, ſed uniuscujuſque conſilium expendendum eſſe; ne major pars meliorem vincat, & plurium calculus ſuperior eſſe videatur. Ferrar. *d. c. 2.* Keckerm. *in d. diſcurſ. qu. 12.*

LIV.

Conſilia feſtinata an præferenda tardis?

Neg. ſententiam omnino adprobandam eſſe ſtatuimus. Ratio eſt: quia nulla res poteſt eſſe eadem feſtinata ſimul, & examinata; nec eſſe quidquam omnium, quod habeat & laudem diligentiæ ſuæ ſimul, & gratiam celeritatis. Apul. *de Deô Socrat.* Itaque fit, ut celeritatem pœnitentia, ſed eadem ſera atq; inutilis ſequatur: cùm præcipitata raptim conſilia neque revocari, neq; in integrum reſtitui poſsint. Liv. *lib.* 1. *dec.* 4. Vidit hoc & expendit quondam Cæſar Auguſtus: quem, ut teſtatum cunctis faceret, quantum Reipubl. adferat detrimenti inconſulta celeritas, & dicere in ſermonibus ac ſcribere in epiſtolis ſolitum eſſe ajunt: σπεῦδε βραδέως. Agell. *lib.* 10. *cap.* 11. Nic. Reuſn. *d. cl.* 1. *Symb. Impp.* 2. Nihil enim magni diſcriminis conſilijs tàm nimicum eſt, quàm celeritas: & omnia non properanti clara certaq; ſunt, feſtinatio improvida eſt & cœca. Liv. Atque hoc quidem in conſultando: nàm in exſequendo laudatur, qui extra dilationes poſitus, conſultis facta conjungit: Vell. Patercul. Sic & Salluſt. *in bell. Catilin.* in hanc ſcribit ſententiam: Priusquam incipias, conſulto; &, ubi conſulueris, maturè facto opus eſt. Idcirco

benè

benè ac prudenter filium ſuum monebat Imper. Leo: delibera tardè, *inquit*, niſi aliqua neceſsitas celeritatem requirat: at, ubi conſulueris, feſtinanter exſequere, *in opuſc. de appar. bell. c.4.n.9.* Dictum utile nedum in bellicis, ſed & in civilibus. Ubique enim tarditas in conſulendo requiritur; at in exſequendo maturato opus eſt, Petr. Gregor. *lib. 24. de Rep. cap. 2. num. 3.* Lipſ. *3. Polit. 7.* Chokier. *lib. 3. theſaur. Polit. aphor. cap. 20.* Keckerm. *diſp. 22. curſ. Phil. qu. 11.* Beſold. *de conſil. Polit. axiom. 513.* Quî verò jam dicta ſint limitanda, vid. Lipſ. *in not. ad d. cap. 7. lib. 3. Pol.* & Chok. *cap. 21. d. lib. 3.* Beſold. *d. tract. axiom. 514. & 516.*

LV.

An conſilia ex eventu æſtimanda?

Conſiliarius, utcumque ſit prudens, facilè errare poteſt. Non enim conſultationes inſtituuntur de rebus æternis, vel quæ admittunt demonſtrationes; ſed de futuris, quæ aliter evenire poſſunt. Beſold. *de conſil. Polit. axiom. 657.* DEUS eſt, qui rerum exitum in poteſtate tenet, qui diſponit conſulta, dirigitq;

illa, quo viſum erit cumque. Chokier. *lib. 4. aphor. Polit. cap. 6.* Nihil itaque debet, qui conſilium dat, præſtare præter fidem. Cic. *ad Attic.* cùm optimè cogitata peſsimè cadant, multisq; ſalubri conſiliô rectè diſpoſitis ſæpè occurrat ſcævus eventus, Apul. *lib. 4. Metamorph.* Laudanda ſunt magis conſilia cauta cum ratione, etiamſi non ſuccedant, quàm fauſta eventu quidem, ſed temeraria, & ratione carentia. Chriſtoph. Beſold. *de conſil. Polit. axiom. 653. & ſeqq.* Kirchn. *diſp. de Repub. 9. auct. 6.* Pans. *diſp. 2. de conſil. th. 10.*

LVI.

An conſilij ſeu ſententiæ mutatio in Conſiliariô & virô prudente abſolutè ſit reprehendenda?

Haudquaquam is probandus & commendandus videtur, qui in ſententijs vacillat, aut indies, quod proverbiô dicitur, cum veſtibus conſilia mutat, & quolibet levi ventô ad diverſos opinionum ſcopulos alliditur. Cōſiliarium enim conſtantem eſſe decet, fortem atque imperterritum: præſertim cùm ſapientis ſit, nihil quod pœnitere poſsit, facere. Cic. *lib. 5. Tuſc. qu.* cujus decretum ſtabile, fixum, ratum eſſe debeat, quod moveri nullâ ratione queat, Idem *lib. 2.*

lib.2.Academ.qu. Neq; aliam ob cauſſam veteres Philoſophi ſapientem ſuum virum bonum, modò ὀρθὸν appellârunt, id eſt, rectum & æqualem: modò τετράγωνον, hoc eſt, quadratum: illuſtri Metaphorâ, quâ ſignificârunt hominem conſtantem firmumque ex ſeſe, ſuisque viribus pollentem, & undiquaq; adeò virtutis præſidiò benè fultum, & quaſi quadratâ baſi poſitum, ut difficulter locô cedat, id eſt, ea agat, quæ nullâ reprehenſione vel odiô digna ſint. Ariſtot. *1.Eth.c.10.* & *ibid.* Simon. Simonius,& Ant.Riccobon. Quæ tamen minimè eò pertinent, ut ſententiam Conſiliario ex cauſsâ ſuperveniente mutare non liceat. Nemo enim omnibus horis ſapit, & quandoq; etiam bonus dormitat Homerus. Demens eſt, qui in errore perſiſtit. Et præſtat, mutare in meliùs, quàm in malè cœptis pergere: quin imò & melius eſt recurrere è mediô curſû, quàm male currere. Nec propoſitum infringere eum judicant canones, qui in melius commutat, *c.3. de jurejur.* Sic Doctor juris abſq; famæ & exiſtimationis ſuæ læſione, conſilium ſuum mutare poteſt: *arg.l.8. ff.de collat.* & *l.fin. C.de furt.* Cujac. *lib.2. obſ.c. 37.* Cagnol. *ad L.75.nu.41.* & *ibid.* Sturc. *nu.22.* & Gothofr. *D. de R. I.* Nam magnæ ſapientiæ eſt, revocare hominem, quod malè loquutus eſt: *c.Magnæ. 22.q.4.* nec dicitur fallax, ſi ad rei veritatem revertatur: *c.Apud.32. qu.1.* Nec eſt,

quòd levitatis notam timeat. Nemo ſiquidem doctus unquam (inquit Cicero) mutationem conſilij inconſtantiam dixit: optimus quippe portus eſt pœnitenti conſilij mutatio. Unde Verinus.

Errare eſt hominis, ſed non perſiſtere, ſæpè
Optimus eſt portus, vertere conſilium.

Hinc ſapientiſsimi Rerumpubl. moderatores in eo genere nauclerum imitantur: qui, cùm eò, quò cupiat, pergere non poſsit, eò, quò poteſt, curſum dirigit, ac ſæpè velificatione mutatâ, procellis ac tempeſtatibus obtemperat. Cic. *lib. 1. Ep. 9.* Sic ſapiens non it uno gradu, ſed unâ viâ, nec ſe in aliquibus mutat, ſed potiùs aptat: Ex Seneca Lipſius *3. Polit. 5.* Vid. P. Gregor. *lib. 24. de Repub. cap. 8. n. 4.* Hippol. à Collib. *de conc. & conſil. pag. 221. & ſeq.* D. Joan. Ger. *dec. 4. qu. Pol. 6.* Dn. Coll. Jacob. Mart. *diſp. 7. ill. qq. Philoſ. qu. 10.* Beſold. *de conſil. Pol. axiom. 329.* Keckerm. *diſcurſ. de conſil. qu. 8.* Setſer. *d. diſp. de conſil. th. 338. & ſeqq.* Lenæ. *obſerv. Polit. 264.* Timpler. *lib. 3. Polit. cap. 3. q. 10.*

LVII.

Utrùm Princeps novus Anteceſſoris ſui Conſiliarios mutare ac dimittere debeat?

Quod non niſi ex magna & probabili cauſſa

cauſsâ faciendum reor: omnis enim mutatio plerumque periculoſa eſt. Proinde novus Princeps haut imprudenter fecerit, ſi probitate ac fide inſignes adſciſcat prædeceſſoris ſui Conſiliarios; eò quòd & rebus gerendis illi exerciti jam ſint, magisq; gnari prioris gubernationis, quàm adſciſcendi. Chokier. *lib. 4. Polit. aphor. cap.7.* Keckerm. *diſcurſ. de conſil. qu.* 15. Althus. *cap. 22. Polit.* Schônborn. *lib.3. Pol. cap. 22.* Beſold. *diſſ. Pol. 5. th. 11. claſ. 2. & in tr. de conſil. Polit. axiom. 171. & ſeq.* Timpler. *lib. 3. Pol. qu. 11.* Vid. Petr. Gregor. *de Rep. d. lib. 24. cap. 6. nu. 15.* Ubi hanc, inter alias, rationem addit, quòd multa à prioris Principis conſiliarijs, quæ gubernationi utiliſsima, Princeps novus diſcere queat. Adde, quòd mutatis conſiliarijs, aut modum regiminis, leges, adeoq; totum vivendi inſtitutum mutatum iri opinentur ſubditi; aut violentam libertatis oppreſsionem ſuſpicentur. Suſpicio autem iſthæc quid poſsit, quasq; ſæpè vires adquirat, nemini eſt ignotum: Bodin. *lib. 3. de Repub. cap. 1.* M. Aurelius Imper. morti vicinus, Commodum filium adhuc adoleſcentem Conſiliarijs ſuis, viris bonis ac ſapientibus commendabat. Et tantiſper felix atq; commodum erat Commodi imperium, quàm diu ex ipſorum conſiliô omnia agebat, ut teſtatur Lampridius *in Commodi vitâ.* Hinc & Ludovicus XI. Galliarum Rex, filio ſuo Carolo hoc conſiliũ dedit,

ne quid mutaret in adminiſtratione regni, & antiquos amicos, familiares & miniſtros retineret: ſe enim re ipsâ eſſet expertum, in quot & quanta diſcrimina vel unicâ hâc de cauſsâ veniſſet, quòd probatæ virtutis viros ab aulâ repuliſſet. Comin. *l. cap.* 3. Hucq; reſpicit Serniſsimus magnæ Britaniæ Rex, Jacobus *lib.* 2. *Inſtit. Reg.* cùm ad filium ita ſcribit: Verè mihi videor affirmare poſſe, nuſquam me firmiorem in rebus meis adverſis amicitiam aut magis conſtantem amorem inveniſſe, quàm eorum, qui in ſummis parentum meorum anguſtijs, ad ipſorum latus fixis quaſi anchoris, immobiles ſine varietate adhæſerunt. Si quis tamen poſt Principem inviſum, & cujus imperij pœnitet, Principatum acceperit, is veteris aulæ miniſtris abjectis, probos & expertos ſuſcipiat. Anti-Mach. *lib.* 1. *theor.* 2. *pag.* 155. *& ſeq.*

LIIX.

An uni multa officia ſint demandanda?

Quod negandum videtur per *c.* 1. *diſt.* 89. *l.* 10. *C. de prox. ſacror. ſcrin. l. Nemo.* 14. *C. de adſeſſ. & domeſt. l.* 5. *C. Qui milit. poſſ.* Ut enim manus in multos digitos diviſa, ad negocia peragenda expeditum habet uſum, Plutarch. *de ger. Repub.* ita quoque Princeps rectè facturus eſt, ſi officia

intet

inter multos diſtribuat. Et Cic. *12. Philip:* duas res,*inquit*, præſertim magnas non modò agere unō tempore, ſed ne cogitando quidem explicare quiſquam poteſt. Huc pertinet & illud: Nemo poteſt ſimul multa,eademq; rectè facere. Unde verè dixit Xenoph.*lib.ult.Cyroped.ἀδύνατον εἶναι, πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον πάντα καλῶς ποιεῖν.* Cum quo congruit ſapiens monitum Ariſtotelis, 1.*Polit. 2.* ubi dicit, quòd natura unum ad unum ordinaverit. Præterea, ſi unus plurium vices occupat, cæteris via ad honores conſcendendi præcluditur, ex quo multa incommoda oriri poſſunt: item multi vicarij introducuntur, qui peſtes ſunt Rerumpubl. ut ſcribit Ariſt. *2. Pol.9.*P.Gregor. *de Republ.lib.4. cap.6. num.5.* Arniſæ. *1. Polit. 14. pag.*340. Jun. *part.* 1. *Polit.qu.22.*Dn. Joan. Gerh. *dec.4.quaſt. Pol.8.* Beſold.*de conſil.Pol.axiom.142.*El. Reuſn. *cor.3. Flor. politico-hiſt. 13. pag.345.& ſeq.* Keckerm.*diſp.31.curs.Phil.Probl.6.*Velſten.*dec.9. qu. Pol.4.* Ex hiſce jam dictis facilè colligitur atq; concluditur, clericos in conſilium Principis ſecularis in cauſis civilibus haud adhibendos eſſe: ſiquidem abſurdum eſt, ſi promiſcuis actibus rerum turbentur officia *l. Conſulta. 23. C.de teſtam.*& clericis opprobrioſum exſiſtit, ſi peritos ſe velint oſtendere diſceptationum forenſium, *l.Repetitá.41. C.de Epiſc. & cler.* Nemo enim militans D E O, implicet ſe negocijs ſecularibus,

laribus, *2. Tim. 2. v. 4. c. Conſequens. 2. diſtinct. 88. c. Cùm ad verum, 6. diſt. 96.* cùm certô ordine definitæ ſint ſacerdotum actiones: atque adeò, ut, quod ad alia officia confertur, hoc religionis cultui, divinoq; officio decerpatur, ut ait Ambroſius *lib. de fuga ſeculi cap. 2.* Jun. *part. 3. Pol. qu. 81.* Dn. Andr. Gerhard. *in diſp. ad Auth. Habita. C. ne fil. pro patre. th. 4.* Caſ. *lib. 4. Sph. civ. cap. 15.* Richt. *axiom. Pol. 213.* Vid. Joan. Althus. *c. 27. Pol. n.* 34. Paululum hoc limitare videtur Sirtur. *in compend. Polit. pag. 64. nu. 139.*

LIX.

An Legatus munera accipere poſſit?

Athenienſium Lex olim prohibuit Legatos munera accipere. Prohibuêre Corinthij, quos imitati Veneti: eamq; ob cauſſam Hermolaus Barbarus, Philoſophus & Orator præclariſsimus exſulatum ire juſſus eſt. Bodin. *lib. 3. de Rep. cap. 5.* Verùm diſtinguendum eſt inter ea lautia, quæ propterea dantur, ut Legati corrumpantur: & inter ea, quæ honoris & benivolentiæ cauſsâ Legatis offeruntur. Alb. Gentil. *lib. 3. de Legation. cap. 20.* Timpler. *lib. 3. Polit. cap. 4. qu. 5.* Nam etiam Romani, ut auctor eſt Livius, Legatis munera dare ſoliti. Quod ita temperandum puto, ut Legatus neque in totum moroſè

roſè abſtineat, neque avarè modum lautiorum excedat. Unde vetus proverbium: οὔτε πάντα, οὔτε πάντοτε, οὔτε παρὰ πάντων. id eſt: neque omnia, neque quovis tempore, neque ab omnibus. Nam valde inhumanum eſt, à nemine accipere: ſed paſsim, viliſsimum eſt: & omnia, avariſsimum. *l. Solent.* §. *3. De off. Procons. & Leg.* Kirchn. *lib. 2. de Legat. cap. 9.* Schônborn. *lib. 7. Polit. cap. 28.* El. Reuſn. *cor. 3. Flor. Politico-hiſt. 10.* Keckerm. *diſp. 33. curſ. Phil. Probl. 14.* Velſten. *dec. 10. quæſt. Pol. 5.*

LX.

Utrùm Legatus munera ſibi oblata retinere poſſit, an Domino ſuo reſtituere tenetur?

Quidam adfirmant, ex eâ ratione: quià Legati in actu legationis non privatas ſuas perſonas, ſed domini, à quo mittuntur, repræſentare videntur. Unde & his non ſecùs atque domino mittenti, honos exhiberi ſolet: non tàm legatorum, quàm mittentium ratione habitâ. *arg. l. Solum. 49.* §. *1. D. de R. V. l. Annua. 20.* §. *Attia. D. de ann. leg. cap. Poſtulâſtis. de conceſſ. præbend.* Negat. Bartol. *in leg. Si verò. 64.* §. *Item quidquid, 5. Dig. ſol. matr.* quem ſequitur VVeſenb.

Weſenb.*in par. D. de legat. in fin.* Tum propter varia pericula, quæ legati ſubire coguntur: tum quia, quod per honorem & nomen alterius datur, ejus eſt, cui datur, non ejus, per cujus nomen & gratiam datur *l. Cùm filius. 76. §. Pater. 5. D. de legat. 2.* Idq; hodiernis Regum ac Principum moribus rectè ſervatur, cùm & aurea monilia, vaſa argentea, & ſimilia precioſa lautea, monumentô & argumentô præclarè actæ legationis Legatis cedere debeant, Kirchn. *d. c. 9. nu. 94.* Verùm hâc in re ipſius donantis mens erit inſpicienda, utrùm rem donatam ipſis Legatis, an Domino mittenti præcipuam eſſe voluerit. Id verò ex qualitate rei donatæ facilè dijudicari poſſe, Panormitanus cenſuit *in d. cap. Poſtulâſtis. de conceſſ. præbend.* Vide. P. Coſtal. *in L. Qui proprio. 46. §. Procurator. 4. D. de procur.* Salmuth. *in not. ad Pancíroll. cap. de Legatis, pag. 664. & ſeq.* Eberh. à VVeihe *in Aulic. Polit. nu. 159.* D. Arumæ. *diſc. 14. de jur. publ. th. 16. lit. B.* Durus de Paſcolo *in Aulico Polit. ax. 42.* Quir. Kubach. *cent. qq. 1. juridico-polit. dec. 5. qu. 3.*

LXI.

An Legato liceat transgredi mandati fines?

Mandati hæc eſt natura, ut ejus fines diligenter cuſtodiantur. Nam qui exceſsit, aliud quid

quid facere videtur, *l. 5. D. mand.* Unde, etſi actio mandati ſit bonæ fidei, *§. Actionum autem. 28. Inſt. de action.* ipſa tamen mandati forma juris ſtricti eſſe ex eo adparet, quòd præciſè ejus fines ſint ſervandi. Quantò verò magis legationum mandata ex ſtricti juris obſervantiâ pendere dicemus? Kirchn. *de Legat. lib. 2. cap. 6. nu. 17. & ſeqq. & diſp. de Repub. 10. th. 5. lit. A.* Ideoq; Legato Principis à mandati formulâ recedendum non eſt, etiamſi commodiùs, quàm juſſus fuerat, negocium gerere poſſit: ne, ſi ſpes fefelliſſet, culpa impatientiæ & pœna indeprecabilis ſubeunda eſſet. Si fortè meliùs vertiſſet, dijs quidem gratia habenda: A. Gell. *lib. 1. Noct. Att. cap. 13.* Quod ſi præter mandatum aliquid de nova emergens è re Principis eſſe videatur, illicò certiorem eum reddat, aliudq; exſpectet mandatum, & conſenſum Principis, Schônborn. *lib. 3. Polit. cap. 29.* Andr. Gerh. *diſp. Inſtit. 15. qu. ult.* Beſold. *claſ. 2. diſp. Polit. 8. th.* 19. Keckerm. *diſp. 33. curs. Phil. Probl. 9.* Diſſentit Gail. *lib. 1. de pac. publ. cap. 4. nu. 30.* exiſtimans pro re natâ limites mandati pro utilitate, & in rem domini mãdatarium & legatum excedere poſſe, tum verò maximè, ſi mandato vel inſtructioni generalis illa clauſula addita ſit: *Reliqua tuæ prudentiæ & diſcretioni committimus.* Verùm non eam eſſe vim hujus clauſulæ, ut etiam licenti-

am transgrediendi mandatum Legato permittere poſſit, perſpicuè docet Kirchn. *in d. c. 6. n. 31. & ſeq.* confer Durum de Paſcolo *in Aulico-Polit. ax. 39. & ſeq.* & Autorem *lib. 3.* der Fürſtlichen Tiſchreden. *cap. 1.* Et hæc quidem obtinent in mandatis, quæ ceu cancellis quibusdam ſunt circumſcripta. Cæterùm non rarò quoq; accidit, ut liberrima agendi facultas pro ſuô arbitriô Legato detur à Principe. Quæ res etſi periculô quandoq; non caret, pro re tamen & occaſione eſt neceſſaria. Multa enim nec opinantibus eveniunt, de quibus nihil prorius conſtitui in mandato poterit. Alb. Gentil. *lib. 3. de Legat. cap. 17.* El. Reuſn. *cor. 3. Politico hiſt. flor. 11.*

LXII.

An Legatus, ſi durante legatione alicubi deliquerit, puniri poſſit & debeat?

Legati, teſte Pomponiô, ſancti habentur: *l. ult. D. de legation. junct. l. 8. D. de divis. rer.* Nec ulla fuit natio tam barbara, cui caduceum non fuerit ſanctum, quævè Legatos præcipuo cultû non habuerit, Procop. *lib. 3. de bell. Goth.* Cæs. *lib 3. de bell. Gall.* in ſignum ſecuritatis geſtare ſoliti ſunt ſagmina. *d. l. 8. §. 1. D. d. t.* Liv. *lib. 1.* Plin. *lib. 22. c. 2.* Et propterea eos violare non licet. In tantum, ut, ſi quis

quis Legatos pulſat, contra jus gentium id com‑miſſum exiſtimetur, *in princ. d. l. fin.* Quin imò hoſtium etiam Legati inviolabiles, nec injuriâ adficiantur, Cujac. *11. ob. ſ. 5.* Schônborn. *lib. 3. Polit. cap. 27.* Nonne Legati (inquit Cicero) inter hoſtes incolumes eſſe debent? Unde qui Legatos, Oratores, comitèsve eorum pulſâſſet, Lege Iuliâ de vi publicâ teneri reſpondet Ulpianus, *l. 7. D. ad. L. Iul. de vi publ.* P. Gregor. *lib. 11. de Republ. cap. 10. nu. 14.* Arnis. *lib. 1. Pol. cap. 17.* Kirchn. *lib. 2. Legat. c. 1. n. 233.* Schônb. *d. lib. 3. cap. 31. circa fin.* Violârunt ergò jus gentium hoſtes Henrici Aucupis Imp. qui prope Goslariam legatos illiùs præciſis crinibus malè tractârunt, Reinecc. *Chron. Slavor. lib. 2. c. 37.* Phil. Camer. *cent. 2. med. hiſt. cap. 40.* Si tamen Theodato, Gothorum Principi, credimus, id eò uſq; verum eſt, quoad ipſi legationis ſuæ officiò honeſtè funguntur. Nam mandati fines egrediens, non ampliùs eſt Legatus, ſed fit privatus. *l. 16. ibi: nō niſi injunctō munere. D. de legation.* §. *Is qui. 8. Inſt. Mand.* Dn. Ioan. Gerh. *dec. 4. qv. Pol. 9.* Becht. *in tract. de ſecur. & ſalv. cond. clas. 5. th. 182.* Vide. *quæſtion. præced.* Unde ſi Legatus, durante legatione, alicubi deliquerit, in locô delicti contra eum experiri licet. Quandoquidē utriuſq; juris regulæ monent, privilegia ita eſſe interpretāda, ut jus cōmmune nō lædatur, quinimò aſtutè

ea interpretans, infamiæ notam ſubire jubetur. *l. 2. C. de legib.* Atqui naturalis ratio conſtituit inter omnes gentes, ut delicta puniantur: hinc primum juris gentium præceptum eſt, punire ſontes. Quo enim jure vetamur alterum lædere, eodem, ſi lædamus, jubemur puniri. Quocirca ut ex pactis naturalis naſcitur obligatio pecuniæ; ita ex maleficijs naturalis oritur obligatio pœnæ; quippe quæ nihil eſt aliud, quàm æſtimatio delicti ſeu maleficij. Hinc eſt, quòd ſervi quoq;, licèt ex contractu non obligentur civiliter, ex maleficijs tamen obligentur non ſecùs atq; liberi; adeò ut, etſi manumittantur, obligati tamen remaneant *l. 13. D. de V. O.* Is autem naturâ debet, quem jure gentium dare oportet: *l. Cùm ampliùs. 84. §. 1. D. de R. I.* Cùm ergò Legatus delinquens jure gentium debitor fiat, ejus privilegium ipſum nullo pactô poterit excuſare, quô minùs publicô nexu ſe liberet, & debitum, pœnas ſcilicet, perſolvat. *Iure* gentium ſanctus habetur, eodem jure etiam delinquens obligatur ad pœnam: at illud eſt privilegium, hoc jus commune. Atq; adeò meritò illud huic cedit; & ita interpretandum eſt, ut hoc non lædatur. Quò ore, quâ fronte ad juris gentium præſidium confugit, in quod committere non dubitavit? cùm fruſtrà legis imploret auxilium, qui in eam committit, *l. Auxilium. 37. D. de minorib. c. Bonæ memoriæ. de elect.* Siquidem injuriarum occaſio

caſio inde naſci non debet, unde jura naſcuntur, *l. 6. C. unde vi.* Et privilegium meretur amittere, qui poteſtate ſibi conceſſâ abutitur, *c. Ubi, diſt. 74.* Cæterùm nec ignoramus, exempla à probatis auctoribus ſuppeditari, quibus religione ac intuitu juris gentium mitiùs ac benigniùs cum Legatis actum, interdum etjam omninò eis cor donatum traditur Verùm non tam quid Romæ factum ſit, quàm quid fieri debeat, ſpectandum, *l. Sed licèt. 12. D. de off. præſ.* Nec exemplis, ſed legibus judicandum eſt, *l. Nemo. 13. C. de ſentent. & interloc. omn. jud.* Petr. Greg. *lib. 21. de Repub. cap. 12. n. 1.* Kirchn. *d. lib. 2. de Legat. cap. 1.* Diſsentit Alber. Gentil. *lib. 2. de legation. cap. 18.*

LXIII.

Suntne Legati ſpeculandi cauſſâ miſſi, à violatione immunes?

Quòd ſi hoc fine tantummodò venerint, ut ſpeculentur, fruſtrentur, & perfidè cum eo agant, cui miſsi ſunt; haud inviolabiles cenſendi: de quibus Appianus *lib. de bell. Pun.* inquit: ἔθος τὰς κατασκόπους κτείνειν. *Speculatores occidere, fas & mos eſt.* Quia pro Legatis habendi non ſunt, nec legationis jure frui queunt: Schönborn. *lib. 3. Polit. cap. 27.* Secus autem cum ijs fieri convenit, qui alio nomine ejusmo-

di legationes obeunt: cujuſmodi legationibus etiam Romanos, ad Antiochum miſſô cum alijs Africanô, uſos fuiſſe teſtatur Appianus *de bell. Syr.* hiſce verbis: οὐ γὰρ ἐπ' ἔργῳ συμβάσεων ἐληλύθεισαν, ἀλλ' εἰς ἀπόπειραν: *non tam rei conficiendæ, quàm explorandæ gratiâ venerant.* Id genus Legati etſi aliud in labris, aliud in fibris ferant, jus & nomen legationis non amittunt: ideoq; etiam cum eis durius agi non poteſt, quàm ut vel cogniti non admittantur, vel citius brevi ac incertô reſponſô remittantur, & ſic dolus dolô compenſetur. Keckerm. *diſp.* 33. *curs. Phil. q.* 11. Kirchner. *lib.* 2. *de Legat. cap.* 1. *nu.* 15. *& ſeqq.* Caſp. Fac. *axiom. bell.* 36.

LXIV.

An Leges civiles in Republ. neceſſariæ & probandæ?

Majores noſtri Legem animam & ſpiritum civitatis adpellârunt, teſte Caſſan. Vt enim corpus noſtrum ab animo, hic rurſus à ratione regitur: eodem modô corpus omne civitatis & ſocietatis humanæ neceſſe eſt habeat animam, hoc eſt, legem ipſam, à quà honeſtè recteq; vivendi modum recipiat. Grimal. *lib.* 1. *de opt. Senat. pag.* 51. Hinc Seneca *lib.* 1. *de clement.* legem deſcribens & prædicans inquit eſſe vinculum, quo Reſpub. cohæret, & ſpiritum vitalem

talem, quem trahit civitas, ita ut ſine lege reſpub. nihil ſit futura, niſi onus & præda. Leges in omni Repub. ſunt veluti oculi. Quemadmodum enim res maximè neceſſaria eſt animali non titubans oculus, ita & Reipub. legum æquus & rectus ſtatus, teſtante Imper. Leone, *Nov. 19.* Nec ulla civitas unquam extitit, vel etiam exſtare poteſt, quæ non ſuas habuerit aut habeat leges & conſtitutiones particulares. Hoc verò ſi minùs neceſſarium foret, certè judices de legibus præſcribendis tam ſolicitè non laborarent. Accedit, quòd prudentia gubernatoris circa futurum quoq; extenditur: P. Gregor. *lib. 10. de Repub. cap. 4.* Summa itaq; ejus cura videtur poſita in conſtitutione legum, quibus ſtatum Reipub. ſuæ veluti certis regulis diſponat, jubeat facienda, prohibeatq; contraria, decernat ſupplicia vitijs, præmia virtutibus proponat, doceat auctoritate domitas habere libidines, coërcere omnes cupiditates, ſua tueri, ab alienis mẽtes, manꝰ & oculos abſtinere, ut cives ſint incolumes, vita ſit quieta & tranquilla. P. Gregor. *d. lib. 10. de Repub. cap. 5. nu. 1.* Nec immeritò muros ac propugnacula ocij & tranquillitatis civilis leges eſſe dixit Pomponius Lætus. Præterea longè tutius ex lege, quàm arbitriò judicatur; eò quòd turbidi motus arbitrium corrũpant, qui nulli ſunt in lege: teſte Ariſtot. 3. *Polit. cap. 10.* Quam rationem prolixius explicat

Seneca *3. de benef.* Add. Melch. Iun. *part. 3. Pol. qv.* 86. Ferrar. *de Repub. benè inſtit. lib. 3. cap. 7.* Arnis. *lib.* 1. *Polit. c.* 18. Dn. D. Balth. Meiſn. *lib. 4. de Legib. ſect. 1. qu. 2.* Heid. *in diſp. de juſtic. th.* 148. *& ſeq.* Patric. *lib. 1. de Repub. cap.* 5. Schönborn. *lib. 3. Polit. cap.* 1.

LXV.

Num forenſes Leges Moſaicæ neceſſariò in Chriſtianorum politiis obſervandæ?

Neg. ſententiæ adſtipulandum eſſe cenſeo: quia leges illæ pro conditione loci, temporis & gentis illius, & ut eſſet illuſtris diſtinctio Politiæ Moſaicæ, ubi naſciturus erat Meſsias, ab alijs gentibus, latæ ſunt iſti ſoli Reipub. non univerſo orbi terrarum. Philip. *in loc. de Lege DEI.* Althus. *in Polit. cap.* 22, *nu.* 11. Schönborn. *lib. 3. Polit. cap.* 1. Vnde etiam ex gentibus ad DEVM converſi patrias avitasq; retinuerunt leges, uti ſacra teſtatur pagina. Quemadmodum Ioſephus quoq; & Daniel AEgypti, Babyloniorũ & Perſarum regna gubernârunt, nõ introductis patrijs ſuis legib. forenſibus ſed ſuas poſitivas leges ſartas tectas illis reliquerunt. Zeper. *de ll. Moſaic. lib. 1. cap. 3.* Sic & S. Ap. Paullus ipſe jure ac civitate Romanâ uſus eſt, *Act.* 2. 25. Manifeſtum tandem abrogationis earum legum

gum teſtimonium eſt deſtructio politiæ &templi, Chemnit. *part. 2. in loc. de Lege DF.I cap. 4.* Annon politiâ quâpiam abolitâ, leges quoq; illius, rationem ac formam conſtituentes, abolentur? *c. Innotuit. 10. de elect.* Bodin, *1. de Rep. c. 8.* Interim tamen non negamus, quin Magiſtratus leges quaſdam forenſes Moſaicas licitè uſurpare, imò maximô cum adplauſu bonæ conſcientiæ in uſum revocare poſſit, Haſenreff. *in loc. de Leg. & Evang. pag. 461.* ſi nimirum etiamnum hodie in noſtrâ politiâ ad moralem æquitatem tendant atq; colliment, ſeu nos ad pietatem cultumq; in primâ tabulâ, & ad officia pietatis ſecundæ tabulæ ducere poſſint, vel ſi fuerint in Novô Teſtamentô denuò repetitæ, & à Chriſtianis obſervandæ propoſitæ Althus. *d. cap. 22. nu. 13.* Ulr. Hunn. *de auctorit. jur. cap.* I. *qv.* 8.

LXVI.

An Chriſtianis Ethnicorum legibus uti liceat?

Adf. I. Quia mandatis Principum pietati & honeſtati conſentaneis obediendum eſt: *Jos. 22, 1. & 2. Rom. 13.* Atqui talia ſunt mandata Principum & reſponſa ICtorum corpori juris inſerta. II. Quia Evangelium non abolet politias, *Matth. 22. v. 21. Marc. 12. v. 17. Luc.*

 20. v. 25.

20.v. 25. III. Ipſe D. Apoſt. Paulus ad Cæſarem adpellat, *Act. 25.* IV. Eccleſia ubi quondam viveret ſub Monarchis, qui veram religionem repudiabant, ut Babylonicis, Perſicis, Græcis; nihilominùs tamen Propheta Ieremias ſcripſit exſulantibus in Babylone, ut pro rege Babylonico precarentur. Id quod etiam Ap. Paulus. *1. Tim. 2.* præcepit. Hinc & Petrus *Epiſt. 1. cap. 2.* ad fideles in Ponto, Bithynia & Cappadocia impijs & ethnicis regibus ſubjectos ſcribens: ſubjecti, inquit, eſtote omni poteſtati propter DEUM. Quare & impij Magiſtratûs legibus obtemperandum eſt. Et ne quis forte an exiſtimet, Apoſtolum de bonis ſaltem ac pijs Magiſtratibus loqui; expreſſè addit, obtemperandum eſſe Dominis σκολιοῖς. V. Neq; utimur ijs ut ethnicis legibus, ſed propter auctoritatem & adprobationem Impp. Chriſtianorum, ut noſtris, Lamb. Danæ. *lib. 2. Eth. Chriſt. cap. 1.* Ulr. Hunn. *de auctor. jur. civil. cap. 1. q. 5.* Velſten. *diſp. 12. Eth. exercit. quæſt. 10.* Cæterùm ſi quid forſan deprehenſum fuerit in his vel illis, quod vel regulæ ſalutis, vel juri naturali cõtrarium videbitur, tunc audienda vox illa Evangelij Deo magis obediendum eſſe, quàm hominibus. *Act. 5. v. 29.* Quò pertinet & illud:

Danda opera eſt magnis, ſed non cum vulnere mẽtis

Danæ. *lib. 5. Polit. Chriſt. cap. 2.* Dom. Arũæ. *exercit. Juſtin. 1. th. 1.* Hœnõ. *diſput. Polit. 1. th. 20.*

LXVII.

An leges humanæ violatæ obligent in conſcientiâ?

Leges humanas omninò habere vim obligandi in forô conſcientiæ, dicit Thomas; quia à lege æternâ derivantur. *12. qv. 96. art.* 4. Nam S. Apoſt. Paullus *cap. 13. Rom.* ait, obediendum eſſe Magiſtratui non modò propter iram, h.e. pœnã, ne hanc incurramꝰ; ſed etiã propter cõſciẽtiã, ne ſcilicet hanc violemꝰ. At Magiſtratui obedire, eſt legibus atq; edictis ſubeſſe. Quare qui leges civiles violat, conſcientiam ſuam lædere intelligitur. Porrò, cujus transgreſſio ſeu violatio lædit conſcientiam, id eam obligat: Violatio autem legum civilium lædit conſcientiam: Ergò eam obligat. P. Gregor. *lib.* 8. *de Repub. cap. 2. nu. 5.* D. Aegid. Strauch. *cent. 2. qq. Eth. dec. 5. qv.* 4. Dn. I. Gerhard. *dec. 5. qv. Pol. 8.* Ulr. Hunn. *de auctor. jur. cap.* 1. *qv. 2.* Ab hâc ſententiâ divortium faciunt Calvinus *lib. 4. Inſt. cap. 10. ſect. 5.* Domin. Soto *de juſt. & jur. lib. 4. qv.* 4. *art.* 2. Vaſq. *l. illuſt. controv. 28. nu. 11. 14. 15. & ſeq. & c. 29. n. 1.* Speckh. *cent. 1. qv. 3. n. 1.* qui unanimiter ſtatuunt, Leges humanas civiles, niſi earum transgreſſio fiat ex contemptu Magiſtratûs, aut ille jus divinum & naturale proponant, conſcientiam hominum non obligare. Nec exempti ſunt clerici; ſiquidem & hi non minùs

legibus

legibus civilibus parêre debent, quàm laici. Hunn.*d.c.1.qv.7.*ſicut & infra *quæſt.130*,dicetur.

LXIIX.

An Leges majorum ſint mutandæ?

Cum rectè ſentientibus Politicis ſtatuimus, leges veteres non eſſe mutandas,niſi ſint iniquæ, atq; adeò niſi ita cogat tum utilitas,tū neceſſitas Reipub. obſervatis nimirū certis quibuſdā cautionibus, quas videre licet apud Cas.*lib.* 2. *Sph.civ.cap.8.qv.5.*Namq; in rebus novis conſtituendis evidens eſſe utilitas debet, ut recedatur ab eo jure, quod diu æquum viſum eſt, *l.* 2. *D. de conſtit.Princip.* Quandoquidem nihil eſt, quod Rempub. magis conſervat, quàm hominum de legibus honeſta opinio & ſententia: Cui certè contraria mutatio legum, quarum auctoritas, quæ apud vulgum debet eſſe ſanctiſſima, hoc pactô fit languida planè, & infirma. Et hoc eſt, quod Ariſtoteles 2. *Polit.* 6. contendit, leges civitatis non facilè mutandas eſſe: ut quibus variantibus, Politiam ipſam, cujus baſis ſunt & fundamentum, ſubſidere quoq; eſſet neceſſum. Quod & Athenienſes rectè obſervârunt; νομοφύλακας conſtituentes,qui in omnibus publicis conciliis atq; actionibus apud præfectos candidis faſciis coronati aſſidebant; &, ne quid contra receptas

receptas leges decerneretur, intercedebant. Fertar. *lib. 3. de Repub. cap. 3.* Præterea & Principum auctoritas vehementer vileſcit, ſi leges crebrò mutentur: Keckerm. *lib.* 1. *Polit. cap. 6.* Lamb. Danæ. *lib. 3. Pol. Chriſt. cap. 4.* Iun. *part. 3. Pol. qv. 89. & tom.* 1. *Orat. pag. (mihi) 373. & ſeqq.* Arnis. *1. Polit. 18. circa fin.* Piccol. *de morib. grad. 10. cap. 24.* Schönborn. *lib.* 3. *Polit. cap.* 9. Gilken. *in lib. 5. Eth. Ariſtot. cap. 1. num. 77.* Hœnon. *diſp. polit. 1. th. 23. lit. A.* Casm. *cap. 61. vit. Pol. pag. 294.* Lencc. *obs. Pol.* 82. Timpler. *lib.* 4. *Polit. cap. 4. qv.* 14. Diſſentientes vide apud Hœnon. *d. loc.*

LXIX.

Num lex talionis in Repub. benè conſtitutâ ſit toleranda?

Non tolerandam, nec eam prorſus tollendam eſſe arbitramur. Siquidem probè hîc diſtinguendum eſt inter talionem ſimplicem, qualis fuit Pythagorica, & analogicam, in quâ & perſonæ, & res quæ ſunt diſtribuendæ aut permutādæ, ad certā æqualitatē ſecūdū proportionē Geometricam ſunt redactæ. Illa damnatur; hæc non item, Ariſtotel. *lib. 5. Eth. cap. 5.* Piccolom. *in introduct. ad decem grad. Philos. moral. cap. 18.* Keckerm. *lib. 2. Eth. cap. 5. & diſput. 25. curs. Philoſ. qv. 2.* Timpler. *lib. 3. Eth. cap. 10. qv. 24.* Quapropter immeritò planè Ariſtoteles

ſtoteles reprehenditur à Bodino *lib. 6. de Republ. cap. ult.* Atq; hoc modo ſupplicia dicuntur æqualia peccatis, ſi legitimam habent delicti & perſonarum conſiderationem. Idq; innuere videtur Moſes *Deut. 25. v. 2.* Pro menſura peccati, erit & plagarum modus. Sic in jure Pontificio commenſuranda pœna delicto. *c. Ex litteris. de conſtitut.* ut & in jure civili; *L. Reſpiciendum. 11. D. de pœn.* Et Horat. *lib. 1. Sermon. Sat. 3.*

———————— *adſit*

Regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas,
Nec ſcuticâ dignum, horribili ſectere flagello.

Vide Petr. Gregor. *lib. 31. Syntagm. jur. univ. cap. 20. in fin.*

LXX.

An leges veſtiariæ ſint ferendæ?

Maximè adprobandum eſt quarundam Rerumpub. inſtitutum, quo cuilibet civium ordini certa veſtimentorum genera, & certa eorumdem precia conſtituuntur. Vnde fit, ut plurimæ confuſiones aliæ, quæ ex veſtium laſciviâ oriuntur, averti poſſint. Memorabilis eſt locus Lud. Vivis *in introduct. ad ſapientiam nu. 45.* Suborta illa in veſtitu contentio multa docuit ſupervacanea & damnoſa, dum homines etiam ex eo, quod infirmitatem arguit, honorem captant. Cum tamen verum ſit illud, quod Bernhardo tribuitur; qui gloriatur de veſte, ſimi-

ſimilis eſt furi, qui gloriatur de cauteriô. Guilielmus Perkinſus *in armill. aur. cap. 3. oſtendit*, quòd in veſtium exceſſu plurima inſint mala. I. Abuſûs donorum DEI. II. Eſt argumentum magnæ levitatis: nam ut ſermo levis, ita & veſtis eſt certiſsimũ ſignũ levis animi III. Eſt ſignum ocij & ignaviæ: qui enim in cultum corporis multum operæ impendunt, plerumq; aliarum rerum ſunt negligentes. IV. Confuſio ordinum & officiorum, quæ DEVS vult diſtingui. V. Deniq; profuſio opum; quæ ſæpè facit, ut homines ſe convertant ad malas artes; dum nimirũ decus illud veſtiũ, quo primò ſeſe oſtentârunt, per fas & nefas ſatagunt continuare. Quâ de re etiam graviter monet Lipſius *lib. 4. Polit. cap.* 11. ubi vult, à Principe conſtitui cenſores rei veſtiariæ; quod niſi fiat, inquit, juventus, ubi familiares opes defecerunt, ad flagitia & facinora incenditur; dum eadem illa, quæ erat in abundantiâ, libido permanet. Vnde & Romæ olim leges veſtiarias latas fuiſſe, inter alios teſtatur Dionys. Halicarnaſs. *lib. 7. Antiquit. Roman.* Alexander Severus, teſte Lampridiô *in ejus vita* omnibus officijs & dignitatibus proprium genus veſtium dare conſtituit. Id quod multi Principes & civitates Germaniæ præclarô & nunquam ſatis laudatô conatu imitantur. Sic Argentoratenſes, ut luxus in veſtitu vitaretur, leges ſumptuarias à pru-

prudentiſſimo ſenatu latas accuratisſimè tum temporis, cùm ibi eſſem, ſervarunt; nec facilè in tam celeberrimâ ac hominum multitudine affluentiſſimâ urbe inveniebatur, qui in minimô transgrederetur. De varietate veſtium pro varietate gentium vide Alexandr. ab Alexandr. *lib. 5. gen. dier. c. 18.* P. Gregor. *lib. 4. de Repub. cap.* 11. Bohem. *de ritib. var. gent.* Quinimò non tantùm veſtiariæ, ſed in genere omnes ſumptuariæ leges in Repub. valde utiles & neceſſariæ ſunt; Plat. *lib. 3. de Repub.* P. Greg. *lib. 9 Synt. jur. tit. c. 19. n.* 13. Keckerm. *lib.* 1. *Syſt. Pol. c. 10. pag.* 204.

LXXI.

An omnes leges omnibus civitatibus conveniant?

Negantibus ſuffragium adijciendum eſſe cenſeo; propterea quòd diverſæ ſunt Rerum pub. formæ, ad quarum utilitatem leges & jura ſunt adcommodanda. Aliud enim utile eſt in regnô, aliud in Ariſtocratiâ, aliud in Democratiâ. Ideoq; Ariſtoteles *lib. 4. Polit. cap. 1. αἰτ πρὸς τὰς πολιτείας δεῖ τοὺς νόμους τίθεσθαι.* Et Cic. *lib. 2. de legib.* inquit: ad ſalutem & utilitatem civium leges ſunt conditæ. Nec lex meretur nominari, ſi non locorum moribus & regionum diverſitati apta & adcommodata ſit, c. *Erit autem lex. 2. diſt. 4.* Nam quamvis jus c

mni

omnia recta inflexaq; exigat, non tamen debet eſſe abſimilis regulæ Lesbiæ, quæ ad negocia inclinatur: P. Gregor. *lib.7.de Repub. cap.4. nu.13.* Bodin. *lib.5.de Repub. cap.1.* Patric. *lib.1. de inſt. Reip.tit.5.* Lamb. Dan. *lib.5. Pol. Chriſt. aphor. 8. pag.353.* Et hæc obtinent, quando leges conſiderantur formaliter, & ratione ſpeciei. Aliud verò, eſt quando intelliguntur fundamentaliter, & ratione generis. Fundamentum enim, ex quô deducuntur, & genus ipſum apud omnes eſt unum & idem, nimirum lex naturæ. Dn. Balth. Meiſn. collega meus ſingulariter honorandus *lib.4.de legib.ſect.1.qu.15.*

LXXII.

An æquitas ſtricto juri ſit præferenda?

Exſiſtunt ſæpè injuriæ calumniâ quâdam, & nimis callidâ ſeu maliciosâ juris interpretatione, teſte Cicerone *lib.1. Off.* quod & ipſum ICti fatentur. Quare non minus utile, quàm rationi conſentaneum, ut magis & ferè ſemper æquitatem ſpectemus, quàm ſtrictum jus, *l. In omnibus. 90.D.de R.I: & l. Placuit. 8. C. de judic.* Duaren. *lib.2.diſp.18.* Donell. *1. comment. 13.* Bolognet. *in diſp.de leg.jur.& æquit.cap.33.nu.10. & ſeq.* Hillig. *in Donel. Enucl.d.c.13. in notat.lit. C.* Broch. *cent.1. ἐναντ. aff.5.* Summum enim jus, quod Ariſtot. *5.Eth.10.* ἀκριβοδίκαιον appellat, ſumma quandoq; injuria eſt; *l. Si ſervũ.91.§.Sequitur.D.*

de V. O. in Heavt. act. 4. ſcen. 5. verum illud, Chreme, dicunt: jus ſummum ſæpè ſumma malitia eſt. Et Columella *lib. 1. de re. ruſt:* nec ſanè, *inquit*, vindicandum nobis, quidquid licet: nam ſummum jus antiqui putabant ſummam crucem. Heid. *in diſp. de juſtic. th. 196.* Oldendorp. *de jure & æquit. tit. 4.* Hinc igitur auctores juris paſſim in legibus quod humanius eſt, ab auctoritate ſententiæ & ſubtilitate legis diſtinguunt, & benignitatem æquitatis à ratione juris ſeparant. Et in pœnalibus maximè id, quod mitius eſt, ſequimur, *l. penult. D. de pœn.* Sic Claudius Imperator non ſemper legum præſcriptam ſequutus duriciem, levitatemvè mulctarum, ex bonô & æquô perinde ut adficeretur, moderatus eſt. Sueton. *in Claud. cap. 14.* Nic. Reuſn. *claſ. 2. Symb. Impp. 26.* Cæterùm ſummum jus quomodo & quando dicatur ſumma injuria vide Chriſt. Matth. *lib. 3. Syſt. Eth. exercit. 9. pag. 281.* Timpler, *lib. 3. Ethic. cap. 10. qu. 30.* παρέργως quaſi hîc indagare lubet, *num æquitas alia ſcripta ſit, alia non ſcripta?* Cùm æquitas ſit emendatio legis ſcriptæ, teſte Ariſtotele 5. *Eth. 10.* qui poteſt aliqua ſcripta dici. Imò æquitas cùm ſcribitur, lex eſſe incipit, Obrecht. *diſp. 1. th. 119. & 139.* Treutl, *vol. 1. diſp. 1. th. 2. lit. C.* Dom. Arumæ: *exercit. Juſtin. 1. th. 8.* Hillig. *in Donello enucl. lib. 1. cap. 13. in not. lit. E*, Harp. *ad §. 9. Inſt. de jure nat. gent. & civ. n. 34.*

LXXIII. An

LXXIII.

An conſuetudo obtineat vim legis?

Non minor eſt vis atq; auctoritas conſuetudinis, quàm legis ſcriptæ, *l. De quibus.32.D.de legib.* Dn.Meiſn. *lib. 4. de legib. ſect. 1. qu. 4.* Imò legem abrogat conſuetudo, *d.l.32.D.d.t.§.Naturalia.pen.Inſt.de I G. N. C. & 2. Feud.1.§. Legum autem.* Cùm ſit juris civilis pars, & eundem cum jure civili ſcripto effectum habeat, *§.Conſtat autem.3. & §. Sine ſcriptô.9.Inſt.d.tit.* Jam autem jus civile per jus civile, & lex per contrariam legem tolli poteſt, *d. §.penult. & l. 102.ibiq;* Gœdd. *D.de V.S.* VVeſenb.*in par. D. de legib. n.9.* Pac. *cent. 1. ἐναν]. qu. 15.* Treutl. *vol. 1. diſp.1.th.9. lit. F.* Bronch. *cent. 1.. aſſ.9.* Arumæ. *diſp.Inſt.1.th.21.*Ham[illegible].*ad.d §. Sine ſcriptô.* Et hæc tum demum procedunt, quando conſuetudo conſtat ſuis requiſitis, quorum tria à Juriſconſultis numerantur. Primò enim requiritur, ut conſuetudo habeat rationabile principium, id eſt, ut nullo errore ſit inducta, verùm ex certâ ſcientiâ, *c.veritate.4.diſt.8.c.ult.de cõſuetud.l.14. l. Quod nõ ratione.39. D.de legib.* weſenb.*in par. D.de leg.n.9.* Lag.*par.1.meth.j.C.c.5.n.4.* Gail.*lib. 2.obſ.31.n.12.* Craſsè igitur errant, qui communẽ errorẽ jus facere ſomniant. Multitudo enim errantium non parit errori patrocinium. Vid. Iacob. Cujac.*10.obſ.13.* Hotõ.*ill.qq.17.* D. Arumæ. *diſp.1.Pand.th.22.* Brõch.*d.cent.1.ἐναν]. aſſ.12.* Secundũ conſuetudinis requiſitũ eſt diuturnitas

temporis, *d. l. 23. §. 1.* In quô quāvis Dd. decenniū ſtatuāt, rectiùs tamen arbitrio judicis relinquitur, *arg. l. 1. in fin. C. de jure delib. d. l. 1. C. quæ ſit long. conſu.* Duar. *c. 11. ad tit. de leg.* Connan. *1. commēt. c. 11.* Bronch. *d. cent. 1. aſſ. 8.* Harp. *ad d. §. 9. nu. 17. & ſeq.* Tertium requiſitum eſt actuum frequentia, *l. 38. D. de legib. l. 1. C. quæ ſit longa conſuet.*

LXXIV.

An quis ſibi ipſi poſſit injuriā inferre?

In hâc quæſtione Ariſtot. inſectari videtur Platonem, qui cùm alibi, tùm *in Gorgiâ* ait; neminem erga alium eſſe injuſtum, niſi priùs erga ſe ipſum injurius ſit. Rationis ſuæ firmamentum inde prodit: quòd, dum alicui quis injuriam inferre cogitat, ipſe ſibi non temperat, dum rationi appetitum non ſubjicit. Et hanc primam & inteſtinam eſſe injuriam contendit. Sed Ariſtoteles *lib. 5. Eth. cap. 11.* ab hac ſententiâ Platonis diſcidium facit, docens, neminem ſibi injuriā inferre, nec contra univerſalem juſtitiā, nec contra particularem. Verùm enimverò hæc controverſia eſt pura puta λογομαχία. Iuſtitiam & injuriam ſi cum Ariſt. ſtrictè capiamus, ſaltem ad alios referuntur: ſi cum Platone latiùs & fuſiùs, & nos ipſos & alios ſpectabunt. Goclen. *qu. Ethico-polit. 20.* Heider *in diſp. de juſtitiâ, th. 233.* Timpler. *li. 3. Eth. c. 10. qu. 34.*

LXXV.

An Chriſtianis licitū exercere judicia?

Iudicia

Iudicia & actiones exercere, & legitimis diſceptationibus forenſibus jus ſuum conſequi, cuiq; Chriſtianorum permiſſum & conceſſum eſt. Siquidem DEUS ipſe & judicia & horum miniſtros judices inſtituit. *Gen. 9. v. 6. Exod. 18. 13. 16. & ſeqq. Deut. 1. 17. 2. Par. 19. 6. 7. Sap. 6. Rom. 13.* Et ſemper in omnibus benè conſtitutis Rebuspubl. in ſummô preçiô ac dignitate habita fuerunt judicia, utpote per quæ quilibet rectâ viâ & legitimô ordine res ſuas & ſibi debitas tum conſequi, tum res ſibi legitimè adquiſitas tueri atque defendere poſſet. Quandoquidem judiciorum vigor, jurisq; publici tutela ideo in mediô conſtituta eſt, ne quis ſibi ipſi jus dicere, ultionemq; permittere valeat *l. 17. D. de judic. l. 10. D. de jurisdict. l. 13. C. de judæ.* Si leges ſunt neceſſariæ, & ſine his nec domus ulla, nec civitas, nec gens ſtare poteſt: Cic. *3. de Leg.* id quod ſupra *quæſt. 64.* oſtenſum: etiam judices erunt neceſſarij, qui legum interpretes ſunt. Cic. *pro Cluent.* Accedit, quòd publicè interſit, lites & controverſias dirimi, & maleficia puniri. At verò judicia omnia aut diſtrahendarum controverſiarum, aut puniendorum maleficiorum cauſsâ reperta ſunt; teſte Tulliô *pro Cacin.* Quapropter Chriſtianis judicia exercere haud illicitum eſt, Chemnit. *part. 2. loc. Theolog. tit. de vindictâ qu. 2. de act. forens.* Jun. *part. 3. qu. Pol. 80.* Joan. Caſ. *li. 4. Sph. civit. c. 16.* D. Aeg. Strauch.

Seneca 3. *de benef.* Add. Melch. Iun. *part. 3. Pol. qv.* 86. Ferrar. *de Repub. benè inſtit. lib. 3. cap.* 7. Arnis. *lib.* 1. *Polit. c.* 18. Dn. D. Balth. Meiſn. *lib.* 4. *de Legib. ſect.* 1. *qu.* 2. Heid. *in diſp. de juſtic. th.* 148. *& ſeq.* Patric. *lib.* 1. *de Repub. cap.* 5. Schönborn. *lib.* 3. *Polit. cap.* 1.

LXV.

Num forenſes Leges Moſaicæ neceſſariò in Chriſtianorum politiis obſervandæ?

Neg. ſententiæ adſtipulandum eſſe cenſeo: quia leges illæ pro conditione loci, temporis & gentis illius, & ut eſſet illuſtris diſtinctio Politiæ Moſaicæ, ubi naſciturus erat Meſsias, ab alijs gentibus, latæ ſunt iſti ſoli Reipub. non univerſo orbi terrarum. Philip. *in loc. de Lege DEI.* Althus. *in Polit. cap.* 22, *nu.* 11. Schönborn. *lib.* 3. *Polit. cap.* 1. Vnde etiam ex gentibus ad DEVM converſi patrias avitasq; retinuerunt leges, uti ſacra teſtatur pagina. Quemadmodum Ioſephus quoq; & Daniel AEgypti, Babyloniorũ & Perſarum regna gubernârunt, nõ introductis patrijs ſuis legib. forenſibus ſed ſuas poſitivas leges ſartas tectas illis reliquerunt. Zeper. *de ll. Moſaic. lib.* 1. *cap.* 3. Sic & S. Ap. Paullus ipſe jure ac civitate Romanâ uſus eſt, *Act.* 2. 25. Manifeſtum tandem abrogationis earum legum

gum teſtimonium eſt deſtructio politiæ & templi, Chemnit. *part. 2. in loc. de Lege DEI cap. 4.* Annon politiâ quâpiam abolitâ, leges quoq; illius, rationem ac formam conſtituentes, abolentur? *c. Innotuit. 10. de elect.* Bodin. *1. de Repub. c. 8.* Interim tamen non negamus, quin Magiſtratus leges quaſdam forenſes Moſaicas licitè uſurpare, imò maximò cum adplauſu bonæ conſcientiæ in uſum revocare poſſit, Haſenreff. *in loc. de Leg. & Evang. pag. 461.* ſi nimirum etiamnum hodie in noſtrâ politiâ ad moralem æquitatem tendant atq; colliment, ſeu nos ad pietatem cultumq; in primâ tabulâ, & ad officia pietatis ſecundæ tabulæ ducere poſſint, vel ſi fuerint in Novô Teſtamentô denuò repetitæ, & à Chriſtianis obſervandæ propoſitæ Althus. *d. cap. 22. nu. 13.* Ulr. Hunn. *de auctorit. jur. cap.* 1. *qv.* 8.

LXVI.

An Chriſtianis Ethnicorum legibus uti liceat?

Adf. I. Quia mandatis Principum pietati & honeſtati conſentaneis obediendum eſt: *Jos. 22, 1. & 2.* Rom. 13. Atqui talia ſunt mandata Principum & reſponſa ICtorum corpori juris inſerta. II. Quia Evangelium non abolet politias, *Matth. 22. v. 21. Marc. 12. v. 17. Luc.*

LXVII.

An leges humanæ violatæ obligent in conſcientiâ?

Leges humanas omninò habere vim obligandi in forô conſcientiæ, dicit Thomas; quia à lege æternâ derivantur. 12. *qu.* 96. *art.* 4. Nam S. Apoſt. Paullus *cap.* 13. *Rom.* ait, obedien-dum eſſe Magiſtratui non modò propter iram, h. e. pœnã, ne hanc incurramꝰ; ſed etiã propter cõſciẽtiã, ne ſcilicet hanc violemꝰ. At Magiſtratui obedire, eſt legibus atq; edictis ſubeſſe. Quare qui leges civiles violat, conſcientiam ſuam lædere intelligitur. Porrò, cujus transgreſſio ſeu violatio lædit conſcientiam, id eam obligat: Violatio autem legum civilium lædit conſcientiam: Ergò eam obligat. P. Gregor. *lib.* 8. *de Repub. cap.* 2. *nu.* 5. D. Aegid. Strauch. *cent.* 2. *qq. Eth. dec.* 5. *qv.* 4. Dn. I. Gerhard. *dec.* 5. *qv. Pol.* 8. Ulr. Hunn. *de auctor. jur. cap.* 1. *qv.* 2. Ab hâc ſententiâ divortium faciunt Calvinus *lib.* 4. *Inſt. cap.* 10. *ſect.* 5. Domin. Soto *de juſt. & jur. lib.* 4. *qv.* 4. *art.* 2. Vaſq. *Illuſt. contrev.* 28. *nu.* 11. 14. 15. *& ſeq. & c.* 29. *n.* 1. Speckh. *cent.* 1. *qv.* 3. *n.* 1. qui unanimiter ſtatuunt, Leges humanas civiles, niſi earum transgreſſio fiat ex contemptu Magiſtratûs, aut illæ jus divinum & naturale proponant, conſcientiam hominum non obligare. Nec exempti ſunt clerici; ſiquidem & hi non minùs

legibus

legibus civilibus parere debent, quàm laici. Hunn. *d. c. 1. qv. 7.* ſicut & infra *quæſt. 130.* dicetur.

LXIIX.

An Leges majorum ſint mutandæ?

Cum rectè ſentientibus Politicis ſtatuimus, leges veteres non eſſe mutandas, niſi ſint iniquæ, atq; adeò niſi ita cogat tum utilitas, tū neceſſitas Reipub. obſervatis nimirū certis quibuſdā cautionibus, quas videre licet apud Cas. *lib. 2. Sph. civ. cap. 8. qv. 5.* Namq; in rebus novis conſtituendis evidens eſſe utilitas debet, ut recedatur ab eo jure, quod diu æquum viſum eſt, *l. 2. D. de conſtit. Princip.* Quandoquidem nihil eſt, quod Rempub. magis conſervat, quàm hominum de legibus honeſta opinio & ſententia: Cui certà contraria mutatio legum, quarum auctoritas, quæ apud vulgum debet eſſe ſanctiſſima, hoc pactô fit languida planè, & infirma. Et hoc eſt, quod Ariſtoteles *2. Polit. 6.* contendit, leges civitatis non facilè mutandas eſſe: ut quibus variantibus, Politiam ipſam, cujus baſis ſunt & fundamentum, ſubſidere quoq; eſſet neceſſum. Quod & Athenienſes rectè obſervârunt; *νομοφύλακας* conſtituentes, qui in omnibus publicis concilijs atq; actionibus apud præfectos candidis faſciis coronati aſſidebant; &, ne quid contra receptas

receptas leges decerneretur, intercedebant. Ferrar. *lib. 3. de Repub. cap. 3.* Præterea & Principum auctoritas vehementer vileſcit, ſi leges crebrò mutentur: Keckerm. *lib. 1. Polit. cap. 6.* Lamb. Danæ. *lib. 3. Pol. Chriſt. cap. 4.* Iun. *part. 3. Pol. qv. 89. & tom. 1. Orat. pag. (mihi) 373. & ſeqq.* Arnis. *1. Polit. 18. circa fin.* Piccol. *de morib. grad. 10. cap. 24.* Schônborn. *lib. 3. Polit. cap. 9.* Gilken. *in lib. 5. Eth. Ariſtot. cap. 1. num. 77.* Hœnon. *diſp. polit. 1. th. 23. lit. A.* Casm. *cap. 61. vit. Pol. pag. 294.* Lenec. *obs. Pol. 82.* Timpler. *lib. 4. Polit. cap. 4. qv. 14.* Diſſentientes vide apud Hœnon. *d. loc.*

LXIX.

Num lex talionis in Repub. benè conſtitutâ ſit toleranda?

Non tolerandam, nec eam prorſus tollendam eſſe arbitramur. Siquidem probè hîc diſtinguendum eſt inter talionem ſimplicem, qualis fuit Pythagorica, & analogicam, in quâ & perſonæ, & res quæ ſunt diſtribuendæ aut permutãdæ, ad certã æqualitatẽ ſecundũ proportionẽ Geometricam ſunt redactæ. Illa damnatur; hæc non item, Ariſtotel. *lib. 5. Eth. cap. 5.* Piccolom. *in introduct. ad decem grad. Philos. moral. cap. 18.* Keckerm. *lib. 2. Eth. cap. 5. & diſput. 25. curs. Philoſ. qv. 2.* Timpler. *lib. 3. Eth. cap. 10. qv. 24.* Quapropter immeritò planè Ariſtoteles

ſtoteles reprehenditur à Bodino *lib. 6. de Republ. cap. ult.* Atq; hoc modo ſupplicia dicuntur æqualia peccatis, ſi legitimam habeant delicti & perſonarum conſiderationem. Idq; innuere videtur Moſes *Deut. 25. v. 2.* Pro menſura peccati, erit & plagarum modus. Sic in jure Pontificio commenſuranda pœna delicto. *c. Ex litteris. de conſtitut.* ut & in jure civili; *L. Reſpiciendum. 11. D. de pœn.* Et Horat. *lib. 1. Sermon. Sat. 3.*

——————————— adſit
Regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas,
Nec ſcuticâ dignum, horribili ſectère flagello.

Vide Petr. Gregor. *lib. 31. Syntagm. jur. univ. cap. 10. in fin.*

LXX.

An leges veſtiariæ ſint ferendæ?

Maximè adprobandum eſt quarundam Rerumpub. inſtitutum, quo cuilibet civium ordini certa veſtimentorum genera, & certa eorumdem precia conſtituuntur. Vnde fit, ut plurimæ confuſiones aliæ, quæ ex veſtium laſciviâ oriuntur, averti poſſint. Memorabilis eſt locus Lud. Vivis *in introduct. ad ſapientiam nu. 45.* Suborta illa in veſtitu contentio multa docuit ſupervacanea & damnoſa, dum homines etiam ex eo, quod infirmitatem arguit, honorem captant. Cum tamen verum ſit illud, quod Bernhardo tribuitur; qui gloriatur de veſte, ſimi-

ſimilis eſt furi, qui gloriatur de cauteriô. Guilielmus Perkinſus *in armill. aur. cap. 3. oſtendit*, quòd in veſtium exceſſu plurima inſint mala. I. Abuſus donorum DEI. II. Eſt argumentum magnæ levitatis: nam ut ſermo levis, ita & veſtis eſt certiſsimū ſignū levis animi III. Eſt ſignum ocij & ignaviæ; qui enim in cultum corporis multum operæ impendunt, plerumq; aliarum rerum ſunt negligentes. IV. Confuſio ordinum & officiorum, quæ DEVS vult diſtingui. V. Deniq; profuſio opum; quæ ſæpè facit, ut homines ſe convertant ad malas artes; dum nimirū decus illud veſtiū, quo primò ſeſe oſtentârunt, per fas & nefas ſatagunt continuare. Quâ de re etiam graviter monet Lipſius *lib. 4. Polit. cap.* 11. ubi vult, à Principe conſtitui cenſores rei veſtiariæ; quod niſi fiat, inquit, juventus, ubi familiares opes defecerunt, ad flagitia & facinora incenditur; dum eadem illa, quæ erat in abundantiâ, libido permanet. Vnde & Romæ olim leges veſtiarias latas fuiſſe, inter alios teſtatur Dionys. Halicarnaſs. *lib. 7. Antiquit. Roman.* Alexander Severus teſte Lampridiô *in ejus vita* omnibus officijs & dignitatibus proprium genus veſtium dare conſtituit. Id quod multi Principes & civitates Germaniæ præclarô & nunquam ſatis laudatô conatu imitantur. Sic Argentoratenſes, ut luxus in veſtitu vitaretur, leges ſumptuarias à pru-

prudentiſſimo ſenatu latas accuratiſsimè tum temporis, cùm ibi eſſem, ſervarunt; nec facilè in tam celeberrimâ ac hominum multitudine affluentiſſimâ urbe inveniebatur, qui in minimô transgrederetur. De varietate veſtium pro varietate gentium vide Alexandr. ab Alexandr. *lib. 5. gen. dier. c. 18.* P. Gregor. *lib. 4. de Repub. cap.* 11. Bohem. *de ritib. var. gent.* Quinimò non tantùm veſtiariæ, ſed in genere omnes ſumptuariæ leges in Repub. valde utiles & neceſſariæ ſunt, Plat. *lib. 3. de Repub.* P. Greg. *lib. 9. Synt. jur. nu. c. 19. n.* 13. Keckerm. *lib.* 1. *Syſt. Pol. c. 10. pag.* 204.

LXXI.

An omnes leges omnibus civitatibus conveniant?

Negantibus ſuffragium adjiciendum eſſe cenſeo; propterea quòd diverſæ ſunt Rerumpub. formæ, ad quarum utilitatem leges & jura ſunt adcommodanda. Aliud enim utile eſt in regnô, aliud in Ariſtocratiâ, aliud in Democratiâ. Ideoq; Ariſtoteles *lib. 4. Polit. cap.* 1. *ait*; πρὸς τὰς πολιτείας δεῖ τοὺς νόμους τίθεσθαι. Et Cic. *lib. 2. de legib.* inquit: ad ſalutem & utilitatem civium leges ſunt conditæ. Nec lex meretur nominari, ſi non locorum moribus & regionum diverſitati apta & adcommodata ſit, *c. Erit autem lex. 2. diſt. 4.* Nam quamvis jus omnia

omnia recta inflexaq; exigat, non tamen debet eſſe abſimilis regulæ Lesbiæ, quæ ad negocia inclinatur: P. Gregor. *lib.7.de Repub. cap.4. nu.13.* Bodin. *lib.5.de Repub. cap.1.* Patric. *lib.1. de inſt. Reip. tit.5.* Lamb. Dan. *lib.5. Pol. Chriſt. aphor. 8. pag.353.* Et hæc obtinent, quando leges conſiderantur formaliter, & ratione ſpeciei. Aliud verò, eſt quando intelliguntur fundamentaliter, & ratione generis. Fundamentum enim, ex quô deducuntur, & genus ipſum apud omnes eſt unum & idem, nimirum lex naturæ. Dn. Balth. Meiſn. collega meus ſingulariter honorandus *lib.4.de legib. ſect.1.qu.15.*

LXXII.

An æquitas ſtricto juri ſit præferenda?

Exſiſtunt ſæpè injuriæ calumniâ quâdam, & nimis callidâ ſeu malicioſâ juris interpretatione, teſte Cicerone *lib.1. Off.* quod & ipſum ICti fatentur. Quare non minùs utile, quàm rationi conſentaneum, ut magis & ferè ſemper æquitatem ſpectemus, quàm ſtrictum jus, *l. In omnibus. 90. D. de R. I. & l. Placuit. 8. C. de judic.* Duaren. *lib.2. diſp.18.* Donell. *1. comment. 13.* Bolognet. *in diſp. de leg. jur. & æquit. cap.33. nu.10. & ſeq.* Hillig. *in Donel. Enucl. d. c. 13. in notat. lit. C.* Broch. *cent.1. ἐναντ. aſſ. 5.* Summum enim jus, quod Ariſtot. *5. Eth. 10.* ἀκριβοδίκαιον appellat, ſumma quandoq; injuria eſt: *l. Si ſervũ. 91. §. Sequitur, D.*

de V.O.in Heavt.act.4.ſcen.5. verum illud, Chreme, dicunt: jus ſummum ſępè ſumma malitia eſt. Et Columella *lib.1. de re. ruſt:* nec ſanè, *inquit*, vindicandum nobis, quidquid licet: nam ſummum jus antiqui putabant ſummam crucem. Heid. *in diſp. de juſtic. th. 196.* Oldendorp. *de jure & æquit.tit.4.* Hinc igitur auctores juris paſsim in legibus quod humanius eſt, ab auctoritate ſententiæ & ſubtilitate legis diſtinguunt, & benignitatem æquitatis à ratione juris ſeparant. Et in pœnalibus maximè id, quod mitius eſt, ſequimur, *l. penult. D. de pœn.* Sic Claudius Imperator non ſemper legum præſcriptam ſequutus duriciem, levitatemvè mulctarum, ex bonô & æquô perinde ut adficeretur, moderatus eſt. Sueton. *in Claud. cap. 14.* Nic. Reuſn. *claſ.2.Symb.Impp.26.* Cæterùm ſummum jus quomodo & quando dicatur ſumma injuria vide Chriſt.Matth. *lib.3.Syſt. Eth.exercit.9.pag. 281.* Timpler, *lib.3. Ethic.cap.10.qu.30.* παρέργως quaſi hîc indagare lubet, *num æquitas alia ſcripta ſit, alia non ſcripta?* Cùm æquitas ſit emendatio legis ſcriptæ, teſte Ariſtotele *5. Eth. 10.* qui poteſt aliqua ſcripta dici. Imò æquitas cùm ſcribitur, lex eſſe incipit, Obrecht. *diſp.1.th. 119. & 139.* Treutl, *vol.1.diſp.1. th.2.lit.C.* Dom. Arumæ: *exercit. Juſtin. 1. th. 8.* Hillig. *in Donello enucl. lib.1.cap.13.in not.lit. E.* Harp. *ad §.9. Inſt. de iure nat.gent. & civ.n.34.*

LXXIII. An

LXXIII.

An conſuetudo obtineat vim legis?

Non minor eſt vis atq; auctoritas conſuetudinis, quàm legis ſcriptæ, *l. De quibus.32.D.de legib.*Dn.Meiſn. *lib.* 4. *de legib.ſect. 1. qu.* 4. Imò legem abrogat conſuetudo, *d.l.32.D.d.t.§.Naturalia.pen.Inſt.de I G. N. C. & 2. Feud.1.§. Legum autem.* Cùm ſit juris civilis pars, & eandem cum jure civili ſcripto effectum habeat, *§.Conſtat autem.3, & §. Sine ſcriptô.9.Inſt.d.tit.* Jam autem jus civile per jus civile, & lex per contrariam legem tolli poteſt, *d. §.penult. & l. 102.ibiq;* Gœdd. *D.de V.S.* VVeſenb.*in par. D. de legib. n.*9. Pac. *cent.* 1. ἐναν]. *qu.* 15. Treutl. *vol.* 1. *diſp.1.th.9. lit. F.* Bronch. *cent.* 1. *aſſ.9.* Arumæ. *diſp.Inſt.1.th.21.*Har[illegible]p.*ad.d §. Sine ſcriptô.* Et hæc tum demum procedunt, quando conſuetudo conſtat ſuis requiſitis, quorum tria à Jurisconſultis numerantur. Primò enim requiritur, ut conſuetudo habeat rationabile principium, id eſt, ut nullo errore ſit inducta, verùm ex certâ ſcientiâ, *c.veritate.4.diſt.8.c.ult.de cõſuetud.l.14. l. Quod nõ ratione.39.D.de legib.* weſenb.*in par. D.de leg.n.9.*Lag.*par.1.meth.j.C.c.5.n.4.*Gail.*lib. 2.obſ.31.n.12.* Craſsè igitur errant, qui communẽ errorẽ jus facere ſomniant. Multitudo enim errantium non parit errori patrocinium. Vid. Iacob. Cujac.*10.obſ.13.* Hotô.*ill.qq.17.* D. Arumæ. *diſp.1.Pand.th.22.* Brôch.*d.cent.1.ἐναν].aſſ.12.* Secundũ conſuetudinis requiſitũ eſt diuturnitas

Iudicia & actiones exercere, & legitimis diſceptationibus forenſibus jus ſuum conſequi, cuiq; Chriſtianorum permiſſum & conceſſum eſt. Siquidem DEUS ipſe & judicia & horum miniſtros judices inſtituit. *Gen. 9. v. 6. Exod. 18. 13. 16. & ſeqq. Deut. 1. 17. 2. Par. 19. 6. 7. Sap. 6. Rom. 13.* Et ſemper in omnibus benè conſtitutis Rebuspubl. in ſummô preciô ac dignitate habita fuerunt judicia, utpote per quæ quilibet rectâ viâ & legitimô ordine res ſuas & ſibi debitas tum conſequi, tum res ſibi legitimè adquiſitas tueri atque defendere poſſet. Quandoquidem judiciorum vigor, jurisq; publici tutela ideo in mediô conſtituta eſt, ne quis ſibi ipſi jus dicere, ultionemq; permittere valeat *l. 17. D. de judic. l. 10. D. de jurisdict. l. 13. C. de judæ.* Si leges ſunt neceſſariæ, & ſine his nec domus ulla, nec civitas, nec gens ſtare poteſt: Cic. *3. de Leg.* id quod ſupra *quæſt. 64.* oſtenſum: etiam judices erunt neceſſarij, qui legum interpretes ſunt. Cic. *prò Cluent.* Accedit, quòd publicè interſit, lites & controverſias dirimi, & maleficia puniri. At verò judicia omnia aut diſtrahendarum controverſiarum, aut puniendorum maleficiorum cauſsâ reperta ſunt; teſte Tulliô *pro Cæcin.* Qua propter Chriſtianis judicia exercere haud illicitum eſt, Chemnit. *part. 2. loc. Theolog. tit. de vindictâ qu. 2. de act. forens.* Jun. *part. 3. qu. Pol. 80.* Joan. Caſ. *li. 4. Sph. civit. c. 16.* D. Aeg. Strauch.

cent.2.qq.Eth.dec.4.q.1. Bronch.*cent.1.miſc.con-trov.aſſ.31.* Timpler.*lib.4 Polit.c.6.qu.2.* Tymp. *par.3.them.orat.8.* Diſſentiunt Anabaptiſtæ & Papiſtæ. Illi rejiciunt judicia ἁπλῶς: hi verò πῶς, dum clericos in jus vocare, & ab alijs vocatos comparere prohibent. Vid. Chriſt. Matth. *lib.3.Syſt.Pol.pag.415.& ſeq.*

LXXVI.

Num judex ſemper ſecundùm leges judicare debeat?

Ubi lex ſine dubitatione plana eſt, non tantùm injuria fit legi, ſi judex ſe eâ prudentiorem putet, ſed etiam in majeſtaté peccatur, *arg.c. Inferior.diſt.21.* Bonus enim judex (ait Ambroſius) nihil ex arbitriô ſuô facit, & propoſitô domeſticæ voluntatis: ſed juxta leges & jura pronunciat, ſtatutis juris obtemperat, non indulget propriæ voluntati. *c.judicet.3.qu.7.* Vulgatum eſt illud Auguſtini: in temporalibus legibus, quamquam de his homines judicent, cùm eas inſtituunt; tamen cùm fuerint inſtitutæ & firmatæ, non licebit judici de ipſis judicare, ſed ex ipſis & ſecundum ipſas. *cap.3. diſt.4.* Hinc Imp. Juſtinianus antiquis Legumlatoribus placuiſſe teſtatur, ut calculum judicialem non aliter acciperent judices, niſi prius ſacramentum præſtitiſſent, omnimodò ſeſe cum veritate & legum obſervatione judicium eſſe diſpoſituros, *l.*

Rem

Rem non novam. 12.C.de judic. Et illud inprimis judici obſervandum eſt, ne aliter judicet, quàm legibus, aut conſtitutionibus,aut moribus prod:tum eſt, *in princ. Inſt. de off. jud.Novel.82. cap.* 13.Bodin.*lib.6.de Repub.cap.ult.nu.754.lit. D.* Eleganter Arniſæ. *lib.1.Polit.c.16.* ubi hoc ζήτημα non inconvenienter limitat.

LXXVII.

An juris quoq; & legum imperitis judicandi munus mandari queat?

Ex reſolutione antecedentis quæſtionis quodãmodo liquet,judicãdi munꝰ imperitis legũ cõmittendum non eſſe.Sed,ut res clarior fiat, ſciendum eſt,õne judicis munꝰ in juris executione præcipuè poſitum eſſe, juris autẽ exſecutionẽ eſſe ipſam juſtitiã.Iã verò ad juſtitiãnon niſi jure cognitô,pervenire licet: cujus tamen ignoratio publicè privatimq; detrimentoſa,adeò ut nemo prętextu ejus facilè ſe excuſare poſsit.Multò minùs g.juris ignorantia excuſabit judicẽ,qui juris ſcientiæ præeſt & jus dicit; à quo etiam nomen ſuũ accepit. Quem inprimis obſervare oportet, quod Imp. Juſtinianus monet, ne aliter judicet, quàm legibus,aut conſtitutionibꝰ, aut moribꝰ proditum eſt,*in princ.Inſt.de off.jud.* Alioquin enim ſententia,ab ipſo contra jus & leges lata,nõ modo inutilis;ſed& ipſo jure nulla eſt,adeóq; ut ne appellatione tũc opꝰ eſſe Imp. Alexãder cẽſeat.Si imperitus juris tali fũgatur munere,dũ aliunde mutuari,quod ſcire debet,cogitur,nõ modò

jacturam, verùm etiam labem inferri Reipub. maximam, manifeſtum eſt. Quod prudenter animadvertens Iuſtinianus *in d. Nov. 82.* imperitos legum, & uſu rerum deſtitutos, omnino munere judicandi indignos eſſe adfirmat; quippe qui non poſsint per ſe nôſſe quid juſtum ſit, verùm aliunde cogantur emendicare judicandi formulam: addens ibidem, præterea maximum in eô vitium eſſe Reipub. ſi non ijs, qui ex ſe, quod facto opus ſit, ſciant, lites dijudicandas committimus: ſed ſinamus ipſos alios quærere, à quibus liceat perdiſcere, quæ ipſos in judicando eloqui conveniat. Unde Caſsiod. *lib. 8. Ep. 18.* inquit: profeſsionem conſtat eſſe juſtitiæ, legum peritos judices ordinare: quia non facilè erroris vitiô ſordeſcit, quem doctrina purgavit. Sed hæc cùm quâdam limitatione ſunt accipienda: cum negocia quædam ſint, quæ ab imperitis legum dijudicari queant, *arg. l. 17. C. de jud.* P. Gregor. *lib. 4. de Rep. cap. 6. nu. 11. & lib. 24. cap. 6. nu. 3.* Arniſæ. *d. cap. 16.* Caſm. *cap. 31. vit. Polit.* Timpler. *lib. 4. Polit. c. 6. qu. 10.* Adde Treutl. *diſp. 12. th. 7. lit. D. vol. 1.* Dn. Arumæ. *diſp. Inſt. 20. th. 2. & diſp. Pand. 7. th. 8.*

LXXIIX.

Utrùm judex ſecundùm acta & probata, an verò ſecundùm conſcientiam judicare debeat?

Poſterius

Poſterius adfirmare placet: I. *per l.2. §. Ejuſdem.2 .l.Quæſitum. 13.D. de teſtib.* II. Inducta ad unum finem, contrarium effectum operari non debent. Actorum autem obſervatio inducta eſt, ut conſtet de veritate, *l.3.D.dict.tit.l.4. C.eod,l.judices.9.C.de judic.* Quâ itaq; ratione fieri,poteſt,ut ſpretâ,veritate ſecundùm acta&probata judicetur? Cùm tamē ſpretis medijs repugnātibꝰ finis unus ſit inſpiciendus,ſi adſit,juxta quē judicemꝰ. Ergò ſequitur,quòd potiùs ſecundùm conſcientiam, quàm acta & probata judici ſit judicandum. III. Neceſſum eſt, ut judici probetur, non adverſario, cui nunquam ſatisfieret, *l.12.in fin. D.de probat.* Iam verò quid poteſt certius cognoſcere, quàm quod certò ſcit? IV. Iudex in dubiô, quoniam divinare non poteſt, ſequitur acta & probationes litigantium. Ergò per conſequentiam ſensûs à contrariô ducti, fateri cogimur, cùm cognitam habeat veritatem, præferri illam debere omnibus omnium probationum impoſturis. V. Iudicis eſt ſecundùm veritatem judicare *Deut.17. v.9.* Quidni ergo privatam potiùs, quam ipſe habet & quàm certiſſimam eſſe ſcit, notitiam ſequeretur, quàm allegata & probata falſa? Ipſe certè olim ad tribunal juſtitiæ divinæ vocatus pro ſe tenebitur reſpondere, allegatis illis & probatis nihil quidquam adjutus. Quare dum hic juſtitiam adminiſtrat,in ſingulis judicijs ſe DEUM habere te-

ſtem meminerit. Cic. 1. *offic*, non dicta ſed cauſſam conſideret. Iſidor. *lib. 3. de ſum. bon.* ne fortè allatorum probabilitate circum ventus, ſontem abſolvat, inſontem damnet, quod qui faciunt, ambo coram DEO abominabiles ſunt. *Proverb. 18.* VI. Si judex non debeat ſequi conſcientiam, quorſum pertinent iſtæ voces: *Arbitratu boni viri: diligenti inquiſitione : ex ſententiâ animi:* & aliæ id genus ſexcentæ? Omnes enim pertinent ad demonſtrandam judicis conſcientiam, quæ falli non poteſt: cùm probationum technis mirum in modum ſoleat prudentisſimis ſæpè viris imponi. Oldendorp. *in elegant. ſuo tr. de jur. & æquitat. tit. 13.* Hotom. *ill. q. 27.* Vaſq. *lib. 1. ill. controv. capit. 14.* Dn. Aeg. Strauch. *cen. 2. Eth. qq. dec. 4. q. 10.* Dn. Arumæ. *diſputat. 6. Inſtitut. in Parerg. & diſp. 20. th. 3. & diſput. 1. Pandect. th. 24.* Diſs. Covarr. *lib. 1 var. reſol. c. 1.* Ayrer. *in proceſſ. hiſtor. p. 1. c. 8. obſerv. 2.*

LXXIX.

Num cœcus judicis officiô fungi queat?

Non pauca in judiciis occurrunt, quæ judex rectè dijudicare non poteſt, niſi oculis ſuis ſubjiciantur: ùt cùm lis eſt de finibus & terminis agrorũ. Item de ſcripturâ, aliquâ quę inſpiciẽda & cum aliis conferenda eſt. *l. Si irruptione. 8.* §.

Ad officium.D.fin.reg.l. Ubi falſi.22. C.ad L. Cornel. de falſ. Robert. 3. *ſent. 23.* Petr. Gregor. *47. Synt.jur.univ.cap.10.11.20.* Rosbach.*in proceſ.jud. tit.4.nu.14.* Sed meliùs quidem eſt, judicem eſſe viſu præditum, quàm cœcum: tamen lumine caſſus non facilè à judiciis excludi poteſt, propter expreſſum juris civilis fundamentum *in l. 6. D. de judiciis.* Etſi enim oculis corporis captus ſit: tamen mentis, non corporis cœcitas animi judicium impedire ſolet, ut eſt furor. Et certè qui viſu deſtituuntur, illi multis adfectibus, atque ita multis improbis conſultoribus carent; & mentis oculos ad cauſſarum veritatem & æquitatem inquirendam meliùs & acutiùs intendere poſſunt. Et ſic in judice datô bonum judicium ſufficit, quod in cœcô eſſe poteſt. Quod confirmatur exemplô Apii apud Romanos, & Timoleontis apud Corinthios; quorum uterque fuit cœcus, & tamen judicis officiô benè functus eſt. Duar.*lib.1.diſp.23.* VVeſenb. *in par.D. de poſtul.n.4.* & *de iudic.nu.10.* Treutl.*diſp.12.th.7.lit.C. vol.1.* Obrecht. *diſp.11.th.216.* & *ſeq.* D. Arumæ. *diſp.5.Pand.th.3.* Timpler. *lib.4. Polit. cap.6. qu.11.*

LXXX.

An judici liceat munera accipere?

Mirum eſt, quàm munera hominem flectere ſoleant:

ſoleant: adeò ut, etiamſi neq; ad dexteram, neq; ad ſiniſtram declinare animô conceperis, eſt tamen quòd erga corruptorem magis adfectus eſſe incipias, & propemodum naturâ ducaris, ut pronior in eum fias, quàm erga illum, qui muneribus ſibi talem animum præparare non ſtudet. Ferrar. *de Repub. rectè inſtit. lib. 2. cap. 5.* Cujus rei & divina & humana exſtant teſtimonia; quòd nimirùm munera excœcant oculos prudentum, & ſubvertunt verba juſtorum; *Devt. 16. v. 19. Prov. 17.* & prævaricatio ſũt veritatis: *c. Qui rectè. 11. qu. 3.* Omnium namq; rerum turpiſsimum vitium, maximeq; nefarium eſt, ob rem judicatam pecuniam accipere, precio habere addictam fidem & religionem: Cic. *4. in Verr.* Cùm judex non propter munera, ſed propter virtutem veram ſententiam pronunciare debeat. Unde D. Gregorius inquit: qui rectè judicat & præmium remunerationis exſpectat, fraudem in DEUM perpetrat. Quia juſtitiam, quam gratis impertiri debuit, acceptione pecuniæ vendidit. Quinimò non ſolùm manus judicis à pecuniæ lucrô, ſed etiam oculi à libidinosô adſpectu continentes eſſe debent. Valer. Maxim. *lib. 4. cap. 3.* Plura de hâc quæſtione vid. apud P. Gregor. *lib. 2. de Republ. cap. 6. nu. 16.* VVeſenb. *in par. D. de off. Proconſ. circa fin.* Jacob. Ayrer. *in proceſſ. hiſt. part. 1. cap. 6. obſ. 3. nu. 6. 8. 9. & 10.* Caſtellan. *lib. 4. de off. reg.*

reg. cap. 4. Kirchn. *diſp. de Rep. 8. th. 6.* Arniſ. *1. Polit. c. 16. pag. 388.* Dn. Petr. Theodor. *diſp. crim. 9. th. 1. lit. B.* Caſm. *cap. 31. vit. Polit. pag. 163.* Timpl. *4. Pol. c. 6. qu. 16.* *Ecquid de eſculentis?* Adſ. Ulpian. *in. l. 6. circa fin. D. de off. procons.* Verùm hîc ſeduló cavendum, ne hoc quidem modô ſagineris, palatumq; ad ejuſmodi delitias plus æquô adſuefacias: unde ſcilicet munera ſubinde majora appetere diſcas.

LXXXI.

An liceat exigere & præſtare juramentum?

Iuramentum legitimum, maximum vinculum eſt ordinis Politici, ejusq; uſus varijs ex cauſis in Republ. neceſſarius. Aliquando enim ad fidem adſtringendam, & ad contractum aliquem confirmandum juramentum interponi ſolet, ut, quem fides & juſtitiæ honeſtas non movet, ſaltem religionis cultu, & metu Numinis à perfidiâ deterreatur. Quam in rem Cicero *lib. 3. Off.* ita ſcripſit: nullum vinculum ad adſtringendam fidem jurejurandô majores noſtri arctius eſſe voluerunt. Id indicant, *inquit*, leges duodecim tabulis ſacratæ; indicant fœdera, quibus etiam cum hoſte devincitur fides: indicant notiones & animadverſiones cenſoriæ. Aliquando ob litis æſtimationem præſtatur juramentum,

ramentum,ob purgationem calumniæ,ob teſti monij dictionem, ob judicandi munus; aliquando eorum cauſsâ,quibus cum nobis res eſt, jurare nos oportet. Tanta enim perfidia ex malitiâ hominum ſuborta eſt, ut nihil propemodùm firmum aut certum eſſe videretur,niſi DEI teſtimoniô omnia neceſſariò & facta & dicta obſignarentur. Hinc Chryſoſtom. *homil. 26. ad popul. Antioch:* propter multam, *inquit*, incredulitatem non hominem volunt ſponſorem, ſed Deum. Quinimò ſæpè jusjurandum ad finiendas lites pertinet, ut cùm quis deferente adverſariô vel judice jurat, ſe dare non oportere, aut ſibi dari oportere. Quod jusjurandum Cajus maximum eſſe remedium litium expediēdarum ait *in l.1.D.de jurejur.* & Apoſt. Paulus finem omnis controverſiæ vocat *Hebr 6. v.16.* Nec obſtat textus ſacrarum litterarum *Matth. 5. v. 33. Jacob. 5. v. 12.* ubi jurare omninò prohibitum eſt. Unde Hieron. *in d. cap. 5. Matth.* aſſeverat, Evangelicam veritatem non recipere juramentum, cum omnis ſermo fidelis pro jurejurando ſit, *c. Conſidera. 22. qu. 1.* verùm reſpondetur ex verbis Auguſtini,quæ exſtant *Epiſt. 89. ad Hilarium circa fin.* non omninò nos jurare prohiberi à CHRISTO, ſed tantùm ſuperfluè jurare vel obliquè.Quia his modis DEO Opt. Max.fit injuria, & ejus ſpernitur majeſtas. Superfluè jurat, qui adfirmationi & negationi addit DEI

nomen,

nomen, & juramentum non neceſſarium: & ſine quo partes agentes poterant eſſe contentæ. Obliquè jurat, qui non quidem ipſius DEI nomen, ſed tamen creaturas illius aut idola veluti teſtes aſſumit, & plerumq; ubi nec opus eſt, nec decet. Licet ergò jurare, ubi neceſsitas rei magnæ poſtulat, & tunc præcipitur ab ipſo DOMINO. Ait enim Moſes *Deut, 6. v.13, & 10. v.20.* per nomen DEI tui jurabis. Oſiand. *part. 3. controv. Theol. cap. 10. quæſt. 2.* Danæ. *lib. 2. Eth. Chriſt. cap. 9.* Jerem. Setſ. *in tract. de jurament. lib. 1. cap. 2.* Chriſt. Matth. *lib. 3. Pol. pag. 427.* Et hoc eſt, quod lex civilis præcavere contendens ſtatuit, ne quiſquam ad ſacramenti religionem admittatur ſine Magiſtratûs aut judicis decreto: cujus eſt, ut expendat perſonam, rem, circumſtantias, & quidquid adjiciendum venit: ne extra ſummam rei neceſsitatem, aliisvé ad eruendam veritatem adminiculis ſuffragantibus, ad jurisjurãdi religionem ſit ſuffugium, & ſubinde perjurijs occaſio detur. Neq; enim fieri poterit, quin multa committantur perjuria, ubi frequentius juratùr. Ferrar. *de Repub. lib. 7. cap. 1.*

LXXXII.

An juramentum per idola præſtitum, Chriſtianus admittere poſſit?

Adfirmat

Adfirmat Auguſtinus *in Epiſt. ad Publicolam, & in cap. Movet. 22. qu. 1.* Negat Tertullianus *in lib. de idololatr.* Sed verior eſt Auguſtini ſententia, argumentô eorum, quæ ſcripta ſunt *Genes. 31. v. 52.* Danæ. *lib. 2. Eth. Chriſt. d. cap. 9. pag. 142.* Sets. *de jurament. lib. 1. cap. 15. nu. 43. & ſeq.* Unde fit, ut Chriſtianus Judæo, vel profanæ religionis homini cuivis, ſi cum ipſo res ſit juramentô decidenda, per ſuum, quem ille seriò, ex ſuæ religionis inſtitutô, DEUM agnoſcit, unum vel plures, jurisjurandi conditionem ſalvâ conſcientiâ deferre queat, & ſic agere neceſſe habeat. 1. quia infidelis eò adigi non poteſt, ut alio modo confirmet promiſſa, quam juramentô per idola præſtitô. 2. quia ad quod tali juramento infidelis ſe obſtringit, illud ut plurimùm ſervat, cùm nonnunquam plus reverentiæ exhibeat idolis, quàm Chriſtianus vero DEO: Unde ſaniores Ethnici perjuria admodùm deteſtati ſunt. Plutarch. in vitâ Lyſandri graviter eum reprehendit, quòd ſtatuerit, homines pro ſuo commodo ac libitu uti poſſe juramentis, ſicuti pueri utuntur aſtragalis. Et Homer. *lib 4. Iliad.* ait:

Ἀλλ' οἵπερ πρότεροι ὑπὲρ ὅρκια δηλήσαντο,
Τῶν ἤτοι αὐτῶν τέρενα χρόα γῦπες ἔδονται.
Sed qui primi jusjurandum perjuriò violaverint,
Eorum corpora tenera vultures depaſcent.

Dn. Aegid.

Dn. Aegid. Strauch. *cent. 1. qq. Eth. dec. 7. q. 7.* Renneman. *diſp. de jurament. th.* 19. Hinc factum, ut Judæis contra Chriſtianos juraturis, peculiaris formula ſecundùm Moſaicam legem *in Ordin. Cam. Imp.* ſit præſcripta, *part. 1. c. 86. & part. 2. ſub rubr.* Form vnd ordnung des Jüdenenydts. Beuſt. *ad rubr. tit. D. de jurejur. nu. 217. & ſeq.*

LXXXIII.

Utrùm juramentum ſecundùm mentem & ſenſum jurantis, an illius, qui jurationem accipit, interpretandum ſit?

Nullâ ex re magis voluntas & mens hominis eluceſcit, quàm ex qualitate verborum. Illa enim juxta Ariſtot. *lib. 1. de interpret. cap. 1.* ſunt mentis interpres. Hinc Palingenius *lib. 4.*

Sermo
Haud dubiè oſtendit mores, animumq́; latentem.

Nec præſumitur in virô bonô voluntas à verbis aliena. Unde adparet, verba juramenti accipi debere, ut intentioni atque voluntati, maximè ejus qui jurat, reſpondeant. In his enim proprius vocum intellectus, quem ipſa ſignificatione oſtendunt, & communis hominum intelligentia approbat, attendi de-

 bet.

bet. *c. Ex literis. de ſponſal.* Quemadmodum & in pactis, cùm verba pacti clara ſunt, nec de contrariâ contrahentium voluntate conſtat, ab illis recedendum non eſt. Quòd ſi verò ambiguitas aliqua in verbis emergat, & illa in diverſos trahantur ſenſus, juramentum ſuam interpretationem, extenſionem & reſtrictionem ſecundùm jus commune accipiet, *ut tradunt Dd. communiter in c. veniens 16. de jurejur. & l. fin. D. qui ſatis d. cog.* Huic enim jurantes ſeſe conformare in re dubiâ intelliguntur. Atq; ita quidem, ſi de forô civili agâtur, res ſeſe habet: ſin verò in animæ interiori judiciô de juramenti intellectu quæritur, paullò aliter proceditur. Vel enim ille, qui jusjurandum præſtat alicui, ſimpliciter & candidè agit; tunc non damnatur à conſcientiâ ad ſervandum, niſi ea quæ in animô habuit; vel fraudulenter & doloſè verbis ludit ambiguis; & tunc ſciat ſè adſtringi ad ſenſum ejus, quem fallere voluit. Sicuti teſtatur Iſidorus *lib. 2. de ſumm. bon. cap. 31:* quâcunq;, *inquit*, arte verborum quis jurat, DEUS tamen, qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille, cui juratur, intelligit. *c. Quâcumq;. 22. q. 5.* Petr. Martyr. *in loc. com. pag. 240.* Setſ. *d. lib. 1. de juram. cap. 26. nu. 15. & ſeq.* Velſten. *dec. 6. quæſt. Polit. 8.*

LXXXIV.

LXXXIV.

An juramentum latroni præſtitum, propoſitâ ei aliquâ pecuniæ ſummâ pro vitâ redimendâ, ſit ſervandum?

De quæſtione hâc ſatis difficili & multùm controverſâ, ſunt valde diſcrepantes opiniones Doctorum, in utramq; partem graviſsimis rationibus ac fundamentis diſputantium. Et primò quidem pro adfirmantium ſententiâ illud generale legis divinæ præceptum adducitur, quo vetamur nomen DOMINI temerè uſurpare. Deinde omne jusjurandum non vergens in diſpendium æternæ ſalutis eſt ſervandum, *c. Cùm contingat. 28. de jurejur.* & *cap. Cùm dilectus 6. de his quæ vi metusvè cauſ. ſunt.* At verò juramentum in punctô quæſtionis noſtræ eſt tale, quod probatur *per c. Si verò, 8. de jurejur.* Ubi de hoc juramētô, quod per metum extorquetur, Pontifex Alex. III. reſpondet, non eſſe tutum, quemlibet contra juramentum ſuum venire, niſi tale ſit, quod ſervatum vergat in interitum ſalutis, & ſe alicui materiam dare nolle veniendi contra juramentum proprium, ne autor perjurij eſſe videatur: & *in c. Ad aures. 3. de his quæ vi metusv. cauſ. ſunt*: renunciatio electioni metu facta non valet, niſi forte juramentô

vel fide interpoſitâ, ſit confirmata. Hinc ἐκ τῆς ἀντιδιαστολῆς conſequi videtur, firmam eſſe renunciationem etiam per vim & metum extortam, ſi juramentum acceſſerit. Accedit, quòd metus quidem ſi ad principium voluntatis reſpicimus, contrarius eſſe videatur voluntati & conſenſui; non ſi attendimus actionem, quam elegimus. Ac proinde hoc reſpectu juramentum eſſe voluntarium, & in ea promiſsione voluntatem eſſe liberam, cùm eligat minus malum, majoris evitandi cauſsâ, videlicet pecuniæ jacturam, ut vitam redimat. Sicut illi, qui in naufragio navis levandæ cauſsâ res ſuas in mare projiciunt, ne de vitâ periclitentur, Ariſtot. *lib. 3. Eth. cap. 1.* Nam, ùt ICti ajunt, coacta voluntas eſt etiam voluntas. Nec planè invitus eſt, qui coactus vult. *c. Meritò. 15. qu. 1. & can. vides. 23. qu. 9.* Huic opinioni non parum roboris addit auctoritas eximiorum virorum, tam Theologorum, quàm ICtorum. Inter Theologos fuerunt D. Luther. *in enarrat. ad ſecundum præcept. Decal.* D. Philipp. Mel. *in Eth.* Quibus adſtipulantur Brent. *in Catech. in explicat. ſecund. præcept. Decal. cap. Quæ ſecundum præceptum prohibeat.* P. Martyr. *in lib. Iud. cap. 3. in fin.* Heshus. *in exam. loc. 15.* Lamb. Danæ. *lib. 2. Eth. Chr. cap. 9.* ICtorum in numerô ſunt Modeſt. Piſtor. *conſil. 26. num. 19. vol. 1.* Beuſt. *in rubr. de jurejur. n. 10.* Lag. *part. 1. meth. jur. civ. cap. 7.*

cap. 7. *nu.* 20. Nic. Reuſn. *conſil.* 23. *nu.* 38. *lib.* 2. Spekh. *cent.* 2. *qq. jur. claſ.* 2. *qu.* 14. Pro parte neg. adfertur tritum illud juris axioma, non eſſe obligatorium juramentum, quod eſt contra bonos mores. *c. Non eſt obligatorium.* 58. *de R. J. in* 6. *junct. cap. Cum contingat.* 28. *de jurejur.* & vinculum iniquitatis & criminis continet, *c. Quanto,* 18. *d. tit. c. Inter cætera.* 22. *qu.* 4. aut quod tribus iſtis comitibus deſtituitur, de quibus *Ierem.* 24. *v.* 2. veritate ſcilicet, judiciô & juſtitiâ. *c. Etſi CHRISTUS.* 26. *de jurejur.* Ideoq; ſi fiat de re illicitâ, in honeſtâ vel turpi; vel principaliter in Reipubl. detrimentum, vel in pejorem exitum cedat, vel occaſionem delinquendi præbeat, minimè ſervandum eſt. *c.* 1. *cum ſeq.* 22. *q.* 4. *c. Si diligenti.* 12. *de for. compet. c. Nam concupiſcentiam.* 4. *de cõſtitut. c. Sicut ex litteris.* 13. *de jurejur.* Nam, quod malè juratur, pejus præſtatur. Et, ùt pia habet Iſidori ſententia *lib.* 2. *Synon:* In malis promiſsis reſcinde fidem, in turpi votô muta decretum. Quod incautè vovisti, ne facias: impia eſt promiſsiô, quæ ſcelere adimpletur. *c. In malis.* 22. *qu.* 4. Sed tale eſt juramentum metu latroni præſtitum. Siquidem dubium non eſt, quin ex parte latronis ſcelus & injuſticiam contineat; & impia ſit ipſa vis aut metûs illatio. *l. Nihil.* 11. 6. *D. de R. J.* Sed & ex parte jurantis illicitum eſt, reſpectu ſcilicet

ejus, cui juratur: cùm detur latroni, cum quo nec fides, nec jusjurandum commune eſſe debet. Cic. *lib.* 3. *de off.* Illicitum quoque eſt reſpectu modi; quia non cum judiciô & diſcretione, & ex animi deliberati ſententiâ interpoſitum, ſed per coactionem atque violentiam ab invitô extortum eſt *l.* 2. *§.* 2. *C. de jurejur. propt. cal. dand.* Cujac. *lib.* 1. *obſ. cap.* 21. Idcirco DEO inſpectori potiùs cordium, quàm operum non magis probari poteſt, quàm coacta & imperata religio; in quâ ſi animus averſus eſt, jam ſublata, jam nulla eſt. Lactant. *lib.* 5. *divin. inſtit. cap.* 20. Illicitâ denique res ipſa, quæ juratò promittitur, mali exempli, & Reipub. inprimis pernicioſa, alere ſcilicet ſuis ſumptibus communem humani generis hoſtem, & ſuô juramentô ejusquè impletione id latroni præſtare, quò diutiùs & audentiùs ſine periculô ac pœnâ graſſari, artemquè ſuam prædalitiam ac piraticam exercere poſſit. Donell. *lib.* 21. *comment. capit.* 13. *in fin.* P. Gregor. *lib.* 41. *Syntagm. jur. civ. capit.* 14. *& lib.* 50. *capit.* 5. *num.* 15. Gaill. 2. *obſerv.* 42. Rauchbar. *part.* 2. *qq. jur. civ. & Sax. qu.* 4. Setſer. *d. lib.* 1. *de juram. capit.* 20. Velſt. *dec.* 6. *Pol. qu.* 10.

LXXXV.

LXXXV.

An ei deferendum juſjurandum, qui perjurij ſuſpectus eſt, & magnis conjecturis pejeraturus exiſtimatur?

Sapienter Apollodorus inquit: qui juramentum à malô virô poſtulat, inſanus eſt. Siquidem nullum juramentum grave eſt furi & impoſtori, ut loquitur Sophocles *apud Stobæum.* Sedulò enim cavendum, tam ne noſmet ipſi peccata perpetremus, quàm ne feneſtram ad ſcelera alijs aperiamus. Quia qui ſcit, aliquem falsò juraturum, & nihilominùs ad jurationem illum provocat & cogit, vincit homicidam: quia hic corpus occîdit, ille animam; imò duas animas, & ejus, quem ad jurandum provocavit, & ſuam ipſius, Auguſtin. *de decollat. Joh. Baptiſtæ, & Serm.28.de verb. Apoſtoli.c. Qui exigit.22.qu.5.* Verùm enimverò, cùm non unius ejusdemq; generis ſunt, qui juramentum alicui deferunt, diſtinctio inter privatum & magiſtratum hîc adhibeatur neceſſum eſt. Si enim Magiſtratus, cùm controverſia aliter dirimi nequit, exigit juramentum ab eo, quem ſuſpicatur falsò juraturum, obſequendo legibus non peccat, *ſecundùm Thom. 22. qu. 98. art. 4.* Covar. *in c. Quamvis. part. 1. relect. §. 6. num. 3. in fin. de pact. in.6.* Hinc in jure Saxon. gl.

Landtrecht *lib. 2. art. 4.* eleganter inquit : der Richter läßt jhm nicht ſchweren / ſondern das Recht/vnd thut in dem nicht vnrecht/ob er gleich wüſte / das er vnrecht ſchwüre. Ut tamen evitetur perjurium ; omnimodo laborandum eſt judici, quò illum, qui ſuſpectus ipſi eſt, ſeverè de conſcientiâ non violandâ admoneat : juxtaq; perjurij ſcelus, illiusq; pœnas graviſsimas ſummoperè exaggeret. P. Martyr. *in loc. comm. pag. 240.* Sers. *d. lib. 1. de juram. c. 2. nu. 35.* Dn. Aegid. Strauch. *cent. 1. qq. Eth. dec. 7. q. 8.* Velſten. *d. dec. 6. quæſt. 9.*

LXXXVI.

An patroni atq; parentes ſint liberi ac immunes à juramentò calumniæ in cauſis, quas cum libertis & liberis ſuis habent?

Communi Dd. calculô receptum eſt, parentes atq; patrones à præſtatione hujus juramenti excuſari : quia reverentia debita non admittit, ut patroni à libertis, & parentes à liberis in calumniæ ſuſpicionem vocentur. *l. Liberto. 9. D. de obſeq. parent. & patron. præſt. l. Jusjurandum. 34.* §. 4. ſecundùm veriorem ejus lecturam, quàm Cujacius *lib. 9. obſerv. cap. 37.* ſequitur, *D. de jurejur.* Obrecht. *in tract. de juram. calumn.*

cap. 5

cap.5.nu.17.& ſeqq. Duaren.*ad d.tit. D.de jurejur. cap.4.* Pac.*cent.3. ἐναν]. qu. 83.* Borcholt. *de jurejur. cap.7. nu. 23. & ſeqq.* Seiſ. *lib.3. de jurament.cap.3.nu.42. Quid ſi filiusfam. contra patrem agit, an jusjurandum de calumniâ præſtare teneatur?* Quidam putant, à filiofamil. non poſſe jusjurandum de calumniâ exigi, cùm nec à patre exigi poſsit. Eſſe enim æquum, ut, quod uni ex litigatoribus conceditur, alteri quoque concedatur; & quod uni remittitur, etiam remittatur alteri, *l.ult. C.de fruct.& lit.expens.* & ut ita inter has perſonas æqualitas ſervetur. Verùm enimverò contraria potiùs ſententia eſt amplectenda: quia in patre & filiô, ut etiam in patronô & libertô, non eadem eſt ratio. In his enim perſonis reverentia non eſt mutua. Nec jure civili legitur, filio & liberto jusjurandum de calumniâ remitti, ſicuti legitur de patre atq; patronô. Obrecht. *de tract.c.6.n.5.6.& 7.*Ayrer. *in proceſſ. hiſt. part.1. cap.11. obſ.2. nu.31. & ſeqq.* Nihil obſtat, quod in jure feud. reperitur, tam vaſallum, quàm Dominum juramentum calumniæ non præſtare, *lib.4.tit.36.ubi Cujac.* At cùm hoc jus ſingulare ſit, non facilè ad aliasquq; perſonas contra expreſſa jura eſt producendum, *l. Quod verò.14.& ſeq.D.de legib.*Obrecht. *d.c.6.*

LXXXVII.

Num judex ſceleratis ſupplicia remittere poſſit?

Pœnam non facilè remitti publicè intereſt, ne ad maleficia quisque temerè proſiliat, *l. 14. C. de pœn. l. Jta vulneratus. 51. §. 2. D. ad L. Aquil.* Facilitas enim veniæ incentivum tribuit delinquendi: *c. Eſt injuſta. 23. qu. 4. c. Ut clericorum. 13. de vit. & honeſt. cler.* multisq; alijs feneſtram peccandi aperit. *c. Loci §. Proinde. 35. qu. 6. Nov. 17. c. 5.* Quis ignorat (inquit Tullius) maximam illecebram eſſe peccandi impunitatis ſpem? Imò ignoſcendo malis, bonos omnes perdirum imus: Salluſt. *in bell. Jugurth.* Contrà verò bonorum ſalutem cuſtodit, qui malos punit, Lactant. *de irâ DEI cap. 7.* Nam, dum mali pavent, optimus quiſque juſsis paret, teſte Cornelió Tacitó. Rectè igitur Cajus Juriſconſultus: pœnas ob delicta ſolvi, magna ſuadet ratio: ne ſcilicet vel ipſe tale aliquid deinceps committat, & ut cæteris ejusmodi pœna ſit exemplo, quò ad injuriam inferendam alijs ſint tardiores. *l. 10. §. 5. D. de fidejuſſ.* Agell. *lib. 6. cap. 14.* Et Seneca *de Clement.*: In vindicandis injurijs lex eſt, ut hæc tria Princeps conſideret; aut ut eum, quem punit, emendet: aut ut pœna ejus cæteros meliores reddat: aut ſublatis malis, cæteri ſecuriores vivant. Middendorp. *qq. Pol.* 4. Machiavel. *lib. 1. de Repub. c. 24.* P. Gregor. *lib. 9. de Rep. cap. 1. num. 42.* Bodin. *lib. 4. de Rep. cap. ult. & lib. 5. cap. 4.* Jun. *part. 3. Polit. qu. 91.*

quæſt. 91. Caſtell. *lib. 4. de off. Reg. cap. 15.* Nic. Reuſn. *claſ. 1. ſymb. Imp. 35.* Arniſæ. *lib. 1. Polit. cap. 16. & lib. 2. de jur. maj. cap. 3. num. 6.* Schönborn. *lib. 5. Polit. cap. 24. vers. verùm Princeps.* *Num quid hæc etiam obſtringunt ſummum Magiſtratum?* Minimè. Alia enim (teſtante Symmachô *lib. 10. Ep. 63.*) eſt conditio Magiſtratuum, quorum corruptæ videntur eſſe ſententiæ, ſi ſint legibus mitiores: alia divorum Principum poteſtas, quos decet acrimoniam ſeveri juris inflectere. Iudicibus (inquit Auguſtinus *lib. de Fatô*) ſtatum eſt, ne liceat in reum datam ſententiam revocare. Numquid & ipſe Imperator ſub hâc lege erit? Nam ipſi ſoli licet revocare ſententiam, & reum mortis abſolvere, & ipſi ignoſcere. Non tamen hæc ſententia ita ſimpliciter procedit, ut omnis pœna apud Principem ſit arbitraria, Arniſæ. *d. cap. 3. num. 8.* ſiquidem crimina, quæ legibus divinis expreſsè ultimô ſuppliciô vindicantur, is impunita relinquere non debet. Danæ. *lib. 6. Polit. Chr. cap. 3. pag.* 410. Dn. Petr. Theodor. *diſp. crim. 10. th. 7. lit. B.* Beſold. *lib. 1. Polit. cap. 3.* §. 4. Hœnon. *diſp. Pol. 9. th. 13.* Ulr. Hunn. *in tract. de juriſdict. part. 1. cap. 3. qu. 5.*

LXXXIIX.

LXXXIIX.

An Nobiles mitiùs puniendi, quàm ignobiles?

Quò quiſque major & conſpectior eſt, & exemplô malitiæ ſuæ peſtilentior, eò graviori pœnæ ſubjiciatur. Nam

Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe
Crimen habet, quantò major, qui peccat, habetur.

Et quod à ſummô virô fit, attrociſsimum eſt peccatum, teſte Auguſtinô. Id quod in divinô judiciô juſtiſsimum omnium habetur, ut, quod Sapiens teſtatur, potentes, ſi deliquerint, potenter quoq; tormenta patiantur. Augetur enim peccatum dignitate peccantis, *l. 6. D. de re milit. c. Homo. diſt. 40.* Vir ſiquidem magnus bis peccat, non tantùm factô, ſed etiam exemplô. Cic. *lib. 3. de legib.* Hinc Romani, nunquam cujuſquam crimini indulgendum, aut rationem virtutis habendam eſſe, cenſuerunt; quamvis Rei maxima in Rempub. merita extitiſſent. Itaque M. Manlius Capitolinus reus affectati regni, quantumvis ſolus (omniũ confeſsione) defensô Capitoliô Rom. Imperij ſervator fuerat; nihilominus tamen crimen valuit, & populi judiciô de ſaxô Tarpeiô dejectus eſt, Liv *li. 6.* Idem ſenſerũt multarum laudatiſsimæ provinciarum conſuetudines, idem judiciorum ſententiæ complurium

rium confirmârunt. Sed ne in moribus & conſuetudinibus, quæ mutabiles ſunt, fundamenta collocem, legum præſcriptis inhærere placet. Laudatiſsimi Cæſares, Theodoſius & Valentinianus, ita reſcribunt: gravior pœna conſtituenda in hos, qui noſtri juris ſunt, & noſtra cuſtodire debent præcepta *l.un.C.de conduct.* Quod non plebeijs aut privatę ſortis hominibus, ſed in aula & negocijs publicis in eminentiâ dignitatum conſtitutis reſcriptum eſt. Ac ne de hâc ſententiâ quiſpiam dubitare poſsit, eamdem legem alijs verbis non minus illuſtribus & perſpicuis ad Paulinum Præfectum Auguſtus Theodoſius repetijt teſtatus; multò majore pœnâ eos eſſe dignos, quibus plurimum honoris delatum ſit, *l.8.in fin.C.de Epiſcop.& Cler.* Præterea adducere quoq; lubet Hilarij Pontificis verba, in eandem ſententiam concepta; qui ſtatuit, reatu majore delinquere eum, qui potiore honore perfruatur, & graviora fieri peccatorum vitia ſublimitate peccantium. *c.Nulli.25.q.1.* Utut hæc ſeſe habeant; attamen ſcitu & obſervatu neceſſar.ū eſt, quòd differentiâ pœnarum ex differētiâ perſonarū habendam eſſe Claudius Saturninus ſtatuerit, *l.16.D.de pœn.* Idipſum & Ulpianꝰ aſſerit *in l.6.in princ.D.ad L.Jul.pecul.& l.ult.D.de incend.ruin.naufr.* Quod & Antoninꝰ ſenſit; qui, cùm de hâc eâdem quæſtione conſuleretur, in hęc verba reſcripſit: In injungendis pœnis cauſſas ex perſonarum

narum conditione & rerum qualitate diligenter ac nervosè eſſe æſtimandas, ne quid duriùs aut remiſsius conſtituatur, quàm cauſa poſtulabit *l.4.*§ *1.D.d. tit.* Eandem geometricæ proportionis rationem in Repub. benè inſtitutâ attendendam, & in judiciorum curias & ſubſellia inducendam eſſe, perſpicuè Marcianus declarat, *l.3.§.pen.D.ad l.Cornel.de ſicar.* Ad hanc ipſam proportionem geometricam reſpexerunt Honorius III. *in c. ult. de pœn.* Liberius Papa. *c. Qui contra. 24. q. 1.* Gregorius Pontifex. *c. Contra. 26. q. 5.* Ex quibus patet, non poſſe ſemper delictis certa ſupplicia præfiniri, ſed pro ratione perſonarum aliarumq; circumſtantiarum ex æquitate nunc intendenda eſſe, nunc remittenda. Non ſemper ſunt æqualia, quæ pro æqualibus factis cenſentur. Duo enim ſi faciunt idem, non eſt idem; non quòd res ſit diſsimilis, ſed qui facit. Arniſ.*lib.1.Pol.c.18.* Lipſ. 4. *Polit. 4.*Schônborn. *lib.3. Polit.c.20.* Caſm.*cap.30.vit. Polit.pag.158.* Verùm enimverò hîc ſciendum eſt, nobilitatem & dignitatem perſonæ interdum augere, interdū minuere pœnã, Auget in illis delictis, quæ in nobilibꝰ & dignioribꝰ majora reputantur, quàm in alijs ignobilibus & vilioribus: item in ijs, quæ vergunt in ipſius nobilitatis & dignitatis contumeliam & dedecus. *l. 14. de pœn.* aut quæ peccantis dignitatem, ejusquè adminiſtrationem concernunt: *d. l. 8. C. de Epiſc.*

Epiſc. & Cler. cap. Non afferamus. 24. qu. 1. c. Homo. 40. diſt. c. ult. 30. q. 1. Minuit verò pœnam in caſibus, ad nobilitatem, & dignitatem, ejusq; contumeliam non ſpectantibus, & extrinſecus communi conſuetudine contingentibus, *d. l. ult. in fin. D. de incend. ruin. nauf. l. 1. §. 3. de abig. l. 6. in fin. pr. D. ad l. Jul. pecul. l. Ad ſplendidioris. 7. C. de diverſ. offic.* Tiraquell. *de pœn. temper. aut remitt. cauſ. 31. & de Nobil. cap. 20. num. 108. & ſeqq.* Gaill. *lib. 2. obſerv. 110. num. 42.* Dn. P. Theodor. *in diſp. crim. 10. th. 4. lit. C.*

LXXXIX.

An Magiſtratus Chriſtianus hæreticos capitali ſupplicio adficere debeat?

Ut quæſtionis hujus deciſio exactè expendatur, rectèq; expediatur, ſciendum eſt, hæreticum hoc locô non intelligi quemlibet errantem, ſed talem, qui fidem Chriſtianam profeſſus, articulum aliquem fidei ſeu religionis Chriſtianæ directè corrumpit, depravat & negat: qui monitus etiam atq; convictus, nihilominùs obſtinatè errorem conceptum tueri aut defendere pergit. Deinde accuratè diſtinguendum eſt, inter hæreticum & manifeſtè blaſphemum. Et rurſum inter eum qui ſciens volensq; deſti-

natô

natô conſiliô errores ſpargit, DEUMq; & ſacra omnia diris blaſphemijs proſcindit: & inter eum, qui inſcius hoc facit, & errore ac ſimplicitate mentis faſcinatus, errores agnoſcere haud poteſt. Tandem diſtinguendum eſt inter ſimplicem hæreticum, & inter hæreticum quatenus ille eſt rebellis & ſeditioſus. Hiſce diſtinctionibus præſuppoſitis, ad quæſtionem propoſitam eò commodiùs reſpondere poſſumus. Et primò quidem quoad manifeſtè blaſphemos, qui ſcientes volenteſq; obſtinatè & contumaciter diras evomunt blaſphemias in DEUM, inq; religionem orthodoxam: in hos Magiſtratus graviter animadvertere debet, ſic præcipiente ipſo DEO *Levit. 24. v. 15. & 16.* Deinde quoad hæreticos propriè ſic dictos, ſi vel maximè excellenti gradu ſint blaſphemi, & præter hæreſin, rebellionem, motus & ſeditiones contra Magiſtratum ejusdemq; edicta concitent, factiones in Eccleſia moveant, lites & contentiones inter auditores verbi DEI ſerant, ſinceriori deniq; religioni inſidias ſtruant: tales pro qualitate delicti vel verberibus, vel carcere, vel mulctis, vel gladiô etiam non ob hæreſin, ſed vel ob motam ſeditionem, vel ob manifeſtam blaſphemiam puniri poſſe ac debere, probatur expreſsô Scripturę mandatô, quo ejusmodi pœnæ in ſeditioſos à DEO ipſo ſunt conſtitutæ, *Num. 16.* Tertiò ſi quæſtio ſit de hæreticô quatenus talis eſt

&

& à ſeditionibus & blasphemijs abſtinet, errorem autem ſuum admonitus vel convictus contumaciter defendere pergit: talem à Magiſtratu capitis ſuppliciô adficiendum ſimpliciter nego, fretus rationibus ſequentibus. I. Quia de Eccleſiâ Novi Teſtamenti prædictum eſt olim, quòd ſine cæde & ſanguine propagatura ſit doctrinâ Evangelij, *Eſa.11.v.6.& 9.* II. Quia nullum tale habetur mandatum in Novô Teſtamentô. Devitandos, non enecandos hæreticos dicit Apoſtolus *ad Tit.3.v.10.* Quoniam arma militiæ noſtræ non ſunt carnalia, ſed ſpiritualia: *2. Cor. 10. v.* 4. Et CHRISTVS Zizania non eradicari, ſed relinqui voluit, *Matth. 13.* Quinimò Servator noſter Apòſtolis volentibus, ut Samaritanorum impietas cœleſti igne puniatur, hoc dedit reſponſi: Neſcitis, cujus ſpiritûs ſitis. *Luc.9.v.54.& ſeq.* III. Quia D. Apoſtolus *Tit.3.v.10.* monet, ut hæreticus primùm de errore moneatur: deinde verò poſt unam atq; alteram admonitionem à fidelibus vitetur. *IV.* Quia nemo ad fidem cogi vel poteſt, vel debet. Requirit enim DEVS populum voluntarium, & cultum ſpontaneum. V. Quia multi ex hæreticis poſſunt converti, qui, ſi ſtatim è mediô tollantur, converſionis tempus & occaſio ipſis præciditur. VI. Quia Eccleſiam manſuetudo decet, non crudelitas. Unde Auguſtin. *Epiſt. 160.* ſcribit: alia cauſſa eſt

L provin-

provinciæ, alia eſt Eccleſiæ; illius terribiliter gerenda eſt adminiſtratio, hujus clementer commendanda eſt manſuetudo. VII. Quia praxis primitivæ Eccleſiæ repugnat, & venerãdi Patres contrarium ſuadent. Unde Lactantius *lib.* 5. *Inſt. div. cap.* 20: defendenda, *inquit*, eſt religio non occidendo, ſed monendo; non ſævitiâ, ſed patientiâ; non ſcelere, ſed fide. Illa enim malorum ſunt, hæc bonorum: & neceſſe eſt bonum in religione verſari, non malum. Nam ſi ſanguine, ſi tormentis, ſi malô religionem defendere velis; jam non defendetur illa, ſed polluetur & violabitur. Nullis bonis, inquit Auguſtin. *lib.* 3. *contra Creſcon. Grammat. cap.* 50. in Catholicâ hoc placet, ſi uſq; ad mortem in quemquam, licèt hæreticum, ſæviatur. Et *lib.* 1. *contra litteras Petiliani, cap.* 29.: Diligite homines, interficite errores, ſine ſævitiâ pro veritate certate. IIX. Hiſce deniq; non inconvenienter adjici poteſt, quod habet Thuanus *in Epiſtolâ nuncup. part.* 1. *hiſt. præmiſſâ*: Experientiâ (*inquit*) ſatis edocti ſumus, ferrum, flammas, exſilia, proſcriptiones irritâſſe potiùs, quàm ſanâſſe morbum menti inhærentem: ad quem proinde curandum, non ijs, quæ in corpus tantùm penetrant, ſed doctrinâ & ſedulâ inſtitutione, quæ in animum leniter inſtillata deſcendit, opus eſſe; alia quippe omnia pro arbitriô civilis Magiſtratûs atq; adeò Principis ſancium-

ſanciuntur: ſola relligio non imperatur, ſed ex præceptâ veritatis opinione, accedente divini Numinis gratiâ, bene præparatis mentibus infunditur. Adeò cruciatus nihil valent, quia obfirmant potiùs animos quàm frangunt aut perſuadent: quod de ſuâ illâ Sapientiâ tam magnificè prædicavêre Stoici, hoc nos multò juſtiùs de religione dixerimus &c. Dn. Hütter. *in tract. de Magiſtr. Polit.* Dn. Meiſn. *part. 1. Phil. Sobr. ſect. 2. cap. 4. quæſt. ult. & in tr. de Legib. ſect. 1. qu. 19.* à quibus & diſſentientes percenſentur & refutantur.

XC.

An fures capitali ſupplicio ſint adficiendi?

Multis gentibus hæc pœna placuit, & neceſſaria viſa fuit. *I.* Quoniam frequentia furtorum teſtatur, hiſce noviſſimis ac deterrimis temporibus levi animadverſione hæc delicta coërceri non poſſe. Communis enim regula juris eſt, Creſcentibus delictis exaſperandas eſſe pœnas, *l. 16. D. de pœn.* Sicuti in morbis periculoſis & magnis remedia extrema ſunt adhibenda, juxta Hippocrat. *lib. 1. aphor. 6.* ita adverſus homines ferociores pœnæ duriores & graviores decernendæ. Nam quod medicamenta morbis præſtant & corporibus, hoc exhibent jura Reipub. & negocijs: Iam verò furta adeò creverunt in imperiò Romanò, ut nulli fermè

res ſuæ tutò manerent locô. Exaſperanda igitur pœna. II. Quia in coërcendo non tam res, quæ violantur, quàm qualitas delicti eſt attendenda; an videlicet & quatenus Rempubl. & ſalutem communem lædat, ad cujus conſervationem omnes leges referendæ ſunt, teſte M. Tulliô *lib. 2. de legib.* III. Quia fures non minùs ſocietatem humanam violant, quàm homicidæ & adulteri. Etiamſi verò directè vitam alterius non lædant, tamen iſtud fit indirectè, 1. quatenus ſemper animum reſiſtendi & occidendi habent, ſi deprehendantur in furto. 2. quatenus alterum, auferendo bona, in ſummum infortunium, extremasq; difficultates atq; animi angores, unde mors ſequitur, conijciunt. Ergò vel hoc quoq; nomine æquum eſt, iſtos in furcam tollere. Phil. Mel. *in loc. de Magiſtr.* Moll. *1. Semeſtr. 37.* Covarr. *lib. 2. var. reſol. c. 9. nu. 7.* Weſenb. *in par. D. de furt. in fin.* Dn. Colleg. D. Balth. Meiſn. *part. 1. Philoſ. ſobr. ſect. 2. c. 4. q. 3.* Arnis. *2. Polit. 18. pag. 488.* Harp. *ad* §. *Pœna. 5. n. 8. & ſeqq. Inſtit. de obl. quæ ex delict. naſc.* Contradic. Zepper. *in explanatione ſuâ leg. forens. lib. 1. c. 12.* Ant. Matth. *diſp. de pœnâ furti.* Danæ. *lib. 2. Eth. Chr. cap. 15.* Keckerm. *diſp. 32. curſ. Philoſ. quæſt. 2.* Atque hi non minori rerum pondere, nec minoribus rationum momentis, quàm adfirmantes, ſententiam ſuam tueri & corroborare

borare videntur. Quantum verò roboris ac firmitudinis ea habeant, utriusq; ſententiæ collatio docebit.

XCI.

An is furti crimine ſeſe obſtringat, qui eo animô ditiori aliquid ſubripit, ut id ipſum pauperi largiatur?

Primâ fronte non videtur, hoc modô furtum committi; cùm abſit furandi animus, & CHRISTUS jubeat, de Mammonâ iniquitatis nobis ut faciamus amicos. *Luc.16.v.9.* Maleficia enim ex animô & adfectu æſtimanda ſunt, *l. qui injuriæ. 53. in princ. D. de furt. L. Furtum. 37. D. de uſurp. & uſucap. c. cum voluntate, de ſent. excommun.* Verùm in his & ſimilibus ſemper illa D. Pauli regula eſt tenenda: non eſſe facienda mala, ut eveniat bona, *Rom. 3. v. 8.* Bona enim intentio & bonus finis actionem vitioſam non poteſt efficere honeſtam ac laudabilem. Dn. Meiſn. *dict. ſect. 2. cap. 5. qv. 5.* Timpler. *lib. 4. Ethic. cap. 3. qv. 14.* Quemadmodum etiam præclarè hac de re ſcribit Auguſt. *lib. 5. in Jul.* Uti non ſunt facienda adulteria ut filios generemus: ita nec furta facienda, voluntate paſcendi pauperes. Hinc rectè Cic. *lib. 1. Off.* monet, ne, cùm alios adjuvare volumus, alios offendamus. Non enim

eſt beneficium, uni eripere, quod alteri des: Idem *l. Off.* Hinc eſt, quod Cajus ait: ſpecies lucri eſt, ex alienô largiri & beneficij debitorem ſibi adquirere. Unde & is furti tenetur, qui ideo rem amovet, ut eam alij donet, *l. Si pignore. 55. §. 1. D. de furt. c. Non eſt putanda. 1. q. 1. c. Nolite. & cap. Fortè. 14. qu. 5.* Petr. Martyr. *claſ. 2. loc. commun. c. 2. pag. 356.* Lamb. Danæ. *lib. 2. Eth. Chr. cap. 15. pag. 233. & ſeq.* Dn. Fom. *diſp. Inſt. 26. th. 3. ſub lit. A. in not.* Phil. Glas. *quæſt. ad 8. præcept. Decal. 15.*

XCII.

An mitiùs puniendi, qui per ebrietatem peccant, quàm ſobrij?

Omnium flagitiorum mater eſt ebrietas, teſte Auguſtinô. Neq; eſt quidquam dæmoni amabilius, quàm ebrietas, inquit Chryſoſt. *ſuper Matth.* Laërtius *in Solone* teſtatur, Athenienſes ebrios morte mulctâſſe. Apud Indos inſtitutum fuit, ut, ſi qua mulier regem temulentum occidiſſet, hôc donaretur præmiô, ut ſucceſſori nuberet. Alex. ab Alexandr. *lib. 3. cap. 11.* Et in Comitijs Imp. Rom. compotationes ſeveriſſimè prohibentur, ut apparet ex receſſu Comitiorum A. 1500. Auguſtæ celebratorum, & A. 1512. Colon. habitorum. Unde Pittacus ebrios duplici pœnâ puniri voluit, ut teſtatur d. Laërtius *in ejus vitâ lib. 1.* Nam qui ebrius

peccat,

peccat, dupliciter peccat: primò quidem propter ignorantiam, quæ craſſa eſt & ſupina: deinde propter culpam admiſſam. Vide hac de re latiùs diſſerentem Caſum *lib. 2. Sph. civitat. cap. 10.* Contrà verò ſunt, qui ſtatuunt, ebrium, ſi delictum commiſerit, mitiùs eſſe plectendum, quàm ſobrium, *per l. 6. §. 7. D. de re milit. c. Sanè. c. Inebriaverunt. 15. qv. 4.* Piccolom. *gr. 2. Phil. mor. cap. 21.* Cæterùm ne hoc caſu indiſcriminatim videamur etiam condemnare eos, qui non datâ operâ, ſed minimè advertentes, & perrarò inebriati aliquid mali committunt, probè animadvertendam putamus diſtinctionem illam, inter ebrietatem improviſam & deſtinatam, ſeu, quod idem eſt, inter ebrietatem & ebrioſitatem; quarum illa actum; hæc verò habitum denotat. Gail. *libro 2. obſervation. 110. à num. 24. usq. ad num. 29.* Veſenb. *in par. D. ad L. Cornel. de ſicar. nu. 24.* Dn. Ioan. Gerh. *dec. 6. qq. Politic. 5.* Keckerm. *lib. 1. Polit. cap. 10.* Damh. *in pr. crim. c. 86. n. 15. & ſeqq.* Timpler. *lib. 4. Pol. cap. 5. q. 10.* Dn. P. Theodor. *diſp. crim. 2. th. 17. lit. D. & diſp. 10. th. 4. lit. I.* Chriſt. Matth. *lib. 3. Syſt. Eth. pag. 278. & ſeq.*

XCIII.

An ἀυλοχειρία *ſit licita?*

Sunt qui diſtinguunt inter eos, qui fame, vel impatientiâ doloris, vel vitæ tædiô, vel amore irâve victi, ſibi ipſis violentas manus inferunt: & tales ajunt non puniendos eſſe. Quinimò multorum voluntariæ mortes laudibus celebrantur, ut Samſonis, ſacrarum virginum, Razis Iudæi, Malchi Monachi, Herculis, Bruti, Catonis Uticenſis, Lucretiæ &c. Eos verò, qui ſceleris conſcientiâ adacti, ſemetipſos interficiunt, & pœnæ Magiſtratûs ſe ſubtrahunt, confiscatione bonorum, ſepulturâ ignominiosâ, alijsq; modis poſt obitum quoq; puniendos eſſe, *l. 3. in princip. D. de bon. cor. qui ante ſent. & c. l. Si quis. 35. §. ult. D. de pœn.* Ariſtotel. *lib. 5. Eth. cap. 11.* Plato *lib. 9. de legib.* Seneca *epiſt. 70*: Nihil intereſt, *inquit*, mors ad nos veniat, an ad illam nos. Sed verius eſt, nemini licere ſibi ipſi violentas manus iniicere ex quacunq; cauſsâ. Pugnat enim hoc primò cum jure naturæ. Quandoquidem omne animal tueri ſalutem laborat, mortem verò perniciemq; devitat. Boët. *lib. 3. de conſolat. Philos.* Deinde cum jure divino. Cùm præceptum hoc ſimpliciter conceptum ſit à DEô: non occides: neq; te ſcilicet, neq; alium. Ut & Ap. Paulus adfirmat *Eph. 5. v. 29*: neminem carnem ſuam odiſſe, ſed eam fovere potiùs. Vnde etiam S. Scripturâ Saul & Ahitophel damnantur, qui ſibi ipſis vim intulerunt,

1. *Reg.*

1. Reg. 31. & 2. Reg. 17. Et veriſſimè Auguſtinus: Non recipit DEUS animas, *inquit*, quæ invitô Dominô exierunt corporibus. Præterea pugnat etiam cum jure politico ſeu civili, quia αὐτόχειρες habentur infames; nō ſecus ac milites damnantur: ſi ſine juſſu Imperatoris ſuam deſerunt ſtationem, ut Plato loquitur. Quam ob cauſam & αὐτόχειρες hac pœnâ à Magiſtratu civili adficiuntur, quod locô conſuetô non ſepeliantur, neq; honeſtâ ſepulturâ adficiantur. Tum etiam ſententia hæc non parum confirmatur auctoritate Ulpiani dicentis, neminem eſſe Dominum membrorum ſuorum, *L. liber. homo.* 13. *D. ad L. Aquil.* Plura videantur apud Petr. Heig. *part. 2. quæſt. 36.* Goclen. *exercit. Eth. qu. 68.* Piccol. *grad. 6. Philos. moral. cap. 21.* L. Danæ. *lib. 2. Eth. Chriſt. cap. 13. pag. 189. & ſeq.* Dn. P. Theodor. *diſp. crim. 7. th. 2. lit. C. & th. 6. lit.* G. *& diſp. 10. th. 4. lit.* L. Cas. *lib. 3. ſpec. moral. cap. 7.* Timpler. *lib. 2. Eth. cap. 6. qv. 13.* Chriſt. Matth. *lib. 3. Syſtem. Eth. pag. 155. Ecquid de Samſone dicendum: an proptereà fortis appellandus, quòd ſe ipſum interfecerit?* Maximè Vide D. Oſiandr. *in comment. ſuper cap. 16. Iudic.* Dn. Aegid. Strauch. *cent. 1. qq. Eth. dec. 8. qv. 7.*

XCIV.

Utrùm punienda mitiùs mulier adultera, quàm vir?

Pœna adulterij olim varia fuit atq; diverſa, Cujac. *lib. 6. obſerv. 11. & 25. lib. 20. obs. 18. & lib. 21. obs. 17.* Schönborn. *1. Pol. 6. pag. 38. & ſeq.* Poſtmodùm autem jure novô in adulteros pœna ſangvinis irrogari cœpit, uti patet *ex l. 30. in fin. C. ad L. Jul. de adult. & §. Item lex Julia, 4. Inſt. de publ. judic.* At verò fœminis *ex Nov. 134. cap. 10. & Auth. Sed hodie. C. d. t.* hæc pœna mitigata eſt, quippe cùm adultera virgis cæſa detrudatur in monaſterium. Quæritur, an rectè? Tantò graviùs viri puniendi videntur, quantò magis ad eos pertinet & virtute vincere, & exemplô regere fœminas, *c. Indignanter. cauſ. 32. qv. 6.* Facilè fallitur fœmineum (credula turba) genus, ait Poëta. Credulitas enim, teſte Fulgentiô, deceptionum mater eſt. Proinde hæc pœna adulterij fœminis haut immeritò mitigata eſſe videtur. Mitior quoq; pœna de jure Saxon. mulierib. adulteris imponitur, quàm viris, Landtrecht *lib. 2. art. 13.* Vir enim conſtantius ingenium, uſumq; rationis nobiliorem obtinet. Cas. *lib. 7. Sph. civit. cap. 16.* Verùm opinio hæc haud probanda; tum propter auctoritatem juris divini, æquale utriq; ſupplicium inferentis, *Deut. 22, 22.* tum quia non major à virô, quàm muliere debetur caſtimonia, *c. Nemo blanditur. 32. qv. 4.* Imò plùs caſtitatis in fœminis requiritur, quàm in viris, *l. 5. C. ad SC. Orphit.* Quò ſpe-

ctat

ctat lex vetus, de jure occidendi mulieres in adulteriô deprehenſas. Agell. *lib. 10. c. 23.* Adde, quòd uxor ſubdita ſit viro: nihilq; ſit mulieribus tam proprium, quàm pudor. Cùm impudicitia mulierum longè deteſtabilior ſit, & Reipub. perniciosior. Namq; in adulteriô à muliere commiſſô, præter violationem thori, etiam partûs ſubſtitutio improba, ſeminisq; ſcelerata commixtio magis conſiderabitur. Unde plus dedecoris & ignominiæ inuritur domui, familiæ, generi & toti cognationi per impudicitiam uxoris, quàm mariti. Standum hîc erit legi divinæ, æquale utriq; ſupplicium irroganti. Conſentit novella conſtitutio Electoris Augnſti *part. 4. Conſt. 19.* ubi eâdem quoq; pœnâ tam fœminam, quàm marem in hoc delecti genere adfici debere, ſancitum reperitur. Nam quod ad torum attinet, utrumqs & virum & uxorem pares cenſeri exiſtimo: quia quidquid in caſtitate matrimoniali præcipitur viris, hoc conſequenter redundat in fœminas, & contrà. *c. Præcepit Dominus. 32. q. 5.* Quemadmodum enim vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed uxor: ita nec uxor, ſed vir poteſtatem ſui habet: 1. *Corinth. 7.* Weſenb. *in par. D. ad L. Jul. de adult. nu. 19.* P. Gregor. *in tract. de opt. ICtô lib. 2. c. 17. nu. 15.* Damhoud. *in prax. crim. c. 91. nu. 116. & ſeq.* Dn. Ioan. Gerh. *dec. 6. quæſt. Pol. 7.* Treutl. *part. 2. diſp. 32. th. 2. lit. E.* Bod. *lib. 1. de Repub.*

Repub. c. 3. Arniſæ. *lib. 1. Polit. cap. 3. pag. 70.* Althus. *1. J. R. 57. & 58. circa fin.*

XCV.

An ſagarum per aquam frigidam probatio licita?

Hoc furioſum probationis genus omnino prohibendum, & à prudentis ac religioſi judicis tribunali quàm longisſimè relegandum eſt. *I.* Quia legibus & ſanctorum Patrum ſancitis adverſatur. *c. Conſuluiſti. 2. qv. 4. II.* Quia ſpecies idololatriæ eſt, veritatem ab elementô aquæ exquirere, & idolum in eâ ſibi fabricare; cùm DEVM potiùs in rebus dubijs conſulere debeamus: *Exod. 20. v. 4. III.* Quoniam ſuperſtitioſum eſt inventum, & diabolicô inſtinctu excogitatum, per quod innocens ſæpè condemnatur, *arg. c. Significantib. de purgat. vulg. & cap. Satis perverſum. diſt. 56. IV.* Quia hoc ſuperſtitionis genus ad divinæ potentiæ tentamenta vergit, *arg. c. Monomachiam. 2. q. 4.* quod omnibus modis cavendum eſt. V. Accedit deniq; , quòd purgatio aquæ frigidæ inter judicia peregrina, & ad innocentiam probandam inſufficientia indicia refertur. *c. 8. de purgat. can.* Cùm tamen in cauſſis criminalibus probationes luce meridianâ clariores requirantur, *l. ult. C. de probat. l. 16.*

C. de

C. de pœn. neq; etiam ulla ſubmerſionis, vel innatationis ratio dari poſſit. Damh. *in prax. crim. cap.* 43. Gœdelm. *lib.* 3. *de mag. & venef. cap* 5. *nu.* 31. *cũ ſeqq.* Heig. *part.* 2. *qv.* 39. Bocer *in tract. de quæſt. nu.* 101. & *l.* 2. *de duel. c.* 2. *n.* 14. Dn. D. Aegid. Strauch. *cent.* 2. *qq. Eth. dec.* 5. *qv.* 9. P. Theodor. *diſp. crimin.* 9. *th.* 9. *H. circa fin.* Diſs. Adolph. Scribon. *in ſuâ Phyſiol.* & *in Epiſt. ad Lemgovienſes*, hiſce rationibus adductus, I. quia diabolus eſt ſpiritus ſuâ naturâ levis, omne leve tendit ſurſum: quia ergò diabolus veneficas obſidet, ſuam illis communicat levitatem, ut ſubmergi nequeat. *II.* Quia naturalis eſt ἀντιπάθεια inter veneficas & aquam; propterea quòd veneficæ aquâ in baſptiſmo abuſæ fuerint: ac proinde intra alveos ejuſdem non recipiantur. *III.* Quia plurimis exemplis compertum comprobatumq; eſt, ſagas aquis non ſubmergi, & omnes, quæ aquis hoc modo innataſſent, vel ſuô ipſarum teſtimoniô reos fuiſſe. Verùm rationes haſce ſufficienter refutavit Gœdelm. *d. loc.*

XCVI.

An patri poteſtas vitæ & necis in filium committenda?

Ita quidem cenſet Bodin. *lib.* 1. *de Repub. cap.* 4. haſce ob cauſas. *I.* quia lege divina parentibus conceſſa fuit poteſtas filium rebellem lapidibus

lapidibus obruendi, *Deut.21. v.18.* II. Quia tale jus olim apud Romanos, Celtas, Perſas, Gallos, Indos, aliosq; populos in uſu fuit. Imò Decemviri, quoniam imperium illud vitæ & necis univerſæ Reipub. admodum utile ſtatuerunt, legibus 12. tabularum ſanctiùs ac ſeveriùs id confirmàrunt. Unde Livius *lib.* 2. & Valer. Maximus *lib.5. cap.8.* ſummis laudibus evehunt L. Brutum, Caſſium, Torquatum, & reliquos in liberos ſuos perquam ſeveros. *III.* Quia hâc poteſtate contemptâ, contemnuntur etiam hodie à liberis parentes, & ab ijsdem pro ludibriô habentur. Hinc quid eſt, *inquit Bodinus,* quamobrem miremur, tot litibus ac judicijs Magiſtratus, quæ judicia ferè ſemper feruntur inter uxorem & virum, parentes ac liberos, fratres ac ſorores: quoniam uxor, liberi, ſervi domeſticâ veterum poteſtate ſoluti ſunt. Itaq; mirum videri non debet; ſi patriâ poteſtate ſublatâ, decus Romanorum ac nobilitata virtus unà cum Magiſtratuum ac legum metu, repululàtibus undiq; vitijs, ante imperij occaſum exſtincta eſſe videatur. Unde jus illud, per vim & fraudem ereptum, parentibus reſtituendum ſeriò ſuadet. Verùm enimverò quamvis parentibus magnam in liberos poteſtatem concedamus, jus tamen vitæ & necis eis denegamus. I. Quia repugnat juri divino, prohibenti in genere tam omne homicidium, *Exod.20. v.13. Deut.21. v.15.* quàm

quàm omnem vindictam privatam, *Matth.5.& Rom.11.* in ſpecie verò monenti omnes parentes, ne nimiâ irâ commoti filios ſuos interficiant. *Prov.19, 18.* II. Quoniam contradicit legi naturæ: Natura quippe ſemper appetit conſervationem ſui. Iam verò, qui filium ſuum occidit, ſui non conſervationem, ſed deſtructionem appetit. Vivit enim poſt mortem in filiô, qui eſt ipſius imago; ut loquitur Cas.*lib.1. Sph. civit.* III. Quia adverſatur legibus civilibus, quæ hodie illud jus nequaquam permittunt, ſed ſub pœnâ parricidij prohibent; cùm patria poteſtas non in atrocitate conſiſtere debeat. *l. 5. D. ad. L. Pomp. de parricid.l. 2.D. ad L.Cornel. de ſic.Conſtit. Elect. 3.part.* 4. Arnis. *lib. 1. Polit. cap.* 4. Schönborn. *lib. 1. Polit. c.* 7. *pag.* 44. *& ſeqq.* D.Aeg. Strauch. *cent. 2. qq. Eth. dec.* 5. *q.* 7. Cluten, *in faſcic. Paradox. Bod. th. 3.* Chriſt. Matth. *lib. 1. Syſt. Polit. pag.* 144. *& ſeqq.* Velſten. *dec.3. Polit. qu. 6.* Ad primam rationem, à Bodinô allatam, reſpondetur; poteſtatem illam filium rebellem lapidibus obruendi non parentibus, ſed judicibus conceſſam eſſe: privatim enim filium occidere non parentis, ſed latronis eſt. *d. l. 5.* Nam, ſi quid gravius deliquerit filius, pater poterit eû caſtigandum offerre judici, dicturo ex ipſius præſcriptô ſententiam, *l. Si filius, 3. C. de patr. poteſt.* Caſtigatio verò & coërcitio libera patri permiſſa eſt, ut, quidquid hic privatim ſtatuerit adverſus filium, dummo-

dummodò in ſævitiam intolerabilem nō abeat, ſit extra omnem noxiam, *d l.* 3. Secunda ratio prorſus nihil concludit. Quæritur enim de jure, & non de factô: quod cùm legi divinæ, naturali & civili ſit contrarium, meritò vitamus. Ad tertiam breviter reſpondeo, committi fallaciam ſecundùm non cauſſam ùt cauſſam; cùm aliâ ratione, divinitus præſcriptâ, parentes filios ſuos educare & caſtigare poſſint. Cæterùm ab hoc loco non aliena eſt quæſtio, *an dominis rectè olim poteſtas vitæ & necis in ſervos ſuos conceſſa fuerit?* Neg. I. quia ejuſmodi poteſtas adverſatur legi divinæ, *Exod. cap.* 21. *v.* 20. *II.* quia repugnat juri humano; *l.* 1. §. 2. *D. de his qui ſui vel alien. jur. ſunt.* §. 2. *Inſt. eod. III.* quia pugnat cum humanitate & juſticia. Timpler. *lib.* 2. *Oecon. cap.* 1. *qu* 9.

XCVII.

Utrùm tragica iſta J. Bruti aſperitas erga filios ſit juſta?

Plutarchus *in Publicolâ* de hoc J. Bruti factô differens, ſe non poſſe illud ſimpliciter laudare aut damnare ſcribit. Quia patriæ reſpectu, ἀναλγησία iſta ſit certum indicium magni amoris erga patriam; ſed reſpectu liberorum, ſit indicium animi beluini erga ſobolem. Hoc ipſum Junij factum poſtquā Virgiliꝰ *Æneid.* 9. lauda-

6. laudabiliter his commemoravit verſibus :

——*natosq́; pater fera bella moventes*

Ad pœnam pulcrâ pro libertate vocavit.

Mox vehementer ex horreſcens, exclamat:

Infelix, utcumq́; ferent ea facta minores.

Quomodolibet ea facta poſteri ferant & extollant; qui filios occidit, infelix eſt. Et tanquam ad conſolandum infelicem ſubjunxit.

Vicit amor patriæ laudumq́; immenſa cupido.

Exſuit nempe patrem, ut conſulem ageret; orbusq́; vivere, quam publicæ vindictæ deeſſe maluit: ut eſt apud Valer. Max. *lib.5.cap.8*: Etſi autem hîc fortaſsis modum exceſsiſſe videtur Brutus: qui non ſupplicatione intercedentium pro vitâ improvidorum adoleſcentulorum, nec ipſorum filiorum gemitibus & lacrymis, ad commiſerationem ſe flecti pateretur: nec prius quoq; ex forô diſcederet, quã ſingulos ſecuri percuſſos videret: quoniam (*ut in tritô eſt proverbiô*) ſummum jus, ſumma injuria; ſumma crux, ſumma malitia; & ſecundùm Auguſt. *lib. de verâ relig.* nimia juſtitia incurrit peccatum. Quemadmodum & Salom. *in Eccl.* 6. vetat, quempiam eſſe ἀλγιβοδίκαιον. Ubique tamen non ſolùm neceſſaria ſimul atq; utilis fuit iſta Bruti ſeveritas, quam in conſervandâ libertate nuper partâ adhibuit, ut prudenter & prolixè diſſerit Machiav. *lib.1.de Repub. c.16.* &

M *lib:3.*

rib. Quoniam verò crimina ut plurimùm occultè committuntur,nec illis adhiberi ſpectatores aut arbitri ſolent,ut teſtibus alijsq́;apertisdocumentis haud ſeper manifeſtari facilè queant; quô caſu inveſtigādæ veritatis gratiâ,ſollicitudo Legumlatorum eruendi criminis cujusq; modum quidem invenit neceſſarium, ſed reorum & corpori & animo durum ſatis atq; aſperum, quæſtionem videlicet, quam vulgò torturam vocant. Bocer. *in præfat. de quæſt. nu.6.* Hering. *de Fidejuſſorib.cap.10.nu.440. & ſeqq.* quæ tunc nimirum adhibetur,quando reus multis indicijs oneratus, & argumentis penè convictus eſt, *l.1. §.1.l.18.§.1. & l.fin.D.de quæſt.l.8. C.eod.* Et ſanè ſi nullo planè dolore aut cruciatu veritas extorquenda eſſet, ſed ijs ſolis,quæ Zepperus præſcribit, indicijs & examinibus perpetuò utendum foret; neceſſariò ſequeretur, aut ſceleratos ad ſupplicium eſſe trahendos, etiamſi nulla eorum propria confeſsio accedat, aut excentum flagitioſis vix unum eſſe puniendum: ſiquidem idonei & jurati teſtes rarò admodùm haberi poſſunt: cùm adulteria & graviſsima alia ſcelera ſine teſtibus committantur, atq; omnes homines ita ſint cõparati,ut ſuâ ſponte nullum ſcelus confiteantur,quod morte piandũ eſſe ſciãt.Quæ autẽ futura eſſet vita hominũ,&qualesReſpub.ſi ex centũ flagitioſis unus ſaltẽ vel alter ad debitã traheretur pœnã;reliqui,quorũ ſcelera vel teſtib9

juratis, vel propriâ ipſorum confeſsione non poſſent probari, dimitterentur impunè ad flagitia iteranda? Quomodo igitur ſatisfieret ſeverisſimis mandatis divinis, *Exod. 22. v. 18.* maleficos ne ſinas vivere. & *Deut. 19. v. 13.* non miſereberis ejus, & auferes innoxium ſanguinem de Iſraël, ut benè ſit tibi. Quapropter ut in alijs gravibus controverſijs, ita hîc quoque media via tutiſsima eſt, quam nobis reſcripſerunt Impp. Severus & Hadrianus *in l. 1. §. 17. & 23. D. de quæſtion.* Severi reſcriptum ita habet: Cõfeſsiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportet; ſi nulla probatio relligionem cognoſcentis inſtruat. Et Hadriani reſcriptum in hunc modum eſt conceptum: Quæſtioni fidem non ſemper, nec tamen nunquam habendam conſtitutionibus declaratur. Etenim res eſt fragilis & periculoſa, & quæ veritatem fallat. Nam pleriq; patientiâ ſive duritiâ tormentorum ita tormenta contemnunt, ut exprimi ab eis veritas nullo modô poſsit. Alij tantâ ſunt impatientiâ, ut quidvis mentiri, quàm pati tormenta velint. Ita fit, ut variô modô fateantur, ut non tantùm ſe, ſed etiam alios criminentur, Steinhaus. *in par. D. de quæſt. nu. 2. & ſeq.* Cæterùm, ut medium iſtud eò meliùs atq; facilius ſervari ac teneri poſsit, quædam cautelæ ac limitationes (quas brevitatis cauſsâ jam prætermitto) adhibendæ ſunt, nobis traditæ

ditæ atq; præſcriptæ *in Conſtit. crim. Caroli V. art. 25. & ſeqq. & in brevi & perſpicuâ tractatione* Laur. Arnold. *de judiciô inquiſitorio, quæſtionib. & torturis.*

XCIX.

An ſanguis ex occiſi vulnere, promanans, ſufficiens ad torturam indicium contra deſignatum præbeat?

Negatur: quia ad torturam requiruntur in jure noſtrô veriſimilia & probabilia indicia. *l. 8. §. Oportet. C. de quæſt.* Ut ſunt ea, quæ naturæ conveniunt. Illa autem dicuntur naturæ convenire, quæ rem, de quâ agitur, arguunt & probant naturaliter, ut evincitur *ex l. 3. C. d. t.* Ubi Imp. Antonnius ita ait; Si præſtita fuerint ex tantô ſcelere argumenta, ut videantur accedere veriſimilia cauſſæ crimina. Verùm hoc, de quo jam agimus, indicium non congruit naturæ; quippe cùm mortuorum cadaveribus nulla vis inſit, quæ egerere ſanguinem poſsit. Rectè igitur Ant. Gomez. *tom. 3. var. reſol. cap. 13. nu. 15.* inquit, indicium hoc nobis eſſe incertiſsimum, quia ex cauſsis nobis incognitis & valdè remotis procedit: judicis enim eſt arbitrari, ſitné indicium aliquod probabile ſive veriſimile, nec ne. *l. 1. §. 1. D. de quæſt. d. l. 3. & d.*

 l. 8.

tutius eſt, *l. Ea quæ. 192. §. 1. D. de R. I.* Vide Andr. Libav. *lib. ſingul. de cruentat. cadav.* ubi tandem concludit, certiſsimum hâc in re judicium ob veritatem circumſtantiarum aſſequi difficillimum eſſe. De quæſtione hac plura videantur apud P. Heig. *part. 2. qu. 39.* Zang. *in tr. de tortur. cap. 2.* Menoch. *lib. 1. præſumpt. 89. nu. 128.* Dom. Arumæ. *diſp. Inſtit. 20. th. penult.* Boeer. *de quæſt. c. 3. num. 21.* P. Theodor. *diſp. crim. 9. th. 9. H.* Quir. Kubach. *cent. 1. qq. ill. dec. 1. qu. 9.*

C.

An nemine adcuſante, Magiſtratui nihilominus inquiſitio ſit conceſſa?

Tritum ſermone invaluit proverbium: Neminem ſine accuſatore damnandum eſſe; Wo kein Cläger iſt / da iſt auch kein Richter. Quod axioma juris civilis interpretes exſtruunt ex *l. Reſcripto. 6. §. Si quis accuſatorem. 2. D. de muner. & honorib.* Secus tamen eſt in multis caſibus. Nam cùm crimen eſt notorium, aut judex ſolummodò id ex incidenti aliquo caſu habet compertum, poteſt per inquiſitionem ex officiô ſuô de eo abſq; accuſatore judicium exercere. Atq; id quidem fit duobus modis, aut ut inveſtiget à quo commiſſum ſit crimen, quod

 cognitum

cognitum habet, aut, cùm perſona ejus qui deliquit etiam illi nota eſt, ut pœnam de eâ ſumat: ut ſi cadaver per noctem occiſum in plateâ inveniatur, nec conſtet de autore ejus homicidij, & tamen habeat, de quibus non fruſtra ſuſpicetur, à quo iſtud delictum perpetratum ſit: aut eo per indices prodito, etiamſi non ſit, qui eum accuſet, nihilominùs tamen pro modô delicti ex ſuô officio in illum animadvertere poterit. *l.3.l.13. D. de off.præſ. l.1. C.de cuſtod.reor.* Publica enim utilitas ſuadet, ne delicta maneant impunita, nemine fortaſsis accuſare volente. Prætereà opinio hæc etiam divinarum ſcripturarum præceptis convenit, quibus publicus Magiſtratus jubetur ad delicta haud connivere, ſed eorum punitioni diligenter invigilare, adeò ut non excuſetur, ſi dicat ſe ignorâſſe, cùm inquirere teneatur: *Exod.2,11.13. Rom.13,1.2. Proverb.20,8.26.c.24,11. & ſeq.* Ideoq; rectè in conſtitutionibus Carollnis *crimmin.cap.*214. ſcribitur, ceſſante læsô accuſare, judici ex officiô reum in vincula conijcere, accuſare, & pro delicti qualitate punire jus & fas eſſe. Heig. *part. 1. quæſt. 39.* Weſenb. *in parat. D. de accuſ. & inſcript. num.3.* Lag. *part.4. Meth.jur. civ. capit.55. num. 20. & ſeq.* Gomez. *3. var. reſol. cap. 1. num. 49.* Robert. *3.ſent.11.*

CI.

CI.

An Magiſtratui Chriſtiano licea bellum gerere?

Ut in tritâ multumq; agitatâ hac quæſtione verborum ambagibus ſuperſedeatur, paucis agemus; & quatuor præcipuè argumentis probabimus, legitima bella Chriſtianis eſſe conceſſa. Ex quibus primum eſt ab officiô Magiſtratûs: qui idcirco divinitus acceptum gladium geſtat, ut injuriâ oppreſſos tueatur, teſte Apoſtolô Paulô *Rom.13,4.* Si itaq; defenſio pertinet ad Magiſtratum, utique & bellum, quod nihil aliud eſſe debet, quàm juſta defenſio: cùm ſæpè numerô Magiſtratus Politicus cives ſuos aliter defendere nequeat, niſi armis. Alterum argumentum ſumitur ab exemplis Moſis, Joſuæ, Gedeonis, Davidis & aliorum ſanctorum heroum; quia prælia DOMINI pugnâſſe leguntur; & idcirco juſti, fortes, magni cognominantur. Cornelij item Centurionis, *Act.10.* quem primum, ex gentibus ad fidem Chriſtianam converſum, Petrus baptizavit: ad cingulum verò militiæ deponendum ne verbulô quidem hortatus eſt. Tertium argumentum eſt à teſtimoniô Iohannis Baptiſtæ; qui milites ſuis contentos ſtipendijs vivere, & neminem injuriâ adficere jubet, *Luc.3.v.14.* Quòd ſi quævis bella indifferenter improbâſſet; caſtra deinceps

M 5 ipſos

Reuſn. *d. lib. 1. cap. 6.* Caſm. *cap. 35. vit. Polit.* Aliter ſentit Danæus *lib. 7. Pol. Chr. cap. 5. pag. 517. & ſeq.* Nec etiam mulieribus arma tra-ctare more militari licet: has enim familiam curare, & pudicitiæ rationem habere oportet. *Proverb. 30.* nec virilibus officijs ſe immiſcere: *l. 1. §. 5. D. de poſtul.* Jun. *d. loc.* El Reuſn. *d. lib. 1. art. ſtrat. cap. 25. pag. 156. cum ſeq.* Obrecht. *d. diſp. 1. de bell. th. 734. cum 2. ſeqq.* Althus. *in Polit. cap. 35. num. 74.* Timpler. *lib. 4. Pol. cap. 10. qu. 28.*

CII.

An infidelitas ſit juſta belli cauſſa?

Negantium ſententiam veriſsimam eſſe cenſeo. Quia ut fides non hominis, ſed ſolius DEI donum eſt: *2. Theſſ. 2. v. 2. & Eph. 2. v. 8.* ita quoque non humanis armis, ſed tantummodò DEI gratiâ propagari debet. Religionem enim (ut ſapientiſsimè Rex Theodor. ait) imperare non poſſumus: quia nemo cogi poteſt, ut credat invitus, Casſiod. *lib. 2. Epiſt. 28.* Et Lactantius *lib. 5. Inſt. div. cap. 20*: defendenda (*inquit*) eſt religio non occidendo, ſed monendo; non ſævitiâ, ſed patientiâ; non ſcelere, ſed fide. Illa enim malorum ſunt, hæc bonorum: & neceſſe eſt bonum in religione

religione verſari, non malum. Nam ſi ſanguine, ſi tormentis, ſi malô religionem defendere velis; jam non defendetur illa, ſed polluetur & violabitur. *Hæc Lactant.* Hinc eſt, quod Auguſtinus ait; fictos magis, quàm veros Catholicos coactionem efficere: præſertim cùm relligio in ijs adprobandis ſita ſit, quæ ad DEI cultum pertinent: adprobatio autem ex perſuaſione & fide oritur. Perſuaderi homines armis & nimis non poſſunt: ſed docendo, monendo argumentis & teſtimonijs, quæ paullatim ad aſſentiendum illiciunt. Ratio inſuper & hæc datur: quia religio ab animô eſt & voluntate, quæ ſemper ſecum habet libertatem. Quidquid autem eſt animi; ab externô principiô, cujuſmodi ſunt arma, non movetur. Nec quiſquam Dominus eſt animæ, præterquam ſolus DEUS; quam ſolus & unus perdere poteſt. Quodcumque igitur eſt facultatis, id non eſt trahendum ad neceſsitatem: nihil enim eſt tam voluntarium, quàm religio; in quâ ſi animus ſacrificantis averſus eſt, jam ſublata, jam nulla eſt. teſte Lactantiô *d. cap. 20.* Vide Alb. Gentil. *d. lib. 1. de jur. bell. c. 9.* Balth. Ayalam. *lib. 1. de jur. & off. bell. cap. 2. num. 28.* Obrecht. *in diſp. de bell. th. 233. & ſeqq. part. 1.* P. Heig. *part. 1. qu. 12. num. 47. & ſeqq.* Bocer. *lib. 1. de jur. pugn. cap. 6. num. 18.* El. Reuſn. *d. lib. 1. art. ſtrat. cap. 9. & cor. 6. Flor. Politico-hiſt. 2. pag. 606.* Anti-Mach. *lib. 3. de regn. admin.*

admin. theor. 1. pag. 349. Heid. *d. cap.* 5. Caſm. *cap 36. vit. Polit.* Timpler. *lib. 4. Pol. cap.* 10. *qu.* 7. An v. bellum contra eos ſuſcipi poſſit, qui fidem Chriſtianam, & liberam Evangelij prædicationem blaſphemijs pravisq; perſuaſionibus impediunt? Neg. Bocer. *d. c. 6. nu.* 19.

CIII.

Num juſtum atq; licitum ſit, regni fines bello dilatare?

Sunt nonnulli, qui juſtam belli cauſſam putant amplificationem regni. Hac cauſâ motus fuit Alexander M. qui plures optabat mundos, ut plures vincere poſſet, auctore Plutarchô *de tranquillit. animi.* Sed hæc quoq; cauſſa injuſta exiſtimatur, quia aliàs æquè juſta cauſa ex utraq; belligerantium parte eſſet: nam utraque pars amplificandi imperij animum habere poteſt. Et ita utraque pars foret innocens, & conſequenter neutra alteram interimere poſſet: quia innocentem & juſtum occidere non licet, *Exod. 23.* Siquidem in innocente nulla eſt injuria, quæ juſti belli fundamentum eſt: Sed hoc implicat contradictionem. Quapropter longè præſtantius eſt, ut ſua quiſque ſecurè poſſideat, quàm, dum aliena appetit, de ſuis & neceſſarijs rebus periclitetur. Procop. *de bell. Goth. lib. 2.* Atque verum eſt, quod Lactantius *lib. 6. Inſt. div.* refert: fines propagare, alijs violenter

immani morũ feritate ad pietatem, probitatem ac humanitatem deducantur. Caſm. *c.8.vit.Pol.*

CIV.

Utrùm peregrini, an domeſtici milites potiùs legendi?

A quibusdam ſtatuitur, belli temporibus in milites auxiliares exteros plus ſpei atq; fiduciæ, quàm in proprios eſſe reponendum: cùm hi, minùs exercitati ſint illis incommodiores. Accerſendos igitur exoticos, quorũ humeris tota Reipub. fortuna meliùs incũbat. Verùm enimvero cùm majori charitate pro aris & focis, pro conjugibus & liberis, pro patriâ deniq; ipsâ dimicetur, quàm pro quavis mercede & pecuniâ: idcirco ducum antiquorũ optimi, cum res & triarios (quod ajũt) rediiſſet, cives ſubditos & patrios milites exoticis prætulerunt: quòd hi mercede cõducti vel preciô, vel gratiâ, vel metu, vel ſimultate corrumpi, & faciliùs ad defectionẽ ſollicitari poſsẽt. Adde quòd externi ſępè ſunt refractarij, impatientes, ſeditioſi, & haud rarò in ipsâ pugnâ fugiunt: cùm nec fide, nec adfectu teneãtur, ut proinde nolint pro alijs ſanguinẽ fundere; cùm potiùs lucrũ, quàm cauſam bellãdi ſequi ſoleãt. P. Gregor. *d.li.11.deRep.c.3.n.4.* Ea propter nec fortitudinis nomẽ merentur, Ariſtot. *3.Eth. c.9.* At illi non itẽ, quos amor ac pietas in patriã religione quadam obſtrictos habeant, ac potenter inſtigent ad viriliter pugnandum

pro

in fin. C. de locat. & conduct. Bocer. *lib. 1. de bell. c. 8. n. 30.* Ioan. *Caſ. lib. 2. Sph. civ. cap. 5. qu. 3.* Althus. *d. cap. 34. nu. 2. 3. & 4.* Arnold. Clapm. *lib. 2. de arcan. Rerumpub. cap. 7.* Quod tamen non ita indiſtinctè aſſerendum. Heider. *in prælect. Polit. cap. 4.* Clapmar. *d. cap. 7.*

CV.

Poteſtnè Princeps Chriſtianus illæsâ conſcientiâ conſcribere milites ex turbâ & populô infideli, veluti Turcis, Judæis, Sarracenis?

Ad quæſtionem hanc Bocerus *d. lib. 1. de jure pugn. cap. 8. n. 161* hôc modô reſpondet; ex infidelibus, quorum fides, hoc eſt, dictorum conventorumq; conſtantia atq; veritas ita eſt perſpecta, ut de ea minimè quis dubitet, licitè milites conſcribere, eorumq; auxiliô ad ſui defenſionem uti poſſe Principem Chriſtianum, exemplô Abrahami, Maccabæorum & aliorum: ſicuti videre eſt apud Bocer. *alleg. loc.* Quod enim quis ob corporis ſui tutelam facit, jure facere videtur, *l. Ut vim. 3. D. de Iuſt. & jur. & l. Scientiam. 45. §. Qui cùm aliter. 4. D. ad L. A. quil.* Et ignoſcendum eſt, qui qualitercumq; ſanguinem ſuum redemtum cupit, *l. 1. D. de bon. eor. qui ante ſent. mort. ſibi conſciv.* Non officit, quòd Chriſtianis nullum conſortiū & cōmunio cum infidelibus eſſe debeat, *cū c. Sæpè. 23. qv. 1.*

Hoc enim intelligendum eſt partim de Spirituali, non de Politicô & civili conſortiô: partim de non neceſſariâ communione & converſatione cũ infidelibus, minimè de conſortiô neceſſariô, cujusmodi belli neceſsitas extorquet, argumentô exempli Machabæorum, cum infidelibus Romanis fœdus conſtituentium; 1. *Mach.* 8. Quòd ſi verò conſtet de infidelium inconſtantiâ, vel ſi dubia vel incerta ſit eorum veritas atq; fides: tunc Chriſtiano Principi in militiâ ſuâ eorũ auxiliô minimè uti licet. Non enim in bove ſimul & aſinô arandum eſt, *Deut.* 22. *v*, 10. id eſt, homines diverſæ profeſsionis in uno eodemq; negociô ſociandi non ſunt, *c. In nova.* 16. *qu.* 7. Reuſn. *d. lib.* 1. *art. ſtratag. c.* 25. De hâc quæſtione vide etiam P. Gregor. *de. Rep. lib.* 11. *cap.* 3. *n.* 7. Cæterùm obiter quoq; hîc notandum atq; tenendum eſt, Chriſtianos milites ſub Principe infideli absq; peccato ſtipendia merere poſse; ſed ſaltem pro defenſione Reipub. non etiam contra veræ religionis aſſertores, *c. Quid culpatur.* 23. *qv.* 1. & *c. Julianus.* 11. *qv.* 3. Bocer. *d. c.* 8. *n.* 17. Reuſn. *alleg. loc.*

CVI.

Utrùm Princeps per ſe, an per *legates bellum gerere debeat?*

Cùm victoria non tam militum robore ac fortitudine, quàm auctoritate præſentis Ducis con-

cis conſtet, Cæs. *lib.* 3. *comment. belli Gall.* nec quiſquam facilè inficias iverit, quin Principis vel Regis præſentia plurimùm ad ſummam victoriæ conferat. Accendit enim milites ad virtutem: adeoq; ut vel metus pœnæ pudorve, vel ſpes præmij alacriores reddat. Ita ſub Principis oculis ſuam quisq; operam egregiè navare nititur. Unde Virgil:

———————*urget*, inquit, *præſentia Turni*

lib. 9. *Æneid.* Hinc etiam intentiores cuſtodiæ ſunt; quòd, cùm Princeps in caſtris ſit, uſq; vereantur milites, ne ipſe, quod aliquando Cæſar feciſſe dicitur, excubias atq; vigilias circumeat: cùm aliâs, abſente Principe vel Rege, parùm ſtrenuè ſuô fungantur officiô, juxta illud Plauti *in Amphitr.*

—*Ubi ſummus Imperator non adeſt ad exercitum,*
Citiùs, quod non facto uſus, fit, quàmquod facto eſt opus. Atq; hæc procedunt, ſi ſtatus regni aut ſalus provinciarum in diſcrimine vertitur, ſicuti teſtatur Cornel. Tacit. *lib.* 4. *hiſt.* Aliâs verò nemo facilè auctor exiſtet Principi, ut ſe periculo atq; fortunæ temeritati & ſemper & levibus de cauſis committat, ubi præſertim ſubeſt majus incommodi periculum, quàm ſpes commodi. Deinde quòd ſi Princeps ſit rerum bellicarũ peritus, ſi fortis & intrepidus, ſi cautus & circumſpectus, ſi virtute ſuâ fortunæ

dominus, ſi ad rem gerendam ſatis paratus, & ſi quæ hujus generis alia interveniant; ut& bellis præſit, & prælijs interſit, omnino neceſſum eſt. Contrà verò ſi Princeps rerum bellicarum ſit prorſus imperitus, ſi timidus & ignavus, ſi præceps & temerarius, ſi infelix & infortunatus, ſi à milite non ſatis inſtructus, & ſi quæ harum ſimiles circumſtantiæ, quæ propè infinitæ, occurrant; tum conſultiſſimum eſt, ut vel domi maneat, vel dubijs præliorum eventibus exemtus, ſummæ rerum & imperio ſe ipſum reſervet. Tacit. *lib. 2. hiſt.* P. Gregor. *lib. 11. de Repub. cap. 4. n. 5.* Bodin. *lib. 5. de Repub. c. 5. nu. marg. 572.* Lipſ. *lib. 6. Pol. cap. 14.* Vinc. Caſtell. *lib. 2. de off. reg. cap. 32.* El. Reuſn. *d. lib. 2. ſtratag. c. 13. & cor. 2.* Flor. *Politico-hiſt. 9. pag. 185. & ſeqq.* Heid. *in lect. Polit. c. 5.* Ayal. *lib. 2. de jur. & off. bell. cap. 2. num. 18. & ſeq.* Vide Danæum *lib. 7. Polit. Chriſt. cap. 5. pag. 511. & ſeqq.* de hac quæſtione latè differentem, & ad contrariam ſententiam inclinantem: quem ſequitur Hœnon *diſp. Polit. 9. th. 20.*

CVII.

An ſtratagemata ſint licita?

DEUS ipſe hoſtes circumvenire jubet, *Ioſ. 8. 2. Sam. 5.* Et ſic Principes ac Reges ſanctiſſimi has artes à pietate ſuâ non alienas putârunt, quod

quod hiſtoriæ ſacræ teſtantur. Cùm bellum juſtum ſuſcipitur (inquit Auguſtinus) utrùm apertè pugnetur, an ex inſidijs, nihil ad juſtitiam intereſt, *c. Dominus noſter. 23. qv. 2.* Et bonum dolum (quem pro ſolertiâ accipiebant veteres) eſſe dicit Ulpianus, cùm quis adverſus hoſtem latronemve quid machinatur, *l. 1. §. 3. D. de dol. mal.* Itaq; Lyſander, Lacedæmoniorum dux, dicere ſolebat, ubi leonina pellis deficeret, vulpinam eſſe aſſumendam, Plutarch. *in Apopht.* Et Poëtæ finxerunt, Herculem Nemeæi leonis pellem pro armis habuiſſe, & ſagittas tœinctas felle & ſanguine hydræ Lernœ Quô innuere voluerunt, Imperatorem calliditatem ſimul cum fortitudine conjungere debere. Eodemq; ſpectat illud Virgilij *Æneid. 11.*

——*Dolus an virtus, quis in hoſte requirat?*

Boni enim duces non apertô Marte prælium, in quo eſt commune periculum, ſed ex occultô ſemper attentant; ut integris ſuis, quantum poſſunt, hoſtes interimant certè vel terreant, Veget. *lib. 3 de re milit. cap. 9.* Summaq; exiſtimatur Ducum gloria, ac certa Reipub. ſalus eſt, victoriam ſine periculô comparare: maximè ſi fortiores hoſtes exſtiterint, & magis milite inſtructi. Procop. *lib. 2.* quæ neceſſitas minimè omnium legem habet. Natura ſiquidem jubet, ut nos defendamus: amor patriæ

exigit à nobis, ut hoſtis abigendi, ut omnium injuriarum propulſandarum diligens cura ſuſcipiatur. Deniq; ipſæ leges belli poteſtatem integram relinquunt, tales ſtruendi hoſti inſidias, quæ nullam ignominiæ maculam nobis inurunt. Cæterùm fraudes & inſidiæ ejusmodi, per quas vel fides hoſti ſemel data violatur, vel dedecus famæ & exiſtimationi accerſitur, forti penitus fugiendæ ſunt. Valer. Maxim. *lib.* 7. *cap.* 4. Fürſtliche Tiſchreden *lib.* 3. *cap.* 17. Lips. *lib.* 5. *Polit. cap.* 17. Ayal. *lib.* 1. *de jur. & off. bell. cap.* 8. El. Reuſn. *lib.* 2. *art. ſtratag. cap.* 5. Schönborn. *lib.* 6. *Pol. cap.* 27. Reinh. Lorich. *de inſtit. Princip. fol.* (*mihi*) 314. & *ſeqq.* Heider. *in lect. Polit. cap.* 5. Keckerm. *lib.* 1. *Polit. cap.* 30. *pag.* 478. & *diſp.* 24. *curs. Philos. qv.* 20. Casm. *cap.* 51. *vit. Polit.* Casp. Fac. *axiom. bell.* 96. Timpl. *lib.* 4. *Pol. cap.* 10. *qv.* 24.

CIIX.

Eſtne equitum, an peditum major uſus in bello?

Polybius *lib.* 3. equitibus præcipuam videtur adſcribere vim ad vincendum: meliùs eſt (*inquit*) ad belli uſus dimidiam partem peditum habere, & prævalere numerò equitum, quàm omnia hoſtibus paria nactum, in aciem deſcendere. Quia, ad fugam arripiendam & perſequen-

quendos hoſtes, paratiores ſunt equites & promtiores. Quod de pugnâ quidem conceditur; verùm de toto bellô negatur. Nec rationes deſunt, quibus hoc comprobari poteſt. Pedes enim multa loca penitrat, ad quæ eques pervenire nequit. Unde Vegetius *lib. 2. de re milit. cap. 1.* equitibus, *ait*, campi; peditibus colles, plana & abrupta ſervantur. Ex quo intelligitur, magis Reipub. neceſſarios pedites, qui poſſunt ubiq; prodeſſe: & major numerus peditum ſumptu & expenſâ minore nutritur. Præterea & ordinem ſervare, & eo perturbatô, rurſus in ordinem redire novit; Equites autem non niſi difficilimè ſervare ordines poſſunt, & cùm ij ſemel perturbati fuerint, redire in certas ſtationes atq; ordines planè neſciunt. Adhæc ut magna eſt inter homines diverſitas, ita & inter equos; quòd alij generoſi audacesq; ſint; alij inutiles & timidi; perſæpe verò accidit, ut audaci equo timidus vir inſideat, & vir fortis equo timido. Ex quâ re multa incommodè atq; inordinatè fiunt. Machiavell. *lib. 2. de Repub. cap. 18.* Lips. *lib. 5. Pol. cap. 7.* El. Reuſn. *lib. 1. art. ſtratag. cap. 25.* Melch. Iun. *tom. 1. Orat. pag. 1009. & ſeqq.* Beſold. *clas. 2. diſp. Pol. 7. th. 10.* Keckerm. *diſp. 35. curs. Phil. qv. 9.* Timpler. *lib. 4. Polit. cap. 10. qv. 12.*

CIX.

Utrùm hoſtem domi exſpectare præſtet, an verò ei obviam prodire, & extra fines imperij bellum gerere expediat?

Poſterius placet Bodino *lib. 5. de Repub. cap. 5.* Autori der Fürſtlichen Tiſchreden *lib. 2. cap. 19.* Machiavello *lib. 2. de Repub. cap. 12.* & Nicolao Bello *lib. 4. diſſertat. Polit. diſcurs. 2.* Neq; etiam deſunt rationes & auctoritates pro opinione priori, ut videre eſt apud Melch. Iunium *quæſt, Pol. 73.* Alijs verò ita diſtinguendum videtur: Si regio ſit tuta, ſi munitionibus firmata, ſi inſtructa civibus rei militaris peritis ac fortibus, citra periculum hoſtem externum admittere poteſt, & velut in naſſam inductum cædere: contrà verò ſi res ſeſe habeat, exteris bellum inferre præſtat. Dn. Heid. *in prælect. Polit. cap. 5.* Iun. *d. qv. 73.* Kirchn. *diſp. Polit. ult. th. 4. lit. B.* Dn. Beſold. *claſ. 2. diſp. Pol. 7. th. 27.* Keckerm. *in curs. Phil. diſp. 35. Probl. 13.* Hœnon. *diſp.* Pol. 7. *th. 1.* Timpler. *lib. 4. Polit. cap. 10. qv. 23.*

CX.

An μονομαχία ſeu duellum ſit licitum?

Hic

Hîc diſtinguendùm eſſe cenſeo. Suſcipitur enim duellum vel contra hoſtem, vel contra concivem. Si contra hoſtem, licitum eſt. Quis negabit, ſi omnibus licet reſiſtere, etiam ſingulis licere? Unde olim inter duces nihil hôc erat frequentius. Quippe cùm tale genus pugnæ non vindictæ aut privati odij cauſſâ committatur, ſed ob patriæ ſalutem ſuſcipiatur, exempló Davidis cum Goliathô, *1. Reg. 17.* & aliorum. Bocer. *lib. 2. de duell. c. 3.* Vaſq. *1. controv. ill. 49. nu. 18. & ſeqq.* Si contra concivem: Olim quidem erat conceſſum apud Romanos aliosq; populos, & adhibebatur ad probationem alicujus rei, aut ad purgationem objecti criminis. Verùm hujusmodi duellum rectè poſtmodum abrogatum: & omni jure, divinô ſcilicet, canonicô, gentium, & civili penitùs prohibitum eſt. Primùm quia non ſolùm pugnat cum lege divinâ, quâ homicidium vetatur: ſed etiam DEUS tentatur, dum fama aut ſalus alicujus committitur fortuito eventui, ſine juſſu ac permiſſione divinâ. Neq; enim ſemper in pugnâ juſtior, ſed plerumq; robuſtior aut exercitatior vincit. Deinde jure Canonicô prohibitum eſſe tale duellum, patet *ex tertu c. 1. & 2. de cler. pugn. in duell. c. 1. & cap. 2. de purgat. vulg. c. Monomachiam. 2. qv. 2.* Præterea quia naturali quoq; æquitati, ſuper quâ fundatum eſt jus gentium, repugnat: quippe quæ jubet

N 5 faci-

facinoroſos puniri, & innocentes abſolvi. Quia deniq; jure civili duelli uſus, ut deteſtabilis, omnino inhibetur: ratio eſt, quoniam jus civile in cauſis & negocijs pecuniarijs pœnam corporis reo non imponit, ſed pro delictis eam tantùm infligit delinquentibus. *tot. tit. D. de pœn.* Imò verò, actore non probante, reum ſimpliciter abſolvit, etſi nihil præſtat: *l. Qui accuſare. 4. C. de edend.* In criminalibus autem id requirit probationes luce meridianâ clariores: *l. ult. C. de probat.* Bocer. *d. lib. 2. de duell. cap. 2.* Damhoud. *in prax. crim. cap. 42.* Vaſq. *d. c.* 49. Ayal. *lib. 1. de jur. & off. bell. c. 3.* Rittersh. *lib. 2. part. feud. cap. 10. qu. 37.* Bodin. *lib.* 4. *de Repub. cap. 7.* Camerar. *lib. 2. meditat. hiſt. cap. 19.* Dn. D. Meiſn. *lib.* 4. *ſect. 1. qu. 21.* El. Reuſn. *lib. 3. ſtratag. cap.* 6. Arnis. *lib. 2. Polit. c. 5. pag. 521. & ſeq.* Th. Sagitt. *diſſ. 15. exercit. exot. th. 3. lit. C.* Schönborn. *6. Polit. c. 23.*

CXI.

Præſtatne propugnaculis & mœnibus civitates in regno vel Principatu munitas habere, quàm iis vacare?

Machiavellus *lib. 2. diſſ. de Rep. 24. & de Principe cap. 20.* & qui eum ex Politicis ſequuntur, curioſè magis quàm fructuosè diſceptant, nullas

nullas omninò munitiones in regnô exſtruendas eſſe, propterea I. quòd plùs regnis obſint, quàm proſint. Quia tyranni caſtris, arcibus & mœnibus ad crudeliſſimam ſæpè libidinem abutuntur, & paratam inde habent ſubditos ſuos opprimendi occaſionem. II. Quòd civium animos effœminatos & ſecuros reddant; ita ut non de hoſte propulſandô, ſed de ſuis propugnaculis cives cogitent, ſalutem ſuam contineri arbitrantes in munitionibus & propugnaculis. Plat. *lib.* 6. *de legib.* Bodin. *lib.* 5. *de Rep. c.* 5. nec quidquam in rei militaris diſciplinâ ſtudij ponant, & ſusq;deq; ea habeant, quæ ad armorum uſum neceſſariò requiruntur. III. Quòd civitas viris, non lateribus cincta eſſe debeat. Plutarch. *in vitâ Lycurgi.* IV. Quòd magis ferrea & ærea, quàm lapidea & terrea probanda mœnia putet Plato *d. lib.* 6. *de ll.* V. Quòd omnia caſtella expugnari queant, in quæ modò aſellus auro onuſtus poſſet adſcendere: aſſerente Philippô Rege Maced. apud Cic. *lib.* 1. *Epiſt. ad Attic.* 13. Quò pertinet illud proverbium Italorum: Il martel d'argento ſpezza le porte di ferro. VI. Si urbes benè muniantur, metuendum erit, ne hoſtes illas captas pertinaciter retineant, atq; inde incolis damnum inferant. VII. Quòd civitas muris munita ſit pulcrum conclave mulierum, dicente Cleomene, referente Bodinô

Bodinô *d. c. 5.* Hinc Ageſilaus cuidam, muros alicujus oppidi firmos ac validos oſtendenti, & interroganti, an pulcri viderentur? Pulcri, reſpondet, per Iovem, ſed in quibus mulieres habitent, non viri. Plutarch. *in Lacon.* De quibus & alijs pluribus conſule Machiav. *alleg. loc.* Melch. Iun. *part. 2. qv. Pol. 64.* Bodin. *d. loc.* Verùm harum & ſimilium rationum Machiavelli, & ipſius ſequacium nulla, tanta & tam firma eſt, ut deſtrui & convelli non poſſint; & quò minùs in caſtra ſaniorum Politicorum tranſire liceat, omninô conſultum eſſe aſſerentium, propugnacula & munitiones erigere, & quidem ſubſequentibus fundamentis & rationibus. *I.* Quia ſacrâ teſtante hiſtoriâ, pij Reges V. T. varias urbes munitionis in Iuda ædificârunt: cujusmodi exempla profert Cunrad. Theodor. *in ſuô diſcurs. Polit. de munit. & propugnac. memb. 2.* II. Quia & antiquiſſimæ urbes muris cinctæ leguntur. Hieroſolyma Iudæorum metropolis, Ioſeph. *lib. 6. cap. 6.* Babylon, quæ muri ambitum *385.* ſtadiorum habuit; viam quoq; ſuper mœnibus tam latam, ut quadrigæ occurrentes facilè pertranſire posſent: Cœl. *lib. 8. antiq. lect. cap. 12.* *III.* Quoniam ipſa natura variè docuit munitiones: ſiquidem quasdam urbes paludibus, montibus & fluminibus natura munivit. Veget. *lib. 4. de re milit. cap.* 1. Deinde & beſtiæ ſua luſtra & loca

loca tutiora habent, & aves in aptis & ſecu-rioribus locis nidos conſtruunt, Petr. Greg. *lib. 2. de Republ. c. 1. nu. 2.* Tum nec domus ulla reperitur, quæ non parietibus, januis & ſimilibus munita ſit, *Jun. d. qv. 64.* Præterea & naturalis ratio ſuadet, ut non modò ſingulorum, ſed etiam univerſorum fortunæ, bona, uxores, liberi, pecuniæ, facultates ab hoſtium incurſionibus, direptionibus & latrocinijs tutiores eſſent: quæ certè ſine mœnibus ſalva eſſe non poſſunt. Reuſn. *lib. 2. art. ſtratag. cap. 28.* Deniq; & ipſa corpora noſtra clypeis & armis tegimus: cur non urbeis adverſus hoſtium impetus muris cingeremus? Bodin. *d. c.* 5. *IV.* Quia, quando urbes muris ſunt ſeptæ, parci poteſt ſanguine civiũ: & quod per lateres & calces effici poteſt, id objectu humanorum corporum effici non debet. Antimach. *lib. 3. theor. 33.* V. Idem eſſe videtur, ſtatuere, urbes atq; civitates muniendas non eſſe, ac ſi quis regionem quærat hoſtium incurſionibus expoſitam, Ariſtot. 7. *Polit. 11.* VI. Quia ad ornamentum & magnificentiam urbis munitiones faciunt. Ariſtot. *d. c. 11. VII.* Si hoſtes videant, civitatem contra externam vim ſatis eſſe munitam atq; inſtructam; faciliùs abſterrebuntur à ſuô propoſitô, neq; temerè volent contra talem civitatem bellum ſuſpicere. Bodin. Reuſn. *dict. locis.* Iun. *d. qv. 64. & tom. 1. Orat. pag. 1306. & ſeqq.* Me-

land.

land. *in ideâ ſtud. Pol, pag. 36. & ſeq.* P. Gregor. *lib. 2. de Republ. c. 3. & 5.* Caſ. *lib. 7. Sphi civ. c. 11. q. 2.* Dn. Gerh. *dec. 8. Pol. qu. 3.* Dn. Heider. *in prælect. Polit. cap. 4.* Danæ. *lib. 3. Pol. Chr. c. 3.* Schônborn. *lib. 4. Pol. 13.* Keckerm. *lib. 1. Syſt. polit. cap. 2.* Timpler. *lib. 1. Pol. cap. 6. q. 6.* Gol. *lib. 7. Pol. c. 11.* Ea, quæ contra urbium munitiones adferuntur, aut per accidens ijs competunt, aut ſaltem infirmitate conſequentiæ laborant: idcirco nihil neceſſariò probare poſſunt, uti videre eſt apud auctores hîc allegatos. Confer Autor. der Fürſtlichen Tiſchreden *lib. 1. cap. 4.*

CXII.

An conſultum ſit, in munitionibus quandoq; Academias & Univerſitates erigere?

Primâ fronte id negandum videtur, hiſce rationibus: *I.* Quia nequaquam exteris quibusvis nationibus, quales in Academijs confluere ſolent, liberum in munitionibus hoſpitium eſt permittendum; ne arcana earundem ſcrutentur, eademve vel cum alijs communicent, vel ipſi etiam aliquando illis malum intentent. Petr. Greg. *lib. 11. de Repub. cap. 3. n. 6.* II. Quia ſicuti leges, ita & ſtudia inter arma ſilent. *III.* Quoniam aliàs non ſatis tutum eſt; cum

tum militibus converſari ſtudioſos, inter quos eſt magna ſimultas & perpetuum odium. IV. Quia loca iſta munita, in paluſtri planicie ut plurimum ſita, non ſatis ſalubria ſunt; non tā propter nebulas & ſpiritus venenatos ex foſſarū aquis exſurgētes, quàm ob aggerū circūvallationē, quibus aër inpediatur, quò minùs commodè vicos civitatis perflare queat. Cæterùm hiſce rationibus non obſtantibus, verior videtur affirmantium ſententia. I. Quia ſtudia requirunt loca tutiſſima, in quibus ne ullum incurſionum, direptionum & turbarum metuendum periculum. II. Quia munitiones plerumq; ſunt in æquabili pratorum & agrorum planicie, ad rivorum vel fluminum ripas exſtructæ; ideoq; naturali quadam amœnitate & fertilitate prædità, quæ ſtudijs convenientiſsima, ſtudioſis verò ad deambulationes atq; recreationes accommodatiſſima. *III.* Rectiùs in ijsdem ac feliciùs Studioſi in officiò detinentur, ne vel intempeſtà nocte, ſub excluſionis nocturnæ metu, extra portas ſpacientur, vel vigilum præſentià, & legum caſtrenſium rigore, nec non evaſionis diffidentià abſterriti, per plateas hinc inde vagentur, vociferentur, tumultus & rixas moveant, ſe invicem, aut alios etiam provocent, periculoſè ac lethaliter vulnerent, vel alià quacunq; ratione incommodent. IV. Quia multa in munitionibus occurrunt ſingularia,

& ce-

& cognitu Studioſis neceſſaria, maximè illis, qui vel aliquando militiam ſectari, vel Reipub. gubernacula captare deſiderant. Et hujus rei exempla non deſunt. Quamplurimæ enim celebres Academiæ Germaniæ in munitionibus erectæ ſunt: Viennenſis in Auſtriâ; Wittebergenſis in Saxoniâ; Ingolſtadiensis in Bavariâ: Argentinensis in Alſatiâ: Lugdunensis in Holandiâ: Erphordiensis in Thuringiâ: Gieſſenſis in Hasſiâ. Rationes igitur contrariæ uſq; adeò non urgent, ut refelli ac reijci nequeant. Ratio *I.* nihil movet: quia de Studioſis optima quæq; præſumenda, cùm idem etiam ab alijs ſub ſpecie aliâ tentari poſſit. Parùm urget *II.* quia loquitur de belli, non pacis tempore. Ad *III.* Reſp. quia æquè militibus præſidiarijs, ac Studioſis, certæ leges pacis tempore præſcribi poſſunt, quarum metu & obſervantia, intra modeſtiæ limites contineantur. *IV.* ratio vera eſt ſaltem ex accidenti, non communiter: cùm non omnes in locis paluſtribus ſitæ ſint. Et foſſatum aquæ, ſi vivæ modò ſint, venenatos potiùs humores, quò minùs aërem penetrent, attrahunt, & ita infectionem impediunt. Cunrad. Theodor. *in diſcurs. Polit. de munit. & propugnac. quæſt. ult.* D. Arumæ. *diſcurs. Academ. 23. th. 5. lit. ε.*

CXIII.

An pecunia ſit nervus belli?

Pecunia

Pecunia ad bellum gerendum tam neceſſaria eſt, ut nervus illius verè dicatur & ſpiritus vitalis. Sicut enim Medici negant, ſine nervis homines ambulare poſſe; ita nec bellum uſquam progredi ſine pecunia poteſt. Quandoquidem ſine hâc miles extraneus haberi & conduci nequit, neq; domeſticus ſtipendia ſua retinere; cùm omnia ſint venalia nummis. Ariſtot. *2. Rethor. 16.* nihilq; tam munitum, quod non expugnari pecuniâ poſſit, *Cic. 2. in Verr.* Unde Polyb. *lib. 6.* proptereà putat Romanos potentiores factos Spartanis, quòd ærarium habuerint, quô caruêre Spartani. Et verum illud Thucydidis dicentis, bella non magis armis, quàm ſumptibus geri; *in Orat. Archidami.* Adde quòd milites, qui certa ſtipendia accipiunt, minus alios onerant. Proinde & Auguſtinus militantibus ſtipendia eſſe conſtituenda dicit, ne, dum ſumptus quæritur, miles graſſetur. Contrà verò maximus in Repub. nodus eſt inopia rei pecuniariæ, teſte Tulliô *Ep. 18. ad M. Brut.* & impedimentum magnum ad res præclarè gerendas. P. Gregor. *lib. 11. de Repub. c. 2. nu. 1.* Reuſn. *lib. 1. art. ſtrat. c 20. & cor. 1. Politico-hiſt. flor. 9. pag. 29. & ſeq.* Lips. 5. *Polit. 6.* Jun. *p. art. 2. Polit. qu. 64.* Arnis. *lib. 1. Pol. c. 16. pag. 369.* Althus *cap. 34. nu. 39. Pol.* Richt. *ax. Polit. 228.* Caſp. Fac. *axiom bell. 48.* Caſm. *cap. 39. vit. Polit.* Aut. *de ſt. Pol. lib. 5. diſc. 6.* Aliter ſentit Machiavellus *lib. 2. diſcurs.*

de Repub.c.10. ubi diſceptationem inſtituit contra illud tritum atq; receptum axioma, quòd PECUNIA ſit NERVUS BELLI. Hanc ſententiam Machiavelli ſequitur illuſtris Dn. Gerg. Ac. Enenck. *in not. ad lib.1. Thucyd. n.38.* Sed tota diſputatio iſta tollitur, ſi diſtinguatur inter cauſam Principalem, quæ ſanè eſt virtus belli, & cauſam inſtrumentalem, quæ eſt pecunia, Schönborn. *lib.6. Polit.c.6.* Keckerm. *lib.1. Polit. cap.30. pag.474. & diſp.35. curs. Phil. Probl.11.* Vide de hoc problemate non minùs eleganter quàm eruditè differentem Marium Salamonium *lib.3. de Principatu.*

CXIV.

Num permiſſum ſit ſubditis, religionis causâ adverſus Principem arma ſumere?

Malè agunt exſules qui à ſuis Magiſtratibus in exſilium pulſi, bella ipſis indicunt: quia id nullo jure eis licet, & conſequenter non bellagerunt, ſed potiùs latrocinia exercent. Subditi enim ſeu privati non habent jus gladij, *Matth. 26. v. 52.* Quin potiùs cogitent, propter ſua peccata regnare injuſtas Principes; & contra hos non manibus, ſed genibus flexis opus eſſe. Unde Div. Apoſt. Paullus vel Neroni ipſi ſingulis Chriſtianis obedien-

dum

dum docuit. Quòd ſi Princeps ſubditos ad impia ſacra compellere velit, præſtò eſt edictum CHRISTI: fugiant in aliam civitatem. *Matth.* *10,23.* Quid ſi fuga non conceditur? Vitam potiùs deſerant, quàm DEO renuncient; crucifigantur potiùs, quàm CHRISTUM denuò crucifigant, ut Paullus loquitur *Hebr.6.v.6.* Durum quidem ſpoliari patriâ, fortunis, vitâ: At CHRISTI juſſus hîc: lex etſi dura, tamen ſervanda eſt, *l. Proſpexit.12.D.qui & à quib. manum.lib.non fiant.* Vim vi repellere licere, nihil valet adverſus Magiſtratum, propter CHRISTI edictum: Reddite Cæſari, quæ ſunt Cæſaris. *Matth.22,21.* Honorate regem: *1. Petr.2.v.12.* *Rom.13.* Subditi eſtote omni poteſtati. De univerſis lex concepta eſt, non de optimis tantùm. Imò etiam improbos Magiſtratus ſubditis ſanctos eſſe cavetur *1.Tim.2. & 1.Petr.2.v.13.* Nabuchdonoſor ſanè ſuam ſtatuam crudeli ſuppliciô propoſitô coli juſsit, *Dan.3.* & hunc tamen DEUS ipſe ſervum ſuum adpellavit, *Ierem.25.v.9.Ezech.29.v.18.* Proq; eo preces Iſraëlitico populo injungunt Prophetæ; ac ſcutum, non gladium (ut inquit Livius *li.3.*) in ipſum ſumendũ monet, *Baruch.1.Ier.29.* Bodin, *l.2.de Rep.c.5.* Dn.D.Marc Nigrin. *li.2. Eth.c.7.* Chriſtiani, licèt per 300. annos graviſsimas perſecutiones ſuſtinuerint, arma tamen contra tyrannos non ſumpſerũt, tametſi pares viribꝰ & numerô fuerint. P.Gregor. *li.26.de*

O 2 *Repub.*

Repub.c.7.nu.10. Ferrar.*de Repub. bene inſtit.lib. 8.cap.2.* Danæ.*lib.5. Pol. Chriſt.cap.2.pag.331. & ſeqq.* Arniſ.*in tract.de auctoritate Princip, in pop. ſemper inviolabili. cap.* 2. Obrecht. *diſp.de bell.th. 196.& 3.ſeqq.p.1.* El. Reuſn.*lib.1.art.ſtratag.cap. 14.pag.71. & ſeq.* Aut.*de jure Magiſtrat.quæſt.6.* Ex hiſce jam dictis haud obſcurè concluditur, tyrannicidas non eſſe accuſandos, ut juſtè cæſi dicantur tyranni: modò diſtinguatur inter tyrannum, qui eſt absq; titulô, & eum, qui legitimâ ſucceſsione regnum ſibi adquiſivit. Ille tolli poteſt. Hic aut recognoſcit ſuperiorem, tunc remedijs ordinarijs ei reſiſti poteſt: aut non recognoſcit, &, ſi is ſit interemptus, tyrannicida nullam excuſationem meretur. Schönborn. *lib.2.Polit.cap.40.P.* Greg.*lib.26.de Repub. c.5.n.25.* Dn. Joan. Gerh.*dec.10.qu.Pol.6.* Althuſ. *c.30. Polit. per tot.* Melch. Jun.*tom.1. Orat. pag. 432.& ſeqq.* Dn. Colleg. Jacob. Mart. *cent.2.qq. ill.diſp.4.qu.10.* Wendl. *in diſſert.Cathol.pag.34. & ſeq.*

CXV.

An cum infidelibus fœdus pangendum?

Priusquam ad propoſitam quæſtionem reſpondeatur, ſciendum eſt, tria diſtincta fœderum genera dari poſſe. Primum enim eſt Eccleſiaſticum

cleſiaſticum ſive Religionis, quod Eccleſiæ & purioris doctrinæ defenſionem concernit. Alterum genus fœderum eſt merè Politicum, reſpiciens tantùm pacem publicam & tranquillitatem civilem: ubi locum habent pacta, promiſſa & conventa, de vitandis utrinq; injuriis, de finibus terrâ mariq; tuendis; de ſecuritate poſſesſionum, contractuum, navigationum, itinerum: & ſimilibus officijs eô fine præſtandis, ut pax publica, & civium incolumitas utrinq; ſarta tecta aſſeratur & promoveatur. Tertium fœderum genus eſt mixtum, partim religionis purioris, partim pacis publicæ aſſertionem reſpiciens. Hiſce ita præmiſsis, nulli cuiquam obſcurũ eſſe poteſt, propoſitã quęſtionẽ ſolũmodò eſſe exaudiendam de altero genere fœderum, An videlicet cum infidelibus fœdus iniri queat. Id quod adfirmamus, & ſequentibus fundamentis probare adnitemur. I. Quidquid ſalvâ conſcientiâ & ſine jacturâ religionis præſtare licet, illud utiq; mediante tranſactione fœderali paciſci licet: Atqui pacem publicã & tranquillitatem civilem præſtare & colere debent fideles cũ õnibꝰ hominibus: & cumprimis Magiſtratus pij officium eſt, ſubditorum jura ac privilegia ita aſſerere, ut civilis ſocietas, & quæ ſunt vincula & nervi contractûs, navigationes, mercimonia & id genus alia liberè ac tutò exerceri poſsint. Ergò hoc ipſum, mediante etiam tránsactione

fœderis, paciſci licet cum omnibus hominibus. Aſſumptio probatur *ex cap. 12. v. 18. ad Roman*: ſi fieri poteſt, quantum in vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem colite. Quò pertinet etiam admonitio Epiſtolæ *ad Hebr. cap. 12. v. 14.* pacem ſectamini cum omnibus. II. Sententiam noſtram confirmant multa exempla Sanctorum; qui, ita urgente neceſsitate, fœdera cum infidelibus & diverſæ religionis hominibus percuſſerunt. Sic Abraham fœdus inijt cum infidelibus regibus Eſchol & Aner, contra reges infideles, *Gen. 14. v. 13.* Idem Abraham cum Abimelechô, *Gen. 22.* Joſue cum Gabeonitis, *Joſ. 9.* David cum rege Philiſtæorum, *1. Sam. 27.* Salomon cum Pharaone, *3. Reg. 3.* Judas Machabæus cum Romanis, *1. Macc. 8.* Simon Sacerdos cum Spartanis & Romanis, *1. Mach. 14.* III. Ipſe D. Apoſt. Paullus ſuppetias petijt à Centurione, *Act. 23. c. Sex differentiæ. in fin. & c. ſeq. 23. qu. 3.* IV. Adſertio hæc etiam plurimùm confirmatur, quòd DEUS graviter puniverit hujusmodi fœderum violatores: Saulem, ejusq; poſteros, *2. Sam. 12. v. 1. 2.* Confer *Ioſu. 9. & 1. Sam. 28. 3. 9.* Ladislaum Ungariæ regem, rumpentem fœdus Politicum cum Amurathe initum ex inſtinctu Romani Pontificis, *lib. 5. Chron. Carion.* V. Huic ſententiæ adfirmativæ non parum roboris addit, quòd quilibet infideli & Ethnico, ſalvâ

conſcien-

conſcientiâ, militare poſsit contra in fidelem, ſi ſubſit juſta belli cauſſa. Sic enim D. Ambroſius: Julianus *inquit*, Imperator, quamvis eſſet apoſtata, habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites. Quibus cùm dicebat: producite aciem pro defenſione Reipub. obediebant ei. Cum autem dicebat: producite arma in Chriſtianos; tunc cognoſcebant Imperatorem cœli. *cap. Iulianus. 94. cauſ. 11. quaſt. 3.* Dn. Leonh. Hütter. *in tract. de fœderib. Chriſtianor.* Corſet. *de poteſt. reg. part. 2. qu. 33.* Chokier. *lib. 2. aphor. Polit. cap. 11. pag. 103.* Tarnov. *in Quaſt. Num & quæ fœdera cum diverſæ religionis hominibus ſalvâ conſcientiâ iniri poſsint, circa fin.* Helfr. Ulr. Hunn. *in tract. de pact. cap. 2. qu. 4.* Timpler. *lib. 4. Pol. cap. 9. qu. 8.* Diſs. Alb. Gentil. *de jure bell. lib. 3. cap. 19.* Schönborn. 4. *Polit. 36.* Dn. Andr. Gerh. *apud Dom. Arumæ. de jure publ. diſc. 31. th. 5.* Richt. *axiom. Pol. 277.*

CXVI.

Num repreſaliæ in Republ. ſint tolerandæ?

Neg. I. propter *Auth. Habita. C. ne filius pro patr. &c.* ubi repreſaliæ adſcribuntur perverſæ conſuetudinis.

tudini. Quod autem non ratione introductum eſt, obtinere non debet, *l. 39. D. de legib.* II. Quidquid æquitati & legibus adverſatur, id nec jus eſt, *l. 1. in princ. D. de juſt. & jur.* nec pro jure recipiendum: *l. 8. C. de pact. convent.* Sed repreſſaliæ legibus & æquitati ſunt contrariæ, *c. un. de injur. & damn. dat. in 6.* III. Quia per repreſſalias aliquis alienô odiô prægravatur, quod iniquum. *l. Si quis. 33. §. 1. C de inoff. teſt. c. Non debet. de R. J. in 6.* IV. *per l un. C. ut null. ex vicā. pro alien. vican. deb. ten.* V. Quia per cō̃ceſſionē repreſſaliarū̃ turbatur pax & tranquillitas publica. De quibus plura vid. apud Matth. Coler. *de proceſſ. exſecut. part. 1. cap. 2. nu. 272. & ſeqq.* Gail. *de pignorat. obſ. 2.* Gothofr. *ad Nov. 52.* Damhoud. *in prax. crim. cap. 110. num.* 6. Treutl. *vol. 2. diſp. 1 th. 5. lit. G.* Joan. Schrôt. *dec. 7. diatr. dom. qu. 3.* Diſs. Mart. Laudens. & Jacob. de Canib. *in tract. de repreſſal.* P. Heig. *part. 1. qu. 12.* Georg. Lorich. *in enchirid. arreſt. per tot.* Bronch. *cent. 1. miſcell. contr. aſſ. 75.*

CXVII.

An conjugium ſit præferendum cœlibatui?

Quamvis cœlibatus non omnino ſit contemnendus, cùm etiam ſuas mereatur laudes, ſi idelicet continentiæ donô quis inſtructus fuerit;

rit: interim tamen negari non poteſt, quin conjugium præ cœlibatu commendetur, & facilè palmas obtineat. Quod probatur à matrimonij dignitate ſeu honeſtate, neceſsitate, & utilitate ſeu jucunditate. Dignitatem ſeu honeſtatem matrimonij vel ex eo æſtimare licet, quòd & primũ & antiquiſsimum vitæ genus, & reliquorum ordinum omnium veluti ſeminarium quoddam eſt. Quod autem antiquiſsimum, id & laudatiſsimum eſt; primamq; vitæ generibus auctoritatem ſumma antiquitas vendicat, teſte Tertulliano. Et ſi ulla in ullo ordine dignitas, ſi ulla auctoritas, ſi ulla majeſtas; ea certè in conjugium quoq; redundat, cùm numquam cauſſa ſit deterior ſuô effectu. Noverunt hoc ſapientiſsimi illi Legumlatores, à quibus multa illuſtria privilegia huic vitæ generi conceſſa fuerunt, ut, qui liberos procreâſſent, in ſententijs dicendis eſſent primi; in petitione Magiſtratûs aut officij alicujus liberorum numerus prævaleret. Appian. *lib. 2. de bell. civil. l. 6. in fin. D. de decurionib. l. 9. C. eod.* in theatrô honoratiorem ijdem locum occuparent, Sueton. *in Auguſt.* ſingulis annis acciperent munera, Herodot. *lib.* 1. liberi tales eſſent ab excubijs apud Spartanos, ſi tres maximè haberent filios; immunes ab omnibus officijs, ſi quinq;, Ariſtot. 7. *Polit. cap.* 7. Ælian. *lib. 6. cap. 5.* liberarentur à tutelâ & curâ, qui tres liberos ſuperſti-

tes haberent Romæ, vel in Italiâ quatuor, vel quinq; in provincijs, *in princ. Inſt. de excuſat. tut. vel curt.* & *tot. tit. C. de his, qui liberor. num. excuſat. mer.* Dionyſ. Halicarnaſſ. *lib. 3. antiquit. Rom.* immunes quoq; eſſent à legationibus publicis, *l. 1. C. de legat.* Contrà verò cœlibes pœnâ ſatis gravi ſemper adfecti fuerunt, uti videre eſt apud Philipp. Camerarium *part. 2. oper. ſubciſ. c. 65.* Jun. *part. 2. quæſt. Polit. 27. pag. 8.* Quòd ſi quis ſacros adiret fontes, multa ubertim hauriret, quæ maximam auctoritatem huic ordini conciliare poſſent. Verùm ut ex multis pauca ſaltem ſeligamus: illud non minimum eſt, quòd DEUS ipſe ante lapſum primorum parentum hunc ordinem inſtituerit, *Gen. 2. v. 22.* & *ſeqq. Matth. 19.* Quin & toties ſtatus conjugalis ore Prophetarum & Apoſtolorum nobis commendatur, tot ſummis laudibus paſsim evehitur, tot honeſtiſsimis elogijs exornatur. At unicum illud *ex Epiſtolâ ad Hebræos cap. 13.* adduxiſſe ſufficiat: honeſtum eſt matrimonium in omnibus, intemeratusq; lectus. Impudicos verò & adulteros puniet DEUS. Deniq; ipſe CHRISTUS Θεάνθρωπος in conjugiô, utut ſine virili ſemine naſci voluit: ipſius etiam firmiſsima cum Eccleſiâ conjunctio honeſtiſsimô conjugij nexu adumbratur & depingitur. *Matth. 1. Joan. 1.* Neceſsitatem porrò ejus id primùm arguit; quòd, cùm DEUS nihil fruſtra faciat, genus

genus humanum diſtinxerit in maſculum & fœminam, hominem ad matrimonium natum manifeſtò inde appareat. Accedit, quòd ipſa Natura homini impreſserit atque implantârit amorem ſocietatis, & odium ſolitudinis. Unde illud vulgatum emanavit: Solitudo inhumanitatis contubernalis. Quare adpoſitè Juvenalis:

Nemo ſibi ſatis eſt, eget omnis amicus amicô.

Quæ verò arctior amicitia aut ſocietas conjugiô? Et annon, ſi vitam agere cœlibem vellent omnes, brevi genus humanum interiturum eſſet? niſi fortè pecudum ritu, promiſcuis libidinibus propagari deberet: quod cogitatu fœdum, dictu fœdiſsimum, & à ratione, quâ ab illis diſtare dicimur, quàm alieniſsimum. Efflagitant hoc quoq; flammæ libidinum, quibus hominum pleriq;, ubi adoleverunt, uruntur. Hæ ergò, hâc quaſi aquâ infuſa, reſtinguendæ ſunt. Verùm longe magis hoc à nobis exigit vitæ noſtræ indigentia, cùm in rei familiaris adminiſtratione, tùm in adversâ valetudine, Gell. *lib. 1. noct. Attic. cap. 6.* Quod clariſsimè omnium oſtendit *Syracid. c. 36. v. 26. & ſeq.* Utilitas deniq; ejus ac jucunditas ob oculos nobis ponitur. I. Quod amore licitô atq; honeſtô nihil ſit jucundius, nihilq; hominis naturæ adcommodatius. II. Quòd uxorem qui duxerit, omnis vitæ ſubſidium, firmamentum & ornamentum ſibi

ſibi comparavit. Unde vox illa DEI Opt. Max: non eſt bonum, hominem eſſe ſolum, faciamus ei adjutorium. III. Quòd communi hominum ſocietati & patriæ, cui omnia debemus, nil fructuoſius & utilius exiſtere poſsit, quàm prolem poſt ſe relinquere; quæ in colendô DEO, & tuendâ communione, inter homines ſubſtitui nobis & ſurrogari queat. Et hac quoque de cauſsâ Romanis & Spartanis, (ſicuti jam antè dictum) nec non alijs nationibus, ſubolis propagatio ſummæ curæ & quantivis precij fuit, ut hâc ratione humanum quoq; genus aliquo modô exiſteret ſempiternum, ùt teſtatur Calliſtratus *in L. Liberorum. 220. in fin. D. de V. S.* ubi ita inquit: Idcirco filios filiasvé concipimus atque edimus, ut ex prole earum diuturnitatis nobis memoriam in ævum relinquamus. IV. Quòd nulla fermè voluptas tanta ſit, quantum eſt φιλοςόργων parentum gaudium, ſi filios & filias, nepotes & neptes longâ ſerie numerent atq; recenſeant. V. Quòd conjuges ſuas opes & reculas ut plurimum liberis relinquant; quod ſanè moleſtiarum & laborum omnium ſolatium & allevamentum optimum putatur. VI. Quod connubijs graviſsimæ ſæpè numerô diſcordiæ ſopiantur & componantur, adfinitates & cognationes inter homines contrahantur, & denique aliæ inde multæ commoditates percipiantur. Plurâ de hâc materiâ vide apud Theologos;

gos: confer & Arniſæum *in tract. de jure connub. cap. 1. ſect. 7.* Melch. Jun. *part. 2. qu. Pol. 27.* Aut. *lib. 1. de ſtat. Polit. diſcurſ. 34.* Kirchn. *diſp. 15. de Rep. th. 2. lit. C.* Chriſt. Matth. *lib. 1. Syſt. Pol. pag. 117. & ſeq.*

CXIIX.

An polygamia ſit licita?

Etſi ſecundæ, tertiæ & ulteriores nuptiæ haud improbentur, atteſtante ſacrâ paginâ, *Gen. 25. 1. Sam. 25. v. 42. 1. Cor. 7. v. 9. & 39. & 1. Tim. 5. v. 12.* Nec jure Pontificiô prohibitæ ſunt repetitæ nuptiæ: *c. Aperiant. 11. cum ſeq. 13. qu. 1. & cap. pen. & ult. de ſecund. nupt.* Dn. Speckh. *cent. 2. qu. 1. cl. 2.* ubi & diſſentientes percenſet atque refutat. Fr. Patric. *lib. 4. de Inſtit. Reip. tit. 5.* Salmuth. *in not. ad Panciroll. lib. 2. tit. 10. pag. 420. & ſeq.* Dn. Colleg. Val. Guil. Fôrſter. *in tract. de nupt. cap. 1. qu. 3.* Polygamia tamen plurium uxorum ſimul, jure divinô eſt prohibita: præſertim cùm ex primâ inſtitutione conjugij duo tantùm jubeantur eſſe in carne unâ. *Gen. 2, 25.* Quæ verba repetuntur *Matth. 19, 5. Marc. 10, 8. Eph. 5. circa fin. 1. Cor. 7.* Conſentiunt quoq; leges Romanorum, bigamos infamiâ notantes, *l. 2. C. de inceſt. nuptiis. l. Eum qui. 18. C. ad l. Jul. de adult. §. Adfinitatis. 6. Inſt. de nupt.* Borch. *de gradib. pag. 26. & ſeq.* Danæ. *lib. 2. Eth. Chriſt.*

Chriſt. cap. 14. pag. 201. & ſeq. Beza *in tract. de polyg.* Henning. Arnis. *de jure connub. c. 4. ſect. 2. & ſeq.* Förſter. *d. tract. cap. 5.* Timpler. *lib. 1. Oeconom. cap. 4. qu. 7.* Hodie ex conſtitutione crim. Caroli V, *art. 121.* bigami ultimô ſuppliciô adficiuntur, quem ſequitur Elector Saxoniæ *Conſtit. 20. part. 4.* ibiq; Moller. P. Theod. *diſp. crim. 6. th. 6. lit. A, D, & F.*

CXIX.

An nuptiæ inter homines diverſæ religionis ſint prohibitæ?

Expreſſum mandatum eſt, non ſocianda eſſe cum gentibus conjugia, *Deut. 7. v. 3. 1. Reg. 3.* Et Apoſtolus Paullus non vult jugum iniri cũ infidelibus, *2. Cor. 6. v. 14.* Accedit, quòd inter tales perſonas rixæ ac diſcordiæ oriantur, & animorum diſtractio fiat. Nullus ſiquidem eorum adfectus eſt fidus, quorum diverſa fides: Hieron. *in Matth. cap. 10.* Ea propter tam Conciliorum canones, quàm Imperatorum ac Regum decreta, nuptias imparis cultûs dãnãrunt, ſicuti refert Arniſæus *in d. tr. de jure connub. c. 6. ſect. 5. nu 36. & ſeqq.* Quemadmodum etiam conjugia hujusmodi parùm lætos habuiſſe ſucceſſus tam profanæ, quàm ſacræ hiſtoriæ docent. Alb. Gentil. *lib. 2. de nupt. cap. 19.* Arniſæ. *d. ſect. 5. à num. 1. usq; ad num. 39.* El. Reuſn: *cor. 5. Politico-hiſt. Flor. 1.* Jun.

Jan.*part.2.Polit.quæſt.36.* Adde, quòd plerumq; hi, qui infidelium matrimonijs involvuntur, amoribus mulierum ad impiam defectionem pellecti, religionem quoque mutare, & inflectere ad novas adfinitates ſoleant. Richt. *ax. Oecon. 61.* Aliud viſum eſt Cypræo *in tr. de jure connub. cap.13.§.77.nu.8. & ſeq.* qui concedit matrimonium cũ infideli. Non tamẽ propterea negatur, matrimoniũ inter fidelem & infidelem jam contractum conſiſtere debere. Aliâs enim Apoſtolus Paullus non vetuiſſet diſceſsionis initium facere, *1.Cor.7.v.12 & ſeq.* Multa enim valent ex pòſt factô, quæ ab initiô non ſubſiſtunt: *l. In ambiguis.85.§.1.D.de R.J. arg. l. Patre.8. D. de his, qui ſui vel al. jur. ſunt.* Quod ad matrimonium contrahendum attinet, rurſus diſtinguendum eſt inter paganos & hæreticos, Chriſt. Matth. *lib. 1. Polit. pag. 99. & ſeq.* Henning. Arniſ. *d. ſect. 5. num. 40. & ſeqq. &* Reuſn. *d. loc.*

CXX.

An virgo potiùs ducenda, quàm vidua?

Duplex labor eſt ei, qui viduam ducit. Prior, ut dedoceat alterius viri mores: alter, ut ſuis adſuefaciat. Patric. *lib. 4. de inſtit. Reipub. tit. 4.* Id quod ſine magnâ difficultate fieri non poteſt; difficulter

difficulter enim dediſcitur, quod longa áſſuetudo vertit in naturam. Deinde ex diſsimilitudine morum, quos vidua in poſteriore maritô per collationem cum moribus prioris deprehendit, oriuntur diſcordiæ, vixæ, ſimultates, odia & id genus alia incommoda. Viduæ (inquit Libanius *in Epiſt. ad Phremil.*) numquam deſunt querelæ, ſe primo marito fuiſſe chariorem. Contrà verò animus virginis honeſtæ eſt ſequax, flexilis & inſtar ceræ mollis; quem facilè, quò velis, ducas & adſuefacias. Quamobrem non immeritò præcipit Heſiodus *lib. 2. oper. & dier.* virginem ducendam eſſe, ut gratis moribus imbui poſsit, dum ait:

Παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ὡς κ' ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς.

Ariſtot. *lib. 1. Oecon. cap. 4.* Arniſæ. *lib. 1. Polit. cap. 3. pag. 88. & ſeq. & in tract. de jure connub. cap. 5. ſect. 5. num. 2. & ſeqq.* Guazz. *lib. 3. de converſ. civil. pag.* (*mihi*) 378. Timpler. *lib. 1. Oecon. cap. 4. qu. 12.* Kormn. *de jure virgin. cap. 26.*

CXXI.

An mulieres lege naturæ teneantur ſuos infantulos propriô nutrire lacte?

Monſtri eſſe videtur, & planè contra naturam,

naturam, ſi matres delicatulæ ſuis parvulis injuſtæ ac crudeles quaſi novercæ exſiſtentes, naturalem victum denegent, & ſuô nutrire lacte ſibi dedecori eſſe putent. Sapienter Cic. *in Orat. pro domo*: cuinā mulieri, *inquit*, dedecori eſſe poteſt, lactare filium; quem ex proprijs viſceribus eduxerit, novémq; integris menſibus plus minusvè in penitiſsimis, abditiſsimis, reconditiſsimis ſuæ ter viſceribꝰ propriô ſanguine aluit? Et graviter apud Agell. *lib. 12. Noct. Att. cap. 1.* Phavorinus Philoſophus diſſerit; matres ſuo lacte, non nutricum adhibitarum debere ſuos fœtus alere atque educare. Hujus rei cauſſæ ſunt multiplices. I. Quia natura ideo ubera matribus lacte diſtenta dedit, ut ipſæ infantulos ſuos alerent. II. Quia matres id ipſum lac habēt, quo infantes in uterô alebantur. Res igitur ſalubrior erit infantibus, ſi eodem lacte nutriantur. III. Quia adfectio major eſt erga prolem in matre, quam in ulla nutrice. IV. Quoniam periculoſa eſt mutatio lactis; cùm eadem forſitan non ſit nutricis, quæ fuit matris complexio. V. Quia nondum benè confirmatum eſt temperamentum infantum; ideo facilè ex nutricibus poſſunt haurire temperamentum: & quia mores animi ſequuntur temperamentum corporis, teſte Galeno, vid. Chriſt. Matth. *lib. 3. Syſtem. Eth. cap. 9. diſquiſ. 2. pag. 104.* Keckerm. *curs. Philoſ. diſp. 21. probl. 13.* Idcircò fit, ut etiam aſſumant mores nutricū,

cùm potiùs debeant aſſumere mores matrum. Plutarch. *de educat. liber.* Guaz. *lib.3. de converſ. civ.pag.*(*mihi*) 420. P Gregor. *lib. 14. de Republ. c. 4.* Ferrar. *lib. 4. de Rep. benè inſtit. c.7.* Cas. *lib. 7. Sph.civit.c.17.* & *lib.1. Oecon.c.3.qu. 4.* Schônborn.*lib.1.Polit.c.6.*Keckerm.*c.3.Synops. Oecon. p.33.* & *ſeq.*Lamb.Danæ.*lib.2.Polit. Chriſt.c.ult.* Verùm hîc vel maximè rationem habendam puto valetudinis vel conſtitutionis genetricis, ne videlicet tam ſibi, quàm infanti nocumento ſit. Timpler.*lib.2. Oecon.cap.4.qu.8.*

CXXII.

Utrùm publica inſtitutio adoleſcentum privatæ ſit anteferenda?

Adfirmo cum Ariſtotele *lib.8. Polit.c.1.* hiſce rationibus: I. Quia liberi non tantùm parentibus naſcuntur,ſed etiam patriæ ſive Repub. Idcirco Reſpub. quoq; ſibi liberos iſtos educare debet. II. Educationis forma excellentior ac conſtantior eſt,quæ conſiſtit in ſapientiâ & conſenſu totius civitatis, quàm quæ ab unius alicujus judiciò pendet: Ideoq; crebrò mutatur. III. Quia educatio mollior plurimùm obeſt juventuti. At verò talis eſt educatio domeſtica ſeu privata,propter adulationem famulorum,negligētiam patrum, indulgentiam matrum,oſcitantiā pædagogorum.Quinctil.*li. 1. Inſt.c.2.* Plurimùm itaq; nocet juventuti: & conſequenter ex do-

meſticâ

meſticâ educatione molliori reducendi ſunt liberi ad educationem publicam, quę prudentiam magis, quàm impotentiam amoris ſpectat. IV. Domi, atq; privatos inter parietes ingenia liberorum vel langueſcunt, & quemdam velut in opaco ſitum contrahunt, vel contrà inani perſuaſione tumeſcunt: neceſſe enim eſt, ſibi nimiùm tribuat, qui ſe nemini comparat, teſte Quinctil. *lib. 1. c. 3.* Comparat autem ſe nemini, qui neminem præter ſuos domeſticos inſpicit. V. Ex publica informatione paratur prudentia. VI. In Scholis publicis multum confert æmulatio, commodant laudationes, emolumenti plurimum vituperationes adferunt. VII. & ultimò, quia hac ratione animi puerorum & adoleſcentum præparantur ad amicitiam & concordiam ſuô tempore in Republicâ tuendam. Jun. *part. 2. qu. Polit. 43. & tom. 1. Orat. pag. (mihi) 790. cum ſeqq.* Joan Caſm. *lib. 8. Sph. civ. c. 1.* Arniſæ. *lib. 1. Pol. c. 19. pag. 430.* Keck. *lib. 1. Polit. c. 9. pag. 192. & cap. 3. Oecon. pag. 42. cum ſeq. & diſp. 28. curs. Phil. Probl. 24.* Schônborn. *lib. 1. Polit. cap. 8. pag. 54.* Hœnon. *diſp. Polit. 5. th. 7.* Beſôld. *lib. 2. Pol. c. 1. §. 2. n. 12.* Caſm. *c. 25. vit. Polit.* Timpler. *lib. 4. Pol. c. 3 qu. 3.* Matth. Tymp. *part. 3. Them. Orat. 7.*

CXXIII.

An, niſi quis indolem maturè oſtendat, à ſtudijs removendus?

P 2 Optima

Optima ingenia in primâ ſtatim ætate ſe produnt, Cœl. *Rhod. lib. 3. cap. 6.* juxta verſiculum iſtum πολυθρύλλητον.

Urit maturè, quòd vult urtica manere.

Ut aquileges, cùm manè halitum quemdam erumpentem è terrâ vident, indicium id habent latentium aquarum: ſic de fœcundâ ſcaturigine virtutum ſpes eſt, ubi in adoleſcente præit & elucet cupiditas diſcendi. Lipſ. *lib. 2. de conſtãt. c. 5.* Neq; tamen continuò ſunt removendi, qui primis ſtatim annis illam ingenij ubertatem non oſtendunt. Namq; exilia poma celeriùs matureſcunt, robuſta ſeriùs, Macrob. *li. 7. Saturnal. c. 7.* Et ut arboribus omnisq; generis ſtirpibus, quæ ſpectatiſsimè adoleſcunt, neq; ante legitimum tempus conſuetumq; morem maturitatem adſequuntur, citò intercidunt ac confeſtim elangueſcunt: ita quoq; in humanis ingenijs & corporibus, ſi quæ naturæ dotes ac munera ſpecioſiùs maturiusq; ſe proferunt, minùs diuturna eſſe ſolent ac feſtinantur delabi. Lemn. *li. 2. de occult. natur. mirac. c. 39.* Unde Accius apud Agell. *li. 13. c. 2.* quod in pomis eſt, *inquit*, idem eſſe ajunt in ingenijs: Quæ dura & acerba naſcuntur, pòſt fiunt mitia & jucunda: ſed quæ gignuntur ſtatim vieta, & mollia, atq; in principiô ſunt vivida, non matura mox fiunt, ſed putria. Relinquendum igitur viſum eſt in ingeniô, quòd dies atq; ætas mitificet. *Hæc ille.* Uti non poteſt in eo

ſuccus

ſuccus eſſe diuturnus, quod nimis celeriter maturitatem eſt aſſequtum, Cic. Et nullus eſt idem diuturnus & præcox fructus, Qu. Curt. *lib.* 8. Sic præcocia ingenia rarò ad frugem & maturitatem perveniunt, teſte Quintilianô. Naturâ quoq; ita comparatum eſt, ut ij memoriâ valeant, qui cum labore & ſudore quid arripuerunt. D. Joan. Gerh. *dec.* 8. *Pol. qu.* 8. Jun. *part.* 2. *Polit. qu.* 41.

CXXIV.

An Heroum filij noxæ?

Notum eſt Græcorum proverbium: ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα. Priusquam ejus rationes delineemus, quid Heroum appellatione in hac parœmiâ intelligatur, haud ignorandum eſt. Eos nimirum in hoc cenſemus proverbiô, qui eximiâ virtute & ſapientiâ præditi, & fortunæ ſecundis uſi flatibus res magnas ſuſcipiunt, ſed tamen nonniſi quæ humana perferunt, & ad exitum ita quidem, ut falli, errare, hallucinari, labi, debilitari, frangi ſæpè queant, perducunt. Heider: *in Orat. de proverbio*: *Heroum filij noxæ.* Ubi hanc materiam multis exemplis, tam Theologicis, quàm Philoſophicis illuſtravit. Cæterùm cauſſæ ex divinâ ſcilicet & humanâ ſapientiâ depromuntur. Illas, cùm non ſint noſtri fori, omittimus; has perſequimur, easdemq; Phyſicas & Ethicas ſtatuimus. Prima cauſa Phyſica eſt,

 quòd

quòd in generatione homines diverſimodè ſeſe habeant: unde etiã diſsimiles poſteri generãtur. De quô vide Lemn. *de occult. nat. mirac.* Altera eſt, quòd pleriq; non matrum, ſed nutricum curæ committantur, earumq; lacte nutriantur: unde facilè ex nutricibus poſſunt haurire temperamentum corporis, idcirco fit, ut nutricum corruptiſsimatum moribus imbuantur. Inter cauſſas Ethicas hujus calamitatis non minima eſt præpoſtera educationis ratio, de qua libet uſurpare illud Terentij:

Ut quisq; filium ſuum vult eſſe, ita eſt. Et:
Blãda patrum ſegnes facit indulgentia natos.

Item: Qui non vetat peccare, cùm poſsit, jubet. Si enim pueris à teneris, quod ajunt, unguiculis facere liceat, quidquid libeat: quid aliud ſperandum aut metuendum eſt, quàm Horatianum illud?

Quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem
Teſta diu.

Deindè non minima filiorum corruptio eſt, quòd bonam ætatis partem in gynæceis inter ancillulas, inter aniculas, apud matres educantur muliebriter, molliter, lautè, delicatè; ut ſexu quidem viri ſint, ſed animô fœminis languidiores. Tum etiam nimiâ Præceptorum indulgentiâ depravantur liberi. Ita enim comparatum eſt, ut magiſtrorum plurimi Heroinarum gratiam aucupentur, diſcipulorum captent benevolen-

nevolentiam, præmia ſperent, mercedem paciſcantur olim ſi adoleverint ſolvendam. His ut portantur omnibus, nihil non permittunt diſcipulis: ociari, potare, alcâ ludere, amori operam dare, nihili ſtudia litterarum facere, omni virtuti longum valedicere. Hujusmodi vitia & flagitia iſti Præceptores, vel potiùs deceptores (teneram prætexentes puerorum ætatulam non eſſe imperiosè vexandam) non modò tolerant, ſed etiam tegunt atque excuſant, quin & parentes ſuis ſycophantijs mirum in modum ludunt, & enormiter decipiunt. Talem aſſentatorem & ſycophantam, arte adulatoriâ inſigniter inſtructū, ſed literis in nihil vel ſaltem parum verſatum, quondam novi, qui aſtu & faſtu parentum favorem aucupatus, & ſui commodi cauſsâ aureos montes pollicitus, diſcipulum ſuum, aliâs bonæ indolis ac ſpei adoleſcentem eundem in modum miſerrimè perdidit, & graviſsimè corrupit. Longam quidem narrationem de inflato & elato iſto Thraſone inſtituerem, & ipſius aſtutiam & malitiam graphicè depingerem; niſi inſtituti ratio me abduceret. Plura de hujusmodi ephororū ingenijs vide apud Ant. de Guevarâ *li. 2. c. 43. p. 42.* Hiſce accedit inſolentia liberorum, ex parentum indulgentiâ orta. Plerumque enim fit, ut Heroum liberi auctoritate & opibus ad libidinem & petulantiam explendam abutantur.

Nam omnes in rebus proſperis fiunt petulantiores, juxta illud Tibulli;

Luxuriant animi rebus plerumq; ſecundis.

Et verum eſt, quod Salluſt. ait; laſciviam amare atq; ſuperbiam res ſecundas. Plura de hâc quæſtione vide apud Heider. *in d. Orat.* Melch. Jun. *vol.1. Orat. de juvent. educat. 3. pag.* (*mihi*) *803. & de Princip. &c. bonit. pag. 1174.* Anton. de Guevara *in Horolog. Princip. d. lib 2. cap. 42. nu. 422.* Keckerm. *curs. Philoſ. diſp. 21. probl. 12.* Chriſtian. Matth. *lib. 3. Syſt. Eth. Exercit. 10. diſq. 2.* Gregor. Richt. *axiom. Oecon. 15.*

CXXV.

Utrùm cùm aliis, tum verò maximè Studioſis proſit peregrinatio?

Licèt apud multos locum habeat illud Horatij:

Cælum, non animum mutant, qui trans mare currunt.

A quo non abſimile eſt vulgatum iſtud diſtichō:

Pariſios ſtolidum ſi quis transmittit aſellum,
Si fuit hîc aſinus, non ibi fiet equus.

Omnibus tamen ſeculis illi prudentiores, peritiores & humaniores habiti ſunt, qui multorum hominum converſationibus eruditi fuerunt. Ulyſſes certè, niſi tantô ſtudiô peregrinatus fuiſſet, in laboribus proprijs fortean latuiſſet;

tuiſſet: Cujus ſapientiam ob id maxmè adſeruit Homeri carmen, quòd

Multorum mores hominum vidiſſet & urbeis.

Lenec. *obſervat. Polit. 3.* Et cur peregrinationes tantoperè ſint adprobandæ, non minùs ſpecioſis, quàm veris rationibus fusè oſtenditur à Melch. Jun. *part. 2. Polit. quæſt. 44. & tom. 1. Orat. à pag. (mihi) 602. usq; ad pag. 641. ubi novem Orationibus hanc quæſtionem pertractavit: & tom. 2. pag. 381. & 1558. & ſeqq.* Caſ. *lib. 7. Sph. civit. c. 6. qu. 2.* Ne tamen temerè & indiſcretè peregrinationes inſtituantur; accurata cautio adhibenda eſt, ut fiant non ſolùm cum voluptate, ſed etiam cum fructu & utilitate: id eſt, ut plura ad mentem ac ſalutem referantur, quàm ad ſenſus aut adſpectum. Inprimis autem obſervandum in peregrinatione, ut mores externorum & conſuetudines honeſtas cognoſcamus, turpes & iniquas fugiamus. Videndum præterea apud exteros, quæ leges, quæ jurisdictio, quæ libertas, quod genus vivendi; quæ diſciplina militaris, quæ civilis, quæ domeſtica: qui ſitus regionis, quæ civitatum ſtructuræ, quæ præſidia, quæ munitiones &c. Grimal. *lib. 2. de opt. Senat.* Quâ de re ſatis utilia & ſalutaria præcepta atq; conſilia exſtant apud Lipſ. *cent.* 1. *Epiſt.* 22. Georg. Loys. *in meth. apodem.* Th. Sagitt. *in diſp. de peregr. rectè inſtit.* Beurer. *in T. Pompon. Attic. part. 1. aphoriſm. 6. pag. 33. & ſeqq.*

CXXVI.

Utrùm dignior locus tribuendus Juriſconſultis, quàm Medicis?

Quamvis utrisq; ſui honores & laudes ſint tribuendæ; ICtis tamen primas jure & meritò deferendas eſſe, non ſine firmis & validis rationib9 magni nominis& auctoritatis viri obtinuerunt. Quâ de re varij exſtant diſcurſus utriuſq; partis ſententiam acriter defendentes. Verùm, ut maximâ ex parte ea omittam, quæ ab alijs in eam rem prolixè ſunt adducta; levi ſaltem brachiô attingam, & paucis probare adnitar, ICtos Medicis eſſe præferendos. Et quidem primò ab objectô: quia Jurisprudentia verſatur circa juſtitiam adminiſtrandam, quæ eſt omnium virtutum pulcherrima, Heſperô & Luciferô ſplendidior. Ariſt. *5. Eth. cap. 6.* Siquidem Jureconſulti veri juris Sacerdotes, juſtitiam colunt: boni & æqui profitentur notitiam: æquum ab iniquô ſeparant: licitum ab illicitô diſcernunt: bonos non ſolùm metu pœnarum, verùm etiam præmiorum exhortatione efficere cupiunt. *l. 1. D. de juſt. & jur.* Unde domus ICti oraculum totius civitatis vocatur à Cicerone *1. de Orat.* Sed Medicina verſatur circa hominis ſanitatem, ut Medici volunt, in hâc vitâ. At quin juſtitia non plus valeat in homine, quàm ſanitas,

ſanitas, nullum eſt dubium: illa enim particulam auræ divinæ concernit, hæc corpus. Quibus accedit, quòd Medicina numeratur inter eas artes, quæ preciô æſtimari poſſunt, *l. 1. §. 1. D. de extraord. cognit.* Jurisprudentia verò eſt ſanctiſſima, quæ preciô nummariô æſtimari nequit: *d. l. 1. §. Proinde. 5.* Deinde à neceſsitate. Si ulla ars Reipubl. aut Principi neceſſaria, certè Jurisprudentia eſt ipſi neceſſaria, cùm abſque eâ ne momentum quidem conſiſtere ulla Reſpub. poterit: ſublatô enim fundamentô, videlicet juſtitiâ, ejusq; Sacerdotibus, id eſt, Juriſconſultis, tolletur etiam quælibet Reſpublica. Contrà verò multas regiones Medicis caruiſſe legimus: imò Romam ſine Medicis annos ampliùs ſexcentos floruiſſe, teſtis eſt M. Cato, referente Bodinô *lib. 3. de Repub. cap. ult. nu. 360.* Tertiò ab utilitate. Jurisprudentia verſatur circà utilitatem tam publicam, quàm privatam: Medica autem ſcientia nonniſi ad privatum ſolummodo bonum eſt comparata. Quartò à certitudine artis: Quotusquiſq; enim eſt, qui artis Medicæ incertitudinem non habeat perſpectam? Hinc ſemper alius aliam ingreditur curandi viam, & licet ſummâ cùm diligentiâ & ſagacitate ſingula Medicus curaverit; raró tamen ad ſcopum & finē ſibi propoſitū pervenit. Idem in legali ſcientiâ uſu venire haud ſolet. Quintò & ultimò ab autoritate atq; teſtimoniô Platonis & Ariſtotelis,

ſcientiam

ſcientiam civilem & legitimam non modò artium, ſed etiam ſcientiarum omnium moderatricem atq; architectonicen definientium. Tiraquell. *de Nobilit. cap. 31. pag.* 199. Bodin. *d. loc.* Heig. *part. 2. qu. 26. n. 7. & ſeqq.* Guevara *in horolog. princip. lib. 1. Polit. c. 43.* Dn. Gerh. *dec. 9. Pol. quæſt. 6.* Arniſ. *lib. 1. Polit. c. 13. pag. 309.* Jun. *part. 2. quæſt. Pol. 61.* Herdes. *de Nobilit. aphor. 31. & ſeq.* At Beſold. *lib. 1. Pol. cap. 12. §. 3. n. 36.* rem totam cum Franciſcô Valeſiô Medicô *in ſacrâ Philoſoph. cap. 74.* hâc diſtinctione determinat; ut ſcilicet Iuriſprudētiæ veræ, quæ nō in agendis cauſsis, ſed adminiſtrandâ Repub. verſatur, cedere omnino neceſſe habeat Medicina.

CXXVII.

An Doctores Bullati privilegiis & inſignibus Doctorum ſolemniter promotorum gaudere poſſint?

Negant Matth. Coler. *part. 2. cap. 3. n. 135. de proceſſ. exſecut.* Iacob. Benius *part. 2. num. 6. de privileg. ICtor.* Rutger. Ruland. *lib. 1. cap. 14. de commiſſ.* Oth. Meland. *in ideâ ſtudij Polit. pag. 52.* Sed adfirmantium ſententiam non infimi ſubſelij viri tuendam adripiunt, ſubnixi rationibus & fundamentis ſequentibus. I. Si is, qui ritè & legitimè examinatus eſt, cæteris paribus, rectè

rectè gradum Doctoris ſuſcipit; & rectè is, qui vulgò bullatus dicitur, eo decorari poterit, quia utiq; ritè ac legitimè, & in præſentiâ aliquot Doctorum, examinetur oportet; nec, examine hoc prætermiſsô, ad eundem ei conceditur aditus. II. Tralatitium eſt, quòd Doctoratus ſit dignitas, Clem. 5. *de Magiſt.* Guido Papæ. *deciſ.* 388. *n.*3. *Dec. in c. Clerici. de judic.* At principium & origo omnis dignitatis perhibetur eſſe Romanorum Imperatorum; in quo ſunt omnes theſauri dignitatum reconditi; & à quo omnes dignitates profluunt tamquam à fonte & capite: adeoq; Imperator ſolus confert dignitates. Quidni ergò etiam poſsit creare Doctorem? Quid? quòd & ſolo verbô Imperator quem facere Doctorem queat; ut dicit Angel. *in l. 1. C. de ſent. paſſ.* Si Imperator: poterit etiam Comes Palatinus, cui ipſe eam poteſtatem conceſsit, Matth. Steph. *tract. de jurisdict. lib. 2. part. 1. c. 6. membr.* 1. *num.* 7. III. Quicunq; moribus & facundiâ excellit, is ex Juliani Imperatoris conſtitutione ad gradum Docturæ admittitur, *l. Magiſtros.* 7. *C. de Profeſſ.* Jam verò circa bullatum Doctorem & morum & facundiæ excellentiam ponimus. Quòd ſi utroq; deſtitutus titulum obtinuerit, non ex eo quòd Doctor Bullatus, ſed indoctus & imperitꝰ eſt, rejicietur, & Doctorum privilegijs privabitur, Petr. Gregor. *lib. 18. de Repub. c. 9. n. 9.* IV. Explorati juris eſt, quòd dubitare nō liceat;

liceat,an is dignus ſit,quem elegerit Imperator, *l.5.C. de div. reſcript.l. Sacrilegij.3. C.de crim. ſacrileg.* At verò Doctor bullatus eligitur ab Imperatore, etiamſi non per ſe, tamen per alium, qui vice ipſi9 fungitur V.Comes palatin9 creare poteſt Poëtas, quod Univerſitas non poteſt. Ergò in hoc eſt præclarior Comitum quorundam poteſtas: qui ſi per Imperium eadem privilegia cum ipſis, qui à Cæſare coronantur, habent, nulla ratio eſt, cur eorundem Doctores ab ijs, qui in Academijs renunciati ſunt, privilegiorum intuitu ſeparari debeant, quia poteſtatis origo ab eodem trahitur. Atq; ita ζήτημα hoc levi, quod ajunt, brachiô attigiſſe ſufficit. Plura de gravi & arduâ hâc materiâ vide apud Matth. Steph *ad membr. 1 n.74. & ſeqq.* D. Arumæ, *diſcurſ.1.ad A.B.th.5.Bornit.in tract.de fundād. Reipub.ſtatu.c.20.* & apud adverſæ partis auctores ſuperiùs allegatos. Cæterùm, utra ſententia ſit verior, ex utriusq; opinionis auctorum relatione & collatione facilè adparebit.

CXXIIX.

An opes & divitiæ ſint nobilitatis cauſſa?

Simonides interrogatus, quis eſſet nobilis, reſpondit; qui natus eſſet ex his, qui jam multò antè divites fuiſſent. Apud Romanos pauperi non

non licuit Senatum ingredi, poſtquam Servius ex cenſu legit Senatores, Liv. *lib.1.* qui videlicet octingenta millia HS poſſideret. Sigon. *de antiq.jur.civ.Roman.* Manut. *in orat.pro P. Quinct.* Unde Cic. *ad Attic.* quemdam Senatu motum ſcribit, quòd cenſum non compleret. Et Claudius Cæſar laudavit eos, qui ob paupertatem Senatu cederent; removitq; qui manendo impudentiam paupertati adjicerent: Sueton. *in Claud.* Sed hoc in Republ. Rom. meritò reprehendunt Poëtæ, quòd in magno honore habeantur divites, & pauperes ubiq; deprimantur. Sicut & Ovid. *lib.1. Faſt.* atteſtatur:

In precio nunc eſt precium: dat cenſus honores,
Cenſus amicitias: pauper ubiq; jacet.

Cum quo congruit illud Horatij *lib.2. ſerm. Sat.2. Et genus & virtus niſi cum re vilior alga eſt.* Quid enim abſurdius aut pernicioſius, quàm dignitatem quæſtu, ordinem pecunijs, nobilitatem opibus metiri? Cùm ſæpiùs aut furtis ac rapinis, aut tyrannorum effuſâ in deterrimum quemque largitione, aut caſu quodam ac fortunæ temeritate, unde fortunas dici putant, dentur & eripiantur, juxta illud Ovidianum:

Paſſibus ambiguis fortuna volubilis errat:
Et manet in nullo certa tenaxq; loco.

At honeſtas nihil habet cũ fortuná cõmune: nec

nec veræ virtutis ac nobilitatis poſſeſſio furtis eripi, nec incendiô abſumi, nec aquarum voragine abſorberi, nec ulla vi perire poteſt. Bodin. *lib.3.de Repub. cap.8. pag.556.* Errant igitur, qui copias, opes, fortunas nobilitatem ingenerare putent. Et tam nobilis erit pauper virtute, & generis ſplendore conſpicuus, quàm opulentus aliquis Crœſus & Midas. Ubald. *de nobilit. axiom. 200.* Meland. *de ideâ ſtud. Pol. pag.49.* Hinc Palingenius hoc vulgi delirium non ineleganter perſtringit:

Nobilitas, veluti vulgus putat inſcius, aut eſt
Copia nummorum & collectio divitiarum;
Judicium tamen hoc vulgi mendaciter errat.
Ut plerumq; ſolet. Communis opinio multis,
Paucorum ratio eſt. Si nobilis ille putari
Debet, quicunq; eſt dives: ſic nobilis eſſe
Credo poteſt, lanius, tonſor, piſcator, equiſo,
Paſtorq; & piſtor, coriarius atq; bubulcus,
Et latro & leno, & quivis de gente lutosâ.
Namq; ex his multi rebus nummisq; potentes
Et ſunt, & fieri poſſunt.

Quemadmodum divitijs non acquiritur; ita paupertate nobilitas non amittitur: ſed ſtatu, cõditione, vel vilitate & turpitudine vitæ ac morum. *arg. l. Humilem. 7. C. de inceſt. & inutil. nupt.* Schônborn. *lib. 3. Polit. c. 39.* Matth. Steph. *lib. 1. de nobilit. c.7. n.23.* Utut ſit; hoc tamen certũ eſt, divitias, ſi juſtis honeſtisq; rationibus partæ ſint, nobilita-

nobilitatem admodũ ornare & illuſtrare: Guaz. *li.2.de converſat. civ.p.261.* Petr. Fritz. *de Nobilit. conclus. 29. lit. B.* Arniſæ. *1. Polit. cap. 13. pag. 298. & ſeq.*

CXXIX.

Nobilis à plebejô adoptatus, an nobilitatem amittat?

Per adoptionem ex nobili non fieri plebejum, probatur per textum *in l. Per adoptionem. 35. D. de adoption.* Ubi Paulus ICtus ait, per adoptionem dignitatem non minui, ſed augeri. Unde Senator, ſi à plebejô adoptatus eſt, manet Senator, ſimiliter manet & Senatoris filius. Huic ſententiæ conſonat textus *in l. Senatoris. 6. §. 1. & l. ſeq. in princ. D. de Senatorib.* Obrecht. *diſp. 2. Pand. th. 29. & 2. ſeqq.* Bocer. *de Regal. cap. 2. nu. 43. & ſeq.* Matth. Steph. *in tract. de Nobilit. lib. 1. cap. 5. nu. 102. & ſeqq.* Diſſ. Cujacius *in Cõmentario ad lib. 36 quæſt. Papiniã. pag. 200 col. 2.* ſtatuẽs, adoptione nobilẽ, fieri ignobilẽ, ex patriciô plebejũ, quippe quòd mutare genus ſuâ ſpõte cuiq; liceat, & ſe ſervum etiam facere: quâ ratione ex matrimoniô patricij generis mulier ultrò, ſi velit, in plebem tranſeat. *l. 1. C. de dignitat. l. Fœminæ, & ibi* Petr. Caſtal. *D. de Senator.* Gothofr. *in l. 1. D. Unde cognat.* Verùm hiſce & ſimilibus objectis argumẽtis ſatisfaciũt Hẽ. Bocerg. & Matth. Steph. *dict. loc.* E contrariò au-

tem nec plebejus à nobili adoptatus efficitur nobilis, *l.23. D. de adopt.* Tiraquell. *in tract. de Nobilit. cap. 15. nu. 5. & ſeq.* Weſenb. *in parat. D. de adopt. nu.* 6. Treutl. *diſp. 2. th. 10. lit. A. vol. 1.* Rober. *diſp. Inſt. 3. th. 11.* Hœnon. *diſp. 2. Inſt. th. 19.* Harpp. *ad* §. *12. n. 5. & ſeqq. Inſt. de adopt.* Niell. *diſp. ult. feud. th. 2. lit. B.* Ad diſſentientium ſubſellium tranſit Dom. Arumæ. *diſp. 2. Inſt. th. 21.* & alij à Treutlerô *allegati. d. loc.*

CXXX.

An duarum diſtinctarum civitatum ſimul quis civis eſſe poſſit?

Luculenter hoc explicat Cic. *in Orat. pro Cornel. Balb. circa med. junctâ Orat. pro Cæcin. in fin.* Si officium veri civis reſpiciatur, fieri nequit, ut aliquis in duas civitates diſpeſcatur. Tenetur enim civis, & corpore & bonis patriæ ſuæ prodeſſe. Iam ſi inhabitet duas civitates, cogetur operas ſuas utriq; dividere; ideoq; neutri debitum officium præſtare poterit. Quin etiam ſi vaſallus jurare tenetur, ſe nihil acturum contra dominum, nec hoſtium quidem conſilia taciturum: *c. un. 2. F. 7.* Multò magis idem incumbet civi, quem natura ipſa cum patriâ conjunxit: Arniſæ. *1. Pol. 6. & in nov. tract. de Repub. lib. 1. cap. 5. ſect. 7.* ubi fuſè quæſtionem hanc tractavit. Hotom. verò & Petr. Pellit.

Pellit. *in Orat. pro Cæcin.* hâc utuntur ratione, dicentes, cives eſſe membra civitatis, duorum autem corporum non poſſe unum idemq; membrum eſſe.

CXXX.

Num Clerici debeant eſſe ſubjecti poteſtati civili?

Clerici, quamvis ſacrorum miniſterio ſunt addicti, nihilominùs tamen veri cives ſunt, Dominic. Soto, *4. diſt. 25. q. 2.* & Molina *tr. 2, diſp. 32. in fin.* eos nominat partes Reipub. quibus ſit idem Rex & Rector cum Laicis. Quòd ſi ſunt partes Reipub. ut fatetur Bellarm. *lib. de Cleric. cap. 28. & 35.* oportet quoq; legibus obediant, & fidem dent Reipub. quia non decet membra, ut à capite diſcrepent, nec contraria gerant: *c. celebritatem. diſt. 3. de conſecrat.* & turpis omnis pars ſuo univerſo non congruens, *c. Quæ contra. diſt. 8.* Et omne membrum debet ſubjectum eſſe ſuo capiti, inquit idem Bellarm. *lib. de Monach. cap. 19.* Unde Valentinian. *in Epiſt. ad Epiſc. Aſiæ apud Theodoret. lib. 4. hiſt. cap. 7.* ſcribit; probos Epiſcopos non ſolùm DEO, ſed & Regum legibus debere obtemperare. Hujus rei nulla eſt luculentior & efficacior probatio, quàm ex Oraculis divinis. Subjecti eſtote, inquit Apoſtolus, omni humanæ creaturæ propter DEUM; ſive Regi, quaſi præcellenti, ſive ducibus, tanquam ab eo miſſis ad vin-

dicta malefactorum, laudem verò bonorum, quia ſic eſt voluntas DEI, *1.Petr,2.v.13.& ſeq.* Cui conſonat illud Apoſtoli Pauli, *in epiſt. Rom.c. 13. in princ*: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit; non eſt enim poteſtas niſi à DEô: quæ autem ſunt, à DEô ordinata ſunt. Deinde ſententia hæc egregiè confirmatur exemplô CHRISTI: *Joan.* 19. *v. 11.* Præterea asſertio hæc probatur exemplis multorum regum, qui jurisdictionem exercuerunt in Sacerdotes. Sic Salomon depoſuit Abjatharum, 3. *Reg. 2.* Joſaphat Sacerdotibus & conſiliarijs ſuis poteſtatem dedit inſtaurandi cultum, *2. Par.* 17. Ioaſus Sacerdotem & Iojadæ pontificis negligentiam coarguit, *4. Reg.* 12. Ioſias Sacerdotum osſa ſuper altaria ipſorum combuſſit, templum repurgavit, & Paſcha ex librô legis reſtituit, *2. Par.* 34. *& ſeq. &* 4. *Reg. 22. & ſeq.* Tum & ipſi Imperatores Clerum legibus Politicis ſubjiciunt, ſicut expreſſè ſtatuitur *l. 10. C. de legib.* Omnes. *(inquiunt Impp.)* legibus regantur, etiamſi ad divinam domum pertineant. Confer *l. Presbyteri. 8. C. de Episc. & Cleric. Nov. 86. c. 1. & Nov. 123. cap. 20. & ſeq.* D. Balth. Meiſn. *in tract. de Legib. lib. 4. ſect. 2. qu. 6.* Henning. Arniſæ. *de ſubject. & exemt. cleric. cap.* 3. Chriſtoph. Beſold. *de Appellat. cap. 4. §. 7. pag. 123.* Tymp. *part. 3. Them. Orat. 14.*

CXXXII.

An Mercatores inter cives numerandi?

Tametſi veteres mercaturam Reipub. magno emolumento eſſe velint; ejus tamen partem conſtituendam non putârunt, ex eo nimirum, quòd rebus aliorum quærendis intentiores eſſent negociatores illi, quàm ut virtuti operam navarent, per quam ad felicitatem civilem in quietudine atq; ociô primus pateret gradus. Cæterùm non ſoli, qui civitatem incolunt, virtutem ſic amplexantur, ut ejusmodi ocium ſibi præſumant: quando hic ad incudem, ille ad textrinam hæret, alius alij operi deditus eſt, quo die noćteq; occupatur, ut Philoſophicæ illi contemplationi non ita vacare detur. Neq; ullam civitatem ex ocioſis ſolùm hominibus condi poſſe & ſuſtineri, res ipſa docet. Ad cujus ſalutem mercator etiam in medijs aquis vectus non minùs conferre poterit, atq; ſi domi agens ſolas felicitates in animo volveret, & ſelluariam quietem ſibi interim diffingeret. Ferrar. *lib. 5. de Repub. cap. 6.* Althus. *cap. 11. Polit. nu. 35.* Non enim omni in locô, omniq; terrarum plagâ omnia abundant.

Hîc ſegetes, illic veniunt feliciùs uvæ:
Arborei fœtus alibi, atq; injuſſa vireſcunt
Gramina. Nonè vides, croceos ut Tmolos odores,

India mittit ebur, molles ſua thura Sabai? Virg. 1. Georg. Atq; adeò multa utilia, multaq; etiam neceſſaria deſunt: quin imò urbes multæ locô tam ſterili ſitæ, ut in ijs ſine mercaturâ non tantùm non commodè vivi, ſed & ne vivi quidem poſſit. Bodin. *lib. 3. de Rep. cap. 8.* Ea propter conſtituti ſunt mercatores; ut, quæ domi præſtò non habentur, ex illis petantur nationibus, in quibus copioſiùs fluunt, Cas. *lib. 6. Sph. civit. c. 4.* ſub honeſtô tamen lucrò, quod laboris ſit ſtipendium, citra dolum, fraudem & pejerationem 1. *Theſ. 4. v. 6. Syrac. 24. v. 27.* Et ſunt mercatores in Repub. veluti pedes in corpore humanô, qui reliquis neceſſaria adferunt, Petr. Greg. *lib. 4. de. Rep. c. 7.* Accedunt huc & aliæ utilitates, quòd nimirum ex mercaturâ amicitiæ cõtrahuntur cum Regibus, Principibus & Rebuspubl. ac plurimarum maximarumq; rerum uſus atq; experientia percipitur. Iun. *p. 2. Pol. quæſt. 61.* Patric. *lib. 1. de inſt. Reipub. tit. 8.* Arnis. *lib. 1. Pol. c. 13. pag. 316. & ſeq.* Grimal. *lib. 1. de opt. Senat. pag. 36. & ſeq.* Casm. *cap. 59. vit. Pol.* Cyr. Herdes. *de Nobil. aphor. 81.* Quibusdam placet diſtinguere, inter mercaturam diffuſam & reſtrictam. Num verò ad Reipubl. adminiſtrationem ſint admittendi Marcatores, vide Hieron. Sirtur. *in compend. Polit. pag. 68. nu. 145. & ſeq.*

CXXXIII.

An magnatib9 & nobilib9 permiſſũ ſit negociari?

Merca-

Mercatura propriè ſic dicta Nobilibus natalium ſplendore ac dignitate conſpicuis haud conceſſa eſt, Quod probatur auctoritate& teſtimoniô juris civilis, *l.* 3. *C. de commerc. & merc.* ubi Impp. Honorius & Theodoſius hunc in modum reſcripſerunt: Nobiliores natalibus & honorum luce conſpicuos, & patrimoniô ditiores, perniciosum urbibus mercimonium exercere prohibemus; ut inter plebejos & negociatores facilius ſit emendi vendendiq; commercium. Apud Romanos Senator navem onerariam habere prohibitus fuit, quia, ut Livius inquit, quæſtus omnis patribus indecorus viſus eſt. Gallorum etiam & Germanorum legibus, Nobili mercaturam exercere non licet, aut, ſi mercator eſſe volet, inter ærarios & plebejos recenſetur. Bodin. *lib. 6. de Rep. c. 2.* Vid. Ordin. Cam. *p.* 1. *tit.* 6. §. Es ſoll auch. Sic quoq; in legibus latis de ludis equeſtribus ſeu torneamentis, art. *II.* expreſsè cavetur; ut nobiles, qui ludis iſtis intereſſe velint, ſe abſtineant à mercaturâ: &, ſi ſecus fecerint, pro more ludorum puniantur. Matth. Steph. *in tract. de Nobil. c. 7. n. 7.* Plura hâc de re videatur apud P. Gregor. *l. 4. de Rep. d. c. 7. n. 5. &* Tiraq. *de Nobilit. c.* 33. *nu.* 1. *& ſeqq.* Strach. *de mercat. part. 3. n. 14. & ſeq.* Matth. Steph. *alleg. loc. & l. 2. de juriſdict. p. 1. c. 7. mēb. 2.* Arnis. *d. c. 13. pag.* 318. Schônb. *l. 3. Pol. c. 9. circa fin.* Nec ferendum eſt, ut, qui per ſeſe non poteſt, ſervorū ope ac miniſteriô fraudē legi faciat. Bod. *in l. 3. de Republ. c. 8.*

Errant igitur illi, qui mercaturam nobilitatis decus tum demum obſcurare tradunt, ſi quis eam per ſeſe exerceat: ſecùs, ſi per alios, ut quia ſervorum aut inſtitorum operâ quis eâ in re utatur. Alberic. *in L. Humilem, 7. C. de inceſt. nupt.* Alciat. *in tract. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 48. n. 10.* Quod enim quis ſuo nomine agere prohibetur, id nec per ſubjectam perſonam agere debet, *l. 2. §. 1. D. de adminiſtr. rer. ad civit. pertin.* Meland. *in Ideâ ſtud. Pol. pag. 50. & ſeq.* Cæterùm diſcernere hîc placet inter nobiles, qui virtute bellicâ florent; & inter alios nobiles, qui hunc titulum alio quodam modô ſibi adquiſiverunt; quales reperiuntur in Italiâ, qui ſimul ſunt mercatores. Keckerm. *lib. 1. Syſt. Pol. c. 14. & diſp. 31. curs. Philos. qu. 8.* Deinde mos quoq; regionis eſt inſpiciendus; qui, ſi aliud induxerit, haud dubiè ſervandus: quemadmodum apud Venetos & Genuenſes, nobiles quoq; mercaturam exercent citra vituperium & nobilitatis detrimentum. Tiraquell. *d. cap. 33. nu. 21.* Cyr. Herdes. *de Nobilit. aphor. 78. & ſeq.* Hiſce ſubnectere placet ζήτημα hoc, *an Principi per negociationem ærarium ſuum augere liceat?* Negantium ſententiæ ſuffragari non dubito, niſi inopia ſubditorum mercaturam Principibus & Reipub. non quidem promiſcuam, & omnem, ſed rerum quarundam, aut maritimam, ad cujus ſumtus tolerandos ſubditi impares

pares ſunt: Vel aliàs tenuitas ærarij tanta, ut aliunde, niſi mercaturâ reditus publici ſublevari & reſarciri nequeant, interdum permittat. Propterea quòd neceſſitas non habeat legem. Bornit. *de ærario lib. 2. c. 2.* Zech. *lib. 2. de Princip. c. 2.* Bus. *lib. 3. de Rep. c. 1.*

CXXXIV.

An uſuram exercere ſit juſtum ac licitum?

Uſuras & exercere & exigere prohibitum eſſe, I. ex multis ſacræ Scripturæ locis facilè adparet, ut *Exod. 22. v. 25. Levit. 25. v. 35. Devt. 23, 19. Pſalm. 15. v. 5. Proverb. 25. v. 8. Ezech.* 18, 8. *Jerem.* 15, 5. *Luc. 6. v.* 35. Confer jus Canon. *c. Quod debetur,* 14. *qu.* 1. *& q.* 3. *per tot.* Clem. *un. de uſur. & in 6. eod. per tot. II.* Quia mutuum officij & ſublevandæ neceſſitatis cauſſâ inſtitutũ eſt, proinde ad quæſtum converti non debet. *III.* Quoniam ei demum quæq; res quæſtuoſa eſſe debet, cujus periculo eſt, *l.* 13. *§.* 1. *D. commod. l. 10. D. de R. J.* In mutuò autem ſortis periculum à creditore in debitorem tranſit, *l. 11. C. ſi certum. pet. l. Qui negocia.* 34. *D. mand.* ut iniquiſſimum ſit, ſortem, quæ debitoris periculo eſt, quæſtuoſam creditori eſſe. IV. Quia nummus per ſe eſt res ſterilis, quæ non poſſit parere; in fœnore autem nummus nummũ parit: quod

eâ quoq; ratione abſurdum eſt, quia gignens non gignit ſeipſum, ſed aliam rem ſibi ſimilem. Nummus autem ſe ipſum gignit in fœnore. V. Quia unius rei non poſſunt eſſe fines contrarij. Cùm ergò nummus neceſſitatis cauſſâ, id eſt, propter permutationum difficultates ſit inventus; non poteſt idem uſurpari quæſtûs cauſſâ, hoc eſt, ut nummum augeat & multiplicet, qui finis priori prorſus eſt contrarius. Ariſtot. *1. Polit. 10. VI.* Cato cenſorius fœneratores homicidis comparavit. Interrogatus enim, quid maximè expediret patrifam. reſpondit, familiam benè paſcere. Iterum interrogatus, quid fœnerari? Cum indignatione reſpondit, quid hominem interficere? Plutarch. *in vitâ Caton Cenſor.* Cic. 2. *Off. circa. fin.* Sic Auſon. *in Elog. de de vit. hum.*

——————————Si turpia lucra
Fœnoris, & velox inopes uſura trucidat.

Hotom. *lib. 2. de uſur. cap.* 3. Domin. Soto. *l. 6. de juſt. & jur. qu. 1.* Bodin. *lib. 5. de Repub. cap. 2.* Ferrar. *d. lib 6. de Republ: cap. 9.* Cas. *l. 1. Sph. civ. qu. 2.* Ant. Matth. *in diſp. de fœnorat. nō fer. in bene cōſtit. Rebuſpubl.* Quamvis autem hæc & ſimilia ita ſeſe habeant; homines tamē, ut aliquid hujuſcemodi obtinerent à proximo ſuo, varias vias compenſationis & æquitatis, varias diſtinctiones inter divites, pauperes, viduas, pupillos, variasq; neceſſitates contractuum & cōmerciorum invenerunt. Idcirco jure civili uſuræ per

ræ permiſſæ ſunt, ſed ad certum ſaltem modum, *l. 26. & t. t. D. de uſur.* Non quod per ſe bonæ ſint, ſed ut gravius malum evitetur. Quinimò licitæ uſuræ etiamnum hodie exiguntur, nomine ſcilicet ejus, quod intereſt, vel ob damnum emergens, *l. Sociū qui. 60. D. pro ſoc. vel* etiā ob lucrū ceſſās, *l. 3. §. fin. & ibi Caſtr. D. de eo quod cert. loc.* Quapropter hîc diſtinguendum puto inter uſuram lucratoriam, compenſatoriam & punitoriam. Prioris generis uſuræ improbæ & illicitæ ſunt; poſteriores duæ ſpecies non item, Weſenb. *in parat. D. de uſur. nu. 4. 5. & 6.* Quod autem juris civilis ſancita à divinô Legislatore ſimpliciter & indiſtinctè caſſata non ſint, ex eo manifeſtum eſt, quòd negociationes & commercia, trapezitarumq; ſeu nūmulariorum mēſas ad civilem ac humanam ſocietatem neceſſarias DOMINUS non damnārit: *Matth. 25. v. 27. Luc. 19. v. 17.* Si immoderatam & pravam nocendi intentionem tollas, uſura beneficium, non onus erit, Salmuth. *in not. ad Pancirol. lib. 1. cap. de tabern.* Maximè ſi juſtum uſurarum moderamen pro ratione circumſtantiarum obſervetur. Hinc etiam Elector Sax. *in reſcriptô Torgensi* quicunces uſuras permiſit, quò ſcilicet ditiores egenorum inopiam faciliùs ſublevarent, neq; in ſubtractô mutui auxiliô peſſum irent. Prolixè Heig. *part. 2. qu. 1.* Eleganter Molin. *de uſur.* Borch. *in tract. de uſur. cap. 1.* Dn. D. Franz. *in diſp. ad Pſal. 15. v. 5.*

Dn.

Dn. Ioan. Gerh. *dec. 8. qu. Pol.* 1. Lamb. Danæ. *lib. 2. Eth. Chr. c. 15. pag.* 241. Keckerm. *in Synops. Oecon. c. 7. pag.* 95. *& ſeqq. & diſp.* 28. *curs. Phil. qu.* 46. Ioan. Schrôt. *dec.* 1. *diatrib. dom. qu.* 6.

CXXXV.

An monopolia in Rebuspublicis ſint toleranda?

Quàm pernicioſa ſint in Republ. monopolia, quantumq; civibus detrimenti adferant, vel hinc manifeſtum eſt, quòd ex eis rerum omnium caritas in Rempublilicâ erumpat, & via compendiaria exiſtimetur ad quæſtum faciendum, & ad plebem evertendam, nec non magna ſit tyrannis, rerum ad vitam ſuſtentandam neceſſariarum uſum à paucorum, vel unius ſaltem nutu & arbitriô pendere. Hinc egeſtas & paupertas ſubditorum, quos divitijs abundare atq; diteſcere intereſt Principis ſeu Reipub. *Nov.* 8. *in præf. & Nov.* 161. *cap.* 2. Nic. Reuſn. *clas.* 1. *ſymbol. Impp.* 15. Elias Reuſn. *cor.* 2. *Flor. Politicæ biſt.* 5. *pag.* 134. *& ſeq.* Bocer. *de jure collect. cap.* 1. *num.* 15. *& ſeq.* Anti-Machiavel. *lib.* 3. *de regn. admin. theor.* 32. Ideoq; ut liberæ ſint emptiones, hoc malum Legumlatores graviter puniendum ſtatuerunt, ita ut monopolæ bonis proprijs ſpoliati, exſilij perpetuitate damnētur. *l. un.* §. *Si quis autem. C. de monopol.* Monopolæ

polæ enim res pro earum dignitate & juſto pretio non vendunt, ſed pro libitu precium illis ſtatuunt. Dionyſius Syracuſanorum Tyrannus, cùm perceperit quemdam civem univerſum ferrum Syracuſis emiſſe, urbe eum expulit. Sunt quidem monopolia certiſſima ad divitias via, ut oſtendit Ariſtotel. 1. *Polit*. 7. & Cic. *lib. 1. de divin.* exemplo Thaletis. Verùm reſpondemus ex uſitato dicto, multos quidem eſſe adquirendi modos, non tamen omnes licitos atq; honeſtos. Plura vide apud Damhoud. *in prax. crim. cap.* 134. Ioann. Berber. *in viat. jur. part.* 1. *tit. de colleg. illicit. & monopol.* P. Gregor. *in ſyntagm. jur. lib.* 25. *cap.* 14. *n.* 6. *& lib.* 4. *de Repub. c.* 7. *nu.* 11. *& lib.* 13. *c.* 3. *num.* 4. Althus. *cap.* 32. *Pol. nu.* 20. *& ſeqq.* Dn. P. Theodor. *diſp. crim.* 9. *th.* 2. *lit. B. qu.* 1. Melch. jun. *part.* 3. *Polit. qu.* 102. Keckerm. *diſp.* 31. *curs. philoſ. qu.* 9. *& lib.* 1. *Syſt.* Pol. *cap.* 14. Hœnon. *diſp. Pol.* 5. *th.* 99. *lit. A.* Timpler. *lib.* 4. *Polit. cap.* 9. *q.* 5. Aliud eſt, ſi Principes civitatum ob publicam utilitatem, atq; Reipub. ſalutem tempore neceſſitatis monopolium inſtituunt. Et tale eſſe legitimum atq; licitum, probatur exemplô Ioſephi vendentis frumentum in AEgypto: *Gen.* 41. Item Salom. 1. *Reg.* 9. Althus. & Keckerm. & Hœnon. *alleg. locis.*

CXXXVI.

An Poëtis locus in civitate dandus?

Nemo

Nemo litterarum adeò imperitus eſt, qui non intelligat, lectionem Poëtarum ad vitam rectè inſtituendam plurimùm conducere: proptereà quòd olim doctrinam de moribus tradiderunt Poëtæ; juxta illud Horatij *in arte Poët:*

Aut prodeſſe volunt, aut delectare Poëtæ,
Aut ſimul & jucunda & idonea dicere vitæ.

Scimus Alexandrum M. lectione Homeri mirificè delectatum &adjutum fuiſſe: quem etiam boni Principis, militis, patrisfam: officium deſcripſiſſe Plutarchus adprobat. Scimus, & ſanctos viros lectioni Poëtarum incubuiſſe, & hymnos verſibus comprehenſos DEO ceciniſſe. Unde & Caſſiodorus dicit, omnem Poëticam elocutionem à divinis Scripturis ſumſiſſe exordium. *c. Legimus. 37. diſt.* Scimus & ICtos teſtimonia Poëtarum allegâſſe, & olim Poëtas mores docuiſſe. Certum enim eſt, quàm plurima ad ſpeciem veri apud Poëtas exſtare, quæ convenienter exemplorum locô adhiberi poſſe videantur in vitâ communi. Hinc eſt quod Lactant. *lib. 1. divin. Inſt. cap. 11.* inquit: Officium Poëtæ in eo eſt, ut ea quæ verè geſta ſunt, in alias ſpecies obliquis figurationib9 cũ decore aliquo converſa traducat. Nihil quidquam obſtat, quod Iſidorus *lib. 3. ſent. de ſummô bon. cap. 13.* ſcriptum reliquit, Chriſtianos à lectione Poëtarum eſſe arcendos, quòd per oblectamenta inanium fabularum mentem excitent

ad in-

ad incentiva libidinum. Quod fortaſſis movit Platonem *lib. 10. de Repub.* & Spartanos, teſte Plutarch. *in Lac.* ut civitatis participes eos eſſe noluerint: nec aliqua in jure civili eis tributa privilegia, *l. Poëta. 3. C. de Profeſſ. & Medic.* Id quod dumtaxat intelligendum eſt de ijs, qui vel ſpurcos verſus ſcribunt, vel ex Poëtarum libris non niſi ſpurca ſeligunt, atq; ita à germanæ Poëſes genio recedunt. Petr. Greg. *lib. 17. de Repub. cap. 5.* Schönborn. *lib. 3. Polit. cap. 43.* D. Ioan. Gerh. *dec. 9. qu. Pol. 3.* Melch. Iun. *in Meth. Eloqu. cap. 8. & 10.* Beſold. *lib. 2. Pol. c. 1. pag. 550.* Adam. Theod. Siber. *in Orat. eleganti de præſtantiâ Poët.* Gryphiand. *in diſp. de Poetis.*

CXXXVII.

An peregrini jure civitatis ſint donandi?

Lycurgus peregrinos in Rempublicam ſuam non admiſit, Plutarch. *in Lycurg.* Sicuti nec Solon, qui tamen exſules excepit: Plutarch. *in Solon.* ne civium vitam malis inficerent moribus, Xenoph. *de Spart. Repub.* neve arcana Reipub. inveſtigarent. Propterea enim Honorius & Theodoſius Impp. *in l. Mercatores. 4. C. de cōmerc. & mercat.* vetuerunt, Perſicos mercatores promiſcuè nundinas exercere in imperiô Roma-

Romanô, ne alieni regni arcana ſcrutarentur. Apud Athenienſes illi ſolummodò cives habebâtur, qui ex duobus Athenienſibus nati eſſent, Plutarch. *in Pericl.* Nec enim credendum eſt, eodem ſtudio eâdemq; pietate teneri parvô temporis curriculô coacervatos peregrinos, quâ indigenæ tenentur, qui amoris in patriam veluti ſeminarium à parentibus majoribusq; acceperunt, & charitatē in cives cum lacte materno ſuxerunt: Patric. *lib. 6. de inſtit. Reipub. tit.* 4. Et propter morum diſſimilitudinem, contrariaq; ſtudia gravibus inter ſe factionibus, peregrinis admiſſis, laborant: atq; ita civium jura nonnihil labefactantur. Unde & converſiones Rerumpublicarum ſæpè naſcuntur: Ariſtot. 5. *Pol. c. 8.* Iun. *part. 2. quæſt. Pol. 60.* Grimal. *lib. 1. de opt. Senat. pag. 59.* Kirchn. *diſp. 7. de Repub. th. 3. ſub. lit. A.* Richt. *axiom. Polit.* 248. Interdum tamen recipi poſſunt, ſub certis conditionibus & cautionibus: *I.* Si peregrini bonæ ſint nationis, cujus magna ſemper habenda ratio, *arg. l. Quòd ſi nolit. 31. §. Qui mancipia. 21. D. de ædil. edict. II.* Si vitæ honeſtæ antea actæ teſtimonijs ſint inſtructi. *III.* Si evidens Reipub. utilitas id requirit. *IV.* Si præter meritum ſuum miſeri, aut religionis cauſâ ſolum vertiſſe videntur. V. Ne peregrinorum numerus nimis excreſcat. *VI.* Ne facilè ad honores & munera publica admittantur: Fr. Patric. *lib. 3.*

*lib.3.de inſtit.Reipub.tit.2.*Caſ.*lib.5.Sph.civit.c.3. circa fin.*Schônborn.*lib.2.Pol.cap.*5.VII. Ut peregrini coërceantur certis legibus, ne novos mores introducant,& alijs civibus præjudicent. IIX. Ne permittatur peregrinis, ut aliquam ſibi peculiarem regiminis formam conſtituant, aut aliam jurisdictionem exerceant, quàm quæ eſt ſub magiſtratu loci, in quo habitare volunt. P. Gregor.*lib.4.de Repub. cap. 4.* Bodin. *lib.3.de Rep. cap. 1.* Henning. Arniſ. *lib. 1. Polit. cap. 12. pag.275.& ſeqq.* Oth. Meland.*in idea ſtud.Polit. pag.*43.*& ſeq.*Schônborn.*lib.3 Polit.cap 35.*Keckerm. *lib.* 1. *Polit.cap.24.& diſp.33.curſ. Philoſ. Probl.1.* Hœnon. *diſp. Polit. 2.th. 24.* Diſſentit Machiav.*lib.2.diſcurſ.de Republ.cap.3.*

CXXXVIII.

An Judæi in noſtris Rebuspublicis ferendi?

Hujus quæſtionis ponderoſa ab utrâque parte argumenta eſſe videntur. Sanè qui negant, impietate & blaſphemijs earum commoventur, ne id ipſum concedant. Stante Politiâ Judaicâ lex illis fuit poſita à DEO, ne quem ſuo cœtui admixtum haberet blaſphemum impiumve, eum repertum devovendum diris: an non quod in alijs æquum putarent, id in ſeipſis valere patiantur? Namque in ſuis Synagogis

meras exſecrationes ſonant contra Salvatorem noſtrum, & ſacratiſsimam virginem Θεοτόκον: D. Luther. *in lib. contra Judæos*. Fœnus agitant, & Chriſtianos in fraudem pellicere laudi ducunt. Artes præter fœnerationem ferè nullas exercent: aut, ſi quas tractant, earum vim univerſam ad Chriſtianorum incommodum & detrimentum dirigunt. Neq; etiam medicamentum ab ijs eſt ſumendum, *c. Nullus eorum. 28. qu. 1.* Ut enim marſupia fœnore; ita facultates corporis vitales medicamentis exhauriunt, & experimenta per mortes agunt, Lang. *lib. 1. Epiſt. Medicin. 71.* Quibus de cauſſis in quibusdam regnis & Rebuspub. non tolerantur, & à pleriſq; Germaniæ provincijs ſunt extorres. Ad adfirmantium parteis defendendas inclinat atque propendet P. Martyr *ſuper. 1. cap. Judic.* Ubi Judæos in converſatione & conſortiô Chriſtianorum tolerandos eſſe, probat tum rationibus, tum auctoritatibus petitis *ex capit. 11. Rom. v. 16. & ſeqq.* & ex Auguſtinô *lib. 4. de civit. DEI capit. 18. & ſuper Pſalm. 59.* item ex Bernhardô *Ep. 322.* Vide etiam Decretalia *lib. 5. tit. 6. de Iudæis.* Inter Politicos pro Judæis diſputat Cujac. *lib. 7. obſerv. cap. 30.* item *Receſſ. Imper. Comit. Auguſt. anno 1530. 38. & 51.* Philip. Camerar. *cent. 1. medit. hiſt. cap. 89.* inter alias hanc rationem adducit, quòd Judæi, ſi nullum hoſpitium inveniant apud Chriſtianos, catervatim

vatim ad Turcos cum ſuis familijs & rebus, quas exportare poterant; ſeſe conferant: & fama eſt, *inquit*, olim ad centum millia Judæorum utriusque ſexûs ad Turcos migrâſſe. *Et addit*; memoriæ traditum eſt, Turcicum Imperatorem dicere ſolitum, ſe mirari Chriſtianorum ſtoliditatem, quòd tantam multitudinem, quam ſi interficere noluiſſent, attamen mancipiorum locô ad utilia & idonea ſervitia præſtanda retinere potuiſſent, potiùs in propriam perniciem expellere, quam ad ſuum emolumentum retinere maluerint. Utut autem hæc & ſimilia ſeſe habeant; non tamen facilè in Rempubl. ſunt admittendi, multò minùs illis hoſpitium eſt offerendum lucri cauſsâ. Quòd ſi omnino inſtanter petant receptionem, aut miſeriam ſuam prætendant; aut ſi Princeps ſive Magiſtratus eos in Republ. reperiat, tolerari quidem poſſunt, ſed non niſi ſub certis quibusdam cautelis & legibus, tàm generalibus quàm ſpecialibus. Generalis lex eſt: ut, ſecundùm jus in iſtâ Republ. uſitatum, tranquillè, pacificè & ſine ſcandalô Chriſtianorum vivant. Speciales leges ſunt, ne novas Synagogas ſine permiſſu Magiſtratûs exſtruant, *c. Iudai. 3. ext. de Iudæis. l. ult. C. de jud. & cælic.* Cujac. *libr. 16. obſerv. capit. 3.* ne CHRISTUM male-

dictis proſcindant, aut Chriſtianorum religionem contemnant & blaſphement, Becht. *de ſecur. & ſalvo conduct. th.* 102. Ne homines noſtros ad ſuam ſectam traducere audeant; ne Judæum ad Chriſtianiſmum tranſire volentem prohibeant; ne cum Chriſtianis matrimonium contrahant: *l. Ne quis, 6. C. de Judæ. c. Si quis Judaicæ in pr, 28. q. 1.* ne immoderatas uſuras aliosve illicitos contractus exerceant; ne ad publica officia admittantur, *c. Cum ſit nimis. 16. & cap. Ex ſpeciali ext. de Judæ.* ne Chriſtianos habeant pro ſervis, *c. Judæi. 5. c. Multum. c. Adhæc. 8. cap. Etſi. 13. d. t.* Ut cauſſæ eorum coram Magiſtratu loci diſceptentur & dijudicentur, *l. Iudæi. 8. & l. Si qua. 15. C. eod.* Ut certô ſignô à Chriſtianis diſcernantur, *c. In nonnullis. 15. ext. d. t.* Et fortaſsis etiam ob eam rationem, iſtis conditionibus præſuppoſitis, tolerari queunt: quia nondum omnes ſunt deſperatæ ſalutis, ſed interdum aliqui, licèt ad incredulorum multitudinem collati, quàm pauciſsimi, ad Chriſtianiſmum convertuntur vi promiſsionis divinæ. Dn. D. Aegid. Strauch. *cent. 1. Eth. qq. dec. 7. qu. 3.* Schönborn. *lib. 3. Polit. cap. 36.* Dn. Gerh. *dec. 9. Pol. quæſt. 1.* Keckerm. *lib. 1. Syſt. Polit. cap. 24. & diſp. 33. curſ. Phil. quæſt. 3.*

CXXXIX.

Num ſpurij ſint infames, & è civitate excludendi?

Quamvis

Quamvis ſpurij non æquè ac legitimi fulgeant, nec honoribus fruantur, Caſ. *lib. 4. Sph. civ. cap. 6.* Jun. *p. 1. Pol. qu. 16.* culpa tamen parentum in eos trãſferri nõ debet, multò minùs infamiâ propriè laborare dicuntur. Quod probatur I. *per l. 3. §. Spurios. 2. & l. 6. D. de decur.* Ubi ſtatuitur, ſpurios re & vitâ honeſtâ poſſe in ordinem Decurionum vel Senatorum eligi; additâ hâc ratione, quia non eſt impedienda dignitas ejus, qui nihil admiſit. II. Per textum elegantem *in c. Nunquam 56. diſt.* Ubi dicitur, quòd ex meretrice natus ſi propriâ virtute decoretur, parentum ſuorum non dedecoretur opprobrijs. III. Quia infamia & turpitudo proficiſcitur ex proprijs actionibus, *l. 5. §. 1. D. de extraord. cognit.* Unde eruditè Piccolom. *grad. 8. Philos. moral. cap. 33:* Ex rectô judiciô, *inquit*, rectaq; honoris cognitione conſtat, per vitioſos conſanguineos, perq; impudicas uxores viri probi honorem non minui, niſi ipſe erroris & vitij præbuerit occaſionem: vir enim probus non tenetur rationem reddere niſi eorum, quæ in illius facultate ſunt poſita. Dominus eſt unusquisq; ſuarum actionum: ad quas cùm ſolùm pertineat honor, jure optimô non per alterius, ſed ſolummodò per proprias actiones homo honore ac vituperiô dignus judicari debet. *Et paullò pòſt idem ait*: quòd unusquisq; ſit faber ſuorum meritorum, honoris & infamiæ. *Hac Piccolom.*

colom. At verò ſpurius nihil admiſit, quo efficeretur infamis: ſiquidem ex fornicatione naſci culpa non eſt naſcentis, ſed generantis, *c. Naſci, diſt.56.* Cùm itaq; præter culpam nihil cuiquam ſit præſtandum, teſte Cicer. *lib.6.Epiſt.1.* conſequenter inde concluditur, etiam ſpurium ſine ſuâ culpâ haud eſſe infamem. IV. Quia crimen paternum nullam maculam filio infligere poteſt: cùm unusquisq; ex ſuô admiſsô ſorti ſubjiciatur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituatur: *l. Crimen. 26. D. de pœn.* & peccata ſuos teneant auctores: nec ulteriùs progrediatur metu, quàm reperiatur delictum. *l. Sancimus. 23. C. de pœn.* Palæot. *in tract. de ſpur. cap.55.* Tiraquell. *de Nobilit. cap.15. num.30. & ſeqq.* Thoming. *deciſ. 48. num.10. & ſeqq.* Fachin. *4. controv.93.* Bronch. *cent.1. miſcell. controv. aſſ. 22.* Rober. *diſp. 11. Inſt. th.12.* Keckerm. *lib.1. Polit. c.8. pag.177. & ſeq. & diſp.30. curs. Phil. Probl.6.* Ex hiſce jam dictis facilè colligitur atq; concluditur, ſpurios, per ſe conſideratos, etiam civitatis civiliumq; munerum capaces exſiſtere poſſe. Vide Palæot. *d. tract. cap.56.* Timpler. *lib. 2. Pol. cap.2. q.14.* Cæterùm opera admodùm ſordida exercentes, veluti libitinarios, veſpillones, carnifices &c. ex civium numerô pleriq; ceu infames excludendos putant, uti videre eſt apud Henning. Arnis. *lib. 1. Polit. c. 13.* qui carnifices honeſtis civibus admiſcendos non eſſe, verùm, ut ait Cicero *pro*

Rabir.

Rabir; extra mœnia ablegandos ſcribit. Quòd ſi officium eorum per ſe conſideretur, illud inhoneſtum & infame dici non poteſt: quòd verò ubiq; fermè gentium malè audiant, id ex moribus ipſorum turpibus & actionibus inhoneſtis accidit, Bodin.*lib.3.de Repub.cap.*8. Keckerm.*d. lib.1.Polit.cap.17.pag.301.cum ſeq. & diſp.23.curſ. Phil.Probl.6.* Hœnon.*diſp. Polit.2.th.51.* Caſm. *cap.30.vit.Polit.*

CXL.

Num choreæ Chriſtianis ſint conceſſæ?

Quæſtio hæc non eſt de inhoneſtis & immodeſtis choreis ſive ſaltationibus, ſed de ijs, quæ noſtrô tempore convivorum appendices eſſe ſolent. Et hæ ſunt licitæ, & Chriſtianis conceſſæ: ſi modò 1. in eis ſervetur modus, nec nimis frequententur. 2. Si fiant in præſentiâ honeſtarum perſonarum. 3. Si inſtituantur ſaltem delectationis ergò; non autem ex levitate aliquâ, vel libidinis excitandæ, alendæ & augendæ cauſsâ: tales enim choreæ omnino ſunt deteſtandæ & exſecrandæ. Et ad eas optimè adplicari poteſt illud Ambroſij *lib. 3. de virginib.* Ibi exſuta eſt verecundia, ubi comes deliciarum eſt ſaltatio; cujus aut temulentia, aut dementia autor eſt, ab hâc

virgines DEI procul eſſe deſiderio. Hæ ſunt illæ choreæ, quas diabolicas vocavit Chryſoſtomus *homil. 56. in Genes.* in quibus unà ſaltet diabolus: *homil. 48.* Toto autem genere inhoneſtas ac illicitas omnes omnino eſſe choreas, haud verò congruum videtur. Quia ipſa S. Scriptura meminit ſaltationum, ſed tamen eas nusquam prohibet. *Eccleſ. 3, 4.* legitur, tempus eſſe lugendi, & tempus ſaltandi. *Matth 11. v. 17:* Cecinimus vobis tibijs, & non ſaltaſtis, cecinimus vobis lugubria, & non planxiſtis. Hinc ſequitur, non omnes omninò choreas indiſtinctè eſſe prohibitas. Vide hac de re judicium D. Lutheri, quod protulit *in Poſtillâ Eccleſiaſticâ majori ſuper Evangelium de nuptiis in Cana. & tom. 3. Ienenſi pag. 133.* Quamvis autem multum mali ex choreis oriatur, & habeant non admodum obſcura pericula: non tamen per ſe ſunt impiæ, & ab honeſtis honeſtè fieri poſſunt. Namque actiones finibus ſuis informantur, D. Meiſn. *ſect. 2. Phil. ſobr. cap. 4. qu. 2. part. 1.* Dn. Joan. Gerh. *dec. 8. qu. Pol. 6.* Caſ. *lib. 5. Sph. civ. c. 8.* Dn. Aegid. Strauch. *qq. Eth. cent. 1. dec. 9. q. 9.* Th. Sagitt. *Exercit. Eth. exoter. 9. th. 6. lit. N.* Velſten. *diſp. 8. Eth. exerc. qu. ult.* Timpler. *lib. 3. Eth. cap. 5. qu. 8.* Contrarium ſtatuunt L. Danæus *lib. 2. Eth. Chr. cap. 14. pag. 222.* Matth. Tymp. *part. 1. Them. Orat. 40.* & alij.

CXLI.

CXLI.

An ludi ſcenici in benè conſtitutis Rebuſp. ſint ferendi?

Primâ fronte negandum videtur: I. quia Comœdiarum uſus expreſſo DEI verbo contrarius eſt. Nam abominatio dicitur coram DOMINO, ſi vir fœmineô utatur veſtimentô, & contrà, *Deut. 22. v. 5.* II. Quia Ethnicismum redolet, teſte Lactant. *in epit. Inſtit. div. cap. 6.* III. Quia actiones Comœdiarum & tragœdiarum conjunctæ ſunt cum magno offendiculô juventutis; & morum geſtuumq; depravatione, Lactant *dict. capit. 6.* Danæ, *lib. 2. Eth. Chriſt. cap. 14. pag. 221.* Hiſtrionum motus, *inquit idem Lactantius*, quid aliud, niſi libidines docent & inſtigant? Quorum enervata corpora, & in muliebrē inceſſum habitumq; mollita, impudicas fœminas inhoneſtis geſtibus mentiuntur, *lib. 6. divin. Inſtit. cap. 20.* Cæterùm ne in univerſum ludos ſcenicos repudiemus & condēnemꝰ, diſtinguendū eſt interludos ſcenicos cōmunes ſeu populares, ad ſcurrilitatē potiùs, quàm ad cōmitatem qui referuntur, de quibus argumenta jam allata loquuntur: & Academicos, quales ſunt comœdiæ ac tragœdiæ, recreationis honeſtæ cauſsâ inſtitutæ. Et hæ licitæ ſunt, I. quia ſubruſticam verecundiam propulſant, quæ, Senecâ teſte, ingenia vel maximè debilitat.

bilitat. II. Propter memoriam antiquorum temporum, quam ad vivum repræſentant. III. Propter multiplicem ſcientiam, & magnam experientiam, quam in ſe comprehendunt. IV. Propter præcepta moralia rerumq; documenta, quibus nos exornant. Inter omnes enim convenit, autores Cōmœdiarum voluiſſe & communium morum, & caſuum exempla proponere; quibus velut admoniti, prudentiùs judicemus de rebus humanis. Melancht. *in præf. ad Terent.* V. Propter vim vocis, geſtûs & adfectûs, quam optimè depingunt. VI. Propter delectabilem affabilitatis & comitatis uſum, quem graphicè ante oculos proponunt. Caſ. *lib. 5. Sph. civit. cap. 8. & lib. 4. Spec. moral. cap.* 8. Goclen. *in quæſt. Eth. 83.* Dn. Joan. Gerh. *Dec. 8. qu. Pol. 5.* Dn. Balth. Meiſn. *part. 1. Phil. Sobr. ſect. 2. cap. 4. q. 1.* Henr. Velſten. *exercit. Eth. 11. qu. 5.* Hippol. Hubm. *exercit. Eth. auctar. ult. qu. 10.* Tymp. *part. 1. Them. Orat. 9.*

CXLII.

Num in benè inſtitutis Rebuspubl. lupanaria toleranda?

Lupanaria in vaſtis quibusdam Rebuspubl. majoris mali atque periculi vitandi cauſsâ tolerantur potiùs, quàm probantur: *per c. Duo mala, diſt. 13.* Arnold. Calpm. *de arcan. Rerumpub. lib. 4.*

lib.4 cap.19. Covarr. *de Sponſal.p.1.cap.4.* Connivendum eſt enim interdum ad nonnulla, quantumvis mala; ne, ſi ea avertere aut exſcindere velimus, majora acceſſamus. Minus autem mali eſt, ut libidinem ſuam incontinentes expleant in vulgaribus mulieribus ſive proſtibulis, quàm in alienis matronis aut filiabus. Quam in ſententiam & Petr. Gregor. inquit, lupanarium adprobationem numquam placuiſſe bonis viris etiam Ethnicis, multò minùs qui leges DEI colunt. At aliquando toleràſſe bonos ad evitandum majus malum, non ſecùs quàm videmus Principes non probare quidem uſuras, ſed tamen aliquo modo permittere, fræno ad certam ſummam uſq; injectô; ne crudeliter ex arbitriô fœneratores in pauperes graſſarentur; &, ne, ſi omninò inhiberentur, avaritia crudeliùs illis mutuum denegaret. Sunt loca, in quibus tam corrupta eſt juventus, & mores ita impij, ut ſi meretrices publicæ omninò tollantur, futurum ſit, matronarum & nuptarum, & virginum periclitari pudicitiam, libidine procacium; &, quod infandum eſt, etiam attentandum puerorum concubitum. Et proinde permittuntur ſordes ſordeſcentibus, & ut, qui in ſordibus ſunt, ſordeſcant adhuc, ne aliorum aut aliarum honeſtatem incendiô libidinis violare

attentent.

attentent, *lib. 14. de Repub. cap. 1. nu. 5.* Cæterùm cùm non ſint facienda mala, ut eveniant bona, *Rom. 3. v. 8.* opinio hæc penitùs improbanda eſt & rejicienda. Quia meretrices, & qui cum his cohabitant, ſua propria violant corpora; quæ debeant conſervare caſta, veluti templa DOMINI, *1. Cor. 6. v. 16.* Præterea publicam honeſtatem & diſciplinam deformant, & juventutem corrumpunt, ſive lupanaria ſint publica, ſive cauponulæ, in quibus latitant hujusmodi ſues. Atque ita lupanaria pugnant cum fine Reipub. qui eſt bene beateq; vivere, Bodin. *lib. 1. de Repub. cap. 1.* Idcirco & ipſi ſcortatores & latibula eorum abolenda ſunt, *Eccleſ. 26. v. 28. Levit. 19. v. 29. Deut. 23. v. 17. 1. Cor. 6, 18.* Quo nomine olim Theodoſius Magn. fuit laudatus, & Vandali, ut & alij barbari homines commendati fuerunt; quòd vel tactum meretricium horruiſſent, &, ſi quas reperiſſent in urbibus à ſe captis, ad thorum conjugalem illas adegisſent. Salvian. Epiſcop. *lib. 7.* Schönborn. *lib. 3. Polit. cap. 13.* Danæ. *lib. 2. Eth. Chriſtian. cap. 14.* Phil. Glas. *quæſt. ad 8. præc. decal. 12.* Velſten. *exercit. Eth. 8. qu. 7.* Timpler. *lib. 4. Pol. cap. 5. qu. 15.* Quir. Kubach. *cent. 2. dec. 2. qu. 8.*

CXLIV.

An Religionis diverſitas in Repub. benè conſtitutâ ſit toleranda?

Lipſius

Lipſius *lib.4.Polit.cap.2.* Principi ſuadet, ut majorum tueatur inſtituta, nec permittat nova dogmata diſſeminari. Ergò, *inquit cap. 3.* firmiter hæc noſtra ſententia eſt, unam religionem in uno regnô ſervari. Quam opinionem defendit peculiari libellô Politicis adjectô; cui titulus eſt: *De unâ religione adverſus Dialogiſtam liber.* Idem quoque ſentiunt pleriq; alij ſcriptores religioni Pontificiæ addicti; qui nihil magis in votis habent, quàm ut alios è medio tollant, eorumq; religionem ſupprimant & radicitùs exſtirpent. Sed ut rem totam diſtinctè expediamus: ante omnia diſtinguendum eſſe reor inter perſonarum aliter ſentientium, & exercitij publici tolerantiam. Perſonas quod attinet, ſi tantùm ſibi & privatim errant, nullasq; turbas movent, nec alios ſeducunt, abſq; omni periculô tolerari poſſunt; cùm nemini noceant, & per converſationem cum orthodoxis ſæpè ad veritatis agnitionem perveniant. Aliàs enim ſi in fraternâ admõitione nõ acquieverint, nec pacatè vixeint, è Republicâ rectè exterminantur. Schônborn.*lib.3.Pol.c.11.circa fin.* Quod verò exercitiũ ſpectat, rurſus diſtinguendum eſt. Aut enim Magiſtratus non ſe adſtrinxit ad plures in ſuâ ditione relligiones tolerandas, & ſat viriũ atque nervorum habet exercitium publicum impediendi, & reſiſtentes coercendi, ita ut inteſtina ſeditio haud metuenda ſit: hoc in caſu

idola-

idololatrica ſacra rectè abrogari poſſunt. Aut fidem ſubditis dedit de unâ alterâve religione ferendâ; quam promiſsionem, præſertim ſi juramentô firmata ſit, violare non debet. Dn. Meiſn.*de Legib.lib.4.ſect.1. qu. 18.* Confer. Dn. Joan. Gerh.*in coronide quæſtionum Politicarum.* & Dn.Aegid. Strauch. *cent.* 1. *quæſt. Eth. dec.* 7. *qu.*2. Quò etiam referri poteſt conſtitutio pacis in religione Paſſavij ab ordinibus Imperij ſancita, & alibi ſæpiùs confirmata. Hæc, inquam, pacis conſtitutio adhuc magnô cum fructu viget, tantumq; abeſt, ſeditiones & tumultus inde exiſtere, ut dira bella & odia ſub prætextu religionis antea excitata, multis annis hactenus ſopita ſint & quieſcant. Unde videre licet nonnullis in locis, conjuges in religione diſſentire: parentes & liberos, fratres & ſorores, & conſanguineos diverſa ſacra ſequi; ſed tamen in Politicis & domeſticis rebus concordes vivere, & ſuum officium absq; diſſenſione facere. Philip.Camerar.*cent.1.oper.ſubcis.cap.58.*Nec deſunt è Pontificijs, qui adſerere non erubeſcunt, conſtitutionem pacis de Religione factæ, à tempore Tridentini concilij planè exſpirâſſe; ſicuti videre eſt apud Hœnon.*diſp. Polit.5.th.43.* *Quid ſi ergo quæratur, quomodo propagãda religio, quomodo exſtirpandæ hæreſes?* Reſp. cum Auguſtinô, docendo magis, quàm jubendo; monendo magis, quàm minando, verbis potiùs, quàm

quàm verberibus. Quia ut fides non hominis, ſed ſolius DEI donum eſt, ita quoque non humanis armis, ſed dumtaxat DEI gratiâ propagari debet. Religionem enim (ut rex Theodora ait) imperare non poſſumus, quia nemo cogi poteſt, ut credat invitus. Caſsiod. *lib. 2. Ep. 28.* Cum nihil ſit tam voluntarium, quàm religio. Lactant. *li.5.cap.20.* Confer ea, quæ tradita ſunt *ſuprà in quæſt. 89. & 202.*

CXLIII.

Num ludô amiſſa repeti queant?

Regulater quidem ludere eſſe prohibitum, adparet *ex l.ult. C.de aleat. in verbis : Nulli liceat neq; in publicis, neque privatis locis ludere.* Quod non modò perniciosum, verùm etiam deteſtabile omnino eſt, Franc. Patric. *lib.3. de regn. tit. 10.* Quia ex ludis variæ oriuntur incommoda, odia, blaſphemiæ, homicidia. Quod tamen de ludis turpibus atque ijs, quibus cives emunguntur nummis, intelligendum eſt. *l. 2. D. de aleat. & d. l. ult. C. eod.* Aliàs enim, *ut cum Poëtâ loquar,*

Innocuos cenſura poteſt permittere ludos.

Hiſce ita poſitis, conſectarium eſt, ludô amiſſa repeti poſſe. Quod accipiendum juxta reſtrictionem *dict. leg. 2. & dict. l. ult.*

Quando

Quando videlicet certatur haſtâ, vel pilô, currendo, ſaliendo, luctando, pugnandô; quod virtutis cauſsâ fit. *d. l.2. in fin.* Quibus etiam alia honeſta exercitia accenſeri queunt. Vide P. Heig. *part.2.quæſt.10.* Juſtiniani tamen conſtitutione ad unum dumtaxat ſolidum, etiam in prædictis exercitijs ludere permiſſum eſt. *d. l. ult.* Weſenb. *in par. D. de aleat. nu.4.* Jure autem Saxonico & conſuetudine, ludô perditum non condicitur Weichbild *art. 101.* Landrecht *lib. 1. art.6.* Chil. König. *de proceſſ. cap.55.* VVeſenb. *d. nu.4, in fin.* Clar. *lib.5. ſent.* §. *Ludus. num.7.* Treutl. *vol.1. diſp.22. th.3. lit.F.*

CXLV.

An in Republ. benè conſtitutâ ſit toleranda rerum communio?

Neg. ſententiam tueri placet, propter ſubſequentes rationes. I. Quia in communione rerum ſunt lites & contentiones, ob diverſitatem ingeniorum inter ſe communicantium. Hinc eſt, quod ICti ajunt: materia communis parit diſcordiam, & propter immenſas contentiones res pervenit ad diviſionem. *l. Cum pater. 77. §. Dulcisſimis. 20. D. de legat. 2. l.*

l.

*In re communi.20. D.de ſervit,urb.præd.*II.Quod plurimorum eſt commune, in eo procurandô minima diligentia adhibetur: cùm naturale vitium ſit negligi, quod communiter poſsidetur. *l.2.in princ.C.qu.& quib.qu.pars.deb.ex bon,decur.* Rerum enim propriarum maxima cura habetur; communium aut minor, aut quanta ad quemq; pertinet. Ariſt. *2.Pol.3.*III. Quia rerum communio introducit confuſionem ordinis: omnem enim rationem dignitatis, omnemq; officiorum varietatem ac diſtinctionem tollit,quibus maximè Reſpub. conſtat.Caſ. *lib.2. Sph. civit. c.1.* IV. Quia tollit viciſsitudinem parendi & imperandi. Nulla enim exſiſtit civitas, ſi nulla ſpes dignitatis: nulla Reſpublica, ſi nulla ſit viciſsitudo imperij & Magiſtratûs. Caſ.*d.loc.* V. Quia bonorum ac rerum omnium communione interit Reſpub. Nam nihil publicum eſſe poteſt, ubi nihil privatum; nec Rex quiſquam futurus, ſi cives omnes Reges ſint. Ut nec ullus concentus exaudiatur,ſi vocum artificioſè inter ſe confuſarum diverſitas atq; diſsimilitudo, quæ harmoniæ ſuavitatem efficit,ad unum & eundem ſonum revocetur.Bodin.*lib.1.de Repub c.1.nu.11.&* 12.VI.Quoniam in hâc communione magna exſiſtit difficultas circa diſtributiones laborum & fructuum in colendis communibus agris, & percipiendis eorum fructibus. In quâ diſtributione

non poteſt ſemper ſervari ea æqualitas, quæ omnibus placet: propterea quòd habendus in hâc diſtributione reſpectus perſonarum ſecundùm proportionem geometricam. Hinc autem ab omnibus imperitis oriri ſolent querelæ; quando vident, interdum eos, qui plurimùm laborant, minùs accipere, quàm eos, qui (ut ipſi arbitrantur) parùm aut nihil laborant. Lactant. *lib. 3. div. inſt. c. 21.* Ferrar. *lib. 6. de Repub. cap. 6.* P. Gregor. *in præl ud. de optimô Juriſconſ. lib. 3. cap. 6.* Joh. Harpp. *ad princ. Inſt. de rer. diviſ. nu. 55. & ſeqq.* Schônb. *lib. 1. Polit. cap. 15.* Goclen. *qu. Eth. 52. & 59.* Theoph. Go'. *2. Polit. 3.* Chriſtin. Matth. *lib. 2. Syſt. Pol. pag. 203. & ſeq.*

CXLVI.

Utrùm in urbe, an verò extra urbem ſepulturæ inſtituendæ?

Cùm mortuorum corpora non ſusq; deque habenda aut comburenda, ſed terræ ſint mãdanda: id quod omnes ipſius naturæ & ſcripturæ ductu, hominem humô procreatum eidem reddendum ſciunt, *Gen. 3. v. 19.* Melch. Jun. *part. 3. Pol. quæſt. 111.* Dn. Gerh. *dec. 8. quæſt. Pol. 10.* Hoenon. *diſp. Pol. 11. th. 36.* Matth. Tymp. *part. 3. Them. Orat. 10.* Chriſt. Matth. *lib. 3. Pol. pag. 392. & ſeq.* (Varios ſepeliendi ritus vide apud Cœlium Rhodig. *lib. 9. Antiquit. cap. 43.* & Polydor. Vergil.

Vergil. *lib. 3. de Invent. rer. cap. 10.*) Exinde non inconvenienter indagare placet; Utiliusné ſit, in urbe, an extra urbem demortuorum corpora humari? Lycurgi permiſſu Spartani cives ſuos in urbe juxta deorum templa ſepelivêre; hanc ob cauſſam, ut adoleſcentes adſueſcerent non metuere & horrere mortem, Plutarch. *in vita Lycurgi*, Similiter & Tarentini ſuos ibi humârunt: Polyb. *lib. 8.* Neq; ab hac ratione etiam Romani abhorruerunt, qui defunctorum corpora vel in campô Esquilinô, qui in ipsâ urbe fuit, ſepeliverunt: vel domi in vaſculis & dolijs aſſervârunt. Unde pôſt ortum, ut Lares & Dij domeſtici ſuperſtitione quadam colerentur: Alexand. ab Alexandrô *lib. 3. Genial. dier. cap. 2.* Atq; videtur humanitatis eſſe ac pietatis ſingularis, intra mœnia urbis mortuos retinere: quia plurimum facit tum ad mortis meditationem, tum etiam ad æmulationem parentum atq; majorum. Leo Imper. *in Nov. 53.* Qui tamen mos poſtea lege *12.* tabb. fuit abrogatus, his verbis: Hominem mortuum in urbe ne ſepelito, nevé urito. Hoc propter ignis periculum, ſicuti Cicero inquit: illud, ne ſacra civitatis funeſtentur, uti Paullus putavit *l. ſent. 21.* aut, (quod perinde eſt) ne ſanctum municipiorũ jus polluatur, *l. Mortuorũ. 12. C. de relig. & ſũpt. fũ.* vel ne cadaverũ odore & aëre peſtiléti locꝰ inficiatur. Quò pertinet illud Senecę, Nõ defũctorũ, ſed

vivorum cauſsâ ſepulturam eſſe inventam ſcribentis, ut corpora & viſu & odore fœda amoverentur: *lib. 1. de remed. Fort.* Et propterea quia ſepulchra ut plurimùm fœtent, D. Hadrianus ſtatuit pœnam 40. aureorum in eos, qui in civitate ſuos ſepelirent, locumq; publicari juſsit, & corpus inde transferri, eâdem Magiſtratibus patientibus pœnâ imminente, *l. 3. §. 5. D. de ſepul. & viol.* Atq; hæc ſententia probatur quoque ex perpetuâ conſuetudine populi DEI, qui mortuus ſuos ſepelivit non in urbibus & templis, ſed in campis; uti videre eſt in hiſtoriâ Patriarcharum, qui omnes in campis ſepeliri voluerunt: & inprimis manifeſtè teſtatur Evangelium *Luc. 7.* de defunctô viduæ filio, qui extra urbem deportatus fuit. Fr. Ripa *in tract. de peſte cap. 4.* Fr. Patric. *lib. 5 de inſtit. Reipub. tit. 10.* Salmuth. *in not. ad Panciroll. lib. 1. rer. memorab. cap. de exſeq. mort.* Jun. *d. p. 3. quæſt. 110.* Keckerm. *lib. 1. Syſt. Polit. cap. 13. & diſp. 30. curs. Phil. qu. 13.* Timpler. *lib. 4. Polit. cap. 1. q. 7.* Chriſt. Matth. *d. lib. 3. Pol. pag. 393. & ſeq.* Interim tamen negari non poteſt, nonnullis honoris ac privilegij cauſsâ hoc concedi, poſſe ut in urbe vel templô humentur: Jun. & Timpler. *dict. loc.*

CXLVII.

An etiamnum hodie templa Chriſtianorum conſtituantur aſyla?

Adfirma-

Adfirmativam ſententiam certis adhibitis conditionibus amplecti collubitum eſt. I. Ne pateant ex προαιρέσει delinquentibus: hoc enim jus datur non injuriam inferentibus, ſed eam patientibus. Hinc homicidas, adulteros, virginum raptores Imperator Juſtinianus jubet inde extrahere, eisq; ſupplicium irrogare, *Nov. 17. cap. 7. ubi Cujac.* Quod ipſum cum divinâ quoque lege congruit: Si quis per induſtriam (ait ſummus Legislator) hoc eſt, ex propoſiti facinoris conſiliô occiderit proximum ſuum, & per inſidias; ab altari meô avelles eum, ut moriatur. *Exod. 21. v. 14. cap. 1. ext. de homicid.* Adoniam, cùm fugeret ad aram, inde retractum legimus: *1 Reg. 1. v. 50.* & Ioabum, *1. Reg. 2. v. 20.* Neque enim meretur beneficium legis, qui in eam committit, *cap. ult. de immunit. Eccles.* neq; injuriarum occaſio inde naſci debet, unde privilegia naſcuntur, *l. 6. C. unde vi.* II. Ne ſontes judiciô deprehenſi, prætextu & occaſione aſylorum effugiant: quo nomine in eos, qui præſunt aſylis, pœna eſt conſtituenda. III. Ne nimis ſint frequentia: Hinc in regno Iſraëlitico numerum ſenarium non excedebant. *Num 35. v. 6. Deut. 4. v. 41. 19. v. 1. Jos. 2. v. 9.* Unde intelligitur ceſſare incommoda, quæ inde redundare multi opinantur. Non enim impunitatis ſpes invitabit ad delinquendum, cùm ſine juſtâ cauſſâ eò confugientes ſint extrahendi, ne delicta ma-

maneant impunita, *l. Si longius* 18. *D. de judic. l.* 51. §. 2. *D. ad L. Aquil. l. Stichum.* 95. §. 1. *D. de ſolut. & liberat. l. Si à reô.* 70. §. *ult. D. de fidejuſſ.* Petr. Gregor. *lib.* 13. *de Repub. c.* 22. *& ſeqq.* Henrich. Salmuth. *in not. ad Panciroll. pag.* 221. *& ſeq. part.* 1. weſenb. *in par. C. de his qui ad Eccleſ. confug.* Jun. *part.* 2. *quæſt. Polit.* 65. Dn. Gerh. *dec.* 8. *qu. Pol.* 4. Keckerm. *lib.* 1. *Syſt. Pol. c.* 17. *p.* 295. *& diſp.* 32. *curs. Philos. qu.* 3. Schônborn. *lib.* 1. *Pol. cap.* 14. Stein. *in par. C. de his qui ad Eccleſ. confug. nu.* 1. *&* 2. Timpler. *lib.* 1. *Pol. c.* 6. *q.* 11.

CXLVIII.

An delatores in Republicâ conſtituendi?

Tyrannorum hoc eſſe proprium judicat Ariſt. 5. *Polit.* 11. Neq; id injuriâ. Delatores quippe publico exitio repertos, & pœnis numquam ſatis coërcitos teſtatur Tacitus *lib.* 4. *Annal.* Inviſiſsimos namque reddit hoc genus hominum Principes operâ ipſorum utentes, Plutarch. *de curioſit.* Propterea quòd iſtiusmodi homines ſervilem quamdam diffidentiam gignunt in animis ſubditorum, ita ut non tam ſponte ſuâ obſequantur Principi, tamquam patri patriæ, quàm coactè ei ſerviant. Deinde exploratores plerumque ſunt eo ingeniô præditi, ut ceu mali-

malicioſi homines, gratiam Principum & lucrum ſuum aucupentur ex calumnijs & delationibus innocentium hominum. Unde etiam eos laudatiſsimi Imperatores Veſpaſianus & Titus, veluti publico exitio deſtinatos adeò inſectati ſunt, & tantô proſequuti odiô, ut flagellis cæſos, per amphitheatri arenam ſpectandos ducerent. Alexand. ab Alexandro *lib. 4. Genial. dier. cap22.* Unde & Imp. Trajano Plinius Secundus *in Paneg.* maximas agit gratias, quòd ipſos ſuſtulerit. Politici tamen diſtinguendum putant inter ſtatum Reipublicæ, quando nimirum inteſtinæ ſeditionis vehemens eſt ſuſpicio, vel quando ab externô hoſte regni metuitur invaſio: Caſ. *lib. 5. Sph. civit. cap. 11, dub. 1.* Ubi ſagaci hac viâ latus à domeſticis hoſtibus muniendo, & ſeditionum atque proditionum periculis occurrendo, locum aliquem delatoribus concedere licebit. Idcirco Plato *lib. 3. de legib.* in Republ. ſuâ jubet eſſe exploratores. Alb. Gentil. *lib. 3. de Legat. cap. 14.* Lege etiam Papiâ delatoribus certa præmia conſtituta ſunt, nempe dimidium mulctæ. Quòd tamen non indiſtinctè, ſed certis adhibitis cautelis aſſerendum eſſe videtur. I. Ut Princeps aures quidem præbeat omnibus, non vero fidem: Lips. 4. *Politic. capit. 10.* II. Ut quidem audiat, non tamen auſcultet. III. Ut audita acriter

S 4 examinet;

examinet; perſuaſumq́; habeat, immaturam credulitatem matrem eſſe erroris, & novercam conſilij. IV. Ut in his omnibus cautè procedat, cùm vulgus ægerrimè credat, inſidias Principi factas. Vix enim Principibus de conjuratione etiam compertâ creditur, niſi occiſis: Sueton. *in Domit. cap. 12.* V. Ut rei ſive cauſſæ, quæ defertur, itemq́; verborum circumſtantias accuratè ponderet: AntiMachiav. *lib. 1. theor. 2.* VI. Ut delatorum nomina ante vel poſt judicium prodat, ne quis calumniâ circumventus judicetur, Petr. Gregor. *lib. 32. ſyntagm. jur. civ. c. 4.* Franc. Patric. *libr. 4. de reg. inſtit. tit. 4.* Bodin. *libr. 5. de Republ. cap. 3.* Cohkier. *lib. 6. theſ. Polit. aphor. cap. 9.* Keckerm. *lib. 1. Polit. cap. 7. pag. 168. cum ſeq. & diſp. 30. curs. Philoſ. q. 5.* Velſten. *dec. 10. quæſt. Pol. 7.* Timpler. *lib. 3. Pol. cap. 5. qu. 4.*

CXLIX.

An ſideribus Rerumpublicarum converſiones adſcribendæ?

Inveniuntur non pauci, qui Aſtrologiæ nimiùm dediti, ex poſitu ſtellarum omnes mutationes Rerumpublicarum derivant. Tales certè ſuperſtitioſæ cœleſtium corporum obſervationes non probantur; multò minùs iſtæ, quas habuerunt Chaldæi & Ægyptij, quiq́; hos etiam-

etiamnum ſequuntur. Ejusmodi enim obſervationes non erant fundatæ in ipſâ naturâ & ſubſtantiâ hominis, ſed tantùm in vanis gentis ſuperſtitioſæ imaginationibus, quarum meminit Agell. *lib. 14. noct. Att. cap.* 1. Idcirco DEUS *apud Eſaiam.* 47. prædictiones haſce de mutationibus regnorum ſimpliciter damnat; cùm illas avertere poſſit, & ſoleat, præſertim piè invocatus. Oſiander *ſuper Job. cap. 37.* Propterea tamen non omnis in univerſum Aſtrologia exterminanda & rejicienda videtur, quæ in prædicendis effectis naturalibus, pluvijs ſcilicet, ventis, ſiccitatibus, non penitus nihil valet, cùm inferior mundi globus influentias ſuperioris recipiat. Ad mores hominum quod attinet, negari quidem nequit (cùm mores animi corporis temperamenta ſequantur, ut alicubi demonſtrat Galenus) cœli vim magnam eſſe flectendi mores adfectusq; hominum, atq; adeò conſeqenter commutandi Rerumpublicarum formas: Cas. *lib. 5. Sph. civ. c. 12.* Sed & hiſce magna ineſt infirmitudo, & lubricum fundamentum. Quamvis enim aliquâ ratione prænoſci poſſint hominum temperamenta, atq; etiã propenſiones, quæ temperamenta ſequuntur: non tamen actiones, quæ frequenter adversùs propenſiones fiunt, & ſemper in noſtrâ facultate ſunt poſitæ. Piccolom. *gr. 2. Philos. mor. c. 35.* Licèt enim aſtra inclinant, non tamen neceſſi-

tatem imponunt,atq; ita etiam à ſapiente præterti aut impediri poſſunt, cùm ſapiens dominetur aſtris. Bodin.*lib.4.de Repub.cap.2.* P. Gregor.*de Repub.lib.21. cap.9.nu.12.* Chokier. *lib.6. theſaur.Polit.aphor.cap.13.* Dn.Gerh.*dec.ult.Pol. qu.1.* Henning. Arnis.*lib.2. Polit.cap.2.prope fin.* Caſman.*c.60.vit.Polit.* Interim verò non planè negatur, Rerump.converſiones ex aſtris quodãmodo præſciri & prædici poſſe. Ioſeph. *lib.7. de bell.Jud.7.* Alex.ab Alex.*lib.2.cap.31. & lib.3.cap.15.* Bodin.*d. lib.4.c.3.* Macchiav.*1. diſc 56.* Richt. *axiom.Oecon.3, & ax.hiſt.181.* Beſold.*lib.2.Pol.c.9.§.29.* ita tamen ut ex aſtris non neceſsitas apodictica ſed probabiles ſaltem conjecturæ deſumantur D.Joh.Gerh.*dec.ult.qq.Pol.4.*

CI.

An numeris Platonicis Rerumpublicarum mutationes tribuendæ?

Plato *lib.8.de Republ.* tractans de Imperiorũ mutationibus, multa ſatis obſcurè profert de numeris,ut, qui Platonis textum legit,mera ænigmata eſſe exiſtimet. Ariſtoteles *lib.5. Pol. c.12.* iſtam obſcuram & perplexã Præceptoris ſui ſententiam brevioribus verbis complectitur,eamq; hocmodò effert: Principiũ ſive cauſa mutationis inRebuspub.ſunt numeri,quorum radix ſesquitertia numero quinario juncta, duos concentus ſive duas proportiones efficit. Quis autem hujꝰ ſententiæ

ſententiæ Platonicæ ſit ſenſus, & quid per illam ſesquitertiam radicem quinario junctam intelligatur, tantis tenebris & obſcuritate involutum atq; obtectum eſt, ut Cic. *li. 7. Epit. ad Attic.* numeros Platonicos in proverbium rapiat; & omnes quoq; acutiſsimi Platonis interpretes fateri cogantur, ſe adſequi non poſſe, quemnam numerum Plato præciſè intellexerit. Idcirco eum neq; hic ſcrupuloſiùs inquirendum exiſtimo, præſertim cùm ipſe Plato non omnino de eo videatur certus fuiſſe: ſiquidem in prædictô locô ipſe ait, Muſas invocandas eſſe pro verâ hujꝰ quæſtionis explicatione, Gol. *5. Pol. 12.* Imò abſurdum eſſe videtur, quòd Plato Rerumpubl. exitus & viciſsitudines ſolâ numerorum poteſtate metitur. Tametſi enim DEUS immortalis õnia numeris, ordine ac menſurâ admirabili colligavit: non tamen numerorum viribus, multò minùs fato tribuendum eſt, ſed Majeſtati divinæ: quæ ipſa (ut Auguſtinus ſcribit) fatum eſt, aut nullum omnino aliud exſiſtit. Itaq; cùm Ariſtoteles cauſſis conſequentibus omnia tribueret, Platonis numeros irriſiti *d. c. 12.* Bod. *cap. 6. meth. hiſt. pag. 311.* Rationes autem, quibus Ariſtoteles Platonis ſententiam oppugnat, hæ ſunt: I. Quod videlicet numerorum per ſe nulla ſit efficacia. Numerus ſiquidem eſt res Mathematica: Ergò converſionem Rerumpublicarum haud poteſt efficere.

Ratio

Ratio patet, quia res Mathematicæ ſunt abſtractæ: Sed res abſtractæ agere in interitum rerum exiſtentium non poſſunt: Ergò nec numerus id poteſt. Numerus aut numerans, aut numeratus intelligitur. Numerus numerans mensis tantùm opus eſt: proinde locum hîc habere nequit. Numerus numeratus nihil aliud eſt, quàm numeroſa cœli converſio. Sunt autẽ Reſpub. ordines civitatum, qui à mente & voluntate humanâ pendent; quibus cœlum nullam certam periodum, nullamq; determinatam neceſſitatem imponit, Caſ.*d.lib.5.Sph.civ.c.12.* II. Quòd ejusmodi cauſſa non ſit propria iſtius mutationis, ſed communis etiam alijs rebus, quæ in hoc mũdô ſunt: Keckerm. *lib.1.Polit.cap.26.* Dn. Gerh. *dec.ult.qu.Pol.2.* Arniſ. *lib.2.Polit.c.2. pag.445.* Paul.*Buſ.cap.13.disquiſ.Pol.33.* Caſman.*d.cap.60.* Cæterùm cauſſæ mutationum & everſionum regnorum ac Rerumpubl. ſunt duplices: aliæ divinæ, aliæ humanæ, de quibus vid. Lamb. Danæ *lib. 3. Polit. Chr. cap. 5.* Caſm. *dict. cap.60.* Hœnon. *diſp. Polit. 8.* Bus. *d. cap. 13. diſq.13.& ſeqq.*

QUÆ-

QVÆSTIO INCERTI CVJVSdam Auctoris, appendicis locô adjecta:

An Legatum adverſus Principem vel Rempublicam, ad quam miſſus eſt, delinquentem, ſalvo jure gentium, capere, retinere ac punire liceat?

HUMANA Societas ut auguſtiſsimo Legatorum munere plurimùm juvatur ac ferè ſuſtentatur: ita ſcelerum impunitate eadem convellitur ac labefactatur, nec vel ſine illis, vel cum his diu ſtare, nedum florere poteſt. Proinde eâ circumſpectione propoſitam quæſtionem non minùs arduam & illuſtrem quàm jucundam & utilem tractabimus, ut nec Legatorum dignitatem autoritatemvé oppugnare aut minuere, nec rurſus flagitiorum licentiam augere, aut feneſtram ad ea aperire velle videamur.

mur. Legationis namque uſum tantum Reipublicæ efferre ornamenti & emolumenti, adeoque ipſi neceſſariam exiſtimamus, ut nulla penitus rerum adminiſtrandarum, hoc ſublato munere, perfecta ratio conſtare poſsit. Etenim cum Imperiorum cauſæ & negotia non niſi litteris aut nuncijs tractari & terminari queant, quis non videt illis publicæ ſecuritati & tutelæ non ſatis conſuli, quando negocia quò reconditiora majoreque fide ac ſilentio regenda, eò literis concredita faciliùs, & majore cum periculo eliminantur, & in eorum, quos minimè expedit, manus incidunt, ſæpè intercidunt aliàs etiam intercipiuntur? Occurrunt interdum quædam adeò impedita & implicata, ut per litteras neque expediri commodè, neque ut rei, qua de agitur, magnitudo poſtulat, facilè explicari diſceptarive poſsint: quædam etiam inter agendum accidunt, vel agentibus in ipſo tractatu emergunt, quæ ut prævideri humanitùs nequeunt, ita nec perſcribi. In quibus omnibus, quod litteris efficere non valemus, legatorum miniſteriò conſequimur, ac tutiſsimè ſimul ac planiſsimè perficimus: ſi modò ijs hæc provincia demandetur, quorum fides & induſtria nullam patiatur controverſiam: imò de quibus fama quoq; mentiri vereatur: quos non tam Juris & æqui Doctores, quàm amatores eſſe oportet, & viros bonos: alias eorum ignavia

&

& perfidia diſpendij plus afferetReipublicæ, quã induſtria & fides compendij. Præterea quod procuratio privatis, hoc legatio Principibus & Imperiis præſtat, nempe ut quæ præſentibus & per ſe gerere non licet, aut non convenit, in his operæ ſuæ vicaria fides legatorum ſupponatur. *Cicero pro Sexto Roſcio.* Rurſus quod ſermo ſingulis, hoc legatus Imperiis: nam ut illiꝰ beneficio voluntatem & affectus noſtros alii alijs patefacimus: ita hujus miniſterio Principum conſilia ac mutua deſideria ultrò citróq; communicantur. Hinc fit, ut quemadmodum vulneribus prius admovetur oleũ quàm ferrum, & omnia priꝰ experiri ſapientẽ decet, quàm armis, *Terentius in Eunucho. act.* 5. *ſc.* 7. ita legationibus utrinq; meantibus prius publica negotia ac diſſidia proponantur ac ſæpè componantur, quàm armis res tranſigatur & injuria publicè vindicetur. Nam ut præclarè Cicero: cùm duo ſint genera decertandi, unum per diſceptationem, alterum per vim, cumq; illud proprium ſit hominis, hoc belluarum, confugiendum eſt ad poſterius, ſi uti nõ liceat ſuperiore. Tantùm porrò eſt momenti in perſona Legati, ut in ejus manu ſit averſos Principes cõciliare, arma compeſcere, & velut receptui canere, bello ſedato concordiá ac pacem ſtabilire, nutantem firmare, firmatam fovere ac augere. In quem ſcopum ſi ut debet, collimet, eoq; totam adminiſtrationẽ referat, operá & officium ejus, pars eſt, imò cumulus felicitatis

& ſalutis publicæ, ut non injuriâ ità à Poëta quodam deſcribatur Legatus,

vox Regum, lingua ſalutis,
Fœderis orator, pacis via, terminus iræ,
Semen amicitiæ, belli fuga, ſitibus hoſtis.

Quamobrem non ſine ratione legationis jus uſque adeò ſanctum ſemper habitum eſt, ut res in proverbium abierit: *Legatus neque verberibus neque contumeliis afficitur.* Nec ulla fuit natio tam barbara, cui caduceum non fuerit ſanctum, quævè legatos præcipuo cultu non habuerit, ut teſtis eſt Procopius *lib. 3. de bello Goth.* legationis jure tutum ſe arbitrabatur, quod apud gentes ſanctum eſſe conſuêſſet. *Probus in Pelopida.* Unde cùm jus Legatorum non modò hominum præſidiô munitum ſit, ſed etiam divino jure vallatum, *Cicero de reſp. Aruſp.* quicunque legatum violat, palàm jus gentium oppugnat, & immani ſacrilegiô ſe obſtringit, quippè cùm legati nomen ejusmodi eſſe debeat, quod non modò inter ſociorum jura, ſed etiam inter hoſtium tela incolume verſetur. *Cic. 3. in Verr.* Hinc Pomponius: *l. ult. D. de legat.* Si quis legatum hoſtium pulſaſſet, contra jus gentium id commiſſum exiſtimatur, quia ſancti habentur legati. *Et paulò poſt*: Itaque eum qui legatum hoſtium pulſaſſet, Q. Mutius dedi hoſtibus, quorum erant legati, reſpondit utilius eſſe. Sic enim legendum, ut rectè habet textus Accurſianus,

ſianus, non ut alij: Reſpondere ſolitus eſt. Senſus enim Mutiani reſponſi hic eſt, Utilius eſſe hoſtibus eum dedi, ut ipſi genus ſupplicii eligant, modumque pœnæ pro animi ſui libidine conſtituant, quàm à nobis ipſis puniri, quaſi pleniùs hoſti ſatisfiat, ſi ipſi ultionis ſuæ arbitrium relinquatur. *l. 5. C. de metatis.* Olim legatis contra Jus gentium occiſis ſtatuæ ponebantur, ſcilicet, ut qui ob Rempublicam mortem oppetiiſſent, his pro brevi vitâ diuturna memoria redderetur, ut autor eſt Cicer. *Philip. 9.* & ut hujuſmodi honore animati homines in periculoſis bellis legationis munus alacrius obirent. Quinetiam ſuperſtitibus adhuc legatis gentes quædam ob rem benè geſtam ſtatuas erigere conſueverunt, teſte Strabone *lib. 14.* Qui ſtatuas aut imagines Imperatoris, jam conſecratas conflaverit, aliudve quid ſimile admiſerit, lege Juliâ majeſtatis tenetur, ut reſpondit Venulejus *l. 6. D. ad L. Jul. Majeſt.* Undè Philippum Regem legimus, (*Dio Ap. in Mithri.*) Athenas funditus delêſſe & evertiſſe, ob ſtatuas ſuas ab Athenienſibus urinâ perfuſas. Si infantium ſtatuarum & inanimium imaginum principalium violatores tam ſeverè & acerbè plectuntur, quid de illis ſtatuendum, qui vocales & animatas Principum imagines, propè dixerim animũ & linguam, legatos inquam, ſacrilegis manibus violare non dubitant? Nec tantum jus gentium

corpora legatorũ ſancta eſſe conſtituit, ſed & civile, bona eorum ſarta tecta tuetur, & ut illud arcet injurias & contumelias, ita hoc damna & lucra ablata reſarcit, nec cuiquam vult abſentiam ſuam Reipub. causâ eſſe, damnoſam *l. Abſentia*. 140. *D. de reg. jur.* Hinc tot prærogativis & ſtudia eorum provocant legumlatores, & labores ac multijuga obſequia, quaſi præmio remunerantur. Ob contractus ante legationem initos conveniri non poſſunt, *l.* 2. *D. de in jus voc. l.* 8. *&* 28. *D. de jud.* nullam apparitionis monitionem exſpectant, præconis horridam vocem non audiunt, judiciorum nullum formidant ſtrepitũ, ne ſcilicet litibus implicati ab officio legationis avocentur, ut ait Paulus *l.* 24. D. *eod.* Prætoris beneficium, quo in integrum reſtituuntur læſi participant. *leg.* 1. *C. ex quib. cauſ. major.* Et cùm grave ſit, nõ ſolùm legibus, ſed & naturali æquitati contrarium, pro alienis debitis alios moleſtari, ut eleganter reſcripſit Imperator Zeno, *l. un. C. ut null. ex vicaneis.* neq; perſonæ eorum, neq; res quas ſecum ferunt uſus ſui causâ, mutuæ pignorationis, ſeu ut vulgò loquimur repreſſaliarum nomine capi aut retineri poſsunt. Immunes quoque ſunt à vectigalis portoriivè exactione, ut ea eſt utriuſque juris interpretum ſententia, uſu & moribus comprobata. Denique perfuncti legatione biennii vacationem ab omnibus civilibus muneribus habent, *l. legato*

gato 12. D. de vac. mun. Eademque privilegia Prudentum interpretatione derivantur & extenduntur etiam ad comites eorum, *Argu. l. 16. D. de off. praeſ. 12. q. 2. c. Eccleſiarum*. cùm æquiſſimum ſit, oneris & periculi ſocios, quinimò muneris vicarios & morum teſtes, honoris quoque & favoris eſſe participes: unde Ulpianus ita eos conjungit, *l. 7. D. de vi. pub.* cùm ait: quod ad legatos, oratores, comitesve eorum attinebit, ſi quis quem eorum pulſaſſe, aut injuriâ affeciſſe arguatur, lege Juliâ de vi publica tenetur. Poſtremò non ſolùm corporale legatorum, ut Varronis utar verbis, *lib. 3. de Ling. Lat.* & comites ſacroſancti cenſentur, ſed & hoſpitia eorum: nec immeritò, cùm jure communi domus cuique tutiſſimum refugium ſit & receptaculum. *l. 18. D. de in jus voc.* Itaque hic honos honori legationis debetur, ut non niſi reverenter ac veniâ petitâ & impetratâ introeatur quaſi in ſacraria: Non tamen ut perditorum ſint latibula, aut facinoroſorum præſidia, ſed innocentium propugnacula & oppreſſorum aſyla. Unde cùm Achæi Lacedæmonios, qui ad diverſoria legatorum Romanorum confugerant, vi extrahere tentaſſent, nullâ loci ſacri religione tacti, apud Senatum delati ſunt, quaſi jusgentium eâ impudentiâ violaſſent: *Pauſ. lib. 7.*

Verùm ne inde naſcatur injuriarum occaſio, unde jura naſcuntur, *l. 6. C. unde vi*, cùm

Nemo ſatis credat tantum delinquere, quantum
Permittes, adeò indulgent ſibi latius omnes.

ne ſibi legati blandiantur & tot prærogativis tuti, impunè ſibi in publicam perniciem necèmve Principis, apud quem agunt, graſſari licere putent, monendi nobis ſunt, ut tutor in re pupilli tunc domini loco habetur, cum tutelam ex fide adminiſtrat, non cum pupillum exſpoliat *l. Qui fundum 7. § ſi tutor. ff. pro empt.* Ita legatos tamdiu legationis jure ſanctos cenſeri & inviolabiles, quoad publicam cauſam ex fide tuentur, miniſterium delegatum candidè & ſincerè exſequuntur, nec ulli alii rei occupantur, quàm quæ partium ſuarum eſt. Denique mandati legitimi & honeſti (nec enim rerum turpium ullum eſt mandatum aut ſocietas *l. 6. §. rei turpis. D. mandati. l. 58. D. pro ſocio*) fines ita exactè ac religiosè cuſtodiunt, ut ne latum unguem inde rècedant: Sive, ut eleganter Theodatus, *Procop. lib. 1. belli Gothici.* ad Legatos Juſtiniani: Magna quidem & inclyta eſt Legatorum autoritas apud omnes mortales; verùm hac prærogativâ legationis tamdiu fruuntur, quoad jus legationis honeſtatemque ſervaverint. Cæterùm ſi ſacroſancto munere ad turpiſſimum proditionis, defectionis, ſeditionis

aliùſve

aliùſve criminis miniſterium abutantur, & ſub ſpecie publicæ adminiſtrationis quocunque pacto majeſtatem Principis, ad quem mittuntur, lædant, ejùsve ſtatum & Imperium turbare ac ſubruere hoſtiliter tentent, conſtanter & audacter aſſerimus, Legibus (ſine quibus erubeſcimus loqui, præſertim in re tanti) rationibus, & probatiſſimis exemplis freti, eos nullâ admisſâ privilegii juriſve gentium exceptione, licenter capi ac detineri, quinetiam causâ cognitâ, & legitimo judiciorum tramite decurſo convictũ, condemnari ac puniri poſſe & debere. Et quod de legatis ipſis ſentimus, idem multò magis de Comitib9 eorũ (maximè ſi fuerint neceſſarij, id eſt, ejuſdem Principis autoritate adlecti & quaſi adjutores & obſervatores conſtituti) quorum ut inferior eſt conditio & minus ex ſupplicio periculum, ita & minor hæſitatio.

Equidem mirari ſatis nequeo, etiam Iureconſultos inveniri uſque adeò inconſultos, ut nodum in ſcirpo quærant, & hac de re conſulti titubãter ac dubitãter reſpondeant: quaſi lis adhuc ſub Judice ſit, & in medio relicta: cũ tamẽ nec ignorare, nec negare queant, æquiſſimas illas ſententias utriuſq; juris calculo jam dudum in rem judicatam abiiſſe: Reatus omnem honorem excludit. *l. 1. C. ubi ſenat. vel clariſſ.* Item: Privilegium meretur amittere qui conceſsâ ſibi ab-

bi abutitur poteſtate. *Diſt.74.c. Ubi.* Accedit his manifeſtum Pauli. *l.24. D. de jud.* hac de conſulti reſponſum, quod nec offuciis nec inficiis ullis eludi poteſt, cujus hæc ſunt verba: Legati ex delictis in legatione commiſsis coguntur Romæ judicium pati, ſive ipſi admiſerint, ſive ſervi eorum. Nec moramur quod argutari licet, in ea lege Paulum non agere de legatis hoſtium fœderatorumvè, ſed de provincialibus ſive municipalibus, quibus cùm Roma communis patria ſit, atque adeò forum competens, mirum non eſſe, ſi ibidem conveniantur. Huic enim cavillo ſic reſpondemus: utrobiq; eandem eſſe rationem atq; adeò idem jus: *l. illud. D. in fin. D. ad l. Aquil. l. Titio, ff. de verb. oblig.* nam quod his patriæ communio, hoc illis ſceleris contagio tribuit, nimirum ut jus revocandi domum utrique amittant, cùm fori præſcriptio nulla ſit in delictis: tritum enim & notum eſt, ibi quemque conveniendum, ubi deliquit vel ubi reperitur. *l. 1. C. ubi de crim.* Quod ſi ex delictis conveniri poſſunt legati, quantò magis ex criminibus: quæ ut ſemper ipſam Rempublicam feriunt, ita ſæpè irritamenta ſunt cladium & illicia bellorum. Præterea etſi religione juris gentium nullum impedimentum objici legationi debeat, tamen ſi rem mobilem tempore legationis poſſidere cœperit legatus, cogitur ejus nomine ju-

ne judicium accipere: *l. 25. D. de jud.* aliter enim, inquit Iulianus, poteſtas daretur legatis ſub hac ſpecie res alienas domum auferendi, quod æquitas non patitur: virtutum enim præmia tribui merentibus convenit, ſed aliorum honores aliis damnorum occaſionem fieri non oportet, ut eleganter reſcripſit Theodoſius. *l. ult. C. de ſtat. & imag.* Quod ſi privato legatus auferre non poteſt, quod debet privilegii ſui velamento, quando minus Reipublicæ ſive Imperio, cui ſe delinquendo obſtrinxit, debitas pœnas auferre poterit jurisgentium tutelâ & colore: cùm & magna ratio ſuadeat pœnas ob maleficia ſolvi, *l. Si à reo. 71. §. ult. D. de fidejuſſ.* & ipſe efficaciter obligatus ſit Reipubl. læſæ, perindè ac ſi cum ea contraxiſſet: ſed hinc ad pecuniam, inde ad pœnam. Et aliàs reſponſum eſt. *l. Ex facto, 43. D. de vulg. ſubſt.* deſinere beneficium Principis cum incipit eſſe iniquum. Denique ut jusgentium non patitur officium ſuum cuiquam eſſe damnoſum, ita nec alteri vult eſſe captioſum, quod utiq; in hac noſtra ſpecie contingeret, ſi obtentu legationis Reipublicæ debitum, id eſt, pœnas auferre liceret.

Suſceptâ legatione, non niſi injuncto munere fungatur legatus, ait Modeſtinus *l. 16. D. de legat.* uſque adeò minima eſt licētia in maximo

cam quietem barbaro faſtu & aſtu convellere & ſubruere nititur, incorruptam popularium fidem perfidè attentat, perfidiam improbis pollicitationibus, & hamatis, imò amentatis muneribus provocat, fovet & auget, ſubditos à debita legitimo Principi obſervantia, ſolutâ jurisjurandi religione abducit: & quod omne ſcelus vincit, in ipſius ſacrum caput ſolicitare & inſtruere non erubeſcit? An hic legatus habendus, & quidem ſacroſanctus? An hic legationem non videbitur deſeruiſſe? Huic profectò monſtro (ſi tamen ejuſmodi inveniatur) non parcendum ut alieni imperii oratori caduceatorive, ſed ut noſtri populatori ſalutisq; publicæ fœdiſſimo nundinatori noviſſimis ac crudeliſſimis quibuſque ſuppliciis obviam eundum, rectéq; ſacrilegum prior arceat, qui primus invenit, nec crimen aliquod pertimeſcat, ut de metatoribus ædium poſſeſſores vexantibus reſpondit Imperator *in l.* 5. *C. de metat.* Non enim eſt crudelitas jugulare crudeles, *c. Non eſt crudelis.* 28. *ca.* 23. *qu.* 5. cùm innocentes tradat exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem, & qui uni indulget indigno, ad prolapſionis contagium provocat univerſos, *Ambroſ. Offic.* 1. Quinimò propemodum culpa eſt ejus qui tantam juris gentium injuriam inultam relinquit, & illius qui ſacra legationis tam turpiter temerando, & piacularia ejuſmodi ſcelera par

trando jus gentium violat, hic eſt humani fœderis ruptor & Reipubl. everſor, ille jurisgentium contemptor & publicæ cauſæ deſertor.

Legumlatores etſi nulla crimina innoxia permittant, ſollicitiùs tamen cavent futura, & delinquendi occaſionem omnem auferre ſtudent, quàm coercent admiſsa. Unde, quos plus auſuros & faciliùs peccaturos, vel ob ſervilis ingenii malitiam, vel ob muneris quo eminent, prærogativam, vel denique ob potentiæ fiduciam, veriſimile eſt, eos graviorum pœnarum vinculis propoſitis terreri & contineri. Hinc fit ut ſi Principis officiales, comes videlicet rei privatæ vel procurator ejus, provinciales concuſsiſſe aliisve injuriis vexaſſe fuerint detecti & convicti, publicè vivi cremari jubentur. *l. 19. C. ubi causa fiſc.* nempe ut magnitudine pœnæ abſterreantur à ſcelere, ad quod principalis ſuffragii fiducia facilius prolapſuri timentur. Hinc Prætor quoque ſævit edicto ſuo in nautas, caupones & ſtabularios, receptum vectoribus & viatoribus non reſtituentes,

tes, quia, ut Ulpianus ait, *in l. 1, D. nautæ, caup, ſtab.* cum neceſſe ſit plerumque eorum fidem ſequi, resque cuſtodiæ eorum committere; niſi hoc eſſet ſtatutum, materia daretur cum furibus adverſus eos quos recipiunt coëundi. Eadem ratione cum ſervis olim ex inſtrumento auctoritatis, à domino corrupto, vel ſibi reddito, Latina libertas competeret, Juſtinianus *l. un. §. Illud etiam, C. de Lat. lib. toll.* libertatis maximus fautor hac abrogatâ, plenam, Romanam nempè civitatem ſurrogavit: ſed ita ut non minus quinque teſtibus adhibitis, ſervus, qui ſecundùm libertatem vindicias poſtulat, doceat inſtrumentum ſibi redditum à domino, vel deletum: ne aliàs, inquit, furandi occaſio ſervis] detur. Poſtremò ſi ſervus teſtamento liber eſſe juſſus, pendente hæreditate quid dolo malo intervertat, in duplum liber factus convenitur. Cur non ſimpli præſtatione liberatur, ut cæteri expilatores hæreditatis? quia, ut inquit Ulpianus, *in l. 1. D. ſi quis teſtament. liber.* naturâ æquum eſt, non eſſe impunitum eum, qui hac ſpe audacior factus eſt, quia neque ut ſervum coërceri ſe poſſe intelligit ſpe imminentis libertatis, neque etiam ut liberum damnari;

quia

quia hæreditati furtum fecit. Quare cum legatis multò major ſit delinquendi facultas, & graviùs nocendi poteſtas, idem in eorum perſona recipiendum eſt, & periculo, pœnarum interminatione occurrendū, ut his habenis injectis vel malevola voluntas illis extorqueatur, vel ſaltem delinquendi licentia arctetur, ne aliâs impunitate propoſitâ, quæ maxima eſt maleficiorum illecebra, audaciores facti, ſcelera pro ludo habeant, & gentium juri ſimul ac nobis inſolenter illudant, dum neque ut privatos comprehendi ſe poſſe intelligunt, neque ut legatos puniri. Ergò quo ſollicitiùs eorum ſecuritati conſulitur, pluribusque ornantur privilegiis, ſi in Reipublicæ detrimentum & politicæ ſocietatis necem ſaluberrimo gentium invento abutantur, eo pluribus pœnis percellantur. Et quò inſanabiliùs nocent difficiliusque deprehenduntur, eò ſeveriùs deprehenſi & inexorabiliùs plectantur. AEquiſſimum enim eſt, ait Ulpianus *in l. 3. §. Utrum. D. ad SC. Syll.* dominorum ultioni non obſtare indulgentiam ipſorum, quam quo quiſque pleniorem eſſet expertus, eò graviorem ſceleris ſui merebitur pœnam. Hinc & legatis reis pœnitendi, & cæteris innoxiis ejuſdem muneris ſuccedaneis ſapiendi naſcetur materia: illis ultrà nocendi eripietur facultas, his ab injuriis abſtinendi & à ſceleribus cavendi documentum

præ-

præbebitur, dum intelligent tantiſper ſe ſanctos eſſe & tutò meare, morari ac remeare, donec ſanctè, innocenter & honeſtè vixerint. Hinc dabunt operam, ut Principi, à quo mittuntur, proſint, & ei quem adeunt, non noceant, & omnibus placeant. Hinc denique utrique imperio communiter conſuletur, & publica quies ac tranquillitas inconcuſſa perpetuabitur. Quare ſi publicam adminiſtrationem turpiſſimâ negociatione commutat, ſi ferales faces imperio, ad quod mittitur, legatus infert, diſcordias concordibus populis ſerit, ſeditionem tumultúſve concitat, oppidorum deditionem ſubditorumve defectionem clandeſtinis coitionibus procurat, aut nefarium ejuſmodi propoſitum ope, conſilio promovet, ſi Principis miniſtris cujuſcunque militiæ, quorum conſcientia ac fides electa eſt in abditiſſimis quibusque conſiliis& graviſſimis imperii negtoiis quæ cum amicis, fœderatis, aut hoſtibus intercedunt, inſidiatur, ut à corruptis & ſeductis arcana expiſcetur, vel literarum publicarum, quæ ultrò citroque mittuntur, exempla nefando facinore conſequatur, ſi inquam, ejuſmodi ſceleribus legationis ſacra profanat, hic ſanè non orator ſed explorator, non explorator ſed hoſtis, imò non hoſtis, ſed hoſte pejor, proditor exiſtimandus eſt, & ferro flammisque abſumendus.

Quar

Quamobrem ne in flagitiis quoque juris gentium auxilium ſperent legati; meminiſſe oportet: Jusgentium reciprocum eſſe: & tam violari à legatis, quàm in legatis: Illud accidit ſi thraſonicè & contumelioſè edant mandata, ſi verbis utantur ignominioſis, aliisve injuriis Principem, ad quem ablegantur, vel magiſtratum, imò & privatos ejus ſubditos afficiant, nedum ex cauſis atrocioribus, quas ſuprà retulimus: Hoc verò evenit, cùm vel ejus, à quo mittuntur, vel ſui odio, ſimultatève aut contemptu, immeriti & innoxii ſoli miniſterio, cujus gratiâ legationem obeunt, occupati trucidantur publicâ privatâve libidine, membris mutilantur, retinentur, in vincula conjiciuntur, verberibus contumeliiſve afficiuntur, denique cùm non admittuntur, vel admiſsi non audiuntur, vel auditi ignominioſè dimittuntur, nullo reſponſo impetrato, & ex pluribus aliis cauſis, quæ ex ipſo rerum uſu faciliùs diſcuntur, quàm certâ regulâ traduntur. Exemplorum copia haud deſtituimur, tam recentium, quàm priſcarum hiſtoriarum: Quorum illa prudentes omittimus & deditâ operâ, cùm & ipſa horum autoritate confirmanda ſint. Ex veteribus paucula hæc in rem noſtram ſufficient.

Mithridates legatos Romanos ad ſe miſſos contra jus & fas, ſolo capitali Romani nomi-

nominis odio, interemit ;autore Thucydide *lib.3.* Undè Cicero *pro lege Manil.* hortatur Senatum ad jurisgentium læſi ultionem. Athenienſes, teſte *Herod. lib. 3.* Darii legatos, petentes terram & aquam, partim in puteum, partim in barathrum præcipites dederunt, & inde utrumque elementum petere juſſerunt. Imperator Valens, auctore *Niceph. lib. 11.* octoginta ſacerdotes à ſynodo Catholica ad ſe miſſos, cum navi qua vecti fuerant, flammis conſumi præcepit. Gentius, *Zivius lib. 34.* legatos Romanorum in cuſtodiam conjecit. Arioviſtus, *Caſſiod. lib. 7. Bell. Gallic.* legatos Cæſaris retinuit, & catenis vinxit. Aaro Arabum princeps, *Zonar. in Conſt. & Irene.* à Conſtantino & Irene miſſos in carcerem conjecit, ſicque coëgit Imperatorem leges iniquiſſimas accipere. Idem quem dixi Mithridates, *Appia.* Manium Atilium Romanorum legatum captum aſino impoſuit, aliisque ludibriis objecit. Tarentini, teſte *Livi.* unũ ex legatis Romanis urinâ adsperſerunt. Rex Ammonitarũ *2. Reg. 10.* per contemptum, legatis Davidis dimidium barbæ abraſit, & veſtes decurtavit. Julianus, Apoſtata legatos ad ſe miſſos pugnis publicè cecidit & calcibus percuſſit. Quinetiã Corinthũ à Romanis everſam, autor eſt Cicero *Pro lege Manil.* ob legatos eorum durius à Corinthiis appellatos. Et Simon Bulgarus, *Zonar. in Alex.* bellum Alexandro Conſtantinopo-

nopolitano Imperatori intuliſſe dicitur, ob hoc ſolùm, quod ejus legatos non ſatis honorificè excepiſſet, & ſuperbo reſponſo dimiſiſſet. Hi violârunt jusgentium in legatis.

Contrà verò idipſum violârunt hi legati. Phileas Tarentinus*(Liv. lib. 15.)* cum Romæ legatione fungeretur, ad obſides Tarentinos aditum ſibi invenit, eosque crebris colloquis ſolicitatos, corruptis duobus æditiuis, eduxit cuſtodiâ, & comes itineris factus cum illis profugit. Unde ab itinere cum illis retractus, & in comitium deductus, virgis, populo probante, cæſus, & de ſaxo dejectus eſt. Legati Romanorum,*(Herodian. lib. 7.)* qui provincias ſolicitârunt ad defectionem à Maximino legitimo Principe: Unde provinciales, fidei & jurisjurandi memores ac tenaces, quoſdam è medio ſuſtulerunt, alios ad ipſum Maximinum adhibitis cuſtodibus remiſerunt. Tres Fabii legati à Romanis ad Gallos miſsi, *(Livius lib. 5.)* qui arma priores ceperunt, & Gallum quendam occiderunt, cum poſt ea à Gallis poſtulatum eſſet, ut pro juregentium dederentur, atque id neglectum eſſet, urbs ipſa tanti ſceleris piaculum facta eſt: quod ipſi Romani facilè agnoverunt, & jusgentium à legatis ſuis violatum à ſe verò contemptum ſeriò, licet ſerius quàm oportuit, luxerunt, ut idem Livius teſtis eſt locuples,

ples, qui alibi refert, *lib. 13.* legatos ob admiſſa, in vincula conjectos, & comites eorum ſub haſta venditos. Quod ſi plus eſt hominem extinguere veneno, quàm occidere gladio: ut reſpondit Imperator Antoninus: *l. 1. C. de maleficiis.* cum ne palàm quidem arma ſumere legato liceat, quantò minus venena parare aut diſpergere in Principis necem, ſubditis videlicet corruptis, licebit?

Porrò non ignoramus exempla à probatis auctoribus ſuppeditari, quibus religione & intuitu juris gentium benigniùs cum legatis, quàm cum cæteris actum, interdum etiam omninò parcitum traditur. Verùm cùm non tam quid Romæ factum ſit, quàm quid fieri debeat ſpectandum ſit, ut rectè monet Jureconſultus: *l. 12. ff. de offic. præſ.* & alia nunc ſint ſecula, alij mores, ejuſmodi exempla admirari potius, quàm imitari ſuadet publica utilitas. Præterea cùm ea rara ſint & perpauca, ex ijs jus conſtituendum non eſt, ſed ex ijs quæ ἐπὶ τὸ πλεῖστον evenerunt, ut ait Celſus, *l. 3. 4. & 5. ff. de ll.* quæ enim ſemel aut bis accidunt, contemnunt legiſlatores. Accedit huc quod id tùm demum obſervavit antiquitas, cùm aut ſuſpicione tantùm criminis, levibusve aliorum indicijs urgerentur legati, ut de legatis Tarquinij accepimus, *Livius lib. 2.* aut cum non jure judicioque, causâ cognitâ, ſed populi furore & impetu, ad ſupplicia po-

ſcerentur, ut legatis Volſcorum accidit : *Dion: Halicar.lib.6.* quibus caſibus ut idipſum probamus, ne ſcilicet hoſtibus detur honeſta occaſio belli, dum diſſeminabunt legatos ſuos eſſe cæſos, contra jus gentium : ita contrà, cum ἐπ' αὐτῷ φώρῳ deprehenduntur, vel argumentis adeò manifeſtis convincuntur, ut evidentia ſceleris non egeat clamore accuſatoris, *c. Evidentia, extra de accuſat.* legum auctoritatem in ipſos exercendam & juris aculeos promendos, intrepidi affirmamus.

Tantùm abeſt ut hæc ſententia jusgentium oppugnet ut ejus potiùs cauſam propugnet: dum eos perſequitur, qui turpidini ſuæ, jurisgentium patrocinium adſciſcere non verentur, quod innocentiæ tantùm legatorum favet, non noxis, nec legibus eripit delinquentes, ſed à privatorum injurijs prohibet innocentes, læſos tuetur, lædentes ulciſcitur, injuriâ affectos ſuſcipit, injurios repellit : inſontes ſubducit periculis, ſontes non eximit ſupplicijs.

Denique ut corpora legatorum ſancta jubet eſſe, ita mentem quoque ſanctam & ſceleris omnis puram ab ipſis exigit, & ijs demùm beneficium ſuum impertit, qui auguſtum legati nomen & munus, vitæ integritate, morum caſtitate, & adminiſtrationis ſuſceptæ fide conjungunt. Nam cùm jusgentium naturâ matre, & neceſſitate magiſtrâ ortum ſit, neceſſe eſt naturalis

naturalis ejus æquitas utrinque recurrat, atque hinc legatorum ſecuritati, inde Principis, ad quem mittitur legatio indemnitati viciſſim cõſulat: Quo fit, ut quemadmodùm ipſi Principi, qui aditur, ſancta eſſe debet perſona legati: Ita contrà ipſi legato ſancta eſſe debeat perſona Principis ejuſque Imperium, ne aliàs jus unius, fiat injuria *l. 12. ff. ad Treb.* alterius. Hac ratione qui privilegium habent, ne certo loco conveniri poſſint, nec judicium accipere coguntur, ſi ipſi agant contra alios, nullo privilegio juvantur, quò minùs defenſionis, ſeu ut vulgò, reconventionis neceſſitatem ſuſcipiant: *l. Qui non cogitur, 22. ff. de judiciis*, adeò nequeunt jura claudicare. Sic maritus ita demùm licenter uxorem accuſat adulterij, ſi ipſe pudicè vivens, mulieri quoque bonos mores colendi auctor fuerit: iniquum enim videtur eſſe, ait Ulpianus, *l. ſi uxor. 13. §. Iudex. 5. ff. de adult.* ut pudicitiam vir ab uxore exigat, quam ipſe non exhibeat. Sic denique jure Feudorum ſancta eſſe debet clienti perſona patroni, & obſequia illibata: at viciſſim ipſe dominus mutuam benevolentiam vaſallo debet: aliàs ſi injuriæ intercedant, ſive ut feudiſtico verbo utar, feloniam alter alteri faciat, ut hic uſufructu, ita ille proprietate cadit: ſive ut illi: alter allodium, alter feudum amittat, *2. Feud. 6. & 47.* quinimò (ut obiter hoc inſeramus) graviùs coërcetur

 delictum

delictum domini, quàm vaſalli: nam feudum per vaſallum amiſſum, ita demùm accreſcit domino, ſi in ipſum felonia commiſſa ſit: aliàs ad agnatos devolvitur (ſi tamen paternum ſit) *2. Feud.24. §. deniq;.* At proprietas domino ablata indiſtinctè accreſcit ipſi vaſallo, ſive in hunc, ſive in alium deliquerit dominus. *2. Feud.26.§. domino.*

Præterea etſi leges ibi præcipiant eſſe pœnam, ubi eſt noxa, & peccata ſuos tenere autores, nec ultrà progredi ſupplicium, quàm reperiatur delictum, *l.26.D.de pœn.l. Sancimus.22. C. eod.* tamen omnibus recepta eſt lex talionis in perſona legati, ejus principis, à quo noſter prior detentus aliáve injuriâ affectus eſt, quaſi paria delicta mutua compenſatione tollantur, *40. D.ſolut.matr.* nec eo facto jus gentium violari, ſed injuriam jurisgentium reponi & vices reddi creditur. Quod ſi injuriam nobis illatam in legato noſtro à Principe externo, in perſona ejus legati, quem ad nos mittit, ulciſci licet: quantò æquius idipſum conſtituimus, ubi non à principe mittente legationem, ſed ab ipſo legato miſſo offendimur, aut nobis Imperióve noſtro inſidiæ ſtruuntur? Nam cum utrobique publica ſalus in diſcrimen vocetur, ibi alienam, hic propriam legatus luit culpam: ibi alienam injuriam vicarijs pœnis expiat, hîc proprij ſceleris meritum ſupplicium ſubit: ibi alieni criminis

minis conſtituitur ſucceſſor, hic ex ſuo admiſſo ſorti ſubjicitur.

Cæterùm evellendus nobis eſt hoc loco error, qui quorundam animis inſidet, dum non diſtinguunt æra lupinis, nec animadvertunt aliud longè eſſe, legatum violare, aliud legatum punire: hoc enim includit & innuit præcedens delictum, illud injuriam: hoc juris, illud facti nomen eſt. Leges itaque & jura ſive ſingularum, ſive univerſarum gentium, illud prohibent, non hoc: Nec ita loquuntur: Si quis legatum hoſtium delinquentem retinuerit, comprehenderit, puniverit: quæ magiſtratus propriæ ſunt functiones; Sed ita: Si quis legatum hoſtium pulſaſſet; ſi contra jus & fas legatum occidiſſet: ſi injuriis damnisve legatum hoſtium affeciſſet, ſi legatum violaſſet, læſiſſet, offendiſſet: &c. Quæ omnia quis non videt ad privatam ultionem & damna injuriâ data ſpectare, non ad juris exſecutionem, quæ injuriam non habet, *l. 18. in pr. ff. de injur.* nec ad legitimam magiſtratuum poteſtatem cognitionémve? (quæ enim jure poteſtatis à magiſtratu fiunt, ad injuriarum actionem non pertinent, ait Ulpianus. *d l. 13. §. quæ jure. ff. de injur.* Quod ipſum confirmatur elegantiſsimâ definitione vocis, Sanctum, quæ à Marciano traditur; *l. 8. ff. de rer. div. ſ.* Sanctum eſt, inquit, quod ab injuria hominum (non autem à jure magiſtra-

tuum) defenſum atque munitum eſt: ſanctum autem dictum eſt à ſagminibus: ſunt autem ſagmina, quædam herbæ, quas legati populi Romani ferre ſolebant, ne quis eos violaret: ſicut legati Græcorum ferunt ea quæ vocentur κηρυκεία. Hactenus Marcianus.

Adhæc utriusque Juris regulæ monent privilegia ita eſſe interpretanda, ut jus commune non lædatur, quinimò aſtutè ea interpretans infamiæ notam ſubire jubetur. *l. 2. C. de ll.* Atqui naturalis ratio conſtituit inter omnes gentes, ut delicta puniantur, unde primum Jurisgentium præceptum eſt: punire ſontes: quo enim jure vetamur alterum lædere, eodem, ſi lædamus, jubemur puniri. Quocirca ut ex pactis, naturalis naſcitur obligatio pecuniæ: ita ex maleficijs naturalis oritur obligatio pœnæ: quippè quæ nihil aliud eſt, quàm æſtimatio delicti ſeu maleficij. Hinc eſt quod ſervi quoque, licèt ex contractu non obligentur civiliter, ex maleficijs obligantur non ſecus ac liberi, adeò ut etſi manumittantur, obligati tamen remaneant. *Leg. 13 ff. de verb. obligation.* ait Ulpianus. Is autem naturâ debet, quem juregentium dare oportet. *l. cum amplius. §. 1. D. de regulis juris.* Cum ergò legatus delinquens, jurisgentium debitor fiat, ut ſupra oſtendimus, ejus privilegium, ipſum nullo pacto poterit excuſare, quò minùs publico nexu ſe liberet, & debitum,

pœnas

pœnas ſcilicet, perſolvat: Juregentium ſanctus habetur, Juregentium quoque delinquens obligatur ad pœnam: at illud eſt privilegium, hoc jus commune, atque adeò meritò illud huic cedit; & ita interpretandum, ut hoc non lædatur. Quo ore, qua fronte ad jurisgentium præſidium confugit, in quod committere non dubitavit, cum fruſtra legis imploret auxilium, qui in eam committit? *l. auxilium, D. de minor. c. Bonæ memoriæ, ex. de elect.* Nec debet ex eo munere patrocinium captare: quod ipſe per ſcelus proprium deſpexit: ut reſpondit Juſtinianus *Nov. 117. c. 15. §. Quia verò ita.*

Quod ſi privilegium legatorum eò uſque producere placet, ut graſſaturæ eorum ac ſcelera ſacroſancta cenſeri debeant, & impunita abire: neceſſe erit, aut Rempublicam & politicam ſocietatem brevi corruere, ac ſurſum deorſum omnia jactari, aut perpetuò nutare, dum nihil in ea tutum relinquetur, cuncta hoſtilibus inſidijs, exterorum rapinis, ac peregrinis fraudibus patebunt: commercia Imperiorum dirimentur, denique ipſa legationis libertas tolletur, nam cum dolo non faciat qui fraudem excludit. *l. cùm Pater, 77. §. Titio, D. de leg. 2.* impunè licebit finibus noſtris arcere legatos, & penitùs non admittere, cùm ab injurijs eorum cavere aliter nequeamus, quàm ſi ipſis aditum ad nos noſtraque negemus. Et ſic

dum jusgentium tuemur,jusgentium violamus: Dicere enim publicè illatam injuriam armis & collatis ſignis eſſe vindicandam, non eſt ratio: cum longè ſatius & conſultius ſit,publica mala, unius facinoroſi pœnâ, quàm publicis cladibus & inſontium ſanguine ancipi Martis judicio expiari & emendari.

Apprimè Fabius *declam.12.*in rem noſtram: An exiſtimas, ait, hanc legatis dari peccandi licentiam, ut quæcunque ſcelera in eo officio commiſerunt, cum omnibus hac una lege decidant? ô nimium invidendam legationis conditionem! ſi legato & crimina & legem remittit: hæc ille. Idipſum urgent pœnarum multiplices fructus: intereſt enim Reipublicæ, ne ulla maleficia à quocunque admiſſa impunita maneant. *l.ita vulneratus 51. §. 2. ff. ad leg. Aquil.* Tum quia impunitas delicti incentivum tribuit delinquendi. *23. q. c. eſt injuſta.* Cur enim ſecundum deſperet effugium, qui laqueos prioris criminis evaſit? *Sym.lib. 10. epiſtola* 44. Tum quia vigor publicæ diſciplinæ poſtulat crimina puniri. *l.9. D. de public. & vectigali.* Tum maximè propter exemplum, non enim pœnæ infliguntur ut præterita emendentur, ſed ut futura caveantur. Nemo prudens punit,quia peccatum eſt, ſed ne peccetur. *Sene, de ira.* Supplicia namque reorum, documenta ſunt aliorum. *l.1.D.ad SC.Syll. & l.8.C.de hæret.* Publicè

intereſt

intereſt non facilè pœnam remitti commiſſam, ne ad maleficia temerè quiſquam proſiliat, ait Imperator, *l.14.C.de pœnis.* hoc ipſo, quod nihil metuit. *l.8.C.de Epiſc. & Cler.*

Proinde cum pœna ſit delicti æſtimatio, ut ſupra diximus, quæ ex perſonarum conditione & rerum qualitate ineunda eſt, ne quid aut durius aut remiſſius conſtituatur, quàm res poſtulat: *l. 4. D. de incend. ruin.* omne autem crimen, tantò majus, quantò major qui peccat, tantum abeſt ut ex cumulo dignitatis, muneris, ve faſtigio, legatus reus ſperare poſſit patrocinium culpæ, ut majus ſupplicium timere & ſubire debeat. Majori enim reatu delinquit, qui potiore honore fruitur, & graviora facit vitia peccatorum ſublimitas peccantium: 25. *q. 1.c. nulli.* Et rurſus; altitudo dignitatis auget magnitudinem delicti: *diſtin.40.c.homo.* Undè multò magis pœnâ digni ſunt, quibus quàm plurimũ honoris delatum eſt, ſi in aliquo inveniantur crimine, ait eleganter Imperator *l. 8. C. de Epiſcopis & Clericis.*

Non minùs ſacroſancti ſunt habiti magiſtratus populi Romani quàm legati, nec mirum: quippe cum & hi ſint pars corporis noſtri, ut reſcripſit Arcadius. *l. 5. C. Majeſt.* Unde in crimine læſæ Majeſtatis non ſeparantur ab ipſo populo Romano vel Principe, ut perinde legis Juliæ majeſtatis reus ſit, qui magiſtratum, quàm

qui ipſum populum Romanum impetierit, aut in inſidias deduxerit. Sic enim Ulpianus *l. 1. D. ad L. Jul. Maj.* inter alia ejuſdem legis Juliæ capita: Cujusve operâ & conſilio, dolo malo conſilium initum erit, quo quis magiſtratus populi Romani, quive imperium poteſtatemve habeat, occidatur.

Verùm quòd de legatis affirmamus, idem magiſtratus argumento probamus, qui & ipſi eò uſque cinguli honore, cæterisque privilegijs fruuntur, donec dignitatem officij, ſcientiæ & conſcientiæ integritate ac manuum puritate tuentur & finibus ſuis ſe continent: Cæterùm ſi ſordibus, perjurijs, alijsvé ſceleribus acceptum honorem temeraverint, omni prærogativâ ſublatâ, juri communi ſubjiciuntur, & cęterorũ conditione ac fortunâ utuntur, idque ne vel flagitiorum creſcat autoritas, vel publica vacillet utilitas, ut rectiſsimè reſpondit Leo, *l. 2. C. de privil. ſchol.*

Proinde ut ex lege Julia majeſtatis tenetur, qui magiſtratum injuriâ affecerit, ita viciſſim magiſtratus, judéxve quæſtionis, qui operam dederit, quo quis falſum inditium profiteretur, ut quis innocens circumveniretur & condemnaretur, vel ſi pecuniam acceperit, ut publicâ lege reus fieret, non minus *l. 1. D. de ſic.* lege Corneliâ de ſicarijs tenetur: & generaliter, ſi, cum in magiſtratu eſſet, eorum quid fecerit contra

tra hominis necem, quod legibus permiſſum non ſit. *l.* 4. *in princ. D. eod.* Et quamvis tempore magiſtratus, civilibus actionibus non conveniantur majores judices. *l. 48. D. de jud.* quemadmodum nec legati tempore legationis, ut ſupra diximus: *l. 2. D. de in jus voc.* tamen ſi in officio delinquant, omni exceptione edicti ſublatâ, vel adminiſtrantes adhuc, vel poſt adminiſtrationem depoſitam, publica judicia ſubire jubentur ex reſcripto Impp. *in l. jubemus, 4. C. ad leg. Jul. repetund.* Nec magiſtratui licet aliquid injuriosè facere: quod ſi quid per injuriam fecerit, vel quaſi privatus, vel fiduciâ magiſtratus injuriarum poteſt conveniri, ait Ulpianus, *l. 32. ff. de injur.* Judices qui ſe furtis & ſceleribus maculaſſe convicti fuerint, ablatis codicillorum inſignibus, & honore exſuti, inter peſſimos quosque & plebejos habeantur, nec ſibi poſthac de eo honore blandiantur, quo ſeipſos indignos judicaverint; *l. 12. C. de dignit.* Ut unius pœna, metus poſſit eſſe multorum, ducem qui malè egit, ad provinciam, quam nudarit, cum cuſtodia competenti ire præcipimus: ut non ſolùm quòd ejus, non dicam domeſticus, ſed manipularius & miniſter acceperit, verùm etiam quod ipſe à provincialibus noſtris rapuerit aut ſuſtulerit in quadruplum exſolvat invitus. *l. 1. C.*

Repet.

Repet. Magiſtratus qui in aliqua culpa vel crimine fuerit deprehenſus, intrá provinciam in qua facinus perpetravit, publicis legibus ſubjugetur, nec fori præſcriptione utatur.

Quæ omnia eò adducimus ut oſtendamus ubique obtinere quod Juſtinianus inter alia præcepta, quibus Tribonianum inſtruit, mandat: Non permittes, inquit, *Nov.1 .cap.5.* privilegijs uti aliquibus, nocentes. Imò, ne ætati quidem, cujus tamen maximus eſt favor & publica cura, in delictis parcitur, nec prætoris beneficium admittitur in admiſsis: etenim malos mores infirmitas animi non excuſat *l.1. & 2. C. ſi adverſ. delict.* multò minùs ſublimitas muneris.

Poſtremò Clerici, divino & humano jure non minus ſunt ſacroſancti, quàm vel legati vel magiſtratus politici: uſque adeò, ut impias manus horum alicui inferens, in canonem latæ ſententiæ incidat. *c. ſi verò aliquis. & c. cùm non ab homine, ext. de ſent. excomm.* Verùm tamdiu gaudent privilegijs, quàm diu ſervant ea, quæ ſuæ ſunt profeſsionis: *c. Abbate, extr. de verb. ſign.* & ordinis eminentiam, vitæ ornant innocentia. Cæterùm ſi ſanctiſsimi miniſterij prærogativam, ſcelerum fœditate polluant & Eccleſiæ, privatisve, flagitijs ſuis noceant, immunitas delinquentium nullam affert delictis impunitatem, quin potius ut culpam exaggerat, ita

&

& graviorum pœnarum (vel temporalium vel æternarum) reos facit: deterius enim Prælati in populis delinquunt,& per hoc ipſi crudelius, quàm cæteri puniuntur: *xi. q. 3. c. præcipuè.* augetur enim peccatum, dignitate peccantis *in l. 6. ff. de re mil. c. Homo diſt.* 40. Denique Relioſi cùm à religione diſceſſerint aut ceſſaverint, privilegijs exſui jubentur, 25 *q. 2. Ita nos.* quæ religioſa converſatio meruerat. Quod ſi terna benignæ matris præcepta præfractâ malitiâ contempſerint, citra canonis metum fraudémve comprehendi poſſunt etiam à laicis: fruſtrà ſiquidem Eccleſiæ implorant auxilium, qui committunt in ipſam. *c. In audientia, ext. de ſen. excom.* Divinæ enim & humanæ leges ſtatuerunt, ut ab Eccleſiæ unitate diviſi & ejus pacem iniquiſsimè perturbantes, à ſecularibus poteſtatibus comprimantur, ut reſcripſit Pelagius 23. *q.* 5. *c. quali.* In Epiſcopos qui ſuum tranſgreſſi ſunt juramentum, eſt tantò gravius vindicandum, quantò majori præeminent dignitate. *c. Cum quidam, ex. de jurejur.*

Reliquum nunc eſt ut argumenta quędam diluamus ac confutemus, quibus & noſtra ſententia convelli, & aliorum firmari poſſe videtur. Occurrunt nonnulli

quibus arte benigna
Et meliore luto finxit præcordia Titan.

qui nobis aſſentiuntur, legatorum ſcelera impunita

puniri eſſe non debere: Verùm non retinendum, ajūt, ſed remittendum cum elogio ad ſuum Principem: idque & Reipublicæ utilitati, & Juris autoritati congruere magis, probant: Illud ob vitandam Jurisgentium violati, & calumniæ legato impactæ ſuſpicionem, quæ apud extera Imperia ſuboriri, & belli periculum arcendum, quod hujuſmodi ultioni plerunque ſuccedere, conſuevit, ut ex hiſtorijs tam veteribus quàm recentibus notum eſt: Hoc, quia vetant leges quenquam ſibiipſi jus dicere: *l. Julianus, 17. D. de jud.* Imò ne quidem uxori, vel liberis ſuis, neque libertis vel cæteris, quos ſecum habet. *l. 10. ff. de jurisdict.* Extat reſcriptum Imperatorum Valentis, Gratiani, & Valentiniani in eam rem. *l. un. C. ne quis in ſua cauſa.* Generali lege decernimus neminem ſibi eſſe Judicem, vel jus ſibi dicere debere: In re enim propria iniquum admodum eſt, alicui licentiam tribuere ſententiæ: Quinimò non ſolùm æquitati adverſatur, ſed etiam cum ratione juris confligit, qua in omni judicio tres minimum perſonæ deſiderantur neceſſariò. Atqui in propoſita ſpecie, ſi Principis læſi dicamus eſſe notionem & animadverſionem, numerus ille confundetur, & inter duos tantùm judicium vertetur, quando idem futurus eſt accuſator & examinator, idemque index ſceleris & vindex.

Reſpon-

Reſpondeo, cum noſtra interſit potius non ſolvere, quàm ſolutum repetere, *l. 3. D. de compenſ.* & poſſeſſoris in omni cauſa potior ſit conditio, *l. 117. D. de regulis juris.* tam incautè redditur, quàm improbè reperitur. Nec video cur remittendus ſit: nam cùm ſupra monuerimus, circumſpectè admodum in re tanti momenti agendum, ac tum demum in legatum reum manus injiciendas, & legum autoritatem exercendam, cùm aut ſcelus notorium eſt, aut probationes adeò manifeſtæ & certæ, ut nulli ſuſpicioni calumniæ oppreſsionisve locus relinquatur, non eſt quòd magnoperè moremur exterarum gentium de ea re judicium, famamvé. Quid enim ſi puniendus remittatur legatus, & Princeps cujus eſt legatio, negligat ultionem, ut plerumque eveniſſe teſtes ſunt annales, tàm priſci quàm novi, & maximè illa quam ſupra retulimus hiſtoria trium Fabiorum? Nonné hinc geminabitur injuria, non niſi publicâ clade expianda, dum ſceleri legati, accedet contemptus quoque Principis in eo vindicando? Adhæc, aut Princeps ratum habet factũ à legato ſuo, aut non: ſi prius, quis non videt eundem futurum judicem & reum, ejusdemq; facinoris admiſſi autorem & ultorem? quo quid abſurdius aut iniquius? ſin poſterius, eo ipſo negat eum legatum, & privatorum conditioni eum ſubjicit: hic enim ſuo ore loquitur,

ſed

ſed alienam voluntatem eloquitur & enunciat, nec quicquam niſi ex mandato Principis agit, ac proinde cùm ſine mandato deliquerit, non ut legatus, ſed ut privatus deliquiſſe intelligitur, atque adeò ut privatus punitur. Quod autem ad repugnantiam Juris attinet: negamus perſonas confundi: cum non Princeps læſus ſibiipſi, ſed legitimi magiſtratus, quorum hæc notio eſt, Principi & reo hoc caſu jus dicant, qui non libidinem cujuſquam, ſed leges, religionem & æquitatem in pronunciando ſequuntur. Adde, quòd ſi quem hæc ratio feriat, eadem fateatur oportet, nec in cæteros perduelles & læſæ majeſtatis reos, Principi jus eſſe animadvertendi, licet ejus pareant imperio & jurisdictioni, & ſic omnis perduellio à quocunque admiſſa impunita erit.

Sunt alij apud quos:

Nil intra eſt olea, nil extra eſt in nuce duri,

qui legatorum ſceleribus usque eò patrocinium ſuum locant, ut non modò excuſandos cenſeant, ſed & defendendos ſuſcipiant: quorum ut major eſt numerus, ita & plures rationes & objectiones, quibus ordine faciemus ſatis. In primis nos incurſant telo illo Virgiliano

Dolus an virtus quis in hoſte requirat.

Reſpondeo, illud locum habere, tùm in luſu, ubi naturaliter licet ſe circumvenire, *l.17.* §. *idem*

§. *idem Pomponius. ff. de min.* at nobis non de luſu legatorum, ſed de maleficijs inſtituta eſt diſputatio: tum etiam flagrante bello inter vicina Imperia, nullâ adhuc fide publicè interpoſitâ. Cùm enim juſtum bellum ſuſcipitur, ait Auguſtinus, *23. q. 2. c. Dominus.* utrùm apertè pugnetur, an ex inſidijs, nihil ad juſtitiam intereſt. Nullo ſiquidem diſcrimine virtutis ac doli proſperi omnes laudari debent bellorum eventus. *Ammian. Marcell. lib. 17.* Secùs autem inter ſocios, fœderatos, eóſve inter quos bellum exortum, certis conditionibus & pactis ſedatum ac ſublatum eſt. Ante ergò fidem publicè datam hoſtem fallere licet, ſibi imputaturum qui ſibi non cavit, *c. damnum, de reg. jur. in 6.* à nobis, quibus fidere non erat ratio: poſt, ſimpliciter non licet, quin jusgentium violetur, cujus ſcilicet habet communionem, *l. 3. & 7. D. de pactis.* quicquid Doctores quidam argutentur, quorum non tam quærimus opinionem, quàm doctrinæ rationem: ante fidem obſtrictam bonus eſt dolus, pòſt malus incipit eſſe: ante, eſt ſolertia, pòſt perfidia: ante ſtratagema, poſt anathema: Id quòd authoritate Canonum firmatur. Fides, inquit Auguſtinus, *23. q. 1. c. Noli.* quando promittitur, etiam hoſti ſervanda eſt, contra quem bellum geritur. Cui ſubſcribit Ambroſius: *Offic. 1. cap. 29.* Liquet etiam in bello, ait, fidem & juſtitiam ſervari oportere,

nec ullum decorum ſervari, ſi violetur fides. Quinimò ipſarum quoque ſacrarum literarum teſtimonio idipſum probatur: quibus proditum eſt Sedechiam Iſraelitarum Regem à Nabuchodonoſore captum ac vinctum, cum primarijs ſuæ gentis abductum: cùm poſtea in fidem eſſet receptus, per litteras & nuncios ſollicitaſſe Ægypti Regem, ut jugum illius excuteret, ac ſe in libertatem vindicaret, eoque nomine à Prophetis graviſsimè reprehenſum, & fœdiſsimæ perfidiæ accuſatum, unde pœnas poſtea luiſſe, ibidem dicitur. nam non longè pòſt liberi ejus, ipſo ſuperſtite & ſpectatore, interfecti ſunt: & ipſi lumina excuſſa, tandemque vinctus ignominioſiſſimè Babylonem deportatus eſt. Quare non obſtat Florentini, *l. 25. D. de capt.* reſponſum, nec eſt hujus loci, quo nihil intereſſe ait, quomodo captivus reverſus ſit, utrùm dimiſſus, an vi vel fallaciâ poteſtatem hoſtium evaſerit. Nec illud Ulpiani, *l. 1. §. Non fuit. 3. D. de dolo mal.* qui ait, bonum dolum eſſe & ſolertiam, ſi adverſus hoſtem latronémve quis machinetur. Nec denique reſcriptum Gratiani & Theodoſij, *l. 2. C. de commer.* quo aurum ſubtili auferendum ingenio à barbaris, ſi apud eos inveniatur, præcipitur. Nam ex his locis rectiſsimè infertur hoſtem fallere licere, quod ultrò damus: at negamus fidem hoſti legitimè datam fallere licere: nec dubitamus

aſſerere

aſſerere in illa ſpecie Florentini, ſi captivus qui evaſit, hoſtibus ſe reverſurum promiſiſſet, quin efficaciter obligaretur, idque exemplo Attilij Reguli patet ex *l.* 5. *§.* 3. *D. de capt.* Eademque ratione reſpondemus & illi ſacrarum literarum autoritati, *2. Regum 10.* qua Rex Jehu, cui Deus præceperat, ut omnes ſacerdotes Baal è medio tolleret, illos ad templum Baal per ſacrificandi cauſam callidè accerſitos & convocatos interfecit: nam, cum hoſtes eſſent, non ſolùm humani, ſed & divini, falſi illi ſacerdotes: nec fidei vinculum ullum interpoſitum eſſet, optimus fuit hic dolus, nec ſine myſterio. Denique hæc omnia ad hoſtem referuntur: At nos de legato agimus, qui licèt ab hoſte miſſus, hoſtis tamen non eſt; exſuit enim hoſtem cùm legationem ſuſcipit: Inter arma hoſtilia ſola legatio pacis ſequeſtra eſt, ait Herodes apud Egeſippum, *lib.* 14. *cap.* 36. & cum fide publicâ non unius, ſed omnium gentium commeet, meritò nec falli, nec fallere debet.

Objicitur & illud ex Livio *lib.* 1. ubi Camillus refertur reſcidiſſe pactionem populi Romani cum Gallis initam. Unde inferunt etjam pace interpoſitâ inter hoſtes, adhuc licere articulos ejus & leges circumvenire, ſive clàm ſive palàm.

Reſpondeo, cùm nihil tam bonæ fidei con-

gruat, quàm pacta ſervari *l.1.& l.7.§.Ait prætor. 7.D.de pactis.*etiam inter privatos inita, multò magis id probandum ubi publicè interponuntur:ut proinde abſque inſigni perfidia retractari non poſſint. Sed hoc verum, ſi modò legitimè interpoſita ſint, quod in illa ſpecie minimè accidit: nam ut idem nominatim ſubjicit, ideò illa pactio fuit reſciſſa, quia cùm Dictator eſſet Camillus, ipſius injuſſu pacta, rata eſſe non poterant. In quam rem & Salluſtius *: in Jugurtha*, quam pacem, inquit, A. Albinus cum Jugurtha Rege Senatus injuſſu fecerat, Senatus reſcidit. Idem evenit anno ſuperiore Rhetis, qui pactionem cum Rege Hiſpaniarum injuſſu populi initam, ejusdem juſſu meritò reſciderunt. Nec his caſibus pacta perfidè retractantur, ſed perperàm, facta providè emendantur.

Multò minus nobis officit Ciceronis ſententia *3. Offic.* qui negat eum qui prædonibus promiſſum pro capite pretium non attulit, teneri, ne quidem ſi jurejurando ſe ad id obſtrinxerit. Nam cùm turpitudo verſetur in ea ſpecie ex parte ſolius ſtipulantis,atque adeò etiamſi ſolviſſet promiſſor, condictione ob turpem cauſam propoſitâ,repetere poſſet ſolutum, *l. 1. ff.de cond.ob turp. cauſ.* meritò exceptione tutus eſt, ne cogatur ſolvere : cui enim damus actionem, eidem & exceptionem competere multò

magis

magis quis dixerit. *l.1.§.4.D. de ſuperfic.156.§.1. l.invitus. D. de regulis juris.* bellum enim utroque jure nititur: latrocinium utroque damnatur, nec quis ex improbitate ſua actionem conſequitur. *l.12.§.1.ff. de furt.* Accedit huc quòd cum metu, qui omninò in conſtantem virum cadit (utpote mortis) extortum ſit illud jusjurandum, efficacem obligationem parere non potuit, cum generaliter utroque jure, *c. pervenit.ext.de jurejurando c. ad audiend. ex. de his quæ vi met. & l.non dubium ff.de leg.3.* cõſpirante, receptum ſit, per vim aut metum extorta ſacramenta etiam à majoribus nullius eſſe momenti.

Urgent alij crimen læſæ Majeſtatis non aliter contrahi, quàm ſi is qui contra Principem vel Rempublicam quid molitur, ejus ditioni & Imperio ſubjectus ſit, ac proinde cum nos verſemur in legatis hoſtium vel ſociorum, non etiam provincialium ſive ſubditorum, malè à nobis id crimen illis impingi & toties aſſeri eos publicam Majeſtatem lædere maleficijs ſuis.

Reſpondeo: Illa opinio quæ uſu invaluit, Jureconſultorum noſtrorum potius doctrinâ, quàm veteris & veri Juris diſciplinâ nititur. Sed fac veram eam eſſe: quod diverſitas Imperij non patitur, ſocietas ſceleris inducit. Cum enim legatus vix unquam conceptum animo ſcelus

exſequatur, niſi miniſteriò perfidi alicujus ſubditi adjutus; nec ille ambigitur legis Juliæ Majeſtatis reus eſſe, contagio reatus in ipſum quoque legatum diffunditur, ut quos par facinus coinquinat & æquat, eos par pœna conſtringat. *l.8.C.de Epiſcopis.* Tritum eſt namque illud, Separatorum ſeparatam eſſe rationem. *DD.ad l. 10.C.de donat.int.vir.* Et conjunctorum conjunctam. *DD. ad l. 20. D. de aur. & l. 6. C. fam. erc.* Hinc fit, ut quamvis furtum non fiat abſque animo furandi, *l. 22. §. 3. D. de furt.* (cùm dolum neceſſariò requirat) tamen ſi quis pecuniam ſurripiat, etiam ſacci nomine quo pecunia continetur, furti obſtringitur, licèt ejus furandi animum non habuerit, imò ne quidem cogitârit de eo. *l. Qui ſaccum 77. D. d. tit.* Cur ita? ratione videlicet connexionis. Rurſus, ut non ſine animo, ita nec ſolo animo furandi furtnm fit, *l. 3. §. ſi rem. D. de adquir. poſſeſſion.* eſt enim animi & facti: ſola namque cogitatio furti faciendi non facit furem, ait Ulpianus *l. 1. D. de furto.* nec inficiando depoſitum quis furtum facit, ſi non contrectet: licèt inficiatio propè furtum ſit, ait Celſus. *l. 69. D. eodem.* Tamen is cujus ope & conſilio furtum admiſſum eſt, furti non minùs tenetur, quàm is qui furtum admiſit, etiamſi hic nihil côtrectârit, *l. 50. D. eodem*, *§. Interdum. 11. Inſtit. eodem.*

Eadem ratione Jure Canonico reſponſum

&

& receptum eſt, *c. Univerſit. 24. de ſenten. excom.* ut Abbas per ſe & ſuis manibus, vel alterius monachi, clericum, monachum, aut converſum deſidem cædens, ſive percutiens, non cadat in canonem excommunicationis: At ſi per laicum id exſequatur, tam qui tales verberari præcipit, quàm ille qui verberat, canonis pœnam patitur.

Denique extraneus, qui hominem gladiô ſive venenô occidit, nullo vinculo ſibi conjunctum, legis Corneliæ de ſicarijs reus eſt. At ſi filio ejus perſuaſerit ut patrem occideret, vel venenum eidem filiô ſubminiſtraverit, vel pecuniam crediderit ad veneni emptionem ſciens: his caſibus non de ſicariis tenetur, ſed eâdem lege, qua ipſe filius, nempe Pompejâ de parricidijs, ut reſpondit Ulpianus *l. 6. D. ad l. Pompei. de parricid.* his verbis: Utrum qui occiderunt, an etiam conſcij pœnâ parricidij afficiantur, quæri poteſt? Et ait Mæcianus, etiam conſcios eâdem pœnâ afficiendos, non ſolùm parricidas. Proinde conſcij etiam extranei, eadem pœnâ afficiendi ſunt. Hactenus ille.

Poſtremò nonnulli in eo cauſæ cardinem & victoriæ ſpem collocant, quod ajunt, etſi jure gentium defendi non poſsit legatus ex noſtrâ ſententia: nihilominùs tamen excuſari oportere neceſsitate mandati; cùm Principi, à quo miſſus eſt, morem gerit, cujus preces ſunt

armatæ & mandata violenta, ex quorum quippe recuſatione majus, quàm ex ſceleris patratione periculum imminet. Accedit & ſolemnis jurisjurandi vinculum, quo ſubditi principi ſuo obſtringuntur ad omnia ejus obſequia. Proinde cùm is damnum det, qui jubet dare: ejus verò nulla culpa ſit, cui parére neceſſe eſt. *l. Is damnum 169. D. de regulis juris.* Et qui juſſu judicis (multò magis Principis) aliquid facit, non videtur dolo malo facere, quia parére neceſſe habet: *l. Non videntur. 167. D. eodem.* Denique velle non creditur qui obſequitur imperio patris vel domini. *l. velle. 4. D. eod.* Ex quo ſequitur legatum, parentem principi, dolô carere: ſine quo nullum eſt publicum judicium conſtitutum, *l. 5. de pub. jud.* atque adeò pœnâ affici nullâ legitimâ poſſe.

Reſpondeo duo allegantur, Mandatum & Jusjurandum. Quod ad illud attinet, aut Generale accepit legatus mandatum, cum libera adminiſtratione; aut Speciale, ſi generale fruſtra cauſatur mandati neceſsitatem, cum indubitati juris ſit, in generali mandato non venire, niſi qui jure mandari poſſunt, *l. 6. §. Celſus ait. D. de con. dic. indebit.* non illicita, nec ea de quibus vereſimiliter cogitatum non eſt. *l. 18. ff. de damn. inf.* Sicut contra in generali remiſſione, dolòſa adminiſtratio non

conti-

continetur, ſed ſcrupuloſa tantùm inquiſitio: *l.9.ff.de lib.legat.* proinde injuriam atrocem facit Principi ſuo legatus, qui tam aſtutè interpretatur ejus mandatum, ut etiam ad ſcelera p oducat, quo ſolo nomine infamiæ notam ſubire jubetur. *l.2.Cod.de legib.*

Sin verò ſpeciale Mandatum accepit, tam turpiter accepit, quàm turpiter allegat, nec quicquam ſibi profuturum: nec enim vel ſic relevatur, ſed Principem onerat, & ſe non exonerat. Nam ut omittam rerum turpium nullum eſſe mandatum: *l. 6. §. rei turpis, 3. D. mandat.* certum eſt in maleficijs tam eum qui ſuſcipit mandatum, quàm eum qui dat teneri eadem pœnâ. Unde divus Pius interpretatur Conſtitutionem patris ſui, qua delator compellitur edere mandatorem, eò pertinere, non ut delator pœnæ ſubducatur, ſi mandatorem habet, ut mandator quoque perinde, ac ſi ipſe detuliſſet, puniatur, ait Calliſtratus *l.2.§.Pius.D.de jure Fiſci.* Idem reſcripſit Gordianus: *l.5. C. de accuſat.* Non ideò minus, *inquit*, tenetur is, qui in injuſtam accuſationem incidit, quod dicit alium ſe hujusmodi facti mandatorem habuiſſe: namque hoc caſu præter principalem reum, mandatorem quoque ex ſua perſona conveniri poſſe ignotum non eſt. His addatur Ulpianus: *l. 11. §. 2. D. de injur.* Si mandatu meo facta ſit alicui in-

Digitized by Google

juria: plerique ajunt, tam me, qui mandavi, quàm eum, qui ſuſcepi, injuriarum teneri. Quibus duobus reſponſis animadvertere licet, non fuiſſe unquam dubitatum de mandatario quin teneretur: ſed de mandatore tantùm. nam ut furti non tenetur, qui furi conſilium tantùm dat §. *Interdum.* 11. *in fin. Inſtitution. de obligationi. q. ex del.* non etiam opem fert: ita mandator videbatur injuriarum nô teneri ex ſolo mandatu. Non tamen imus inficias, quin mitius puniendus ſit legatus, cùm miniſterium præbet alieno flagitio, quàm cùm initium proprio. Nam & ſervis ignoſcitur *leg. Ad ea* 157. *D. de regulis juris*, omninò in ijs, quæ non habent atrocitatem ſceleris, ſi dominis obtemperaverint (quo caſu accipiendæ ſunt leges, quas initio objectionis attulimus.) In facinoribus verò licèt non ignoſcatur, cùm dicto audientes eſſe debeant, ut ait Paulus: tamen & eum remiſsiùs puniuntur. Nam ſi publicam vim fecerint, inſcijs dominis poſtremo ſupplicio dediti patrata luere jubentur. At ſi metu & exhortatione dominorum furoribus paruerunt, metallo deduntur. *l. 8. C. vi publ.* Quod ſi ſervi in facinoribus parere dominis non debent, quantò minùs legati: cùm illos impunè olim occidere licuerit, non hos: & rurſus illi ſunt in dominio, hi in imperio tantùm, imò in tutela principis: cujus cùm in flagitijs nullum

ſit

ſit imperium, nec ſubditorum ulla erit parendi neceſsitas, aut contumaciæ culpa, aut ſceleris ejus mandato commiſſi excuſatio. Unde Hieronymus. *xi. q. 3. c. Si dominus*. Si bonum eſt quod præcipit Imperator, jubentis exſequere voluntatem: ſi malum, reſponde, oportet Deo magis obedire quàm hominibus. Et Auguſtinus: *d. ca. xi. q. 3. c. Qui reſiſtit*. qui reſiſtit Poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit, *ad Roman. 13*. Sed quid ſi illud jubeatur, quod non debes facere, hic ſanè contemne poteſtatem, & meritò: nam ut Gregorius, *xi. d. q. 3. c. Quid ergo*. ait, ſciendum eſt nunquam per obedientiam malum fieri: aliquando autem per obedientiam debet bonum, quod agitur, intermitti. Quin imò ipſi Principes non modò ſi quid turpe aut contra bonos mores, ſed etſi contra jus & utilitatem publicam quid conſtituant aut imperent, obſequium vetant. Sic enim Theodoſius & Valentinianus reſcripſerunt: *l. 7. C. de pre. imper. off.* Reſcripta contra jus elicita ab omnibus judicibus refutari præcipimus. Et Anaſtaſius: *l. ultim. C. ſi contra jus*. Judices monemus, ut nullum reſcriptum, nullam pragmaticam ſanctionem, nullam ſacram adnotationem, quæ generali juri vel utilitati publicæ adverſa eſſe videatur, indiſceptationem cujuslibet judicij patiantur proferri.

Deniq;

Denique tantum abeſt ut illicita præcipientibus magiſtratibus mos gerendus ſit, ut etiam pertinaciter illis reſiſtere, privati jubeantur, pœnas aliàs daturi legitimas. *l.25. C.de appell.* Memorabilis eſt illa vox Trajani, qui cum præfectum prætorio creaſſet, more majorum cingulum cum gladio ei apponens: Accipe, ait, hunc enſem, ſi quid rectè atque è Republica imperavero, pro me; ſin ſecus, in me utere.

Quod ad jusjurandum attinet, quo ſubditi fidem ſuam & obſervantiam Principi adſtringunt, cum & illud generaliter conceptum ſit, nec poteſt, neq debet referri, niſi ad licita & honeſta: *c. Ad audientiam, extr. de jurejurando.* Quippe cum non ſit inſtitutum, ut eſſet vinculum iniquitatis ſeu cujuſcunque ſceleris. *l. 22. quæſt. 4. c. inter. c. Quanto. extr. de jurejurando.* Undè ſi in illicitis uſurpetur, non eſt Jusjurandum, ſed Perjurium: *c. Quintavallis, ext. d. tit.* nec pejerat qui illud negligit, ſed qui implet.

Quæ cùm ita ſint, concludimus Legatum delinquentem (ac multò magis co-

mitem ejus) citra jurisgentium injuriam contemptúmve licenter capi , retineri, ac puniri ab ejus Principis magiſtratu, cujus Majeſtatem Imperiúmve læſit.

F I N I S.

Errata

Digitized by Google

AD LECTOREM
BENEVOLUM.

Non pauca σφάλματα, Lector amice, incuria Typographi irrepſerunt, quorum nonnulla, quæ inter percurrendum in oculos incurrerunt, tibi exhibere placuit. Reliqua ad horum exemplum pro candore tuo corriges, priore numero paginam, poſteriore lineam denotante. Bene vale, mihiq; fave.

Pag. *3.* Lin. 4. lege: *utiliſſima. 4. 11. eſſe pateretur. 11. 16. contraria. 14. 14. deligendam. 15. 3. cap. 39. Pol. 17. 28.* expunge dictionem, *Imperator. 20. 3. C. de bon. quæ lib. 23. 2. ſubditorum. 24. 13. abrogationem 29. 21. diſtinctio. 31. 26. benignitas. 41. 2. defuncti. 44. 15. deferendum. 53. 19. remanet. 55.* 10. adde: *lib. 1. de jure Majeſt. 60. 26. Guicciard. 73. 2.* dele *ſignum parenth. 79. 12. Tymp. 92. 3. prudenza. 112.* 16. dele: *voc. vide. 124. 17. certè. 130.* 1. ſupple: *Terent. 132. 2. relinquitur. 139. 4. pro Sed, Semper. 153.* 24. *quoq; 155. 12. ſtatutum. 165. 17. eveniant. 175. 12. patria poteſtas in pietate. 177.* 25. *ἀπεβδοίκαιον. 178. 9. minis. 202. 17. lib. 4. de legib. 203.* 23. *il martel. 205. 16. ſanguini. 206. 12. Autorem. 212. 18. excuſandos. 220. 25. ſæpenumerò. 224. 5. rixæ. & lin. 21. Kornman. 226. 17. Reipub. 227. 19. Caſus. 228. 21. feſtinanter. 229. 2. aſſequutum. 231. 14. ſed in litteris.* Et ead. pag. lin. 25. lege: *pag. 425. 240. 18. Cerdo. 244. 1. vindictam. 253. 26.* dele priorem voculam *ET. 255. 9. Poëſeos. 264. 1. deſidero.*

deſidero. 269. 22. *vixerint*. 284. 5. *mentis*. 287. 15. *act.* 288. tolle verba iſta in frontiſpicio poſita, *Incerti autoris*: & ſubſtitue: *An Legatum adverſus &c.* 291, 13. *corpora*. 293. 11. *convictos*. 301. 19. *negotiis*, 303. 26. *cecidit*. 305. 5. *maleficis*. 307. 8. *injuria alterius*. 310. 23. dele: *ait Ulpianus*. 313. 10. adde: *habetur*. 314. 27. tolle: *l. 1. D. de ſic.* 316. 8. *Nov.* 117. 7. *Religioſi. & lin. ſeq. c. Ita nos.*

Cetera, præſertim in commatibus, colis & punctis commiſſa, candido lectori corrigenda relinquuntur.

AΦ1 11,55226

Digitized by Google

B
9:

XXVI
C 14